

ตอบปัญหานานาชาติ

พระธรรมเมธาภรณ์

ตอบปัญหานานาชาติ

พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ จิตภาโณ)

..เรียบเรียง..

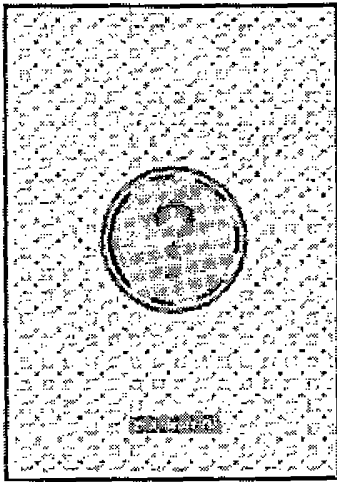
กองทุนไตรรัตนานุภาพ

เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

พระธรรมเมธาภรณ์

(ระแบบ จิตภาโณ)

ตอบปัญหานานาชาติ

โดย พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ จิตภาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

ISBN : 978-616-03-0795-1

ภาพปกโดย : พระทศพร คุณวโร

จัดพิมพ์โดย : กองทุนไตรรัตนานูภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแผ่
และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
โทร. ๐-๒๒๘๑-๙๕๑๐

พิมพ์ครั้งที่ ๕ : ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘
ที่ระลึกการบำเพ็ญกุศลครบสตมวารสมวาร
พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ จิตภาโณ)

จัดพิมพ์ที่ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา

๑/๔-๕ ถ.บรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕, ๐๘๙-๒๑๐๕๑๓๓ website/www.thammasapa.com

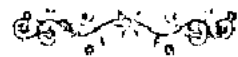

ครบสตมวารสมวาร (๑๐๐ วัน)

พระธรรมเมธาภรณ์

(ระแบบ จิตภาโณ)

คำปรารภ

พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ จิตภาโณ ป.ธ.๒, น.ธ.เอก, ศน. บ., M.A.) วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดบวรนิเวศวิหาร เลขาธิการศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ประธานศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย เป็นพระเถระที่มีศีลาจารวัตรตรงงาม เป็นที่ยอมรับเคารพนับถือของ พระภิกษุ สามเณร พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ได้บำเพ็ญประโยชน์ น้อยใหญ่ แก่สังคม ประเทศชาติ พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง เอนกอนันต์ ท่านเป็นพระธรรมกถึกที่แตกฉาน สามารถแสดงหลัก ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ละเอียดลึกซึ้งยากที่จะรู้เห็นได้ ให้ เข้าใจได้ง่ายขึ้น ตลอดจนได้เป็นอาจารย์สอนพระภิกษุ สามเณร ทั้งในวัดบวรนิเวศวิหารและในวัดต่างๆ ทั้งในมหาวิทยาลัยสงฆ์ อื่นทั้งนิสิตนักศึกษา นักเรียน ข้าราชการ และประชาชนโดยทั่วไป เป็นพระสงฆ์ที่มีผลงานดีเด่นในด้านการเผยแผ่ เป็นนักเทศน์ บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรมทั้งทางสถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์ ท่านได้เขียนหนังสืออันเป็นงานนิพนธ์ไว้มากมายมากกว่าร้อยเรื่อง จนเป็นที่เลื่อมใสนิยมชมชอบของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป รูปหนึ่ง ของเมืองไทย

พระธรรมเมธาภรณ์ ได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เวลา ๐๓.๒๐ น. ด้วยอาการอันสงบ ที่โรงพยาบาล วิชัยยุทธ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทราชวิทยาลัย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานน้ำหลวงสงฆ์ศพ พร้อมด้วยโกศโกและฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ คณะสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหาร พร้อมด้วยคณะศิษยานุศิษย์ ตลอดจนพุทธศาสนิกชน ได้พร้อมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายมา โดยลำดับ บัดนี้ครบสप्तมาวารสมวาร (๑๐๐ วัน) การมรณภาพ ในวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ คณะศิษยานุศิษย์ได้จัดพิมพ์หนังสือ "ตอบปัญหานานาชาติ" เป็นอนุสรณ์ในการดังกล่าว เพื่อมอบให้เป็นธรรมบรณการแก่ท่านที่มาร่วมงานโดยทั่วกัน

ขออำนาจกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติที่คณะสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหาร และคณะศิษยานุศิษย์ ได้บำเพ็ญให้เป็นไปด้วยความกตัญญูกตเวทิตาคุณนี้ จงสำเร็จเป็นสุขวิบากวิบุลมบุญผลแด่พระธรรมเมธาภรณ์ ตามคติวิสัยจงทุกประการ

คณะศิษยานุศิษย์

๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

คำนำ

หนังสือ **ปัญหานานาชาติ** เล่มนี้ เป็นผลการตอบปัญหา
ศาสนา ที่กระทรวงการต่างประเทศ ได้รวบรวมจากสถานเอกอัคร
ราชทูตจากประเทศต่างๆ ที่ท่านรวบรวมคำถามจากคนในประเทศ
นั้นๆ เป็นคนไทยที่ไปอยู่ต่างประเทศบ้าง ส่วนมากทราบว่าเป็นคน
ต่างชาติ สถานเอกอัครราชทูตเหล่านั้น รวบรวมส่งมาที่กระทรวง
การต่างประเทศ คราวหนึ่งไปบรรยายที่กระทรวงการต่างประเทศ
ท่านได้มอบสำเนาถวาย เป็นทำนองขอให้ช่วยตอบ แต่การตอบ
นั้นหาปัญหาไม่ เพราะปัญหาแต่ละปัญหามีเพียงสอง
ประเภท คือตอบได้กับตอบไม่ได้เท่านั้น พอดีเจอปัญหาที่พอตอบ
ได้ แต่ปัญหากลับไปอยู่ที่การพิมพ์เผยแพร่ เพราะจุดอ่อนของ
การทำงานของพระคือ ปัญญาดีพอสมควรแก่ฐานะ แต่ค่าพิมพ์
กลับมีปัญหามาตลอด ครั้นจะพิมพ์จำหน่าย พระดำเนินการเอง
อย่างนั้นไม่ได้ ชัดกับบทบัญญัติของพระวินัย

แต่พอตอบเสร็จปรากฏว่ามีปัจจัยสนับสนุนมากพอสมควร
ทำให้ขยายผลออกเป็นภาษาอังกฤษ โดยอาจารย์ศิริ พุทธศุภกร
นำไปแปลเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นทั้งฉบับภาษาอังกฤษและ
ภาษาไทยได้พิมพ์เผยแพร่ไป ๒ คราวแล้ว มีผลการตอบรับที่น่า
พอใจ แต่หนังสือกลับขาดคราวลงในเวลาอันรวดเร็ว เพราะเป็น

หนังสือแจกเป็นธรรมทาน ที่ในความเป็นจริงแล้วมีปัญหาในด้านผลที่ต้องการ คือหนังสือที่เขาตั้งใจซื้อ เขาต้องอ่าน เพราะถ้าไม่ต้องการอ่านเขาจะไม่ซื้อ แต่หนังสือธรรมที่แจกเป็นธรรมทาน เวลาแจกทุกคนยินดีรับ แต่รับไปแล้วเขาจะอ่านหรือไม่ยากที่จะรู้ได้ สรุปว่าการทำงานพระพุทธศาสนา จะต้องเป็นหลักการตามเสด็จรอยยุคลบาทของพระพุทธเจ้า ที่รับสั่งว่า

“กิจอันใดที่ศาสดาผู้เอ็นดู จะพึงทำต่อเธอทั้งหลาย ผู้สาวก ตถาคตได้ทำแล้ว”

ดังนั้น พระที่มีภารกิจจะต้องศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ด้วย

การแจกหนังสือเป็นธรรมทาน เป็นวิธีหนึ่งในการเผยแผ่ธรรม เป็นภารกิจที่พระภิกษุจะต้องพยายามทำตามกำลังความสามารถ ด้วยหวังจะให้เกิดประโยชน์ อันมีลักษณะเกื้อกูล และอำนวยความสะดวก จากการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมของผู้อ่าน เราได้ทำแล้วตามความสามารถ ใครจะอ่านหรือไม่อ่าน เป็นหน้าที่ของท่านเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบด้วยตนเอง เพราะสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม แต่อย่างไรก็ตามคาดหวังว่าคงมีคนอ่าน และได้รับประโยชน์จากการอ่าน อย่างน้อยระดับบรรเทาทุกข์ด้วยธรรมที่ตนได้ศึกษาปฏิบัติ จนได้สัมผัสผลในฐานะนั้น ๆ

การที่ต้องนำหนังสือนี้มาเผยแพร่อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากหนังสือได้ขาดครวลงนานแล้ว แต่การตอบคำถามที่มีคนถามในโอกาส

ต่างๆ ยังปรากฏอยู่ เพราะไม่สามารถติดต่อกับคนได้มากพอ มีคนใหม่ได้พบ มีปัญหาใหม่ ในขณะที่ปัญหาซ้ำซากจะมีอยู่มาก แม้ว่าจะได้เคยเรียบเรียงหนังสือแนว ถามตอบมาถึง ๘ เล่มแล้ว แต่ปัญหาที่ซ้ำกันเหล่านั้นก็คงมีอยู่ และปัญหาแนวนี้จะต้องมีอยู่ตลอดไป แม้ตอบไปแล้วคนได้ฟัง ได้อ่านไปแล้ว แต่ไม่แน่ว่าคนเหล่านั้นจะเข้าใจหรือยอมรับนับถือ จนพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติตามงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเป็นงานซ้ำแล้วซ้ำอีก ยิ่งงานภาระในวัด ที่ต้องสอนพระบวชใหม่ เป็นการสอนตามหลักสูตรเดิม เปลี่ยนแต่คนฟัง วิธีการสื่อสาร แต่เนื้อหาของหลักสูตรคงอย่างเดิม

ไม่ต้องเอาอะไรมาก แม้เพียงการล้างละเมียดศีล ๕ การหมกมุ่นในอบายมุข ที่ทุกข้อพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ตระหนักโทษบาปของพฤติกรรมเช่นนั้น หากไผ่ดีแล้วต้องรักษาศีล ปฏิบัติธรรม แต่คนก็คงละเมียดศีล ๕ และหมกมุ่นในอบายมุขกระจายกันไปในส่วนต่างๆ ของโลก อาจเรียกได้ว่าไม่สร้างชา การสำรวจระวังตามหลักศีล ๕ จึงต้องการเน้นย้ำตลอดไป ตราบใดที่ชาวโลกยังไม่ตระหนักร่วมกัน ซึ่งไม่มีวันจะเกิดขึ้นได้ ตราบใดที่เขายังเป็น คน และมีความแตกต่าง

ดังนั้น คำตอบในหนังสือ “ปัญหานานาชาติ” เล่มนี้คงสามารถอำนวยประโยชน์แก่สาธุชนผู้สนใจ ข้องใจ ที่ได้ศึกษาพิจารณาตามสมควร ขอความเจริญงอกงามในธรรม จงมีแก่สาธุชน โดยทั่วกัน

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ)

ผู้ดำเนินงานกองทุนไตรรัตน์นุภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ตอบปัญหานานาชาติ

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ) : เรียบเรียง

ปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

๑.

ในทางประวัติศาสตร์พระพุทธเจ้าคือใคร
ความเป็นพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา
เริ่มต้นเมื่อไหร่ ?

พระพุทธเจ้าในแง่ของประวัติศาสตร์ ท่านนิยามไว้ว่า
พระพุทธเจ้าคือท่านผู้ตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองแล้ว
สอนบุคคลอื่นให้ตรัสรู้ตามด้วย

ความเป็นพระพุทธเจ้าจึงไม่ได้ผูกขาดไว้สำหรับบุคคลใด
บุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นตำแหน่งที่ถูกกำหนด
ไว้ด้วยคุณธรรม ได้แก่ความสมบูรณ์พร้อมแห่งบารมีธรรม
๑๐ ประการ ที่ท่านผู้นั้นได้สะสมอบรมผ่านภพชาติต่างๆ
มาเป็นเวลานาน อย่างพระพุทธเจ้าของเราสะสมอบรมบารมี
มาเป็นเวลาถึง ๔ อสงไขย กับแสนกัป

พระชาติที่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระราชโอรสของ
พระเจ้าสุทโธทนะ และนางสิริมหามายาแห่งกรุงกบิลพัสดุ์
ศากยวงศ์ ซึ่งเป็นดินแดนประเทศเนปาลในปัจจุบัน เมื่อ

ประสูติมาแล้ว มีปรากฏการณ์ที่อัศจรรย์สร้างความทึ่ง ความ
ฉงนสนเท่ห์ ให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทั้งหลายเป็นอันมาก จนได้
รับพยากรณ์จากโหรทั้งหลายว่า

พระราชกุมารผู้นี้สมบุรณ์ด้วยลักษณะของมหาบุรุษ
ถึง ๓๒ ประการ ต่อไปวิถีชีวิตเป็น ๒ ทางให้เลือกคือ จะ
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิที่เหนือกว่าบรรดากษัตริย์ทั้งหลายใน
โลก หรือไม่อย่างนั้นจะเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาที่
เหนือศาสดาทั้งหลายในโลก พระองค์ได้รับการเลี้ยงดู บำรุง
อย่างดีภายในพระราชวัง มีการศึกษาเต็มตามหลักสูตรที่
จัดการศึกษากันในยุคนั้น ทรงจบศิลปศาสตร์ทั้ง ๑๘ อย่าง
และได้ผ่านการใช้ชีวิตมีครบครัน มีพระมเหสี มีพระโอรส
ทรงเปื้อนหน้าภายในชีวิตฆราวาสเพราะมองเห็นว่าชีวิตแต่ละ
ชีวิตได้ตกอยู่ในวงจรของความทุกข์ที่หาจุดจบไม่ได้ เมื่อเกิด
มาแล้วก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ประสพกับการพลัดพราก
สูญเสียในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่และพลัดพรากไปอย่างสิ้นเชิง
เมื่อต้องตายไป และเมื่อมีเหตุปัจจัยให้เกิดก็จะเกิดขึ้นมาใหม่
และจะตกอยู่ในสภาพอย่างเดิม ทำให้มองเห็นชีวิตตกอยู่ใน
ห่วงของความทุกข์ จึงได้ตัดสินใจพระทัยเสด็จออกผนวชศึกษา
ค้นคว้าล่องผิดล่องถูกอยู่เป็นเวลานาน เมื่อพระชนมายุได้
๓๕ พรรษา ก็ได้ตรัสรู้

คำว่าตรัสรู้เป็นผลของการพัฒนาการทางจิต ที่อาศัย การประพฤติปฏิบัติมาโดยลำดับ จนพระทัยในขณะนั้นเป็น สมานิตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ไม่มีกิเลส ปราศจากกิเลส เป็นจิต อ่อนโยนพร้อมที่จะโน้มไปรู้สิ่งทั้งหลาย และญาณคือความรู้ บังเกิดขึ้นภายในพระทัยของพระองค์ทำให้ทรงรู้อรियส์จัจ ๔ ตามความเป็นจริงด้วยพระญาณทั้ง ๓ ประการ อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ จึงได้ทรงปฏิญาณสถานะของพระองค์ว่า เป็นผู้ ตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง

เพราะฉะนั้น ความเป็นพระพุทธรเจ้าของพระองค์จึง ปราภฏขึ้นหลังจากการตรัสรู้ แต่ว่าภารกิจในการสั่งสอนนั้น ยังไม่เกิดขึ้น ความสมบูรณ์ของการเป็นพระพุทธรเจ้าจึงเกิด ขึ้นเมื่อได้ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ จนท่าน โภณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมขอบวชในพระพุทธศาสนา ทำให้นิยามความหมายของคำว่าพระพุทธรเจ้าคือ ท่านผู้ ตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง ซึ่งสำเร็จภายใต้ต้นโพธิ์ที่ตรัสรู้ และสอนบุคคลอื่นให้ตรัสรู้ตามด้วยสำเร็จเมื่อจบปฐมเทศนา และท่านอัญญาโภณฑัญญะได้ขอบวชเป็นภิกษุในพระพุทธ ศาสนาเสร็จแล้ว

ความเป็นพระพุทธรศาสนาได้มีความสมบูรณ์ขึ้นในรูป พระรัตนตรัย หลังจากที่ท่านอัญญาโภณฑัญญะออกบวช

ซึ่งแสดงว่าในขณะที่นั้นก็ยังมีทั้งศาสนบุคคลคือพระศาสดาและพระสาวก มีศาสนธรรมคือธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และนำมาสั่งสอน ศาสนสถานเกิดขึ้นในยุคหลัง เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้ถวายวัดเวฬุวันแล้ว

ศาสนพิธี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการขอพรพชาอุปสมบทก็เกิดขึ้นเมื่อรับสั่งให้พระอัญญาโกณฑัญญะบวชเป็นภิกษุ เพราะฉะนั้นความสมบูรณ์พร้อมของคำว่าพระพุทธศาสนาที่มีองค์ประกอบ ๔ อย่างคือ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธี ก็เกิดขึ้นเมื่อทรงรับวัดเวฬุวัน หลังจากได้ตรัสรู้มา ๗-๘ เดือน

๒.

ตามทัศนะของชาวพุทธ พระพุทธเจ้า
มีสถานะเป็นมนุษย์หรือเทวดา?

พระพุทธเจ้าทรงเป็นมนุษย์ มีพ่อแม่เป็นกษัตริย์ พระองค์
ทรงเป็นราชกุมาร การตรัสรู้เป็นเรื่องของการศึกษาค้นคว้าแบบ
มนุษย์ด้วยการลองผิดลองถูก แก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป
โดยลำดับ แต่เมื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ทรงเข้าถึงความ
บริสุทธิ์หมดจดอย่างเต็มที่ ท่านจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น
วิสุทธิเทพ เป็นเทวดาโดยความบริสุทธิ์ และในขณะเดียวกัน
ทรงอยู่ในฐานะของศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

๓.

พระพุทธเจ้ามีความเป็นพระเจ้า หรือแตกต่างจาก
พระเจ้าในศาสนาคริสต์ อิสลามหรือไม่?

มีความแตกต่างกัน พระเจ้าในศาสนาคริสต์ อิสลาม บางคราวมีลักษณะค่อนข้างไปทางนามธรรม บางคราวก็มีลักษณะ เป็นรูปธรรม แต่ยังมีความรู้สึก รัก รู้สึกโกรธ รู้สึกพอใจ ไม่พอใจอยู่ แต่ว่าความรู้สึกในด้านกิเลสของพระพุทธเจ้านั้นไม่มีไม่ว่าความโกรธ ความชิงชัง ตลอดถึงการคิดประทุษร้ายต่อ บุคคลทั้งหลาย

เพราะฉะนั้น จุดแตกต่างคือแตกต่างโดยสภาวะที่พระพุทธเจ้านั้นในส่วนของพระรูป กายก็เป็นมนุษย์แต่ในแง่ที่สมบูรณ์จริงๆ โดยพระนามกายก็คือธรรมะที่ประกอบด้วย คุณธรรมหลัก ๓ ประการ คือ ปัญญาคุณ บริสุทธิคุณ และ มหากรุณาคุณ ส่วนพระเจ้าในศาสนาเทวนิยม นั้น ตามความเชื่อถือของเขาที่อธิบายไว้ก็มีลักษณะเป็นอุบัติเทพ เป็นเทวดา โดยการอุบัติ ถ้ามองในจุดนี้พระพุทธเจ้าก็เป็นวิสุทธิเทพ มีความบริสุทธิ์ที่สูงกว่าเทวดาทั้งหลาย จึงมีชื่อว่าเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายดังกล่าว

๔.

ภาวะของพระพุทธเจ้านั้น
เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วจะถือว่า
สูญสิ้นหรือยังมีชีวิตอยู่ในอีกรูปแบบหนึ่ง?

ในข้อนี้ทรงแสดงไว้ว่าเมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว มีญาณเกิดผุดขึ้นมาภายในพระทัยของพระองค์ว่า การเกิดครั้งนี้เป็นการเกิดครั้งสุดท้ายของพระองค์ และไม่มีภพเป็นที่เกิดอีกต่อไป เพราะฉะนั้นจึงไม่มีโลกุตตรภพ มีการพูดถึงสภาพพระทัยของพระพุทธเจ้าว่าเป็นโลกุตตรภูมิ แต่ก็ไม่มีภพเป็นที่อุปบัติของพระพุทธเจ้า

พระอรหันต์ทั้งหลาย พระปัจเจกพระพุทธเจ้าเป็นการดับไปเหมือนไฟที่ดับไปแล้วเพราะเชื่อมอด มีการดับแล้วเพราะสิ้นเชื้อให้เกิดไฟ หรือชีวิตใหม่ พระพุทธเจ้าจึงทรงดำรงอยู่เฉพาะส่วน of พระคุณ และดำรงอยู่ในรูปของพระธรรมวินัยอันเป็นศาสดาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตั้งได้รับสั่งไว้ก่อนปรินิพพาน ว่า

“ดูกรอานนท์ ธรรมและวินัยอันใด ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายเมื่อเราล่วงลับไปแล้ว”

๕.

บรรดาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า
พระธรรม พระสงฆ์ ข้อไหนสำคัญที่สุด
ให้ตอบสักอย่าง ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น?

สำคัญที่สุดคือพระธรรม เพราะว่าพระธรรมเป็นของที่มี
อยู่คู่โลก พระพุทธเจ้าเพียงเป็นผู้ค้นพบธรรมะเหล่านั้น ทรง
ให้ความเคารพพระธรรม แม้ตอนจะปรินิพพานก็ให้ยึดถือ
พระธรรมพระวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ดังกล่าว แต่ในแง่
ของความเกี่ยวเนื่องกันแล้ว เราก็แยกพระรัตนตรัยออกจาก
กันเด็ดขาดไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม พระธรรม
ก็เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์เล่าก็คือหมู่ชนที่
ศึกษา ปฏิบัติจนสัมผัสผลแห่งพระธรรมอันเป็นคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า

๖.

พระพุทธเจ้าเคยตรัสถึงคนที่จะมาเป็น
ปกาศกของพระองค์หรือไม่?

ไม่ คำว่าปกาศกเป็นภาษาในศาสนาคริสต์ที่พยายามจะบิดเบือนโมเมหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อจะเอาคนสำคัญในศาสนาอื่นและแม้ในศาสนาของตนมาเป็นคนรับใช้พระเจ้าในศาสนาเขา แต่ในแง่ของพระพุทธศาสนาแล้ว เราถือว่ามีปกาศกคือผู้ประกาศคำสอน ก็คือพุทธศาสนิกชนทั้งหลายนั่นเองที่มีหน้าที่ในการศึกษา ในการปฏิบัติ ในการเผยแพร่ การปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาเพื่อสืบทอดพระพุทธปณิธานของพระพุทธเจ้า

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับพระธรรม

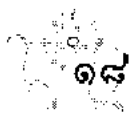
๗.

ศาสนาพุทธ คืออะไร หลักการอะไร
 ของพระพุทธเจ้าที่ชาวพุทธนับถือว่าสูงส่ง
 เหนือศาสนาอื่นๆ แก่นแท้ของพุทธศาสนา คืออะไร
 หลักปฏิบัติของศาสนาสามารถช่วยให้ดำรงอยู่
 ในโลกเป็นปกติสุขได้จริงหรือ?

ประเด็นแรก ศาสนาพุทธคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
 ซึ่งแสดงออกมาในรูปของพระธรรมและพระวินัย แต่ความเป็น
 ศาสนานั้น จะต้องประกอบด้วย ศาสดา ศาสนิก ศาสนธรรม
 ศาสนสถาน และศาสนพิธี ซึ่งแต่ละอย่างมีความเกี่ยวข้อง
 เชื่อมโยงอยู่กับพระพุทธเจ้า หลักการที่ชาวพุทธนับถือว่าสูงส่ง
 เหนือศาสนาอื่นๆ คือพระพุทธเจ้าทั้งหลายนั้นทรงมีปัญญา
 สูงสุด ทรงมีความบริสุทธิ์สูงสุด ทรงมีความกรุณาอย่างสูงสุด
 โดยไม่เลือกชาติชั้นวรรณะและบุคคลแต่ประการใด ซึ่งจุดเด่น
 ทั้ง ๓ ประการนี้ไม่มีอยู่ในศาสดาทั้งหลาย แม้จะมีก็ไม่สมบูรณ์
 พร้อมอย่างที่พระพุทธเจ้ามี เพราะฉะนั้นชาวพุทธจึงนับถือ
 ว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้สูงส่งด้วยคุณธรรมทั้ง ๓ ประการนั้น

แก่นแท้ของพุทธศาสนา กล่าวโดยสรุปก็คืออริยสัจ

ทั้ง ๔ ประการ แต่ถ้ากล่าวในภาคของการปฏิบัติก็คือ อริยมรรค
มีองค์ ๘ ประการ หรือศีล สมาธิ ปัญญา กล่าวในส่วนผล
ท่านก็เรียงแก่นออกเป็นหลายระดับ คือ

ศีลสาระ แก่นคือศีล

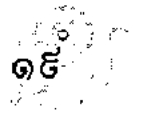
สมาธิสาระ แก่นคือสมาธิ

ปัญญาสาระ แก่นคือปัญญา

วิมุติสาระ แก่นคือวิมุติ

วิมุติญาณทัสนสาระ แก่นคือวิมุติญาณทัสนะ คือ ความ
รู้ความเห็นในตัววิมุติ ได้แก่จิตที่หลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส

หลักการปฏิบัติธรรมะในทางพระพุทธศาสนานั้นมุ่ง
กำจัดความทุกข์และเสริมสร้างความสุขให้แก่บุคคลทั้งหลาย
พึงสังเกตว่า ความทุกข์ทั้งปวงนั้นจะสืบเนื่องมาจากกิเลส
พระพุทธศาสนาสอนให้ลด ละ สงบ ดับกิเลสอันเป็นเหตุ
แห่งความทุกข์ และความสุขนั้นจะเกิดขึ้นมาจากการประพฤติ
ปฏิบัติดีของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งคงอยู่ในกรอบของอริยมรรคมี
องค์ ๘ ประการ พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการปฏิบัติตาม
อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความสุข ฉะนั้น
เมื่อปฏิบัติถูกต้องตรงตามหลักที่ทรงแสดงเอาไว้ ก็จะช่วยให้บุคคล
ผู้ปฏิบัติได้รับความสุขจริงๆ ในชั้นต่างๆ ทั้งความสุขระดับ
มนุษย์ ระดับสวรรค์ และระดับนิพพาน

๘.

ข้าพเจ้าเห็นว่าพระพุทธศาสนาสอนให้คนเห็นแก่ตัว
เอาตัวรอดคนเดียว ไม่ใส่ใจปัญหาโลกภายนอก
ไม่มีการจัดองค์กรช่วยเหลือคนทุกข์ยาก เจ็บป่วย
ไม่มีองค์กรเผยแพร่ เป็นต้น เอาแต่นั่งสมาธิไปทั้งวัน
ทั้งคืน พระก็ตองขอข้าวชาวบ้านมาฉัน คนจนทั้งๆ ที่
ไม่มีเงิน ก็ทุ่มเงินไปสร้างวัด ซึ่งไม่ช่วยให้ฐานะ
ทางเศรษฐกิจของตนดีขึ้น ท่านจะอธิบายอย่างไร?

ประเด็นแรก ที่มองคำสอนในพระพุทธศาสนาหรือผู้ที่
ปฏิบัติธรรมะทางศาสนาว่าเป็นคนเห็นแก่ตัวนั้น ขึ้นอยู่กับ
การมอง คือถ้าเรามองเฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง ก็อาจจะมองว่า
เป็นคนเห็นแก่ตัว เช่น เรามองนักเรียนที่กำลังเรียนหนังสือ
อยู่ในชั้นเรียน ไม่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรแก่ครอบครัวแก่
สังคม ถ้ามองเฉพาะจุดนั้นเราจะเห็นว่าเป็นการเห็นแก่ตัว
เมื่อมองพระที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ มองพระที่กำลังนั่งเจริญ
สมาธิอยู่ เอาเฉพาะจุดนั้น ดูแล้วคล้ายๆ จะเห็นแก่ตัว แต่ถ้า
เราจะตั้งปัญหาถามว่าคนเหล่านั้นศึกษาไปทำอะไร ปฏิบัติไป

เพื่ออะไร ก็จะต้องพบว่าเพื่อทำประโยชน์ตนให้สมบูรณ์และทำประโยชน์บุคคลอื่นให้สมบูรณ์ เพราะคนที่ต้องการจะช่วยเหลือสังคมนั้นจะต้องช่วยตัวเองให้ได้ก่อนเหมือนคนต้องการจะช่วยคนตกน้ำก็ต้องหัดว่ายน้ำให้ได้ด้วยตนเองเสียก่อน แต่ถ้าคนมองเฉพาะจุดที่เขากำลังฝึกว่ายน้ำอยู่ก็จะมองเห็นคล้ายๆ ว่าเขาเห็นแก่ตัว แต่ถ้าเราไปมองในจุดที่เขาช่วยคนตกน้ำ ก็ จะเห็นเขาทำประโยชน์แก่บุคคลอื่น

การวินิจฉัยตัดสินอะไร จึงต้องมองให้ตลอดสายของเรื่อง เหล่านั้นแล้วจะได้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ทุกคนในโลกนี้จะต้องเริ่มต้นด้วย การทำประโยชน์แก่ตนเองก่อน และเมื่อทำประโยชน์แก่ตนเองได้แล้วจึงจะทำประโยชน์แก่สังคม ขีดความสามารถในการทำประโยชน์แก่สังคมได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า เขาทำประโยชน์แก่ตนเองได้มากหรือน้อย ถ้าทำประโยชน์เพื่อตนได้มากก็จะช่วยเหลือสังคมได้มาก หรือเช่นคนขยันทำมาหากินจนมีเงินมีทองมาก คนที่มีความรู้ในสาขาวิชาการต่างๆ มาก เมื่อจะช่วยเหลือสังคมก็ช่วยเหลือได้หลายๆ เรื่อง คนมีความสามารถในกิจการงานต่างๆ มาก เมื่อไปช่วยเหลือสังคมก็จะช่วยได้หลายๆ กรณี เป็นต้น

การจัดองค์กรนั้น ก็มีการจัดตามพระราชบัญญัติของ

คณะสงฆ์ที่แบ่งเป็นองค์กรทางการปกครอง องค์กรทางการศึกษา องค์กรทางการเผยแผ่ องค์กรทางสาธารณูปการ องค์กรทางสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์ แต่งานเหล่านี้ เนื่องจากไม่มีองค์กรหาเงินมาสู่ส่วนกลางอย่างศาสนาทั้งหลาย การทำงานจึงมีแนวเป็นวีรชนเอกชนอยู่เป็นอันมาก

ประเด็นที่ว่า พระต้องขอข่าวชาวบ้านมาฉันนั้น ถ้าไม่ได้ศึกษาถึงเจตนารมณ์อันเป็นความต้องการของชาวบ้าน และวัตถุประสงค์ในการตัดบาตรแล้ว ก็จะต้องดูทำนองนั้น แต่ถ้ามองให้ดีจะพบว่าพระก็คือบุคคลภายในสังคมนั้นเอง หากท่านอยู่ในฆราวาส ก็จะต้องครอบครองที่ดิน มีหน้าที่การงาน ประกอบกระทำในฐานะของพลเมืองในชาติ หมายความว่า การแย่งงาน การแย่งอาชีพ การแย่งเงินแย่งทองของสังคมตลอดถึงการแย่งที่ดินก็จะเพิ่มสูงขึ้น ท่านเหล่านี้จะสละประโยชน์ทุกอย่างในความเป็นคนไทย ออกมาศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรมะ ชาวบ้านเกิดศรัทธาเลื่อมใสก็ตัดบาตรถวายท่าน และการตัดบาตรนั้นก็เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ผู้กระทำบุญ ในความเชื่อถือของชาวพุทธเวลาพระเที่ยวบิณฑบาตเรียกว่าพระออกโปรดสัตว์ เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านผู้มีความประสงค์จะตัดบาตรได้ตัดบาตร ประสงค์จะไหว้ได้ไหว้ ประสงค์ทำให้ใจเลื่อมใสก็ทำให้ใจเลื่อมใสได้

ส่วนที่ว่าคนจนต่างๆ ที่ไม่มีเงิน ทุ่มเงินไปสร้างวัดไม่ช่วยให้สถานะของตนดีขึ้นนั้น ก็เป็นการมองชีวิตในช่วงสั้นๆ ก็ทำนองคล้ายกับคนเราเกิดมาหนเดียวตายหนเดียว แต่ว่าชาวบ้านที่เขาทำบุญในแนวนี้ เขาไม่ได้คิดอย่างที่เจ้าของปัญหา คิด คือคิดว่าในฐานะที่เขาเป็นศาสนิกในพระพุทธศาสนาก็มีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะการสร้างวัดนั้นเป็นสาธารณสถาน คือสถานที่ใช้ร่วมกันของพุทธศาสนิกชน ไม่ใช่การสร้างให้พระอยู่โดยเฉพาะ ที่จริงพระก็เป็นเพียงผู้อาศัยวัดเท่านั้น วัดจึงเป็นของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายและเป็นสมบัติของศาสนาเป็นสมบัติของชาติ การสร้างเสนาสนะเหล่านั้นแสดงให้เห็นถึงพลังความสามัคคีของบุคคลทั้งหลายที่ร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และยังเชื่อว่าผลบุญที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้าง จะให้ความสุขแก่ตนทั้งในชาติปัจจุบันและภพภาคหน้า

ศาสนาพุทธจะไม่มีเกณฑ์บังคับใครให้ต้องทำบุญ ซึ่งผิดกับศาสนาบางศาสนาที่กำหนดไว้ในคัมภีร์เลยว่ารายได้ของศาสนิกจะต้องให้แก่ศาสนา ๑๐% และยังมีกรเรียไรแถมเข้าไปอีกเป็นอันมาก แต่ศาสนาพุทธปล่อยให้ศรัทธาของบุคคลที่จะทำได้ เพราะฉะนั้นผู้บริจาครายใหญ่จริงๆ ตั้งแต่โบราณมาจึงเป็นคนที่ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ

เพราะส่วนใหญ่จะเป็นเศรษฐีกับกษัตริย์เป็นผู้สร้าง แม้

ในยุคปัจจุบันถ้าจะศึกษาติดตามให้ดีก็จะพบว่าเศรษฐกิจกับ
 กษัตริย์คงยังเป็นผู้สร้างอยู่นั่นเอง ผู้บริจากรายใหญ่ก็คือคน
 กลุ่มนี้ ส่วนคนยากจนจะบริจาคตามกำลังศรัทธาของท่าน
 เมื่อรวมกันหลายคนก็กลายเป็นเงินก้อนใหญ่ที่จะสำเร็จ
 ประโยชน์แก่พระศาสนา ท่านเหล่านั้นก็ได้ใช้สอยสถานที่เหล่านี้นั้น
 เพราะเป็นเจ้าของร่วมกัน ลูกหลานของท่านซึ่งเกิดมาใน
 โอกาสต่อไปก็รับความภาคภูมิใจ รู้สึกผูกพันกับวัดในฐานะที่
 พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ได้สร้างไว้

หลักในแนวนี้ มีอยู่ทุกศาสนาในโลก เพราะสิ่งก่อสร้าง
 ที่ใหญ่ที่สุดในโลกนั้นก็คือวังกับวัดหรือวังกับศาสนสถาน ซึ่ง
 ทั้งสองอย่างก็เป็นสมบัติของแผ่นดิน

สร้างวังนั้นเกิดขึ้นจากพระราชทรัพย์ซึ่งเป็นทรัพย์ของ
 แผ่นดิน

ศาสนานั้นเกิดขึ้นจากศรัทธาของศาสนิกที่เขาร่วมกัน
 บริจาค เพราะฉะนั้น ศาสนสถานทุกศาสนาในโลกนี้จึงมี
 ราคาแพง เพราะเป็นสมบัติของศาสนิกในศาสนานั้นๆ ร่วมกัน
 ถ้าคิดเป็นค่าใช้จ่ายเมื่อแยกเป็นแต่ละคนก็ไม่มีใครเดือดร้อน
 เพราะการกระทำเช่นนั้นเนื่องจากเขาต้องเกิดศรัทธาก่อนเขา
 จึงทำ การกระทำอะไรก็ตามที่ทำไปตามกำลังศรัทธาผู้ทำจะไม่
 เดือดร้อน ส่วนคนที่มองด้วยความริษยาในการเจริญก้าวหน้า
 ของบุคคลอื่น อาจรู้สึกเดือดร้อน ซึ่งเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้

๙.

พุทธศาสนาเป็นศาสนาหรือปรัชญา
 และตัวธรรมะในพระพุทธานุศาสนเป็นธรรมะ
 หรือปรัชญา หากศาสนาพุทธเป็นปรัชญา
 เหตุไรจึงถือเช่นนั้น ธรรมะที่กล่าวสอนกัน
 ในศาสนาพุทธเป็นระบบจริยศาสตร์ ด้วยหรือไม่?

ประเด็นแรกคือศาสนาเป็นศาสนาหรือปรัชญา อันที่จริง
 ถ้าจะเอาตามความหมายจริงๆ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา
 ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และการ
 เรียนคำสอนในพระพุทธานุศาสนว่าเป็นศาสนานั้น เป็นคำที่
 พระพุทธเจ้าทรงเรียกเอง เมื่อทรงแสดงในโอวาทปาฏิโมกข์แก่
 พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป

แต่ในขณะที่เดียวกัน ถ้ามองปรัชญาในความหมายของ
 ปัญญา ไม่ใช่ในความหมายฟิโลโซฟี (Philosophy) พระ
 พุทธศาสนาก็เป็นศาสนาแห่งปัญญา เพราะทุกขั้นตอนของ
 การศึกษาการประพฤติปฏิบัติจนได้รับผลนั้นจะต้องมีปัญญา
 กำกับตลอด ปรัชญาเป็นภาษาสันสกฤต มีความหมายเช่นเดียว

กับปัญญาในภาษาบาลี ดังนั้นในจุดนี้พระพุทธานุศาสน์จึงเป็น
ปรัชญา โดยเฉพาะตัวธรรมะนั้นเป็นสัจธรรมและเป็นธรรมที่
เกิดขึ้นด้วยปัญญา การตรัสรู้จึงเป็นปรัชญาได้ ในความหมาย
ของปัญญาเครื่องตรัสรู้แต่ไม่ใช่ในความหมายของคำว่ารักใน
ความรู้

ส่วนที่บอกว่าหากศาสนาพุทธเป็นปรัชญา เหตุใดจึงถือ
เช่นนี้ก็แล้วแต่ในจุดใด บางจุดก็มีความเป็นปรัชญาดังกล่าว
ไม่ใช่เป็นการถือ แต่เป็นเรื่องของความเป็นจริงทำนองคล้ายๆ
กับการรายงานสิ่งต่างๆ ด้วยการบอกสีเขียวก็บอกว่าเขียว แดง
ก็บอกว่าแดง จะถามว่าทำไมจึงบอกว่าแดง ก็เพราะมันสีแดง
คำสอนที่จุดใดเป็นปรัชญาเราบอกว่าเป็นปรัชญา เพราะมัน
เป็นปรัชญา

ธรรมะที่กล่าวสอนกันในศาสนาพุทธเป็นระบบจริยศาสตร์
ด้วย ระดับศีลธรรมจรรยาทั้งหมดก็เป็นจริยศาสตร์ เช่นศีล

พวกธรรมะที่เกี่ยวกับหน้าที่ทั้งหลายที่เกี่ยวกับกุศลกรรม
บถ เป็นต้น ก็เป็นระดับจริยศาสตร์

๑๐.

การที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอนุรุทธว่าธรรมของ
เราตถาคตเป็นธรรมเพื่อความหลุดพ้น

สำหรับผู้ปฏิบัติ ไม่เน้นซ้ำ

หมายความว่าแก่นของพระพุทธศาสนา
เป็นธรรมะฉับพลันเท่านั้น ไม่ใช่ซ้ำมภพซ้ำมชาติ

เป็นเรื่องคนละประเด็นกัน ผู้ปฏิบัติที่ไม่เน้นซ้ำหมายถึง
คนปฏิบัติที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลสมากและมีคุณธรรม
คือสติสัมปชัญญะและความเพียรมากพอก็จะช่วยให้หลุดพ้น
ได้เร็ว ถ้าหากว่าขาดพื้นฐานที่จะเป็นเหตุให้บรรลุธรรมได้เร็ว
ก็บรรลุธรรมได้ช้าหรือไม่บรรลุเลย

แก่นของพระพุทธศาสนาคือแก่นทั้ง ๕ ประการดังที่
มาแล้ว ไม่ใช่เป็นการบรรลุฉับพลันอย่างนิกายเซนที่ว่า แต่ใน
ช่วงของการบรรลุจะถือว่าฉับพลันได้ คล้ายๆ กับรับประทาน
อาหาร อาหารแต่ละที่ลิ้นก็รู้รสฉับพลัน แต่กว่าอาหารจะมาแต่ละ
ที่ลิ้นได้นั้นจะต้องผ่านขั้นตอนมาเป็นอันมาก ธรรมะปฏิบัติ
จะมีลักษณะอย่างนั้นตอนรู้จะรู้ได้เร็ว แต่กว่าจะรู้ก็ใช้เวลานาน

อย่างพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรมา ๖ ปี ตอนตรัสรู้

ก็ใช้ระยะเวลาสั้น เพราะการตรัสรู้จะมีความต่อเนื่องทำนองคล้ายๆ กับเราเปิดสวิตช์ไฟ แสงสว่างเกิดขึ้น ความมืดจะหายไปสิ่งที่อยู่ในที่มืดจะปรากฏ แต่อย่าลืมว่าก่อนจะเปิดสวิตช์ไฟได้นั้นจะต้องมีขั้นตอนต่างๆ อีกเป็นอันมาก ความรู้ฉบับพลันก็มีได้ถ้าหากว่ามีความพร้อม แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีได้น้อย เพราะคนส่วนมากจะไม่พร้อม ทำให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงบุคคลที่จะได้บรรลุธรรมไว้ ๔ ประเภทคือ

๑. อุกติตัณญญ อารู้ธรรมเพียงยกหัวข้อขึ้นแสดงเท่านั้น

๒. วิปจิตตัณญญ อารู้ธรรมเมื่ออธิบายขยายความแห่งธรรมะนั้น ออกให้แจ่มแจ้งชัดเจนขึ้น

๓. เนยยะ จะต้องมีการฝึกปรือ อบรมปมนิสัยกันไปอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดหนึ่งก็จะรู้ธรรมได้

๔. ปทปรมะ ยากที่จะรู้และปฏิบัติธรรมะได้ บางครั้งศึกษาสดับตรับฟังมาเป็นเวลานานแล้ว จะมีความเปลี่ยนแปลงในทางจิตใจได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

๑๑.

การรู้และหลุดพ้นจากรูปธรรม (ขั้น ๕)
จะเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาหรือไม่?

ถ้ารู้จริงๆ ก็เป็นหัวใจ เพราะกว่าจะรู้ได้นั้นจะต้องผ่าน
การปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของ
พระพุทธศาสนาไปแล้ว เมื่อเกิดญาณความรู้ขึ้นนั้น ท่าน
เรียกว่าปัญญาอันเห็นชอบในนามรูปว่าขั้น ๕ ก็สักแต่ว่า
ขั้น ๕ จะทำให้ลดตัณหา มานะ ทิฐิลงไปจนถึงกับหมดสิ้น
ไป ก็ถือว่าเข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนานั้นเอง

๑๒.

ทราบว่าหัวใจของพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ประการ
คือ ละชั่ว ทำดี ทำจิตให้บริสุทธิ์ จึงอยาก
ทราบว่า การทำจิตให้บริสุทธิ์ ได้รับประโยชน์
ในเรื่องรูปนามและการนำสันติมาให้สังคมโลก
ซึ่งอดอยากอยู่อย่างไร?

การพูดว่าหัวใจของพระพุทธศาสนาได้แก่การไม่กระทำ
ความชั่ว ทำความดี และทำจิตให้บริสุทธิ์นั้นก็ถูกต้อง เพราะ
อันที่จริงสิ่งนั้นก็คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ หรือศีล สมาธิ
ปัญญา แต่การทำจิตให้บริสุทธิ์จะได้รับประโยชน์ในเรื่องรูป
นาม รูปนามนั้นจะต้องเข้าใจว่าหมดโลกแล้ว หรือสิ่งที่เป็น
รูป คือ สิ่งที่เราเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู สูดดมด้วยจมูก ลิ้ม
ด้วยลิ้น และถูกต้องด้วยกาย สิ่งที่เป็นนามคือสิ่งที่เรารู้ด้วย
ใจ เช่น ความรัก ความเมตตา กรุณา ความโกรธ ความริษยา
ความอฆาต ความชื่นชมยินดีในความดี ความสงบของจิต
เป็นต้น พวกนี้เป็นนามเพราะเรารู้ด้วยใจ

คำว่ารูปนามจะเป็นการพูดรวมทั้งหมดในโลกเอาไว้
ไม่มีอะไรจะรอดพ้นจากการเป็นรูปนาม เพราะไม่เป็นรูปก็

ต้องเป็นนาม ไม่เป็นนามก็ต้องเป็นรูป และในความเป็นรูป เป็นนามนั่นเอง ในจุดหนึ่งก็เป็นรูป จุดหนึ่งก็เป็นนาม เช่น รถยนต์เป็นรูปที่เราเห็นด้วยตา แต่ขณะเดียวกันเมื่อได้ยิน เสียงเราก็จะรู้ว่าเสียงรถยนต์ แสดงว่าเป็นรูปที่เรารู้ด้วยหู แต่ ในขณะเดียวกันก็เป็นนาม คือความรู้นั้นคือรถยนต์ นั่น คือเสียงรถยนต์ นั่นคือตัวรถยนต์ รูปนามจึงเป็นสิ่งที่อิงอาศัย กันและกัน เพราะโลกเราเป็นโลกของสัมผัส

การนำสันติสุขมาให้สังคมโลกซึ่งอดอยากอยู่ได้อย่างไร เกิดขึ้นเนื่องจากจิตที่บริสุทธิ์เป็นจิตที่ไม่มีความเห็นแก่ตัว เป็นจิตที่ไม่เกิดกิเลสอยู่ ท่านผู้นั้นจะมีปัญญาสมบูรณ์ เพราะ จิตจะบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญาอย่างที่ได้ทรงแสดงไว้ว่า ความ บริสุทธิ์จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยปัญญา

เมื่อภายในจิตใจของบุคคลมีปัญญา ก็จะทำให้เกิดความบริสุทธิ์ ขึ้นภายในใจ เมื่อใจบริสุทธิ์ก็จะมองโลกด้วยความเมตตากรุณา คนที่เมตตากรุณานั้นจะเอื้ออาทรต่อคนที่ประสบความเดือดร้อน ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้สมบูรณ์ด้วยพระคุณทั้ง ๓ ประการ คือปัญญาคุณ บริสุทธิคุณ และกรุณาคุณ เวลา ๔๕ ปีหลังจากตรัสรู้ทรงทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มนุษยชาติ แน่นนอนพระพุทธเจ้าไม่ได้ไปแจกข้าวของแก่ราษฎร แต่ก็ทรง สั่งสอนให้พวกเศรษฐีมหาเศรษฐีทั้งหลายให้มีจิตใจเมตตา

กรุณาต่อคนเหล่านั้นและบริจาคช่วยเหลือเกื้อกูลแก่สังคม ทำให้เศรษฐกิจในพระพุทธศาสนากลายเป็นเศรษฐกิจบุญ เช่น อนาคต บิณฑิกเศรษฐกิจ นางวิสาขา เป็นต้น

ใจคนยิ่งบริสุทธิ์มากเท่าไร ก็จะมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์และต่อโลกมากขึ้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นการทำงานด้วยใจบริสุทธิ์จะช่วยขจัดทุกข์เสริมสร้างความสุขให้แก่คนทั้งหลาย เช่นบุคคลมีความรักต่อลูกก็จะเป็นไม่เห็นแก่ตัว จะเอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของลูก ถ้าลูกเจ็บไข้ได้ป่วยก็พร้อมที่จะเสียสละทรัพย์สินเงินทองลงไปเพื่อบำบัดรักษาโรคที่เกิดขึ้นแก่ลูกของตน นี่ก็เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติธรรมดา

เพราะฉะนั้น ยิ่งบริสุทธิ์มากก็จะกระจายความสุขความสงบไปสู่คนอื่นด้วยเมตตากรุณาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปัญหาความอดอยากหิวโหยหรือไข้ ฝน เจ็บ ในสังคมจะลดลงไปเพราะได้อาศัยความเมตตากรุณาที่ท่านผู้มีปัญญา มีความบริสุทธิ์ใจแสดงออกต่อเพื่อนร่วมโลกของท่าน

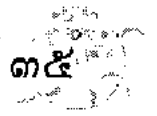
ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับพระสงฆ์

๑๓.

การบวชพระบวชเณรทางพระพุทธศาสนา
ต่างจากการบวชเป็นบาทหลวงทางคริสต์ศาสนา
หรือการบวชเป็นพระทางศาสนาอื่นอย่างไร
ฐานะและหน้าที่ต่างกันหรือไม่ กิจวัตรประจำวัน
ของสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีอยู่อย่างไร?
และหน้าที่ที่จะทำในพระพุทธศาสนามีอยู่อย่างไร?

ประเด็นแรก การบวชเป็นพระและเป็นสามเณรที่เรียกว่าบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนานั้น มีกรรมวิธีขั้นตอนอยู่เป็นอันมาก ซึ่งผู้ประสงค์จะเข้าบวชจะต้องมีศรัทธาแสดงความจำนงสมัครที่จะเข้าบวชเป็นภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนา อาจารย์ก็จะฝึกปรือในด้านพิธีกรรมต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจ มีการจัดเตรียมเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับผู้บวช

เมื่อมีความพร้อมแล้ว ก็บรรพชาอุปสมบท เมื่อผ่านขั้นตอนมาโดยลำดับแล้ว ก็ชื่อว่าเป็นสามเณร เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา

ส่วนการบวชในศาสนาคริสต์นั้น ต้องผ่านการฝึกปรือมา

โดยลำดับ ในเมื่อคนเหล่านั้นมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นบาทหลวงได้ก็ให้บวช ซึ่งก็เป็นพิธีกรรมในส่วนของคริสต์ ไม่ได้ตรงกับพระพุทธศาสนาเพราะต่างศาสนา กัน แต่ว่าโดยเนื้อหาแล้ว ก็ต้องการที่จะใช้ชีวิตในรูปแบบอย่างหนึ่งสำหรับศาสนาพุทธก็เพื่อใกล้ชิดพระรัตนตรัยยิ่งขึ้น ศาสนาคริสต์ก็ต้องการรับใช้พระผู้เป็นเจ้าโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

การบวชเป็นนักบวชในศาสนาอื่นๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ในประเด็นปลีกย่อยจะต่างกัน แต่โดยเนื้อหาสาระก็คือต้องการจะมาดำเนินชีวิตในวิถีของนักบวช ซึ่งจะมีการปฏิบัติเข้มงวดยิ่งยั้งกว่าใช้ชีวิตทางฆราวาส ฐานะและหน้าที่ก็ต่างกันเพราะคนละศาสนา กันจะให้เหมือนกันได้อย่างไร อย่างศาสนาเทวนิยมผูกพันกับพระผู้เป็นเจ้า ศาสนาพุทธผูกพันกับพระรัตนตรัย

งานหลักของพระที่บวชเข้ามาก็คือ

๑. ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

๒. ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อันเป็นคำสั่ง คำสอนของพระพุทธเจ้า

๓. สั่งสอนบุคคลอื่นให้ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วย

นี่คือหน้าที่หลัก ในช่วงของการศึกษาจะมีวัตรปฏิบัติอีกเป็นอันมาก ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดเน้นว่าเป็นวัดที่เน้นในทางปริยัติ

หรือในทางปฏิบัติกรรมฐาน ถ้าเน้นในเชิงปริยัติ ตื่นเช้าขึ้น
มาก็บิณฑบาต กลับมาฉันภัตตาหารแล้ว ก็ทำวัตรสวดมนต์
สรรเสริญพระรัตนตรัย จากนั้นศึกษาพระปริยัติธรรม จนถึง
เวลาฉันเพล ก็จะฉันเพล หลังจากนั้นจะพักระยะหนึ่งพอถึง
บ่ายโมงก็เริ่มการศึกษาต่อไป จบการศึกษาแล้ว ก็จะมีกิจวัตร
ที่เกี่ยวกับดูแลเสนาสนะ ตกเย็นหรือค่ำก็มีการทำวัตรสวดมนต์
ถ้าวันธรรมสวนะ ก็จะมีการฟังเทศน์ มีการทำอุโบสถ สังฆกรรม
ในเทศกาลพิเศษ กิจวัตรต่างๆ เหล่านี้ก็เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

ถ้าเป็นสำนักที่เน้นในทางสมถกรรมฐาน กิจวัตรตอน
ต้นจะเหมือนกัน แต่ในช่วงของการศึกษาพระปริยัติธรรม จะ
เป็นช่วงของการเจริญภาวนาทางจิต แยกย้ายกันหาความสงบ
ทำจิตของตนให้เป็นสมาธิ ในเรื่องอื่นๆ ก็จะมีลักษณะเดียว
กันเพียงแต่เปลี่ยนจากปริยัติก็คือการศึกษามาเป็นการปฏิบัติ
ทำการสงบใจ ส่วนปริยัติเองท่านก็ทำความสงบใจ แต่เน้นที่
ปริยัติเป็นหลักไว้ก่อน

การทำคุณประโยชน์แก่สังคมของพระสงฆ์ เดิมทีเดียว
พระสงฆ์กลายเป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคม ในสังคมไทย
เรานั้นชีวิตของชาวบ้านผูกพันกับวัดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สังคมในชนบท การทำงานของพระสงฆ์ นอกจากจะเป็นบุญ
เขตคือให้ชาวบ้านได้มีโอกาสทำบุญตักบาตร ให้ความเคารพ

สมาทานคือ ฟังธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่หลักแล้ว ยังมีการสงเคราะห์ชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น การเจ็บไข้ไม่สบาย สร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันของชาวบ้าน ช่วยพัฒนาท้องถิ่นนำชาวบ้านร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงนำลูกหลานของชาวบ้านมาให้การฝึกปรืออบรมสั่งสอนในโรงเรียนก่อนเกณฑ์บ้าง โรงเรียนวันอาทิตย์บ้าง เป็นเด็กวัดบ้าง หรือบวชเป็นสามเณรบ้าง และจะเป็นตัวประสาน คือตัวเชื่อมระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน ระหว่างชาวบ้านกับราชการ ตลอดถึงราชการกับราชการ เป็นการประสานงานเพื่อให้มีการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามขึ้นในท้องถิ่น สาธารณชนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นถนน ลำคลอง โรงเรียน สถานพยาบาล สุขศาลา ตลอดถึงการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ พระจะเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่มาก

ถ้ามองถึงผลดีที่ชาวบ้านได้จากพระ ก็คือเป็นรูปชีวิตครอบครัวพุทธ พระเหล่านั้นก็คือลูกหลานของชาวบ้านที่เข้ามาบวชระยะสั้นบ้าง ยาวบ้าง บางรูปก็ทำหน้าที่หลักสามประการดังกล่าวข้างต้นแล้วก็สึกออกไป คนเหล่านั้นก็จะได้หลักธรรมะไปอยู่ครอบครองเรือน พระสงฆ์ได้มีส่วนสร้างบัณฑิตขึ้นในสังคมจนกลายเป็นคตินิยมของคนไทยที่ว่า ลูกผู้ชายทุกคนต้องบวช ก็เพื่อเปิดโอกาสให้คนเหล่านั้นได้เข้ามาศึกษาประเพณีปฏิบัติธรรมะ จนปรับเปลี่ยนนิสัยให้เป็นคนอยู่ในศีลในธรรม ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตของสังคม

๑๔.

เวลามีปัญหา ชาวพุทธมักจะยกมือไหว้ขอให้
 พระช่วย บางทีก็ได้สมปรารถนา บางทีก็ไม่ได้
 อยากทราบว่าพระของชาวพุทธกับพระเจ้า
 ของศาสนาอื่น ต่างกันหรือเหมือนกัน

การบวงสรวง การอ้อนวอน การขอร้องต่างๆ นั้น เป็น
 ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เมื่อถูกความหวาดกลัวอะไร
 ก็ตาม จะต้องดิ้นรนแสวงหาที่พึ่งพำนัก จิตใจเขายึดมั่น เขา
 ศรัทธา เขาเชื่ออะไร ก็จะมีถึงสิ่งนั้นก่อน คล้ายๆ กับเด็ก
 เล็กๆ เวลามีปัญหาก็กวิ่งไปหาพ่อแม่ก่อน โตขึ้นเป็นนักเรียนก็
 วิ่งไปหาครูก่อน เป็นวัยรุ่นก็วิ่งไปหาเพื่อนก่อน นั่นคือธรรมชาติ
 ของเขา จนออกมาเป็นการตั้งจิตอธิษฐานในลักษณะนั้นๆ

ศาสนาพุทธไม่ได้เน้นแนวของการดลบันดาล แต่จาก
 การทำใจให้สงบจะเกิดเป็นพลังปัญญา บางกรณีอาจเป็น
 พุทธานุภาพด้วย ช่วยให้เห็นลู่ทางต่างๆ และจากบุญ
 กุศลที่เขาทำไว้ในกาลก่อนทำให้ได้ลาภลักษณะพิเศษ ซึ่งเป็น
 เรื่องการดลบันดาลของบุญที่ทำไว้ในกาลก่อนมากกว่า

จากหลักนี้เอง ในต้นพุทธสมัย เมื่อมีคนขอเข้ามาบวช พระพุทธเจ้าจะรับสั่งให้เป็นพระแล้วจะมีผ้าเป็นพิเศษ คือผ้าไตรจีวรพิเศษจะมากลุมร่างกายท่านโดยอัตโนมัติ ผ้าเหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยพุทธานุภาพเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นด้วยบุญญานุภาพที่เขาทำไว้ในกาลก่อน พระในยุคนั้นเองถ้าไม่มีบุญในระดับนี้ พระพุทธเจ้าก็จะไม่รับสั่งอย่างนั้น จะสั่งให้ไปหาผ้ามาก่อนซึ่งแสดงว่าผลพิเศษก็เป็นเรื่องของบุญที่ทำไว้ในกาลก่อนเป็นหลัก

ข้อที่ว่าพระของชาวพุทธกับพระเจ้าเป็นจุดยึดเหนี่ยวสูงสุดด้วยกัน แต่ศาสนาพุทธเป็นศาสนามนุษย์เพื่อมนุษย์ ตรัสรู้โดยมนุษย์เอง พระพุทธเจ้าก็เป็นคนๆ หนึ่งในโลกนี้ ซึ่งได้ผ่านการพัฒนาจนถึงจุดที่เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่คำเรียกพระเจ้านั้น เดิมทีเดียวเป็นภาษาที่คนไทยเรียกพระพุทธเจ้า เช่น พระเจ้าตนหลวง พระเจ้าเก้าตื้อ พระเจ้าอย่างนั้น พระเจ้าอย่างนี้ แม้แต่คำว่า พระผู้เป็นเจ้า ก็เป็นสรรพนามที่ชาวพุทธใช้เรียกพระสงฆ์ คำเหล่านี้เมื่อศาสนาคริสต์เข้ามาเผยแพร่ในเมืองไทยศาสนาคริสต์ก็เอาไปใช้เป็นของเขา ในปัจจุบันพระพุทธรูปของเรายังมีหลายองค์ที่เรียกพระเจ้าอยู่ ในการเทศน์เรื่องพระเจ้าเปิดโลกวันพระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากดาวดึงส์ ก็แสดงให้เห็นว่าเราก็เรียกพระเจ้า ชื่อนี้เป็นชื่อที่ชาวคริสต์เอาของชาวพุทธไป แต่โดยสถานะแล้วไม่เหมือนกัน

๑๕.

พระสงฆ์ไทยต้องประกอบพิธีทางศาสนา เช่นเดียวกับบาทหลวงทำมิสซาหรือไม่?

พิธีกรรมของแต่ละศาสนาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศาสนานั้นๆ พิธีกรรมในศาสนาพุทธมีอยู่เป็นอันมากที่มุ่งแสดงศรัทธาต่อพระรัตนตรัย เสริมสร้างจิตใจให้มีความสงบ มีศรัทธามั่นคงขึ้น มีความเพียรเพิ่มขึ้น มีสติ มีปัญญา เพิ่มมากขึ้น

ถ้าจะเทียบกับพิธีมิสซาแล้วคนละเรื่องกัน มิสซาก็เป็นเรื่องของชาวคริสต์เขา แต่ว่าโดยเนื้อหาแล้ว ก็มุ่งไปสู่สิ่งสูงสุดของเขา ของพุทธเราก็มุ่งไปสู่สิ่งสูงสุดของเรา คือพระรัตนตรัย พิธีกรรมในแนวนี้มีอยู่มาก แต่ไม่ได้เป็นแบบของมิสซาเท่านั้น ส่วนมากแล้วจะมุ่งเคารพสักการะต่อพระรัตนตรัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา

๑๖.

ชาวพุทธทุกคนเมื่อมีอายุ ๒๐ ปี จำต้องบวช
เป็นสมาธิกสงฆ์ทุกคนหรือไม่ เมื่อบวชแล้ว
จะมีภรรยาเหมือนกับบาทหลวงหรือไม่
เหตุใดพระในพุทธศาสนาจึงมีภรรยาไม่ได้?

ไม่ได้มีกฎเกณฑ์ การที่ถือว่าลูกผู้ชายทุกคนต้องบวช
นั้นเป็นธรรมเนียม ไม่ใช่หลักพระพุทธานุศาสน์ เป็นประเพณี
ของไทย ลาว เขมร ลาวกับเขมรก็รับประเพณีไปจากไทย
แต่ก็ไม่ถือเคร่งครัดแบบไทย เป็นประเพณีที่สร้างขึ้นสมัยพระ
มหาธรรมราชาลิไท เพื่อต้องการดึงผู้ชายเข้ามาศึกษา เข้ามา
ฝึกปรือตนเองภายในวัดระยะหนึ่ง ซึ่งในสมัยโบราณก็เรียน
ทั้งธรรมะในศาสนาและเรียนทั้งวิชาชีพ เช่น เป็นช่างใน
ด้านต่างๆ สมัยโบราณจึงเรียกว่า บวชเรียน สึกหา ระยะ
กำหนดสำหรับผู้ที่บวชแล้วสึกออกไปนั้น กำหนดไว้ประมาณ
๓ พรรษา เรียกว่า หนึ่งลอง สองงาม สามดี ท่านยังตอกย้ำ
ไว้ด้วยว่า “ตื่นแต่ตีก สึกแต่หนุ่ม นอนหกทุ่ม ตื่นตีสี่” แสดง
ว่าถ้าอยู่ตลอดไปก็ว่ากันไป ถ้าต้องการจะสึกแล้วอย่าอยู่
จนแก่

ธรรมเนียมนี้ ในยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง จำเป็น เพราะที่มาของการศึกษาทั้งหมดอยู่ที่วัด แต่ปัจจุบันสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ความจำเป็นที่ต้องบวชในแนวเดิมก็ไม่มี เราสามารถศึกษาได้ทั้งในและนอกวัด การบวชในปัจจุบันจึงมีแนวเป็นประเพณีมากกว่าต้องการที่จะเข้ามาสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาและทดลองประพฤติปฏิบัติศีลที่ประณีตชั้นธรรมะที่ประณีตชั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้มุ่งจะอยู่ นอกจากนั้นก็เป็นการบวชเพื่อเรียนพระธรรมวินัย เป็นการยกระดับมาตรฐานของตนจากความอ่อนด้อยทางเศรษฐกิจทางสังคมขึ้นมา โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะเป็นสามเณรน้อยๆ ซึ่งอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศ และคนเหล่านี้จะกลายเป็นหลักสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา การบวชแนวนี้จะคล้ายๆ กับการร่อนทรายหาทอง คนจำนวนน้อยๆ อาจจะได้สักรูปสองรูป หรืออาจจะไม่ได้เลยก็ได้

ฉะนั้นจำนวนพระภิกษุสามเณรในเมืองไทย จึงไม่ได้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการเพิ่มของประชากร ขณะที่ประชากรมี ๑๘ ล้าน พระไทยก็อยู่ขนาดนี้ เวลาที่ประชากรรวม ๖๐ กว่าล้านแล้ว พระไทยก็ยังมีอยู่จำนวนเท่าเดิม เพราะไม่มีเกณฑ์บังคับว่าจะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกของสงฆ์ทุกคน เป็นเพียงประเพณีที่ยึดถือกันในกลุ่มชาวพุทธไทยเท่านั้น

เมื่อบวชแล้วจะมีภรรยาเหมือนบาทหลวงหรือไม่ บาทหลวง
ถ้าเป็นโรมันคาทอลิก ก็มีภรรยาไม่ได้เหมือนกัน พระที่บวช
แล้วมีภรรยาไม่ได้ ในวินัยของพระและแม่แต่ชาวบ้านที่รักษา
ศีล ๘ ขึ้นไป ในศีล ๘ ข้อที่ ๓ ไม่มีเพศสัมพันธ์ คือห้าม
เสพเมถุนธรรม การมีภรรยาไม่ได้ก็เพราะข้อห้ามของศีล ชาว
บ้านเองก็จะมีเพศสัมพันธ์กันไม่ได้แม้เป็นสามีภรรยา ฉะนั้น
อุบาสกอุบาสิกาที่รักษาศีล ๘ ขึ้นไป นักบวชในพระพุทธ
ศาสนาทั้ง ๕ ประเภท คือ ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี
นางสิกขมานา ล้วนมีครอบครัวไม่ได้ทั้งนั้น เพราะเป็นชีวิต
พรหมจรรย์ที่มีวินัยบัญญัติห้ามไว้ไม่ให้มีเพศสัมพันธ์

เหตุที่พระในพุทธศาสนามีภรรยาไม่ได้ ก็ด้วยเหตุผล
อย่างที่ว่ามาแล้ว วินัยกำหนดเอาไว้ว่า เป็นชีวิตนักบวช แต่
ถ้าต้องการจะมีภรรยา ก็ไม่ว่ากัน ก็สึกออกไปคล้ายๆ กับคน
ที่รักษาศีล ๘ ต้องการจะมีเพศสัมพันธ์กันก็เลิกรักษาศีล ๘ ก็
ไม่มีปัญหาอะไร

๑๗.

บุหรีเป็นยาเสพติดให้โทษ และเป็นสิ่งที่พระสงฆ์
จะต้องสั่งสอนให้ประชาชนเลิก เหตุใดพระสงฆ์
บางรูปเป็นพระเถระผู้ใหญ่ จึงยังสูบบุหรี่
ดูไม่น่าศรัทธาเลย ควรห้ามทั้งหมดได้หรือไม่?

การมองบุหรีเป็นยาเสพติด เป็นการมองเมื่อวิชาการทาง
แพทย์เจริญขึ้น เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง เดิมทีเดียวก็ไม่มองกัน
อย่างนี้ ถือเป็นของรับแขก สมัยโบราณใครมาสู่เรือนชานก็
มีน้ำ หมากรพดู บุหรี เป็นเครื่องรับแขก แม้นิมนต์พระไป
สถานที่ต่างๆ ชาวบ้านก็ต้อนรับด้วยน้ำ หมากร พดู บุหรี
เหมือนกัน

ในแง่ของวินัย บุหรีไม่ได้มีในสมัยพุทธกาล แต่พระ
พุทธเจ้าก็ทรงประทานหลักเอาไว้สำหรับเทียบเคียงสิ่งที่เกิด
ขึ้นมาใหม่ๆ ว่าสงเคราะห์เข้ากับข้อที่ทรงห้าม หรือข้อที่ทรง
อนุญาต พระจะอาศัยเกณฑ์มาตรฐานเหล่านี้เป็นเครื่องวินิจฉัย
สิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่น เครื่องดื่มทั้งหลายในสมัยพุทธกาล
ไม่มี แต่อยู่ในประเภทน้ำปานะพระก็ฉันได้ แต่บุหรีในสมัย
โบราณท่านไม่ได้ศึกษาค้นคว้าว่ามีโทษรุนแรงอย่างไร โทษ

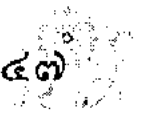

ไม่ถึงเมรัย ชาวบ้านเองถือเป็นของรับแขกจึงได้จัดถวายพระ
พระส่วนหนึ่งที่สูบบุหรือส่วนใหญ่จะติดมาก่อนบวช และท่าน
ก็อยู่ระยะเวลาสั้นๆ ท่านก็สูบไป แต่พระเหล่านั้นเอง บางที
อาจจะติดตอนเป็นพระมีของรับแขกบ่อยๆ ท่านก็ติดมา ในแง่
วินัยจึงไม่อาจปรับท่านได้ แต่ก็มีการสอน การพูด การเตือน
ไม่ให้สูบประเจิดประเจ้อในที่ต่างๆ

ในขณะนี้ก็มีการรณรงค์ ที่แข็งแรงให้ชาวบ้านเข้าใจ ฉะนั้น
ในสถานที่ๆ นิมนต์พระสงฆ์ไป ส่วนใหญ่จะไม่มี การต้อน
รับแบบหมากพลู บุหรี่ คงเหลือแต่น้ำ พอถึงจุดหนึ่งก็จะ
ไม่มี หรือมีเพียงน้อย ส่วนการจะออกเป็นกฎ กฎนี้มีวินัย
กำหนดไว้ว่า

“จะไม่มีบัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติขึ้น
จะไม่เพิกถอนสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้ว ทุกคนจะ
ต้องสมาทานศึกษาปฏิบัติตามบทบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรง
บัญญัติไว้เท่านั้น”

เพราะฉะนั้น อะไรก็ตามที่บัญญัติขึ้นใหม่ จะต้องสอดคล้อง
คล้อยกับที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ จึงจะออกเป็นกฎได้
ถ้าไม่สอดคล้องกัน บัญญัติขึ้นใหม่ล้วนๆ เป็นการละเมิดพระ
วินัยอีกทีหนึ่ง เรื่องนี้จึงต้องใช้วิธีเชิญชวน ชักชวนแทนที่จะ
ออกมาเป็นกฎ การสูบบุหรือของพระคงค่อยๆ ลดไปเอง แม้
ในปัจจุบันพระจำนวนน้อยเท่านั้นที่สูบบุหรือ

๑๘.

พระสงฆ์ในประเทศต่างๆ เช่นลังกา จากลังกาวงศ์
ไม่โกนคิ้ว เหตุใดพระสงฆ์ของไทยจึงโกนคิ้ว?

ข้อนี้ไม่ใช่ประเด็นหลัก ความเป็นพระไม่ได้อยู่ที่โกนคิ้ว หรือไม่โกนคิ้ว ในวินัยบอกเพียงว่า ให้ปลงผมโกนหนวด นุ่งห่ม ผ้ากาสาเยะ ถือเพศเป็นภิกษุ ดังนั้นจึงอยู่ที่การมอง พระพุทธเจ้า ก็ไม่ได้บอกว่ให้โกนเครา ให้ปลงผมกับโกนหนวดเท่านั้น เมื่อโกนหนวดไปแล้วเคราไม่โกน ก็ดูน่าเกลียด พระจึงโกนเครา การโกนคิ้วไม่ทราบที่ไปที่มา มีข้อที่ท่านเล่าว่าเกิดขึ้นจากพระไทยกับพระพม่าเหมือนกัน พม่าใช้วิธีสังฆารชนปลอมเป็นพระมาเพื่อสืบความลับของราชการไทย ต่อมาประเทศไทยก็มีสัญลักษณ์เป็นพิเศษ เพื่อให้สังเกตได้ว่าไหนเป็นพระไทย ไหนเป็นพระพม่า พระไทยจึงโกนคิ้ว ก็จับได้ว่าที่ไม่โกนคิ้วก็คือจารชน ตรงนี้เป็นนิทานค่อนข้างปรำปรา ท่านเล่ากันอย่างนั้น แต่ว่าดูแล้วในแง่ประวัติศาสตร์ ก็ค่อนข้างสมเหตุสมผล

เพราะการใช้เพศของพระปลอมเป็นจารชนนั่นเอง เขมรก็เคย
ทำกับเราพม่าก็เคยทำกับเรา ชาติอื่นก็คงจะเคยทำเหมือนกัน

อีกประการหนึ่ง ปลงผมโกนหนวด โกนเคราแล้ว การ
ได้โกนคิ้วอีก ก็ดูหน้าตาเกลี้ยงเกลาดี ท่านคงจะใช้นัยนี้
จนกลายเป็นกฎกติกาพิเศษในหมู่ภิกษุไทย ลาว เขมร ส่วน
พม่า ลังกา มหายานไม่ได้โกน ประเด็นจึงไม่ได้อยู่ที่โกนไม่
โกน การโกนคิ้วจึงไม่ใช่เรื่องวินัยแต่เป็นเรื่องของจารีตของสงฆ์
ไทย ซึ่งพระพุทธเจ้าไม่ห้ามไว้จึงไม่ผิด

๑๙.

บาทหลวงในคริสต์ศาสนา ขับขี่รถยนต์
จักรยานยนต์ได้ หากพระไทยจะกระทำเช่นนั้น
จะผิดพระธรรมวินัยหรือไม่?

ประเด็นของพระธรรมวินัยไม่ผิด แต่พระในสถานะหนึ่ง ก็เป็นราชาภร ในความเป็นพระ จะมีกฎหมายมีจารีต มีพระธรรมวินัยที่ต้องปฏิบัติ ประเด็นนี้จึงเป็นเรื่องจารีตและกฎหมาย กฎหมายไม่ให้ไบขับขี่แก่พระ พระก็ขับรถไม่ได้ เรื่องรถยนต์ รถจักรยานยนต์เป็นเรื่องใหม่ จารีตพระสงฆ์ยังไม่เคยมี ถ้าขึ้นไปทำเข้าดูแล้วไม่สวยงาม ทำให้คนเสียความรู้สึก

แต่ข้อนี้พึงสังเกตว่า ถ้าหากมีความต่อเนื่องกันมาทำนอง คล้ายๆ กับพระ ใช้เรือพายบิณฑบาต ต่อมาพระก็แจวเรือ พระก็ถือเรือได้ และเมื่อมีเรือหางยาวขึ้นมา ในบางท้องถิ่น พระก็ขับเรือได้ เป็นภาพที่คุ้นเคย ปรับตัวมาโดยลำดับ เข้าใจว่าโอกาสต่อไปคนยุคใหม่และความจำเป็นในสภาพแวดล้อม ต่างๆ พระอาจจะต้องขับรถยนต์และขับรถจักรยานยนต์ ถ้า

๕๐ ตอบปัญหานานาชาติ

ทางรัฐบาลเห็นชอบด้วย สังคมยอมรับความเปลี่ยนแปลง
เหล่านี้

ข้อนี้ฟังสังเกตว่า สมัยก่อนพระสวมรองเท้าออกไปนอก
วัด ถือก๊วยๆ อาชญากรรม แต่ปัจจุบันบางคนพยายามขอรองเท้า
ให้พระใช้รองเท้า แม้แต่พระบิณฑบาต ผู้ที่อยู่ในวงการแพทย์
จะพยายามเตือนให้พระสวมรองเท้า นี่คือความคิดทางสังคม
ถึงจุดหนึ่งอาจเกิดขึ้นมาได้เพราะไม่ใช่ปัญหาทางวินัย

๒๐.

พระสงฆ์ในประเทศไทยมีวิธีปกครองกันเอง
แบบใด แตกต่างจากสมัยพุทธกาลหรือไม่
เครื่องแต่งกายของพระสงฆ์มีความเป็นมาอย่างไร
เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่?

การปกครองของพระสงฆ์ อาศัยโครงสร้างดั้งเดิมในสมัย
พุทธกาลเป็นหลัก ส่วนการจัดเป็นรูปองค์กร การปกครองเป็น
เรื่องของบ้านเมือง ที่ท่านตรากฎหมายขึ้นจัดองค์กรบริหารสงฆ์
พระในสถานะเป็นราษฎรก็คือประชาชนภายในชาตินั้นเอง เมื่อ
ทางบ้านเมืองออกกฎหมายมาก็ต้องปฏิบัติตาม เป็นโครงสร้าง
ในการบริหารกว้างๆ

แต่การบริหารหลักก็คงจะยึดแนวสมัยพุทธกาล พระที่
บวชมาจะมีอาจารย์ อุปัชฌาย์ดูแลเอาใจใส่ให้การศึกษอบรม
ในจุดนี้ก็จัดขึ้นเป็นรูปของสถาบัน เป็นรูปของโรงเรียน เพื่อ
จะให้การศึกษอบรมเข้มงวดกวดขันมากยิ่งขึ้น ในการดูแล
ปกครองทางรัฐก็ช่วยส่งเสริมจัดคณะทำงานด้านปกครอง
ลดหลั่นกันขึ้นไป การเผยแผ่ก็มีระบบการฝึกปรืออบรมพัฒนา

จัดหน่วยขึ้นมารับผิดชอบในเรื่องเหล่านี้ เป็นการสนองตอบ
วัตถุประสงค์ในการประดิษฐานสถาบันสงฆ์ของพระพุทธเจ้า
เท่านั้น ในส่วนของพระธรรมวินัยคงยึดหลักของพระธรรมวินัย
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือองค์การของคณะสงฆ์ทำหน้าที่
ปกครองอย่างหลวมๆ

การแต่งกายของพระสงฆ์ ได้เริ่มมาจากพระพุทธเจ้าตอน
เสด็จออกผนวช แล้วต่อมาก็ปรับเปลี่ยนกันมาโดยลำดับจน
กลายเป็นผ้าจีวร มีสังฆาฏิ มีสบง จีวรเป็นผ้าห่ม สังฆาฏิ
เดิมทีเดียวก็เป็นผ้าซ้อนเวลาหนาว หรือเวลาเข้าไปในบ้านห่ม
ซ้อนเป็น ๓ ชั้นผ้าสบงสำหรับนุ่ง สมัยนั้นอังสะไม่มี ดูแล้วไม่
ค่อยจะเรียบร้อย ฉะนั้น จึงมีการคิดอังสะขึ้น เพื่อใช้ในบาง
โอกาส แม้ว่าจะไม่ห่มจีวร ดูเรียบร้อยขึ้น ในวินัยบอกว่าให้
นุ่งให้เรียบร้อย ห่มให้เรียบร้อย ไม่ได้บอกชัดเจนว่าเรียบร้อย
แล้วเป็นอย่างไร ท่านเรียกว่าเป็นปริมณฑล ว่ากันตามความ
เป็นจริงแล้ว การนุ่งห่มก็ปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะทาง
ภูมิศาสตร์ ท้องถิ่นบางท้องถิ่นที่หนาวจัด มีหิมะลง มีน้ำแข็ง
หากท่านจะห่มแบบพระในเขตร้อน ท่านก็อยู่ไม่ได้ แต่พระใน
เขตร้อนจะไปอยู่อย่างพระในเขตหนาว ก็อยู่ไม่ได้เหมือนกัน

เรื่องเหล่านี้จะปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ แต่ไม่ใช่กระโดดลอย
ออกไปเป็นแบบชาวบ้าน เพราะมีวินัยห้ามเอาไว้ว่า อย่านุ่งห่ม

อย่างคฤหัสถ์ ประเด็นหลักจึงอยู่ที่ว่า

นุ่งห่มให้เรียบร้อย อย่างนุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์

ทำอย่างไรเรามองเห็นเครื่องแต่งกายแล้ว จะรู้ว่าเป็น
นักบวชในพระพุทธศาสนา อย่าให้เขาคิดว่าเป็นชาวบ้านก็ถือ
ว่าใช้ได้ โดยเนื้อหาของพระวินัย

ดังนั้น พระในพระพุทธศาสนามีเครื่องแต่งกายที่ไม่เหมือน
กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เถรวาทกับมหายานและแม้แต่เถรวาท
กับเถรวาทก็ไม่เหมือนกัน ในเมืองไทยเอง อย่างมหานิกาย
กับธรรมยุตก็ไม่เหมือนกัน มหานิกายกับมหานิกายเอง บางที่
ก็ห่มไม่เหมือนกัน พระลังกากับพระพม่า วิธีห่มก็ไม่เหมือน
กัน แต่ว่าคงใช้สบงจีวร สังฆาฏิอยู่นั่นเอง ตรงนี้จึงไม่ใช่เป็น
ประเด็นหลัก เพราะประเด็นหลักอยู่ที่ว่า

**อย่าไปห่มผ้านุ่งผ้าที่ทานห้ามไว้ และนุ่งให้เรียบร้อย
ห่มให้เรียบร้อย อย่างนุ่งห่มแบบคฤหัสถ์ คือประเด็นหลัก**

๒๑.

เหตุใดพระสงฆ์ไทยจึงต้องโกนศีรษะ
และนุ่งเหลืองห่มเหลือง แปรจากชาวบ้าน
และเหตุใดจึงไม่ฉันภัตตาหาร เมื่อเวลาเลยเที่ยง
ไปแล้ว ขอทราบหลักฐานจากคัมภีร์พุทธศาสนาด้วย

การโกนศีรษะเป็นรูปแบบของนักบวชที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกของพระองค์เอง เป็นการแสดงให้เห็นว่าได้ตัดขาดจากชีวิตฆราวาส และต้องการจะตัดภาระเครื่องกังวลในการดูแลสละสลวย ทำความสะอาดผม บางครั้งพระจึงถูกเรียกว่าสมณะโล้น ซึ่งเกิดจากโกนผมนั่นเอง

ส่วนการนุ่งเหลืองห่มเหลือง ที่จริงผ้าเหลืองวินัยเขาห้าม แต่ที่พระห่มนั้นไม่ใช่เหลืองเป็นเหลืองเจือแดงเข้ม เหลืองหม่น สีกัลกต่าง ๆ เขาเรียกรวม ๆ เป็นผ้ากาสาวพัสตร์ ซึ่งสมัยก่อนจริง ๆ ก็ใช้ย้อมด้วยชิ้นส่วนของต้นไม้ เช่น รากไม้ เปลือกไม้ แก่นไม้ ดอกไม้ และไม้อะไรก็ได้เอามาย้อม ส่วนสีก็คงจะไม่เหมือนกันทีเดียว จะเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่เอามาย้อม เพื่อให้แปรกจากชาวบ้าน เป็นวิถีชีวิตแบบนักบวช และแม้แต่

ผ้าก็ไม่ใช้ทั้งผืน แต่จะเอามาตัด ท่านใช้คำว่า เศร้าหมองด้วย
 ศาสดรา โจรก็ไม่อยากขโมยไป ถึงขโมยไปก็รู้ว่าจิวรของพระ

การไม่ฉันภัตตาหารเมื่อเวลาเลยเที่ยงไปแล้วเป็นศีล
 อย่างที่บอกไว้แล้วว่าเริ่มมาจากศีล ๘ ข้อตั้งแต่อุบาสก อุบาสิกา
 รักษาศีล ๘ รักษาศีลอุโบสถแล้ว จะไม่รับประทานอาหาร
 ในเวลาเย็น นักบวชทั้ง ๕ ประเภทจึงไม่รับประทานอาหาร
 เย็น จะรับประทานหรือฉันในช่วงเช้า จะกี่ครั้งก็ได้ แต่เลย
 เที่ยงไปแล้วฉันไม่ได้ ฉันได้เฉพาะแต่ส่วนที่เป็นน้ำดื่ม น้ำ
 ผลไม้ต่างๆ ที่วินัยอนุญาตให้ฉันได้ หลักฐานจากคัมภีร์พุทธ
 ศาสนา นอกจากจะเป็นบทบัญญัติในระดับศีลแล้ว วินัยห้าม
 ไว้ว่าภิกษุบริโภคอาหารในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒๒.

การที่พระสงฆ์มีศีลบางข้อ เช่น ห้ามรับประทาน
อาหารหลังเที่ยง หรือต้องนุ่งห่มตามแบบฉบับ
ที่กำหนดไว้ ถ้าพระที่อยู่แถบเมืองหนาว
จะมีการผ่อนผันหรือไม่?

ดังกล่าวมาแล้วว่า การนุ่งห่มนั้นวินัยบัญญัติไว้กว้างๆ
ว่าให้นุ่งห่มให้เรียบร้อย อย่างนุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์ การปรับ
เปลี่ยนเพื่อให้อยู่ได้ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน
จึงมีการกระทำกัน ทำให้เราพบว่า พระในพระพุทธศาสนามี
เครื่องนุ่งห่มที่ไม่เหมือนกัน พระที่อยู่ในโซนหนาวจะมีลักษณะ
อย่างหนึ่ง พระที่อยู่ในโซนร้อนจะมีลักษณะดั้งเดิม แต่สรุป
แล้ว ก็ไม่มีใครนุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์ และท่านก็นุ่งห่มอย่าง
เรียบร้อย สีของผ้าที่นำมานุ่งห่ม ก็ไม่เป็นสีต้องห้ามตามพระ
วินัย จึงถือว่าเป็นการปฏิบัติถูกต้อง

๒๓.

บางครั้งชาวต่างประเทศประสงค์จะบวช
แต่ไม่มีผู้สงฆ์ ทางวัดจะช่วยได้หรือไม่
จะติดต่อองค์กรไหน อย่างไรจึงจะแน่นอน?

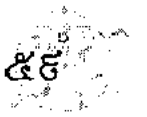
คนที่เข้ามาบวช แม้พระสงฆ์ไทยเราเอง โดยปกติผู้ที่
มุ่งความสงบจริงๆ เมื่อบวชแล้วจะอยู่วัดที่ห่างไกลจากบ้าน
ห่างคนที่รู้จัก การดำรงชีวิตจะใช้การเที่ยวบิณฑบาตเป็นหลัก
ชาวต่างประเทศเองก็มีลักษณะอย่างนั้น เมื่อเข้ามาบวชแล้ว
ก็คงใช้ชีวิตแบบเดียวกับพระทั่วๆ ไป แต่เพราะเป็นชาวต่าง
ประเทศทางวัดเองก็ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่ ชาวบ้านเองก็
ให้การสนับสนุน ส่งเสริมเป็นพิเศษ เรามองคล้ายๆ กับแขก
มาพำนักอาศัยอยู่ด้วย ปัญหาในการเป็นอยู่ การศึกษาเล่า
เรียน และที่เกี่ยวกับปัจจัย ๔ คงไม่มีปัญหาอะไร ส่วนการ
จะติดต่อผ่านองค์กรไหนนั้น คงจะไม่ใช้คำว่า องค์กร ติดต่
ผ่านวัดนั้นๆ ที่ตนต้องการจะบวช และปัญหาทั้งหลายที่มีอยู่
จะได้รับการแก้ไขภายในวัดนั่นเอง เพราะเป็นภาระหน้าที่ซึ่ง
ท่านจะต้องกระทำอยู่แล้ว

๒๔.

ปัจจุบันมีพระสงฆ์ที่ประพฤติไม่ดีมากขึ้น
มหาเถรสมาคมคิดมาตรการ
การป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้บ้างไหม?

การประพฤติดีหรือประพฤติไม่ดีของพระ จะต้องมองมาจากฐานของสังคมจริงๆ แล้วจะเกิดความเข้าใจ เพราะพระก็คือผลผลิตของสังคม ที่มีมาจากครอบครัวของประชาชนในชาตินั้น เติบโตขึ้นท่ามกลางสังคมที่เขาเกิด เขาอยู่อาศัย ผ่านระบบการจัดการศึกษาของรัฐในประเทศเหล่านั้นมาโดยลำดับ ตอนเขาบวชนั้นได้เกี่ยวข้องกับผูกพันกับสถาบันการศึกษา แต่เขาก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม การบวชจึงเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่หลังจากผ่านสถาบันเหล่านั้นมาแล้ว บวชพระก็อายุ ๒๐ ปีไปแล้ว ซึ่งก็หมายความว่า คนเหล่านั้นได้รับการศึกษาอบรมระดับหนึ่งมาก่อนแล้ว ถ้าระบบครอบครัว ระบบสถาบันการศึกษา สังคมที่เขาอยู่ ที่เขามาไม่มีปัญหา ท่านที่บวชมากก็จะไม่ค่อยมีปัญหา แต่ถ้าลักษณะนิสัยของท่านมีปัญหา เพราะ

ภายในครอบครัวมีปัญหา หรือว่าการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพมากพอ คนเหล่านี้ก็มีปัญหาตามมา เมื่อบวชเข้ามาภายในวัดแล้ว ถ้าอยู่ในระยะเวลาสั้นๆ ก็แก้ไขอะไรไม่ได้มาก การจะฝึกปรืออบรม เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยต้องใช้เวลาอันยาวนาน การประพฤติปฏิบัติของพระจึงมีปกติเป็นแบบนี้

เหตุที่ทำให้เกิดบัพเพณฑิพระวินัยในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังดำรงพระชนม์อยู่ เพราะมีคนประพฤติกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ควรมาก่อน การบัญญัติวินัยก็บัญญัติตามขึ้นมาในตอนหลัง ถ้าเทียบเคียงกับการปฏิบัติของพระในยุคนั้นกับยุคปัจจุบัน ในแง่ของการปฏิบัติพัฒนาจิตใจเพื่อบรรลุผลเป็นพระอรหันต์แล้ว สมัยพุทธกาลมีมากกว่า แต่ในขณะที่เดียวกัน การกระทำชั่วทำผิด ก็ไม่เกินการทำชั่วทำผิดที่ท่านได้ทำมาแล้ว ในสมัยพุทธกาล แต่บางจุดครั้งสมัยพุทธกาลอย่างพระเทวทัต วางแผนฆ่าพระพุทธเจ้า จนถึงพยายามฆ่า มีปฏิบัติการรุนแรงไม่น่าเชื่อ แต่ลักษณะเหล่านั้นในยุคสมัยนี้ไม่มี ยังไม่เคยมีพระวางแผนฆ่าหรือพยายามฆ่าสมเด็จพระสังฆราชไม่ว่าพระองค์ใด

และแน่นอนในการฝึกปรือ อบรมคนนั้นนอกจากจะมีพระธรรมวินัย มีจารีต มีกฎหมายแล้ว มหาเถรสมาคมก็

ได้กวัดข้นดูแล วางเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ ในการประพฤติปฏิบัติต่างๆ คนจะควบคุมจริงๆ ก็คืออาจารย์ อุปัชฌาย์ ผู้บังคับบัญชา ในลำดับที่ใกล้เคียงกับท่านเหล่านั้น

การใช้คำอย่างมาก ในความเป็นจริงก็ไม่มากหรอก เพียงแต่ว่าจำนวนพระเพิ่มขึ้น ในขณะที่มีคนดีมากก็มีคนชั่วปะปนอยู่ด้วย ปัจจุบันสื่อสารมวลชนมักเล่นข่าวศาสนาในทางไม่ดี การกระทำของพระไม่ดีเพียงรูปเดียว เขาเล่นข่าวอยู่ได้ ๓-๔ เดือน ทำให้คนที่ขาดปัญญาใคร่ครวญพิจารณาออกไปในมุมที่ว้ากคล้ายกับพระเป็นคนที่เลวร้ายเหลือเกิน สมัยก่อนเมื่อเกิดเรื่องก็แก้ไขกันเป็นการภายใน ไม่มีเป็นข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ ไม่มีออกมาเป็นรูปสิ่งพิมพ์ เราก็ดูคล้ายๆ ไม่มีอะไร แต่เปอร์เซ็นต์ก็ไม่แน่เหมือนกันว่า ในยุคในสมัยใดมากกว่ากัน

อย่าลืมว่าผลผลิตของสังคมนั้นเป็นการเลื่อนไหลของบุคคลภายในสังคม ทำนองเดียวกับน้ำที่ไหลมาทางเหนือ หากว่าน้ำเหล่านั้นไม่ขุ่น ไหลลงมาก็ไม่ขุ่นด้วย ถ้าน้ำขุ่นมาแล้ว เมื่อไหลมา จะทำให้ใสนั้นต้องใช้เวลา แต่ไม่ใช่ทำได้ไปทุกเรื่อง การทำน้ำให้ใส่ง่ายกว่าการทำคนให้เป็นคนดีไปทั้งหมด

นี่คือปรากฏการณ์ทางสังคมที่จะต้องมองด้วยความเข้าใจ เห็นใจ ให้อภัย และรอคอย พระสงฆ์เหล่านั้นก็คือลูกหลานชาวบ้านที่เข้าไปบวช ท่านอยู่ได้ท่านก็สืบอายุพระพุทธศาสนา

อยู่ไม่ได้ท่านก็กลับมาอยู่ในบ้านในเรือน การมองพระ พระ
พุทธเจ้าทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนมี

เมตตาทางกาย คือ การทำอะไรที่เกี่ยวกับพระ ให้
กระทำด้วยเมตตา

เมตตาวจีกรรม จะพูดอะไรเกี่ยวกับพระ ขอให้พูด
ด้วยเมตตา

เมตตามโนกรรม แม้จะคิดอะไรที่เกี่ยวกับพระให้คิด
ด้วยเมตตา

พร้อมที่จะต้อนรับเมื่อมาสู่บ้านของตน

พร้อมที่จะทำนุบำรุงด้วยปัจจัยไทยทานตามกำลัง
ความสามารถที่จะปฏิบัติได้

ส่วนการประพฤติปฏิบัติเป็นเรื่องที่จะต้องฝึกปรืออบรม
ปรับปรุงแก้ไขกันไปไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ว่าจะ เป็นพระหรือฆราวาส
ก็ตาม

๒๕.

การที่พระสงฆ์มีศีล ๒๒๗ ทราวาสมีศีล ๘ ขัดกับ
ความต้องการของธรรมชาติ อาจมีผลกระทบ
ถึงครอบครัว จะถือว่าเป็นสิ่งสมควรหรือไม่?

ชีวิตในพระพุทธศาสนา ถ้าจะแบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ
กลุ่มแรกเรียกว่า อาคาริก คือชาวบ้าน วิถีชีวิตการประพฤติ
ปฏิบัติ พรหมจรรย์แบบชาวบ้าน ท่านก็สอนไปโดยลำดับ เป็น
การเสนอแนะว่าใครสามารถปฏิบัติได้ระดับใด ก็ให้ปฏิบัติใน
ระดับนั้น ศีลจึงมีตั้งแต่ศีล ๕ เป็นต้นไป อาจจะมีธรรมะ
เพียงบางข้อเป็นหลักการปฏิบัติยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่วนศีล ๘ หรือ
ศีลอุโบสถเป็นเจตจำนงของท่านที่ต้องการปฏิบัติให้สงบ ประณีต
มากยิ่งขึ้น ส่วนมากก็จะปฏิบัติเพียงชั่วครั้งชั่วคราว คือวัน
หนึ่งกับคืนหนึ่งในวันธรรมสวนะเท่านั้น ท่านที่รักษาศีล ๘
จะมีเป็นจำนวนน้อยนิด และเป็นความสมัครใจของท่าน จะ
ไม่เป็นอุปสรรคอะไรกับเรื่องของครอบครัวเพราะเป็นเรื่องคน
ส่วนน้อย และเป็นที่ยอมรับกันภายในครอบครัว พอเหมาะ
กับเวลาสั้นๆ ภาระหน้าที่ของผู้ครองเรือนท่านก็ทำได้ เว้นไว้

แต่การมีเพศสัมพันธ์กันเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร ยิ่งมองถึงสถานภาพทางสังคมปัจจุบัน ที่พยายามรณรงค์ให้มีการวางแผนครอบครัว แล้วจะพบว่าวิธีการรักษาศีล หรือศีลอุโบสถ เป็นการวางแผนครอบครัวที่ดีที่สุด ประหยัดมาก และได้ประโยชน์ มีการพัฒนาจิตใจและสงบความปรารถนาทางเพศไปได้ อย่างน้อยก็ระยะเวลาหนึ่งจะกลายเป็นการคุมกำเนิดไปด้วยในตัว

ส่วนที่เป็นนักบวชเรียกว่า อนาคาริกวินัย เป็นวินัยของนักบวชที่จำนวนคนไม่ถึง ๑% ของจำนวนประชากร ท่านเหล่านั้นไม่มีปัญหาอะไร ช่วยแก้ไขปัญหามีอยู่ภายในครอบครัว ภายในสังคมลดน้อยลงไปด้วยซ้ำไป

ชีวิตอย่างนี้จะถือว่าเป็นชีวิตพรหมจรรย์ เป็นชีวิตที่ประเสริฐสามารถทำให้ปัญหาต่างๆ ลดน้อยถอยลงไป

การจะถามว่าเป็นสิ่งสมควรหรือไม่ ก็สมควรอยู่แล้วในฐานะของผู้ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม จะเอาเกณฑ์ธรรมะเป็นมาตรฐานในการตัดสินโดยใช้ความเชื่อถือ ความปักใจ ผังใจ ก็คงพูดได้ยาก เพราะแต่ละฝ่ายสามารถจะคิดไปอีกแง่หนึ่งมุมหนึ่งไม่ได้ การพูดในแนวนี้เป็นการมองในแง่ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางจิตวิญญาณสูงขึ้น ควบคุมทางกาย ทางวาจา ให้อยู่ในกรอบของศีล ในกรอบของธรรมมากยิ่งขึ้น เป็นประการสำคัญ

๒๖.

เมื่อเป็นพระภิกษุแล้ว จะต้องศึกษาหาความรู้
ในทางธรรม แต่ทำไมภิกษุบางรูปก้าวก่าย
หรือยุ่งเกี่ยวในการงานของรัฐหรือของการเมือง?

จะต้องมองว่า สถานภาพของความเป็นพระ ก็คือ
ประชาชนภายในชาติ ที่เป็นลูกของครอบครัว เป็นหลานของ
วงศ์สกุล เป็นสมาชิกของสังคม เป็นประชากรของรัฐ ซึ่ง
สิทธิและหน้าที่ของท่านในเรื่องเหล่านี้ก็คงมีสถานะหนึ่งก็
คือความเป็นพระที่จะต้องทำงานหลัก ๓ ประการคือ

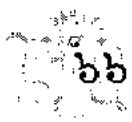
๑. ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
๒. ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
๓. สั่งสอนบุคคลอื่น ให้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ

พระพุทธเจ้าด้วย

บางครั้งบางคราวที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาทางบ้านเมือง
เข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นประชาชนภายในชาติ และเป็น
พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา

ของชาติไทยนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่วิกฤตยากต่อการแก้ไข และหาคนกลางที่แท้จริงไม่ได้ พระสงฆ์ก็จะเข้ามาช่วยแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น แต่การเข้ามาเกี่ยวข้องกับนั้น จะต้องอยู่ในกรอบ ของพระธรรมวินัย กฎกติกาต่างๆ ที่ท่านกำหนดเอาไว้ จะไม่ ล้ำเส้นเหล่านั้นออกไป บางครั้งบางคราวรุนแรงจนถึงกับล้ำเส้น ออกไป ท่านจะสึกออกไปเอง ท่านจะไม่อยู่ในพระธรรมวินัย เรื่องเหล่านี้จึงเป็นเรื่องเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ในแง่ของ สังคมที่พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน อยู่หลายเรื่อง เพราะว่ามีลักษณะเป็นครอบครัวพุทธ หรือ กัลยาณมิตรของประชาชน ดังนั้นจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์อย่างหนึ่งของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แต่จะ ไม่รุ่มรวย เพราะจะมีกรอบ มีขอบเขตในการประพฤติปฏิบัติ วางเอาไว้

๒๗.

พระพุทธศาสนาอนุญาตให้ภิกษุ
ช่วยพรรคการเมืองหาเสียงลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หรือไม่?

ในแง่ของพระพุทธศาสนาแล้ว เรื่องนี้เป็นเรื่องของชาวบ้าน แต่ว่าการจะช่วยพรรคการเมืองหาเสียงแสดงการเป็นฝักฝ่าย การพูดการอธิบายเรื่องนี้ ก็คงจะพูดกลางๆ โดยไม่เอาบุคคล เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่จะเอาคุณสมบัติ เอาความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมผลงานของใครก็ได้ แต่เอาเรื่องเหล่านี้ ขึ้นมาพูด เพื่อให้เป็นเกณฑ์ เป็นมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวัดที่จะพิจารณาเลือกเฟ้นคน ส่วนการสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรสำหรับเมืองไทยเป็นไปไม่ได้ แต่ในโอกาสต่อไปก็ไม่รู้ เหมือนกัน เพราะถ้าสถาบันสงฆ์ถูกบีบจากอิทธิพลทางการเมือง มากขึ้น อย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลังกาและพม่า โอกาสต่อไปท่านเหล่านี้อาจจะออกมาในแนวบาทหลวงของศาสนาคริสต์ ก็ได้ แต่ขณะนี้ยังไม่มีและกฎหมายก็ไม่เปิดโอกาสให้ด้วย

๒๘.

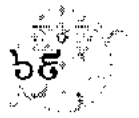
ขณะนี้คนไทยมีความเป็นอยู่ผิดเคือง
แต่พระสงฆ์หลายรูปมีที่อยู่อาศัยหรูหรา
จะเป็นที่เหมาะสมหรือไม่? เพราะเหตุใด?

เป็นประเด็นของปัญหาที่ควรจะทำความเข้าใจกันอย่าง
ต่อเนื่องพอสมควร เรื่องสถานที่อยู่หรือวัดทางพระพุทธศาสนา
นั้น เดิมทีเดิยาก็ไม่มีวัดวาอารามอะไร การถวายเป็นครั้งแรก
แรกของพระเจ้าพิมพิสาร ก็ถวายเป็นป่าซึ่งมีต้นไม้เป็นส่วนใหญ่
มีอาคารอยู่บ้างก็เล็กน้อย พระส่วนใหญ่ก็คงอยู่ในป่านั้นเอง
ในกาลต่อมาพระราชากับเศรษฐี ซึ่งท่านไม่มีปัญหาทาง
เศรษฐกิจ มีความศรัทธาในศาสนา ท่านก็สร้างวัดวาอาราม
ขึ้น อาคารที่สร้างก็ใหญ่โตและลงทุนมาก อย่างของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี ๕๔ โกฎิ นางวิสาขาสร้างตั้ง ๒๗ โกฎิ
เป็นรูปปราสาท ปราสาทหลังหนึ่งมีพระอยู่ได้เป็นพัน ซึ่ง
แสดงให้เห็นว่าอาคารเหล่านี้กว้างขวางใหญ่โต แต่ส่วนกุฏิที่
เป็นของพระองค์ ที่พระองค์สร้างเอง ก็ยังเป็นกุฏิเล็กๆ อยู่
นั่นเอง วัดจึงกลายเป็นศาสนสถาน

พระสงฆ์จึงเป็นเพียงผู้อาศัยอาคารเหล่านั้น อาคารเป็น
อย่างไรก็อาศัยอยู่อย่างนั้น แนนอนอาคารบางแห่ง บางวัด
ประชาชนผู้มีศรัทธาร่วมกันสร้างขึ้นมาเป็นสมบัติของพระศาสนา
แม้พระจะเป็นเจ้าอาวาสเองก็อยู่ในฐานะผู้อาศัยเท่านั้น เมื่อ
เป็นศาสนสถานก็เป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน การเป็นอยู่ก็คง
จะหรูหราบ้าง ไม่หรูหราบ้าง เราจะมาเทียบเคียงกับปัจเจก
ชนคงไม่ได้ เพราะว่าเดิมทีพระราชา มหาเศรษฐีที่ไม่มีปัญหา
ทางเศรษฐกิจเป็นผู้สร้างวัด ในกาลต่อมาแม้จะมีการเรียกรไ
รับบริจาคจากสาธุชนทั้งหลายก็เป็นการสร้างร่วมกันของคน
จำนวนมากมาสร้างอาคารขึ้น ที่เงินมากเพราะมีผู้บริจาคมมาก
พระก็เข้าอยู่อาศัยฐานะผู้อาศัย การที่อาคารบางหลังใหญ่ก็
เหมาะสมแก่สถานะของท่าน ซึ่งไม่ใช่เริ่มต้น ในขณะที่มี
มาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว อาคารสถานที่ใหญ่ๆ ในโลกนี้จะมี
สถานที่ทางราชการ สถานที่ทางศาสนาและพระราชวังของ
พระราชาก็คือราชการนั่นเอง นั่นคือเป็นสมบัติของชาติเป็น
สมบัติของศาสนา ใครคิดว่าสถานที่นั้นหรูหราปรารถนาจะ
อยู่หรูหราอย่างนั้นก็เข้ามาบวช เขาก็มีสิทธิที่จะอยู่ในสถานที่
เหล่านั้น คล้ายๆ กับอาคารสถานที่ของราชการเห็นว่าหรูหรา
ก็มารับราชการ ก็มีสิทธิที่จะอยู่จะทำงานในสถานที่เหล่านั้น

๒๙.

การเลือกบุคคลเข้ามาบวชนั้น ศาสนาพุทธ
มีกฎเกณฑ์อย่างไร เหมือนกันหรือไม่
กับหมู่พระสงฆ์พุทธในประเทศอื่นๆ

กฎเกณฑ์ในด้านของพระวินัยมีกฎเกณฑ์ร่วมกัน แต่
คงจะมีภติกว บทบัญญัติปลีกย่อยในหมู่คณะนั้นๆ หรือแม้
แต่ในสำนักนั้นๆ อยู่บ้าง จะให้เหมือนกันทั้งหมดก็คงไม่ได้ แต่
ว่าโดยเป็นเนื้อหาของพระวินัยโดยถูกต้องสมบูรณ์ จึงมีชื่อว่า
ภิกษุเป็นสามเณรโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย

๓๐.

การที่วินัยห้ามไม่ให้พระนอนเหนือที่นอนที่บรรจุปูน
จะห้ามพระนอนบนที่นอนฟองน้ำหรือไม่?

ฟองน้ำนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ แต่มีลักษณะอ่อนนุ่ม
แบบปูนหรือล้าลีเหมือนกัน เพราะถ้าหากจะมุ่งใช้โดยตรงท่าน
ก็ไม่นอน เว้นไว้แต่ว่าถูกจัดให้เป็นที่พักในที่ใดที่หนึ่ง เป็นการ
ชั่วคราวชั่วคราว เช่นเตียงในโรงพยาบาล ก็จำเป็นต้องนอน

เพราะฉะนั้นเงื่อนไขตรงนี้ เป็นเงื่อนไขทางวินัยที่มุ่งจะ
ตัดสิ่งซึ่งกระตุ้นให้เกิดความกำหนัด เพลิดเพลินยินดีในกามคุณ
ออกไปเป็นหลัก เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจว่าสมัยพุทธกาลก็มีฟูก
ที่ยัดด้วยใบไม้ ยัดด้วยผ้า ยัดด้วยเปลือกไม้ เป็นต้น ประเทศ
อินเดียหรือชมพูทวีปบางฤดูก็หนาวจัดมาก ถ้าพระไม่มีฟูกก็
คงอยู่ไม่ได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นวินัยก็อนุญาตให้มีฟูก เพียง
แต่ห้ามฟูกที่ยัดปูนหรือล้าลี แสดงว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่นั้นให้
ดูว่าจะสงเคราะห์เข้าไปในประเภทใด สงเคราะห์เข้าไปในประเภท
ปูนล้าลีก็ไม่ควรใช้ ถ้าสงเคราะห์เข้าไปในประเภทที่ทรงอนุญาต
ไว้ก็ใช้ได้

๓๑.

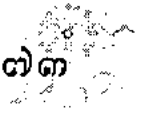
มีพระสงฆ์หลายรูปไปเผยแพร่ศาสนาในยุโรป
แต่ละองค์ก็มีแนวโน้มแตกต่างกัน บ้างก็เน้นสมาธิ
บ้างก็เน้นเจริญสติ บ้างก็เน้นเป็นเครื่องราง
อยากทราบว่าเราจะรู้ได้อย่างไร
ข้อไหนถูกต้อง? ข้อไหนผิด?

นี่คือความหลากหลายของสังคม คล้ายๆ กับในตลาดจะมีสินค้าหลายประเภทหลายชนิด แม้แต่ของชนิดเดียวกันก็มีหลายขนาด พระที่ออกไปเผยแพร่ศาสนาในต่างแดนก็เป็นพระที่อาศัยคุณสมบัติเดิมที่ท่านอยู่ในประเทศนั้นๆ เช่นพระไทยก็อาศัยคุณสมบัติเดิมที่ท่านมีอยู่ในเมืองไทย ท่านมีความสามารถในเรื่องใด ท่านก็จะเน้นในเรื่องเหล่านั้น จะเน้นในเรื่องที่ท่านไม่สามารถได้อย่างไร ก็คล้ายๆ กับอาหารที่มีคุณสมบัติอย่างไร เขาก็ทำหน้าที่ของเขาตรงนั้น จุดเน้นในเมืองไทยเองก็แตกต่างกัน ไม่ต้องกล่าวถึงต่างประเทศ การจะตัดสินว่าอะไรถูกต้องอะไรผิด จะต้องมองดูที่ผลซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ แนวที่น่าห่วงคือแนวเครื่องรางของขลังเพราะมีความเสี่ยงสูง การเน้นที่สติ เน้นที่สมาธิ เน้นที่ศีล จะไม่มี

ปัญหา แต่เครื่องรางของขลังอาจเป็นฐานที่จะดึงคนขึ้นสู่การ
ประพฤติปฏิบัติในระดับของศีลก็ได้ อย่างในสมัยโบราณเครื่อง
รางของขลังจะเป็นเครื่องมือในการสอนธรรมะ ท่านให้ไปท่าน
จะฝากศีลไปด้วยเช่นว่า พระองค์นี้ดำไม่ได้ องค์นี้โกหกไม่ได้
องค์นี้ผิดลูกผิดเมียเขาไม่ได้ องค์นี้ดื่มสุราไม่ได้ องค์นี้ลักของ
ไม่ได้ จะมีศีลควบไปกับพระเครื่อง ที่ท่านอยากให้จริงๆ คือ
ศีล แต่ให้โดยตรงๆ ไม่ได้ ทำนองยาขมที่ต้องเคลือบด้วยน้ำตาล
เพราะฉะนั้นจึงต้องมองที่ผลอันเกิดขึ้นภายในใจว่า จากการ
ปฏิบัติเช่นนั้นมียัญญาเพิ่มขึ้นไหม ในขณะที่เรารู้สึกว่ายัญญา
เพิ่ม คุณจิตใจมีความบริสุทธิ์เพิ่มขึ้น ดูว่าโลกทัศน์เราเป็นอย่างไร
มองคนอื่น สัตว์อื่น ด้วยความเป็นมิตร ด้วยความเป็นเพื่อน
ร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันเพิ่มสูงขึ้นหรือไม่ ถือผล
จากการปฏิบัติออกมาในลักษณะนี้ก็ถือว่าใช้ได้ ส่วนจะเริ่มจาก
จุดใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ขึ้นกับวุฒิภาวะของผู้ฟังแต่ละคน จะเริ่ม
จากจุดเดียวกันคงไม่ได้

๓๒.

พระต้องอาศัยปัจจัยของฆราวาส
เพื่อการดำรงชีวิต จะไม่เบียดเบียนสังคม
หรือไม่เป็นภาระแก่สังคมหรือ?

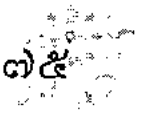
อยู่ที่ใครจะมองอย่างไร คนที่เขาเข้าวัด เขาบริจาคตาน เขารักษาศีลบำเพ็ญบุญทั้งหลายเขามองเห็นคุณค่าของการกระทำเช่นนั้น และถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของผู้ต้องการบุญทั้งหลายที่ต้องประพฤติกระทำ คนที่เขาให้เขาไม่รู้สึกรู้ว่าเขาถูกเบียดเบียน แต่คนที่รู้สึกรู้ว่าเบียดเบียนมักจะเป็นพวกภริษยามองเห็นว่าผลประโยชน์เหล่านั้นตัวเองน่าจะจะได้ เมื่อเห็นคนเขาปัจจัยถวายพระก็จะมีใจไม่พอใจ ศาสนาพุทธนั้นอยู่กับวิญญูชนมาตลอด คนที่บริจาคตานสนับสนุนจริงๆ ไม่ใช่จำนวนทั้งหมดของพุทธศาสนิกชน แต่เป็นพุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่งที่ต้องการบุญ ท่านบริจาคตไปแล้ว ท่านก็จะอธิษฐานตั้งความปรารถนาว่า

ด้วยผลของการกระทำความดีเหล่านี้ ให้เป็นประโยชน์

เกือกกุลแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ญาติทั้งหลายมีมารดาบิดา
เป็นต้น

ซึ่งแสดงว่าท่านต้องการบุญที่เน้นประโยชน์เกือกกุลแก่
ท่าน พระสงฆ์จึงกลายเป็นปฏิคาหกคือผู้รับทาน สำหรับผู้
ต้องการบุญลักษณะเช่นนี้จึงไม่มีความเดือดร้อน ทุกฝ่ายก็
ได้รับประโยชน์ด้วยกัน พระสงฆ์ได้ปัจจัย ๔ เป็นเครื่องดำรง
ชีวิตในการประพฤติปฏิบัติพรหมจรรย์ ชาวบ้านก็ได้บำเพ็ญ
ความดีด้วยการบริจาคช่วยเหลือ ขวนขวายในกิจการงานที่
ชอบด้วยการประพฤติปฏิบัติความดีในลักษณะต่างๆ เพราะ
อาศัยพระสงฆ์จึงเกิดศรัทธาเพิ่มขึ้น มีปิติปราโมทย์เพิ่มขึ้นมา
มีความสุขสงบเพิ่มขึ้น คนที่ทำความดีเขาไม่เดือดร้อนเพราะ
การทำความดี เพราะฉะนั้นเมื่อผู้บำรุงพระพุทธศาสนาารู้สึกว่า
ตนได้ทำความดี เขาจะไม่เดือดร้อนเพราะการกระทำเช่นนั้น

๓๓.

เมื่อบวชเข้ามาแล้วจะมีข้อกำหนดอย่างไรว่า
พระรูปไหนจะอยู่ในป่าหรืออยู่ในเมือง ศิลของ
พระป่ากับพระเมืองต่างกันมากไหม
เพราะสายตาชาวต่างชาติจะเห็นว่าพระที่อยู่ป่า
น่าไหว้กว่า น่าเคารพกว่า

การบวชมีจุดเน้นอยู่ ๒ ประการ คือ

คັນถฐุระ คือจะเน้นไปที่การศึกษาพระปริยัติสังฆธรรม
เป็นหลัก การปฏิบัติในรูปศีลจะเป็นหลัก แต่สมาธิรองลงมา

วิปัสสนาธุระ โดยหลักปฏิบัติจริงๆ จะต้องเริ่มต้นจากการ
ศึกษาพระปริยัติเสียก่อน สมัยพุทธกาลต้องใช้เวลาถึง 5 ปี
ต่อจากนั้นก็ไปอยู่ในป่าเจริญสมถกัมมัฏฐาน วิปัสสนากัมมัฏฐาน
จะเน้นไปในระดับของการเจริญศีล สมาธิ ปัญญาซึ่งพระฝ่าย
คันถฐุระจะเน้นที่การศึกษาปริยัติเจริญศีล สมาธิ ปัญญา
ในระดับที่รองลงมา

เพราะฉะนั้น การจะอยู่ฝ่ายใดก็เป็นเรื่องของความพอใจ
ของแต่ละรูป ไตรสิกขาจะไม่แตกต่างกัน ถ้าแตกต่างกันก็

แตกต่างกันที่กติกาของหมู่คณะซึ่งวางกันไว้ ได้โปรดเข้าใจ
 ในภาคปฏิบัติจริงๆ ไม่ได้อยู่ที่สถานที่อยู่ แต่อยู่ที่พัฒนาการ
 ทางจิตของท่านเป็นหลักกว่าจากการศึกษาการประพฤติปฏิบัติ
 ของท่าน ท่านมีปัญญาเพิ่มขึ้นใหม่ มีความบริสุทธิ์เพิ่มขึ้น
 ใหม่ มีเมตตากรุณาเพิ่มขึ้นใหม่ หรือดูว่าความโลภ ความ
 โกรธ ความหลงของท่านลดลงหรือไม่ สถานที่ที่เป็นเพียงปัจจัย
 ประกอบไม่ใช่เป็นตัวหลัก ตัวหลักอยู่ที่ความเปลี่ยนแปลงทาง
 จิตในทางเจริญขึ้นในทางลดลง ที่บอกว่าสายตาของชาวต่าง
 ชาติจะเห็นว่าพระที่อยู่ป่าน่าไหวกว่าน่าเคารพกว่า ก็แล้วแต่
 ใครจะคิด ถ้ามองแบ่งแยกอย่างนั้นเราจะพบว่า พอเห็นพระป่า
 จิตใจเราเลื่อมใส พอเห็นพระที่อยู่ในเมือง จิตใจเราจะหงุดหงิด
 แล้วได้อะไร เป็นการเพิ่มกิเลสขึ้นมาเปล่าๆ เป็นความคิดใน
 ลักษณะแบ่งแยก ทั้งๆ ที่ท่านก็คือพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา
 อย่าลืมว่าพระป่านั้นที่จริงเป็นลูกศิษย์ของพระในเมือง คือ
 ต้องเรียนธรรมวินัยจากพระในเมืองไปก่อนจึงอยู่ป่า แต่บาง
 เรื่องพระที่อยู่ในเมืองก็ไปศึกษากับพระที่อยู่ในป่าพระเหล่านี้
 จึงมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน แต่ว่าการประสานสอดคล้องกันคน
 ที่มีปัญญารอบรู้ในพระไตรปิฎกเป็นบุคคลที่หาได้ยาก ใน
 ขณะเดียวกันบุคคลที่สามารถทำจิตใจให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ
 ก็เป็นบุคคลหาได้ยาก ท่านเหล่านี้ก็อยู่ในกลุ่มของพระสงฆ์ ที่
 เรียกว่าพระป่าหรือพระบ้าน ความรู้สึกนึกคิดก็คือความรู้สึก

นี่ก็คิดไม่ใช่เกณฑ์มาตรฐาน ไม่ใช่เพราะเป็นความคิดเห็น
ของชาวต่างชาติแล้วจะต้องเป็นมาตรฐานสากลที่ทุกคนจะ
ต้องคล้อยตามปฏิบัติตามได้ ที่จริงความเห็นก็คือความเห็น
เท่านั้น ใครพอใจไปในที่ใดก็ได้ แต่อย่าลืมว่า การกำหนด
รวบไปหมดเลยนี้ไม่ใช่ข้อยุติ ไม่ใช่ความสมบูรณ์เต็ม ๑๐๐
เปอร์เซ็นต์ การมองอะไรจะต้องรู้จักแบ่งแยก โดยมีเกณฑ์
มาตรฐานเป็นเครื่องมือในการทดสอบการวัดสิ่งเหล่านั้น จึง
จะได้ข้อยุติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓๔.

ทำไมพระสงฆ์ไทยจึงเคร่งครัดเกี่ยวกับผู้หญิง
แต่ต้องหญิงบางครั้งก็ไม่ได้
ไม่ได้ตั้งใจจะบาปที่ตรงไหน?

ว่ากันตามความจริงแล้ว ในเงื่อนไขทางพระวินัยกำหนดไว้ว่า

ภิกษุมีจิตกำหนดจับต้องกายหญิง ต้องสังฆาภิเสก

ถ้าหากว่าจิตไม่กำหนดละ ท่านก็ไม่ปรับอาบัติ แต่ว่าเพื่อให้เกิดการระมัดระวัง เมื่อมีการจับต้องกันจิตใจมันอาจผันแปรไปได้ท่านจึงพยายามหลบไปเสีย วินัยจึงวางไว้เกี่ยวกับผู้หญิงหลายระดับด้วยกัน แต่พึงเข้าใจว่าไม่ใช่เป็นเรื่องรังเกียจผู้หญิง แต่เป็นเรื่องที่ท่านต้องปฏิบัติตนอย่างนั้น ตามเงื่อนไขของพระวินัย เพราะถ้าหากว่าไม่ปฏิบัติตนตามนั้นก็เป็นที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยไม่ได้ บางครั้งเดินสวนทางกัน หลบคนหนึ่งไปเจออีกคนหนึ่ง ก็ไม่มีปัญหาอะไรทางพระวินัย ประเด็นสำคัญในการกระทบกัน ถูกต้องกันโดยบังเอิญโดยไม่จงใจนั้น

จิตใจของพระเกิดยินดีก็ไม่มีปัญหาอะไร เงื่อนไขจริงๆ อยู่ที่จิตกำหนดแล้วจึงจับต้อง แสดงว่าอยากจับต้องมีความต้องการ ในทางเพศเกิดขึ้นภายในจิตที่เรียกว่ากำหนดแล้วจับต้องจึงจะเป็นอาบัติ แต่ว่าสังคมไทยเรานั้นเป็นสังคมพุทธ เราเจริญเติบโตมาด้วยกัน เพราะฉะนั้นอะไรที่จะช่วยรักษาพระให้เป็นพระที่ถูกต้องอยู่ได้ชาวบ้านก็จะปฏิบัติตามไป การห้ามปรามไม่ให้ผู้หญิงไปวุ่นวายเกี่ยวข้องกับจับต้องพระนั้นเป็นเรื่องที่ชาวบ้านห้ามกันเอง ไม่ใช่พระสงฆ์ท่านห้าม พระสงฆ์มีหน้าที่สำรวจระมัดระวังส่วนตัวท่านโดยเฉพาะ

๓๕.

การที่บุคคลที่อยู่ในวัยแรงงานบวชจะไม่เป็นการเสีย
 แรงงานการผลิตโดยเปล่าประโยชน์หรือ หากการ
 ที่บุตรชายไม่พร้อมที่จะบวช แต่พ่อแม่อ้างว่า
 เป็นการตอบแทนบุญคุณ การบวชนี้จะตอบแทน
 บุญคุณได้จริงหรือ?

ประเด็นแรกเรื่องแรงงาน ในเมืองไทยนี้คนว่างงานมาก
 การบวชในพุทธศาสนาควรเป็นการลดคนที่ว่างงานลง เพื่อให้
 ท่านเหล่านั้นเข้าไปศึกษาประพฤติปฏิบัติทำหน้าที่ของกุลบุตร
 ชาวพุทธ ในประเทศไทยนี้สังคมไม่ได้อยู่ที่การผลิตอย่างเดียว
 บางอย่างมีปัญหาในการผลิตหรือสิ่งที่ผลิตมีมากเกินไปจนคน
 ล้นงาน บางกรณีจึงไม่ได้มีปัญหา ที่สำคัญถ้าบรรพชาเป็น
 สามเณร เป็นเยาวชนวัยเรียน ที่ลาบวชเป็นพระชั่วคราวเป็น
 คนมีงานแล้วลาบวชมาเป็นพระระยะสั้นๆ

การที่บุตรชายไม่พร้อมที่จะบวช เป็นเรื่องของครอบครัว
 เขา พ่อแม่เป็นบุพการีต้องการให้ลูกบวชสักระยะหนึ่ง เป็น
 ความชอบธรรมที่พ่อแม่จะขอรับรองต่อลูกและลูกเองก็ควรสำนึก

กตัญญูกตเวทิต่อพ่อแม่ โดยบวชให้เป็นการตอบแทนบุญคุณ เป็นความเชื่อถือตามประเพณี

ถามว่าเป็นการทดแทนบุญคุณได้จริงหรือ ก็ได้ เพราะ การปฏิบัติตามคำร้องขอคำอ่อนวอนของพ่อแม่ การปฏิบัติ อะไรก็ตามที่สร้างความดีใจ สบายใจความปลื้มใจปิติปราโมทย์ ให้เกิดแก่บุพการี การกระทำนั้นๆ ก็ชื่อว่าเป็นการทดแทน บุญคุณทั้งนั้น การบวชจึงเป็นวิธีหนึ่ง que ปฏิบัติเพื่อทดแทน บุญคุณของพ่อแม่

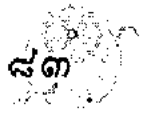
๓๖.

คำว่าภิกษุมีความหมายว่าอย่างไร แตกต่างอย่างไร
กับคนซึ่งเกี่ยวทำงาน ซึ่งเป็นภาระแก่สังคม
หรือขอทาน และมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร
สังคมจึงควรไหว้พระสงฆ์

คำว่า ภิกษุ โดยความหมายเดิมแล้วแปลว่าเป็นผู้ที่
เที่ยวจาริกไปเพื่อภิกษา คือเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต เขาเรียก
อาการตอนนั้น ท่านเป็นนักบวชเพื่อมุ่งศึกษาปฏิบัติพัฒนา
ตนเองตามความเชื่อถือในยุคสมัยนั้นๆ เมื่อพระพุทธศาสนา
เกิดขึ้นได้ถือเอาเพศนี้มาใช้ในพระพุทธศาสนา ความหมาย
เดิมก็ยังมีอยู่ แต่ก็เพิ่มความหมายขึ้นใหม่ว่าเป็นผู้เห็นภัยใน
สังสารวัฏ คือเห็นภัยในการเวียนว่ายตายเกิด เห็นภัยในการ
ครองเรือนและการอยู่อย่างมีเวรมีภัยทั้งหลายจึงหลีกเร้น
ออกเป็นนักบวช มุ่งประพฤติปฏิบัติขัดเกลาก่อนในตนเองในตอนต้น

เพราะฉะนั้นการที่ตั้งคำถามว่า แตกต่างจากคนซึ่งเกี่ยว
ทำงานซึ่งเป็นภาระแก่สังคมหรือคนขอทานและมีประโยชน์
ต่อสังคมอย่างไร สังคมจึงควรไหว้พระสงฆ์ การมองว่าพระ

เป็นคนขี้เกียจผู้ถามคงไม่เคยบวช ความจริงภารกิจที่พระองค์ต้องประพฤติปฏิบัตินั้นหนักกว่าการเป็นฆราวาส เพราะถ้าเบา กว่าแล้ว คนที่บวชเขาจะไม่บวชในระยะสั้นๆ เพราะเขา ทนทานไม่ได้จึงสึกออกไป

คำว่าขี้เกียจมุ่งหมายในประเด็นไหน ถ้ามุ่งหมายใน ประเด็นการทำงานการแบกหามการขนของการทำสวนทำนา ก็แสดงว่านักเรียนนักศึกษา ข้าราชการที่ขี้เกียจ ที่จริงงาน ของคนแต่ละงานนั้นไม่เหมือนกัน งานของพระสงฆ์คืองาน ศึกษาการประพฤติปฏิบัติพัฒนาตนเอง งานช่วยเหลือเกื้อกูล แก่สังคมโดยการแนะนำสั่งสอนคือเป็นครู เป็นแพทย์ เป็น เพื่อนผสมผสานกันในความเป็นพระ เพราะฉะนั้นภารกิจ เหล่านี้เป็นภาระที่หนัก คนจำนวน ๑๐๐ คนที่บวชจะอยู่ได้ ไม่เกิน ๕ คน ที่จริงจากการสังเกตแล้วก็จะอยู่ได้ประมาณ ๒ คน ถ้าเป็นชีวิตที่สะดวกสบาย คงบวชกันหมดแล้ว

ส่วนที่ว่าเป็นภาระแก่สังคม อย่างที่บอกแล้วว่าสังคมที่ เขาสนับสนุนพระศาสนาเขาไม่รู้สึกรว่าเป็นภาระ เขารู้สึกว่า เขาได้ทำบุญ การมองอย่างนี้ ถ้ามองนักบวชในพระพุทธ ศาสนาเป็นภาระแก่สังคม นักบวชในศาสนาอื่นๆ ก็เป็นภาระ แก่สังคม แต่อย่าลืมว่าสังคมก็เป็นภาระแก่นักบวช คล้ายๆ กับครูซึ่งมีหน้าที่สอนนักเรียน ก็เป็นภาระที่สังคมจะต้อง

สร้างโรงเรียนให้และต้องให้เงินเดือนให้อะไรต่างๆ ถ้ามองจากมุมมองนั้นก็ได้อะไร แต่อย่าลืมว่าสังคมเองก็เป็นภาระของครู ครูไม่รับลูกหลานเข้ารับการศึกษาบรมแล้วสังคมจะอยู่อย่างไร ศาสนาก็มีลักษณะอย่างนั้น

การไหว้ เป็นการแสดงความเคารพ เป็นจิตสำนึกของคนที่มีมองเห็นคุณค่าความดีของพระสงฆ์ เห็นว่าท่านเป็นพระผู้มีศีลมีธรรมก็ไหว้ พระสงฆ์ก็ไม่ติดใจใครจะไหว้หรือไม่ไหว้ เพราะการบวชไม่ได้มุ่งให้ใครไหว้หรือไม่ไหว้ แต่มุ่งปฏิบัติขัดเกลาก่อนตนเอง คนที่ไหว้เขาต้องการบุญ เขาต้องการทำความดีของเขา เขาจึงไหว้ เพราะการจะไหว้ใครนั้นแสดงว่าเราได้ลดละมานะลงไป มีความเคารพมีความประพฤติก่อนน้อมถ่อมตน เป็นอุดมมงคลในการดำรงชีวิตของบุคคลทั้งหลาย ผู้ต้องการบุญก็ทำบุญไป ไม่ต้องการบุญก็ไม่ว่าอะไร การทักท้วงบิณฑบาตของพระไม่มีหลักการ วิธีการอย่างขอทานคนไทยจึงเรียกการบิณฑบาตของพระว่า เป็นการโปรดสัตว์

๓๗.

ข้าพเจ้าเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องบวชก็ปฏิบัติได้ ถ้าไม่บวชชาวต่างประเทศก็อยู่ในเมืองไทยนานไม่ได้ ทั้งๆ ที่อยากปฏิบัติธรรมเป็นระยะเวลายาว เพราะกรรมกาสาสนาอ้างกฎระเบียบมากมายจึงต้องออกไปขอวีซ่าทุกๆ ๒ เดือน ขณะที่พำนักอยู่จึงอยากจะให้คณะสงฆ์ไทยขอความอนุเคราะห์หาช่องทางให้อยู่ได้นานๆ ในประเทศไทยกว่าเดิมได้หรือไม่?

ประเด็นแรกการปฏิบัติธรรมนั้นที่จริงอยู่ในเพศอะไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องบวช เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ได้บวช คนส่วนน้อยประมาณ .๐๘% ของจำนวนประชากรเท่านั้นที่บวช

การที่ชาวต่างประเทศเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วอยู่ไม่ได้ นานเป็นเงื่อนไขของทางราชการ ซึ่งถ้าหากว่าในประเทศไทยของชาวต่างประเทศเหล่านั้น ให้สิทธิประโยชน์แก่คนไทยอย่างไร ประเทศไทยก็ควรให้สิทธิแก่ชาวต่างประเทศในชาตินั้นๆ อย่างเดียวกัน การจะแก้ปัญหาจึงต้องประสานกันมาตั้งแต่ประเทศ

ของชาวต่างประเทศเหล่านั้นเสียก่อน เมื่อเรายอมรับการปฏิบัติธรรมะไม่จำเป็นต้องเป็นนักบวชก็ไม่จำเป็นต้องเข้ามาปฏิบัติในเมืองไทย ปฏิบัติที่ใดก็ได้ เวลานี้ก็มีพระไปเผยแผ่อยู่ในต่างประเทศหลายๆ ประเทศทั้งยุโรปและอเมริกา ซึ่งสามารถเข้าไปศึกษาและปฏิบัติในสำนักของท่าน หรือศึกษาและปฏิบัติที่บ้านของตนก็ได้ ส่วนการจะขอรับรองต่อราชการ สมมติว่ามีหลักฐานมีเอกสารอย่างถูกต้องกรมการศาสนาก็คงประสานงานให้ได้

๓๘.

ชาวต่างชาติเมื่อเข้ามายังประเทศไทยต้องการติดต่อ
ศูนย์กลางสักแห่งซึ่งเป็นตัวแทนจากมหาเถรสมาคม
ซึ่งมีมรรยาทแนะนำสถานที่ที่ควรบวช
มีคนเอาใจใส่เมื่อบวช ไม่ทราบว่าเป็นเมืองไทย
มีองค์กรเพื่อต่างชาติหรือไม่?

มีองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พ.ศ.ล.) อยู่แถว
ถนนสุขุมวิท จะไปติดต่อจากจุดนั้น หรือกรมการศาสนา
หรือติดต่อกับวัดที่ตนรู้จักเกี่ยวข้องก็ได้ ชาวต่างประเทศที่เข้า
มาในประเทศไทยมาในฐานะคนต่างด้าว คนเข้าเมือง เงื่อนไข
ส่วนหนึ่งจะอยู่ที่ราชการเมื่อผ่านเงื่อนไขของราชการไปได้
การจะประสานงานติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ก็เริ่มได้จากวัด
นั้นๆ ที่เรารู้จักหรือกรมการศาสนาหรือองค์กรพุทธศาสนิก
สัมพันธ์แห่งโลกหรือว่าพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย จะมี
องค์กรอยู่เป็นอันมากที่สามารถเป็นจุดเริ่มต้น และประสาน
งานกันเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายได้ ส่วนคนที่มีมรรยาท
และคนที่เอาใจใส่เวลาบวช ถ้าเข้ามาอัปเดตตาไม่ใหญ่โตนักคง
ไม่มีปัญหาอะไร เพราะคนมาจากต่างประเทศมักจะได้เอกสิทธิ์
พิเศษอยู่แล้ว

๓๙.

เมื่อมีกลุ่มภิกษุขัดแย้งกัน ๒ รูป หรือ ๒ กลุ่ม
 ดังเช่นกรณีสันตือโคก เราจะรู้ได้อย่างไรว่า
 พระกลุ่มไหนประพฤติถูกต้องและควรแก่การนับถือ
 บางกรณีแม้มหาเถรสมาคมจะเป็นฝ่ายถูก
 เหตุใดการปฏิบัติของภิกษุสงฆ์ฝ่ายมหาเถรสมาคม
 จึงยังปฏิบัติไม่ดี กรณีดังกล่าวนี้แม้จะอ้างว่า
 พระสงฆ์ก็เป็นลูกชาวบ้าน ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
 ไม่ใช่คำตอบในลักษณะทางออก

การวินิจฉัยตัดสินความถูกผิด มีเกณฑ์มาตรฐานของ
 พระธรรมวินัยเป็นหลัก ถ้าผิดก็ผิดพระธรรมวินัย พระธรรม
 วินัยจึงเป็นเครื่องวัดความประพฤติของพระภิกษุทั้งหลาย
 ไม่ว่าจะเป็ใครก็ตาม ในกรณีของสันตือโคกนี้ก็มีปัญหาอยู่
 และผิดกฎหมายด้วย เพราะว่าพระสงฆ์ก็คือประชากรภายใน
 ชาติ เมื่อกฎหมาย คือบทบัญญัติที่รัฐตราขึ้นเพื่อควบคุม
 ความประพฤติของประชาชน ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะต้อง
 ถูกตัดสินลงโทษตามที่บัญญัติไว้ ทุกคนต้องปฏิบัติตาม

เดี๋ยวนี้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นฉบับที่ ๓ แล้ว โภธิรักษ์เมื่อบวชมาแล้วก็คือพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งจะต้องอยู่ในจารีตของสงฆ์ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา ต้องเอาเกณฑ์เหล่านี้เข้าไปจับว่าใครผิดตรงไหน ใช้เกณฑ์เหล่านั้นเป็นเครื่องตัดสินพิจารณาความถูกความผิดของคนนั้นๆ ไปตามสมควรกรณีพระทั่วไปจะต้องอยู่ในกฎเกณฑ์เหล่านั้น ส่วนการปฏิบัติไม่ชอบไม่ควร ของพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมนั้น เราต้องมองว่าฝ่ายสันตือโคกเองก็มีปัญหาในเรื่องกลุ่มคนเล็กๆ ซึ่งเขาสามารถที่จะควบคุมไม่ให้ชาวคราวต่างๆ ออกมาก็ได้ แต่พระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมนั้น เป็นจำนวนคนประมาณ ๔ แสนซึ่งจะเทียบกับคนเพียง ๕๐-๖๐ คนนี้เป็นไปไม่ได้ การประพฤติปฏิบัติของท่านเหล่านั้นก็มีถูกบ้างผิดบ้าง

การใช้ประเด็นพระสงฆ์คือลูกชาวบ้านไม่ใช่คำตอบในลักษณะทางออกนั้น แล้วจะให้พระสงฆ์เป็นเทวดามาจากไหน พระสงฆ์ก็คือลูกชาวบ้าน เราปฏิเสธประเด็นนี้ไม่ได้ว่าที่มาของท่านได้ผ่านการเป็นเด็กในครอบครัว เป็นนักเรียนของรัฐเป็นนักศึกษาของรัฐมาแล้ว เข้ามาบวชในพุทธศาสนาจนเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาและเนื่องจากพื้นฐานทางครอบครัว

พื้นฐานทางการศึกษา ลักษณะนิสัยของแต่ละท่าน ทำให้การ
ซึบซับสิ่งดีงามต่างๆ ในพระพุทธศาสนาได้ไม่เหมือนกัน การ
ประพฤติปฏิบัติของพระก็เป็นในลักษณะนี้ รูปใดที่เข้าเกณฑ์
มาตรฐานของจารีตของพระธรรมวินัยและกฎหมายมหาชน
ก็ถือว่าปฏิบัติถูกต้อง รูปใดที่ผิดไปจากจุดนี้ ก็ถือว่าปฏิบัติ
ผิด ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ความถูกต้องความ
ผิดไม่ได้อยู่ที่ว่ามีชื่อเสียงเรียงนามอย่างไร แต่อยู่ที่ท่านเหล่านั้น
ปฏิบัติถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัย กฎหมาย จารีต กฎ
หรือคำสั่งของมหาชนหรือไม่ นั่นคือหลักในการตัดสิน
เพราะฉะนั้นถ้าผิดก็ชี้ไปจุดที่ผิด ส่วนถูกก็ถูก โฟธิรักษ์ไม่ได้
ผิดทั้งหมด ส่วนดีงามเขาก็มีอยู่เป็นอันมาก แม้แต่คนที่ถูก
ตัดสินติดคุกก็เหมือนกัน ที่จริงเขาก็ไม่ได้ชั่ว ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์
ในส่วนดีก็มีอยู่เป็นอันมาก แต่ว่าส่วนดีก็ได้รับการยกย่องไป
ส่วนไม่ดีก็รับการตัดสินลงโทษไป ก็ต้องแยกประเด็นตรงนี้กัน
ให้ออก ไม่ใช่ว่าเหมาโหลกัน

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๔๐.

พระพุทธศาสนามีเป้าหมายให้คนหลุดพ้นจาก
 วัฏฏสงสาร จะมีเป็นการทำให้หน่วยปฐมฐานของ
 สังคมถูกทำลายไปหรือ (คือครอบครัวถูกทำลายไป)
 และในที่สุดสังคมก็จะพังทลายหรือ?

คำสอนในพระพุทธศาสนานั้นก็แบ่งออกเป็นระดับใหญ่ๆ
 คือ

ก. มนุษย์สมบัติ เป็นคำสอนที่ต้องการให้คนอยู่ดีมีสุข
 ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยการเริ่ม
 ต้นบริหารตน บริหารครอบครัว บริหารงาน มีความเกี่ยว
 ข้องสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในสังคมต้องการการ
 พัฒนาสมาชิกของสังคมโลกให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพ จะได้
 อยู่ร่วมกันโดยปกติสุขภายในสังคม

ในจุดนี้บุคคลก็คงจะมีการเกี่ยวข้อง ในการครองเรือน
 มีครอบครัว มีลูกหลาน สืบพันธุ์ต่อไป

คำสอนส่วนใหญ่อยู่ในระดับนี้ ที่เรียกว่า “ศีลธรรมจรรยา”

ข. สวรรค์สมบัติ เป็นคำสอนที่มุ่งพัฒนาจิตใจของบุคคลให้มีความประณีตขึ้นๆ มีความสงบละวางความชั่วในระดับต่างๆ ได้ส่วนหนึ่งจะก่อให้เกิดการอยู่ดีมีสุขในปัจจุบัน แต่จะมีผลสืบเนื่องไปในสังสารวัฏ คือ จะทำให้บุคคลผู้นั้นตายแล้วไปบังเกิดในภพชาติที่ดีๆ ที่เรียกว่าสวรรค์แปลว่า อารมณ์เลิศคือ ได้รูปที่ดีๆ ได้เสียงที่ดีๆ ได้กลิ่นที่ดีๆ ได้รสที่ดีๆ ได้สัมผัสที่ดีๆ ทำให้จิตใจได้อารมณ์ดีๆ

เทวดา ก็คือผู้ที่เสวยผลของความสุกที่เกิดขึ้นจากการกระทำดีของตน

ในส่วนของสวรรค์สมบัติก็คงมีความเป็นสามภรรยา มีคู่ครอง เพียงแต่ว่า เป็นความสุขที่ประณีตขึ้นเท่านั้นเอง

ค. นิพพานสมบัติ เป็นคำสอนที่มุ่งให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ซึ่งในภาคปฏิบัติแล้ว ก็จะมีคนเข้าถึงจุดนี้ได้บ่อย

คนส่วนใหญ่ก็คงอยู่ระดับมนุษย์สมบัติกับสวรรค์สมบัติ เพราะฉะนั้นการที่มีความคิดว่า จะเป็นการทำลายปฐมฐานของสังคม คือสถาบันครอบครัวจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ มีแต่ศาสนธรรมจะช่วยพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เกิดการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข สร้างบ้านให้เป็นสวรรค์วิมานเพิ่มขึ้นมากกว่า

คำสอนทั้งหลายนั้นท่านวางไว้ในแต่ละระดับขีดความสามารถของคน จะมีความแตกต่างกันทำนองคล้ายๆ กับวิชาการทั้งหลาย ที่ท่านได้วางไว้จนถึงปริญญาเอก

แต่ในสังคมจริงๆ คนที่จบปริญญาเอก จะมีเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น เพราะฉะนั้น การหวังว่าโลกจะขาดสถาบันครอบครัว จึงเป็นเรื่องที่หวังในเรื่องที่ไม่ควรหวัง

สภาพครอบครัวในปัจจุบันความหนาแน่นของประชากร เป็นเรื่องที่วิตกกังวลกันอยู่ด้วยการพยายามคุมกำเนิดให้คนเกิดน้อยลง

เพราะฉะนั้น วิธีการสอนให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏก็มีส่วนเสริมอย่างสำคัญ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในยุคนี้

๔๑.

ถ้าจะกล่าวว่า พระพุทธศาสนาเน้นที่ปัจเจกชน
ถูกหรือไม่ การกล่าวว่าธรรมะอันบุคคลจะรู้ได้
เฉพาะตน หมายความว่าอย่างไร?

ว่ากันตามความเป็นจริงแล้วการจะทำอะไรก็ตามจะเริ่ม
ต้นมาจากจุดย่อยทั้งนั้น แม้แต่การสร้างบ้าน สร้างเรือน
ก็เริ่มที่จุดเล็กๆ ก่อน เพราะฉะนั้น การพัฒนาสังคม จึงต้อง
เริ่มต้นที่ปัจเจกชนแต่ละคนให้ได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ
ก่อน ในที่สุดหน่วยย่อยภายในสังคมคือครอบครัว ก็จะเป็น
ครอบครัวที่อยู่ดีมีสุข ครอบครัวหลายๆ ครอบครัวที่มาอยู่
ร่วมกันเป็นสังคมของคนดีก็เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันโดยปกติ
สุข ทำให้สังคมเหล่านั้นขยายออกไปเป็นประเทศเป็นหลายๆ
ประเทศเป็นโลก การช่วยให้ชาวโลกอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขนั้น
ก็เป็นอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ต้องการลดความทุกข์
เสริมสร้างความสุขให้แก่บุคคลทั้งหลายในระดับนั้นๆ คือทั้ง
ชั้นมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติ การที่พูด
ว่าเน้นที่ปัจเจกชนก็พอฟังได้ แต่ว่าเป็นการมองจากจุดเริ่ม

ต้น เพราะเป้าหมายจริงๆ มุ่งจะให้เกิดสันติภาพโลก

พระพุทธเจ้าจึงได้ชื่อว่าเป็นโลกนาถที่พึงของชาวโลก เป็นโลกนายก ผู้นำของชาวโลก เป็นโลกเชฏฐเป็นเหมือนพี่ชายคนโตของชาวโลก

ธรรมะทั้งปวง พระธรรมทั้งปวงที่ทรงสั่งสอน จึงมุ่งที่จะช่วยสัตว์โลกทั้งหลายให้ได้รับความสุขจากการประพฤติปฏิบัติธรรมตามที่บุคคลเหล่านั้นจะสามารถสัมผัสได้

ข้อที่ว่าธรรมในพระพุทธศาสนา รู้ได้จำเพาะตนนั้นก็กล่าวถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ทำนองเดียวกับประสาทสัมผัสส่วนอื่น เช่น เห็นรูปด้วยตา ได้ยินเสียงด้วยหู สูดดมกลิ่นด้วยจมูก ลิ้มรสด้วยลิ้น ได้ถูกต้องเย็นร้อนอ่อนแข็งด้วยกายนั้น บุคคลจะต้องสัมผัสด้วยตัวของตัวเอง จึงจะรู้ว่า รูปนั้นเป็นอย่างไร เสียงนั้นเป็นอย่างไร รสนั้นเป็นอย่างไร กลิ่นนั้นเป็นอย่างไร และสัมผัสที่ตนจับต้องนั้นเป็นอย่างไร

การอาศัยเพียงการบอกกล่าวจากบุคคลอื่นช่วยได้ระดับหนึ่งเท่านั้น การจะรู้ประจักษ์แจ้งแก่ใจจริงๆ จะต้องอาศัยสัมผัสตรงทางประสาทสัมผัสของตนด้วยตนเอง

ผลจากธรรมะปฏิบัติจึงเป็นสัมผัสตรงทางใจเป็นความสุขความสงบได้ บุคคลก็จะต้องนำธรรมะเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง ทำนองเดียวกับรู้รสเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม ของอาหารที่แต่ละคนจะต้องรู้ได้ ด้วยลิ้นของตนเองเท่านั้น

๘๒.

พระพุทธศาสนาเน้นการปฏิบัติ เหตุไรจึงเน้น
ตัวศรัทธาในพระรัตนตรัยด้วย เราอาจปฏิบัติ
โดยไม่เคารพพระรัตนตรัยได้หรือไม่?

ข้อนี้จะต้องมองในแง่ของความเป็นจริงว่าชีวิตของบุคคล
แต่ละคนนั้น เราไม่สามารถจะรู้อะไรไปได้ทุกสิ่งทุกอย่าง

ชีวิตส่วนใหญ่ของคนส่วนมากจึงอาศัยการเชื่อมาจากแหล่ง
อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล เอกสาร หลักฐานต่างๆ ตลอดจนคำ
บอกเล่าจากบุคคลทั้งหลาย ยิ่งเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
แล้ว ก็ต้องเชื่อตามหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ ไม่อาจใช้
ปัญญาไปพิสูจน์จริงๆ ได้ เพราะเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว หรือ
แม้แต่ใครเป็นพ่อเป็นแม่ของเรา เราก็พิสูจน์ไม่ได้ นอกจาก
อาศัยความเชื่อตามที่ท่านบอกว่าท่านเป็นพ่อ เป็นแม่ คนนั้น
เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น

ชีวิตเราส่วนใหญ่จึงใช้ความเชื่อเป็นหลักมากกว่าใช้
ปัญญาเป็นหลัก ต่อเมื่อเราเจริญเติบโตขึ้น เราพัฒนาปัญญา

มากขึ้นก็จะใช้ปัญญาเป็นตัววินิจฉัยตัดสินได้สูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกันส่วนหนึ่งก็คงอาศัยความเชื่ออยู่นั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งเป็นผลจากการตรัสรู้ของสัมมาสัมพุทธเจ้า มีเป็นอันมากที่เราไม่สามารถพัฒนาขึ้นไปจนพิสูจน์ทดสอบได้ด้วยลำพังตนเอง ก็ต้องอาศัยความเชื่อไว้ก่อน

คำสอนเหล่านั้นสืบเนื่องมาจากพระพุทธเจ้าก็คือพระธรรม คนที่ลงมือประพฤติปฏิบัติตามคำสอนจนสัมผัสมผลในระดับต่างๆ ได้ ก็เพราะมีพระสงฆ์เป็นต้น

ท่านเหล่านั้น เหมือนคนที่ได้พบเห็นสถานที่ใดที่หนึ่งมาแล้วด้วยตัวเอง ได้มาบอกให้คนซึ่งไม่ได้พบเห็นได้ทราบก่อนจะพิสูจน์ทดสอบจะต้องเชื่อตามที่ท่านบอกไว้ก่อนว่าสิ่งนั้นมีอยู่ ต่อแต่นั้นเมื่อปรารถนาจะพิสูจน์ทดสอบก็ไปพิสูจน์ทดสอบกัน แต่ถ้ายังไม่พร้อมจะพิสูจน์ทดสอบ ก็ใช้ความเชื่อไปก่อน พระพุทธรูปศาสนาสืบเนื่องมาจากพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้พระธรรม สอนพระธรรม พระสงฆ์เป็นหมู่ชนที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

เพราะฉะนั้น การเชื่อมั่นในคุณพระรัตนตรัยจึงเป็นหลักฐานสำคัญ ที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติจนรับผลด้วยตัวของตัวเอง

ประเด็นที่ว่าเราอาจจะปฏิบัติโดยไม่เคารพพระรัตนตรัยได้หรือไม่นั้น ดูแล้วคล้ายๆ จะทำได้ แต่ที่จริงทำไม่ได้ เพราะคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น จะเปรียบเหมือนยาเมื่อคนส่งยาให้เรารับประทาน ถ้าเราไม่เชื่อในตัวคนส่งให้ว่าเป็นแพทย์หรือเป็นพยาบาลจะทำให้เราไม่เชื่อในตัวยา เมื่อไม่เชื่อในตัวยา จะไม่มีการรับประทาน เพราะฉะนั้นโอกาสที่จะหายจากโรคมันก็เกิดขึ้นไม่ได้ กระบวนการเหล่านี้จะมีอยู่ทุกๆ เรื่อง เพราะฉะนั้น ความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยจึงเป็นฐานหลักที่นำไปสู่การศึกษาประพฤติปฏิบัติตามพระธรรม แล้วจะนำบุคคลผู้ปฏิบัติให้ผสมกลมกลืนกับพระคุณของพระพุทธเจ้าและพระอริยสงฆ์

การปฏิบัติโดยไม่เชื่อในพระรัตนตรัยจึงเป็นไปไม่ได้ โดยเฉพาะในระดับที่ประณีตขึ้นไป เพราะธรรมะบางระดับ แม้เราจะไม่รู้เรื่องพระรัตนตรัย เราก็ปฏิบัติกันอยู่ เช่นการเป็นพ่อ แม่ ลูกที่ดี คนอาจจะไม่นับถือศาสนาอะไรเลยก็ได้ แต่ด้วยจิตสำนึกของความเป็นพ่อแม่ลูก ทุกคนก็ปฏิบัติต่อกันด้วยความเชื่อเพื่อได้ เมื่อการปฏิบัตินั้นถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาก็ถือว่าเป็นการเชื่อมั่นในหลักปฏิบัติเหล่านั้น และหลักปฏิบัติเหล่านั้นก็เป็นพระธรรม เมื่อเราสืบสาวไปก็จะพบว่า มีฐานความเชื่ออยู่ที่พระธรรมซึ่งเป็นภาวะ

หน้าที่ของความเป็น พ่อ แม่ ลูก ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน

เมื่อนำการปฏิบัติเหล่านั้นมาเทียบเคียงกับหลักคำสอน
ในพระพุทธศาสนาก็จะพบว่า ความจริงการปฏิบัตินั้น ก็อยู่
ในกรอบคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ แม้ในระดับนี้
ก็ไม่กระโดดดลยออกไปจากคำสอนของพระพุทธศาสนาอยู่
นั่นเอง

๔๓.

จุดหมายของศาสนาพุทธซึ่งเป็นเป้าหมายของ
พุทธศาสนิกชนทุกคน หรือเป็นเหตุให้คนมานับถือ
ศาสนาพุทธคืออะไร จะประพฤติปฏิบัติให้ถึง
จุดหมายนั้น จะต้องทำอย่างไร?

ควรเข้าใจว่าจุดหมายของพระพุทศาสนาเป็นอีกอย่าง
หนึ่ง แต่เป้าหมายของพุทธศาสนิกชนคงหาข้อยุติไม่ได้
เพราะพื้นฐานภูมิธรรม สติปัญญา ของคนเราแตกต่างกัน

ดังนั้น พระพุทศาสนาจึงเป็นผู้ที่บอกจุดหมายที่พึง
ปฏิบัติและพึงงดเว้นให้คนที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นในคำสอนได้นำ
ไปประพฤติปฏิบัติ คนที่ไม่ศรัทธาเขาก็ไม่ประพฤติปฏิบัติ
เพราะฉะนั้นเราจะถือว่าเป้าหมายของพุทธศาสนิกชนทุกคน
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเป้าหมายในพระพุทศาสนา ในราย
ละเอียดแล้วเป็นไปไม่ได้ พุทธโดยทั่วไปแล้วพุทธศาสนิกชน
ส่วนใหญ่จะพยายามปฏิบัติตามเป้าหมายของพระพุทศาสนา
แต่เป้าหมายในการปฏิบัติจะแตกต่างกัน ได้เคยมีคำถามเกิด
ขึ้นในสมัยพุทธกาลถึงวัตถุประสงค์ในการรักษาศีลอุโบสถ
ปรากฏว่าท่านเหล่านั้นตอบไม่ตรงกัน

สาววัยรุ่นบางคนรักาศิลเพราะต้องการจะได้แต่งงาน
ในวัยที่อายุยังน้อยอยู่

ถามคนแต่งงานแล้วบอกว่า ต้องการให้สามีรักและม
ความจริงใจต่อตน

ถามคนที่มีลูกแล้ว ก็ต้องการให้ลูกเป็นลูกที่ดี

ถามคนที่ผ่านวัยการแต่งงานไปแล้ว มีครอบครัวแล้ว ก็
ต้องการตายแล้ว ไปเกิดในสวรรค์ เป็นต้น

เพราะฉะนั้นคนจะทำอะไรก็ตาม มักมีเป้าหมายแตกต่าง
กัน แม้ปฏิบัติในเรื่องเดียวกัน ทำนองคล้ายๆ กัน เราเดิน
บนถนนสายเดียวกัน แต่จุดมุ่งหมายที่จะไปต่างกัน

ในที่สุดคนเหล่านั้น ก็จะแยกย้ายไปตามจุดหมายที่เขา
ต้องการไป

เพราะฉะนั้นถ้าจะถามว่า เหตุให้คนมานับถือพระพุทธ
ศาสนาคืออะไร ตอบได้ว่าก็มีหลายอย่าง ส่วนใหญ่จะเป็น
การนับถือตามตระกูลเถียงศาสนิกในศาสนาทั้งหลาย

เมื่อเกิดมา พ่อแม่ไปลงทะเบียนว่านับถือศาสนาพุทธ
เมื่อคนเหล่านั้นได้ผ่านการศึกษา เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนา
แล้ว ท่านก็คงจะปฏิบัติในหลักที่แตกต่างกัน แต่ถ้าอยู่ใน
กรอบคำสอนของพระพุทธศาสนาก็คงจะดำเนินไปตามหลัก
เพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่สรุปรวมเป็นมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ
และนิพพานสมบัติ ดังกล่าว

๔๔.

พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ มีส่วนใด
ที่คล้ายคลึงกัน มีส่วนใดที่แตกต่างกัน ท่านเห็นด้วย
หรือไม่ว่าพระพุทธศาสนา คือวิทยาศาสตร์ทางใจ

ความเหมือนกันของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์
นั้น ได้แก่ การมองสิ่งทั้งหลายในแง่ที่เป็นกระบวนการของ
เหตุปัจจัย และสามารถที่จะเอาปัจจัยเหล่านั้นมาผสมผสาน
ขึ้นมาให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งนั้น สิ่งนี้ สิ่งนั้น ต่างๆ เช่นเรื่องเคมี
ไฟฟ้าอะไรต่างๆ เพราะสิ่งทุกสิ่งจะมาจากเหตุ และเมื่อเหตุ
ดับผลก็จะดับตามไปด้วย แต่ทราบใดที่ยังมีเหตุอยู่กระบวน
การของเหตุผลก็จะไหลไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้น วิชาที่เกี่ยว
กับวิทยาศาสตร์จึงเป็นวิชาที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นกระบวน
การของทุกขสังขในพระพุทธศาสนา นั่นเอง สิ่งทั้งหลายล้วนตก
อยู่ในกฎของความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ มีความเปลี่ยนแปลง
แปรปรวนไปตามสภาพของมัน แต่ทางวิทยาศาสตร์จะเน้น
ศึกษาในรูปของวัตถุเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากวัตถุเหล่า

นั่น พยายามขจัดป้องกันอันตรายจากวัตถุเหล่านั้นเป็นประการสำคัญ ส่วนพระพุทธรูปศาสนาองสิ่งเหล่านี้ในแง่ของสภาพธรรมที่ควรจะได้รับรู้ถึงสภาพที่แท้จริงของสิ่งเหล่านั้นเพื่อเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ อย่างมีความรู้เท่าทันตามความเป็นจริง อาจสละละวางตามสมควรแก่กรณีของสิ่งนั้นๆ ถึงแม้สิ่งเหล่านั้นแตกไปก็ยอมรับความจริงว่าแตกไปแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้นก็ยอมรับว่าเกิดขึ้นแล้ว และโอกาสต่อไปก็ต้องแตกดับเป็นต้น

การที่พูดว่าพระพุทธรูปศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตใจ เป็นคำกล่าวของนักปราชญ์ฝรั่ง เพราะสิ่งที่เราศึกษาเป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่พระพุทธรูปศาสนามุ่งเน้นในด้านพัฒนาจิตใจ วิทยาศาสตร์มุ่งเน้นในด้านพัฒนาวัตถุ และในที่สุดคนก็ตกเป็นทาสของวัตถุ แต่พระพุทธรูปศาสนา มุ่งพัฒนาจิตใจ เพื่อควบคุมวัตถุเหล่านั้น เพื่อใช้ประโยชน์จากวัตถุ มุ่งให้คนเป็นนายวัตถุและพร้อมที่จะสละวัตถุเหล่านั้น เมื่อเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ที่จะเก็บเอาไว้ การกล่าวว่าพุทธรูปศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตใจคิดว่าถูกต้องโดยนัยยะดังนี้ จุดต่างๆ ที่สำคัญก็คือ จุดเน้นพระพุทธรูปศาสนาเน้นทางจิต วิทยาศาสตร์เน้นทางวัตถุ พูดง่ายๆ ว่าวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับวัตถุเป็นหลัก พระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับจิตเป็นหลัก

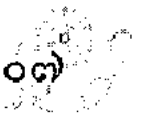
๔๕.

พระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อความเชื่อถือต่อชีวิต
ของชาวตะวันออกอย่างไร? หรือไม่?

แม้ว่าประชาชนบางพวกจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น
แล้วก็ตาม แต่ความเชื่อเรื่องวิถีชีวิตของบุคคลที่เปลี่ยนแปลง
ไปว่าเกิดขึ้นจากกรรมคือการกระทำของตน แม้มีการยอมรับ
อำนาจอิทธิพลของปัจจัยภายนอกอยู่ด้วย ชาวตะวันออกมัก
เชื่อว่า

ความสุข ความทุกข์เกิดมาจากเหตุที่ตนเป็นตัวการ
สำคัญในการสร้างขึ้น มักถือว่าชีวิตแต่ละชีวิตนั้นไม่ใช่เกิดมา
ในชาติเดียวแล้วจบสิ้นกัน ตอนใดที่เงื่อนไขของความมีชีวิต
ยังมีอยู่ การเกิดเป็นชีวิตในชาติต่อๆ ไปก็ต้องมีอยู่ ช่วยให้
มองสิ่งทั้งหลายในแง่ที่ไม่ยึดมั่นถือมั่นเกินไป ไม่เศร้าโศก
เสียใจเมื่อมีการพลัดพรากสูญเสียบ การที่มองคนซึ่งกำลัง
ประสบความทุกข์และได้ตายจากไปโดยมีความดีอยู่ เขามี
ความเชื่อว่าเป็นการละความทุกข์ไประดับหนึ่ง แล้วจะได้
ชีวิตที่ดีในอีกฐานะหนึ่ง

เพราะฉะนั้น คนทางโลกตะวันออกจึงมีความสนุกสนาน
รื่นเริงยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ค่อยจะเคร่งเครียดกับปัญหาชีวิต ไม่
ค่อยมีปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต สุขภาพจิตบางส่วนก็เกี่ยว
ข้องกับวัฒนธรรม บางส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนา แต่ในความ
เป็นจริงวัฒนธรรมเหล่านั้นก็สืบเนื่องมาจากหลักธรรมในทาง
ศาสนา ถึงแม้จะเลื่อมไปในรูปของศาสนา แต่ก็ยังคงอยู่ใน
รูปของวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น พุทธธรรมจึงมีอิทธิพลต่อวิถี
ชีวิตความนึกคิดของคนทางตะวันออก ศิลปกรรมปฏิมากรรม
ต่างๆ ในซีกตะวันออกจะมีอิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนาเข้าไป
เกี่ยวข้องอยู่ หลักการอยู่ร่วมกันก็จะเป็นแนวของพุทธอยู่มาก
บ้างน้อยบ้าง ตามพื้นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมของชาติ
นั้นๆ

ในแง่ของความคิด จะมีความโน้มเอียงเข้าหาความจริง
ด้านจิตใจมากกว่าซีกตะวันตก ตลอดถึงการตัดสินใจโทษ
ต่างๆ แม้จะบังคับใช้เงื่อนไขของกฎหมายแต่ก็มีหลักของ
เมตตา ให้อภัยแอบแฝงซ่อนเร้นในการพิพากษาอรรถคดี
เหล่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อคนได้รับโทษพอสมควรแล้วจะมี
การให้อภัยจึงไม่ค่อยมีใครที่ติดคุกเท่าจำนวนที่ศาลตัดสิน
นั่นก็คือพื้นจิตที่กอบปรด้วยเมตตาและให้อภัยอันเป็นหลักการ
สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธรูปศาสนา

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

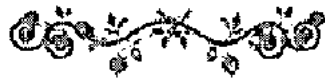
ปัญหาเกี่ยวกับศาสนธรรม

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๔๖.

การฝึกคนตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกคนในรูปแบบใด?

การฝึกคนนั้น ให้ลองสังเกตว่าจะเหมือนกับเราจะนำไม้มาทำเฟอร์นิเจอร์ ปัญหาที่จะต้องมองคือไม้นั้นอยู่ในสถานะอย่างไร อาจจะเป็นซุงอยู่ เป็นไม้ที่เลื่อยแล้ว เป็นกระดานที่ไสกบแล้ว หรือเป็นไม้อัด กรรมวิธีขั้นตอนในการทำเฟอร์นิเจอร์จะมีความสลับซับซ้อนแตกต่างกัน แต่ก็มีเป้าหมายอยู่ที่การเป็นเฟอร์นิเจอร์ด้วยกัน เพียงแต่ว่า ทำเฟอร์นิเจอร์ กับไม้อัด ใช้ระยะสั้นๆ เพราะผ่านขั้นตอนมากแล้ว แต่ถ้าทำกันด้วยซุงก็จะผ่านขั้นตอนมาก แนวการฝึกคนก็คือการกำจัดน้ำใจหยาบออกไป เพื่อให้คนได้อาศัยหลักคำสอนเป็นที่พึ่งพำนัก เสริมสร้างความสุขในชีวิตให้บังเกิดขึ้น วิธีการฝึกของพระพุทธเจ้าจึงใช้...

นิคมุขเทศนา กำหราบก่อนแล้วจากนั้นจะค่อยๆ ฝึกปรี๊ดไปโดยลำดับ ทำนองคล้ายๆ กับเอาซุงมาทำเฟอร์นิเจอร์

ต้องผ่านการเลือยเปิดปีกเสียก่อน แล้วผ่านขั้นตอนมาโดยลำดับจบลงด้วยการเป็นเฟอ์นิเจอร์

อนุคมุขเทศนา เริ่มจากละเอียด เพราะละเอียดอยู่มาก แล้วทำนองคล้ายๆ กับเอาไม้อัดมาทำเฟอ์นิเจอร์ใช้วิธีละเอียดจบลงที่การเป็นเฟอ์นิเจอร์

การฝึกในทางพระพุทธศาสนา จะมีลักษณะอย่างนั้น จะจบลงที่คนได้รับความสุขความสงบ ในระดับที่เขาสามารถสัมผัสได้ ดังนั้นจุดหมายปลายทาง คือ ความสุข ความสงบนั่นเอง

สูตรในการฝึกโดยสรุปสำหรับชาวบ้านแล้วจะเน้นที่ทาน ศีล ภาวนา สำหรับนักบวชจะเน้นไปที่ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นอะไรก็ตาม ผลจากการฝึก ก็คือกิเลสจะลดลง ธรรมะจะเพิ่มขึ้น ส่วนความชั่วจะน้อยลง ความดีจะเพิ่มขึ้น ความทุกข์จะน้อยลง ความสุขจะเพิ่มขึ้น

โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ กิเลสหมดไปอย่างสิ้นเชิง ความทุกข์หมดไปอย่างสิ้นเชิง ความสุขเกิดขึ้นในระดับต่างๆ จนถึงนิพพานสุข

๔๗.

พระพุทธศาสนามีบทบาท จะเข้ามาแก้ปัญหาดังๆ
 ของชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่น
 ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณีอย่างไร
 ขอยกตัวอย่างประกอบ

คำสอนในพระพุทธศาสนามีลักษณะเหมือนยาซึ่งคน
 จะต้องเชื่อแพทย์ เชื่อในตัวยาแล้วต้องรับประทานยาตามที่
 แพทย์สั่ง การหายโรคจึงจะเกิดขึ้น ศาสนาพุทธไม่ใช่เรื่องของ
 การดลบันดาล เป็นเรื่องของเหตุผล ใครต้องการเช่นไรก็ต้อง
 สร้างเหตุเช่นนั้น อย่างที่ทรงแสดงไว้ว่า เหมือนบุคคลปลูก
 พืชชนิดใดชนิดหนึ่ง ก็จะได้ผลของพืชชนิดนั้น ใครทำความ
 ดีก็จะได้รับผลดี ใครทำความชั่วก็จะได้รับผลชั่ว

คำสอนของพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะแสดง “เหตุ”
 เหตุแห่งความทุกข์กับเหตุแห่งความสุข หรือเหตุแห่งความ
 เสื่อมกับเหตุแห่งความเจริญ ทำนองมีหนทางอยู่ ๒ ทาง
 บอกว่าถ้าเดินไปทางนี้ต่อไป จะมีภัยอันตรายอย่างไร อีกทาง
 หนึ่งจะมีความสุขความเจริญ ความก้าวหน้า ความสุข

พระพุทธศาสนาทำได้เหมือนกับแพทย์คือ ทำได้แค่
ตรวจดูสมุฏฐานอาการของโรคแล้วให้ยา แต่ยาจะให้ผลได้นั้น
คนป่วยต้องรับประทานยา ตามที่แพทย์ได้สั่งไว้

ถ้าเป็นได้อย่างนั้น ธรรมในทางพระพุทธศาสนาจะแก้
ปัญหาได้ทุกอย่าง เช่นปัญหายาเสพติด

พระพุทธศาสนามีคำสอนถึงโทษของสิ่งเสพติดไว้ เริ่ม
ต้นจากสุราเมรัย สิ่งเสพติดทั้งหลายจะมีมากอย่างไรก็ตาม
ก็มีโทษมากหรือระดับเดียวกับ สุราเมรัย ถ้าคนมีปัญญา
มากพอพิจารณาเห็นโทษ ก็จะงดเว้นได้เอง ปัญหายาเสพติด
สำหรับคนนั้นเป็นอันยุติ

ถ้าสมათานศีลได้ รักษาศีล งดเว้นไม่เกี่ยวข้องกับสิ่ง
เสพติด ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดสำหรับคนนั้นก็หมดไป
ในเรื่องโสเภณีนั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหา
สังคม ปัญหาทางด้านจิตใจของคนเหล่านั้น ที่สำคัญคือ
ปัญหาการศึกษา ที่สรุปเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความไม่รู้ ความ
ยากไร้ จะทำให้คนกลุ่มหนึ่งต้องมีอาชีพในทางโสเภณี พระ
พุทธศาสนา จึงมีคำสอนระดับแก้ปัญหากทางเศรษฐกิจไว้ โดย
สอนให้คนงดเว้นจากอบายมุข คือความเกียจคร้าน เว้นการ
ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร สอนให้มีความหมั่น
ขยันในการประกอบกิจการงานตามฐานะหน้าที่ของตน

เมื่อมีทรัพย์สินสมบัติ สอนให้รู้จักประมาณ รู้จักเก็บออม รักษาทรัพย์สินสมบัติเหล่านั้นเอาไว้ โดยแยกทรัพย์สินออกเป็น ๔ ส่วน ๒ ส่วนใช้ประกอบธุรกิจของตน ๑ ส่วนใช้บริโภคใช้สอย ๑ ส่วนเก็บออมเอาไว้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ให้เกี่ยวข้องสมาคมกับคนดี จากมีสามี ภรรยา ที่ดีเป็นต้นไป

รู้จักประมาณการใช้จ่ายทรัพย์สินสมบัติโดยเลี้ยงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ ไม่ฟุ่มเฟือยหรือฟืดเคืองจนเกินไป สอนโทษของการล่าสอนในทางเพศมีทั้งในระดับศีล ระดับธรรม ซึ่งแต่ละอย่างเหมือนยา อย่างที่ว่าแล้วยานั้นมีอยู่แต่ว่าคนป่วยไม่ยอมรับประทานใครๆ จะโทษยาไม่ได้ คำสอนนั้นมีอยู่ทั้งระดับศีล ระดับธรรมะ แต่เมื่อคนไม่ยอมประพฤติปฏิบัติไปตามธรรมะและศีล ก็โทษศีลไม่ได้ แต่ถ้าวันใดที่เขาไปประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรมจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ แต่ถ้าจะแก้ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์นั้นเป็นไม่ได้ เพราะพื้นฐานการรับรู้ทางใจของคนแตกต่างกันและยังมีเงื่อนไขตัวแปรต่างๆ ที่เป็นปัญหาลังคมอยู่อีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นจะทำได้ก็เพียงแต่ลดให้น้อยลงโดยอาศัยการน้อมนำธรรมะหรือศีลมาประพฤติปฏิบัติด้วยตัวของตัวเอง แล้วจะสัมผัสผลนั้นด้วยตนเองทำนองรู้รสด้วยลิ้น เป็นต้น

๔๘.

เมื่อพระพุทธศาสนา มีทั้งแบบในประเทศไทย
แบบเซ็น เต้า และแบบทิเบตอยู่ เราควรใช้อะไร
เป็นหลักในการยึดถือปฏิบัติว่าข้อใด คือ
พุทธพจน์แท้ ข้อใดไม่ใช่?

เต้าไม่ใช่พุทธ เป็นลัทธิหนึ่งของเล่าจื๊อต่างหากออกไป
จากพระพุทธศาสนา แต่มีคำสอนเป็นอันมาก ที่คล้ายคลึงกับ
ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนเอาไว้

การวินิจฉัยคำสอนว่าเป็นพระพุทธวจนะหรือไม่นั้น ใน
แง่ของการศึกษาเราก็นำมาเทียบเคียงกับคำสอนที่ปรากฏอยู่ใน
พระไตรปิฎกว่าตรงกันหรือไม่ตรงกัน แต่การเทียบเคียง
แนวนี้ค่อนข้างยาก เพราะคำสอนในพระไตรปิฎกมีมาก
เพราะฉะนั้นท่านก็สอนให้เทียบเคียงในแนวของการประพฤติ
ปฏิบัติ

ก็ทำนองคล้ายๆ กับทดสอบยาว่า แก่โรคได้หรือไม่ ต้อง
รับประทานยาดู แล้วตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงอาการโรค
ว่า อาการโรคความเจ็บปวดที่เกิดจากการเสียดแทงของโรค

ลดลงใหม่ หากว่าลดลง ก็ถือว่ายานั้นใช้ได้ก็รับประทานต่อไป
 ธรรมะคำสอนในพระพุทธศาสนาก็เทียบเคียงกันอย่าง
 นั้นให้ดูว่า เมื่อปฏิบัติข้อใดก็ตามดูที่ปัญญาเราเพิ่มขึ้นกิเลส
 จะลดลงจิตใจเราจะมีความรักเพื่อนมนุษย์สูงขึ้น มีความรู้สึก
 เป็นเราเป็นเขาน้อยลง คำสอนเหล่านั้นได้ชื่อว่าเป็นพุทธพจน์
 แต่ถ้าข้อปฏิบัติจะสวยหรืออย่างไรก็ตาม เมื่อปฏิบัติไปแล้ว
 ความชั่วเพิ่มขึ้นความดีลดลง คำสอนเหล่านั้น ไม่ใช่คำสอน
 ในทางพระพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้น การเทียบเคียงจากผลการประพฤติปฏิบัติ
 จึงเทียบเคียงง่ายกว่าการศึกษา เช่นพระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่อง
 เมตตาไว้ เราก็พยายามทำใจให้ประกอบด้วยเมตตาดู

สมมติว่า เราเมตตาต่อใครคนใดคนหนึ่ง แม้เขาจะทำ
 อะไรให้รุนแรงไป เราจะโกรธน้อยลงหรือไม่โกรธ มีอะไรพอ
 จะแบ่งปันให้เขาได้เราก็จะแบ่งปันให้ เราจะมีความรู้ ความ
 เข้าใจ ในคนนั้นชัดเจนมากยิ่งขึ้น แสดงว่าเมตตาได้ทำหน้าที่
 ขจัดทั้งความโลภ ความโกรธ ความหลงให้ออกไปจากใจได้
 นั้นแสดงว่ากิเลสได้ลดน้อยลงธรรมะได้เพิ่มขึ้น เมตตาจึงเป็น
 คำสอนในพระพุทธศาสนา หรือพยายามพัฒนาศรัทธาเชื่อใน
 คนที่ควรเชื่อ เมื่อเชื่อแล้วความไม่เชื่อจะลดลงไป เมื่อถึงจุด
 หนึ่งมีความเชื่อมั่นคง ความโลภ ความโกรธลดลงไป เรา
 ก็จะมองเห็นว่าศรัทธาเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นต้น

๔๙.

หลักการในคำสอนของพระพุทธเจ้า
บางคนว่ามีลักษณะสังคมนิยมและประชาธิปไตย
รวมกันท่านมีความเห็นอย่างไร?

ก่อนอื่นไม่ควรไปติดศัพท์ว่า สังคมนิยม แบบคอมมิวนิสต์
และประชาธิปไตย

ในความจริงพระพุทธศาสนาเป็นสังคมนิยม ความจริงเป็น
อย่างไรก็แสดงอย่างนั้น ถ้ามองในแง่ของสังคม พระพุทธศาสนา
ก็มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่สังคม เช่น แสดงถึงการพยายาม
ค้นคว้าธรรมะเพื่อตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่า พระผู้เป็นที่พึ่ง
แห่งโลก ได้ทรงบำเพ็ญบารมีให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เพื่อประโยชน์
เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย นี่แสดงว่า
เจตนารมณ์ในการค้นคว้าของพระพุทธเจ้าทรงทำเพื่อช่วยเหลือ
เกื้อกูลบุคคลภายในสังคมตลอดถึงสัตว์ทั้งหลาย “สิ่งมีชีวิต
ทั้งหลาย” จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุข

เพราะฉะนั้น ในส่วนนี้มีลักษณะให้ความสำคัญแก่สังคม

คือ ให้เกื้อกูลแก่สังคม แต่ระดับบริหารโดยเฉพาะ ระดับของพระวินัยเป็นแนวของพระชาติปไตย แต่เน้นหนักในความเป็นธรรมาธิปไตย โดยจะไม่ใช้เสียงของบุคคลเป็นเกณฑ์ จะใช้ธรรมะเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ระดับของวินัยบางเรื่องเป็นเรื่องเกณฑ์ระดับพระชาติปไตยก็มี เมื่อมองโดยรวมๆ ว่าคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นการสอนเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ควรจะแยกจุดใดเป็นพระชาติปไตย จุดใดเป็นสังคมนิยม ถ้าสังคมนิยมหมายถึง การทำประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคม พระพุทธศาสนาก็เป็นสังคมนิยม ถ้าพระชาติปไตยหมายถึง การยอมรับนับถือสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน พระพุทธศาสนาก็เป็นพระชาติปไตย แต่ว่าโดยฐานหลักแล้วเป็นสังคมนิยม และเป็นธรรมาธิปไตยดังกล่าว

๕๐.

ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในการศึกษา
และปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา
คืออะไร?

เป็นคนดีเพิ่มขึ้นความชั่วลดลง และในฐานะเป็นสมาชิก
ของสังคมจะมีเวรมีภัยกับคนอื่นน้อยลง แต่จะเป็นมิตรไมตรี
กับคนอื่นมากขึ้น ผลระดับ สมาธิ จิตใจจะสงบจากความ
ชั่วมากขึ้น มีความเยือกเย็นมีความสุขเพิ่มขึ้น โดยมีเป้าหมาย
ที่ความสุขความสงบที่สมบูรณ์ แต่ที่ชัดเจนมากที่สุดคือ
เราจะเห็นความชั่วลดลง ความดีเพิ่มขึ้น คือหมายความว่า
ความทุกข์ลดลง ความสุขเพิ่มขึ้นนั่นเอง ทำนองคล้ายๆ กับ
รับประทานยาที่มีคุณภาพจะพบความเจ็บป่วยลดลง ความ
สบายเพิ่มขึ้น จนในที่สุดก็หายจากโรค

๕๑.

เพราะเหตุใด มหายาน กับ หินยาน ในปัจจุบัน
ถึงแตกต่างกัน และมีข้อใดบ้าง ที่นิกายทั้งสอง
มีลักษณะเหมือนกัน?

มหายาน กับ เถรวาท หรือหินยาน ที่ว่านี้ในความ
แตกต่างกันก็แตกต่างกันมาตั้งแต่เกิดนิกายแล้ว ถ้าไม่แตกต่าง
ก็ไม่แตกเป็นนิกาย แต่โดยเนื้อหาแล้วก็อยู่ในโครงสร้างของ
อริยสัจทั้ง ๔ ประการด้วยกัน

การปฏิบัติก็คงอยู่ในกรอบของอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ
จะแตกต่างในส่วนปลีกย่อย เช่น เถรวาทมุ่งทำตนหลุดพ้น
จากอำนาจของกิเลสแล้วจะช่วยคนอื่น แต่มหายานจะมุ่งไป
สู่ความเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อจะได้ช่วยคนอื่นให้หลุดพ้นจาก
ทุกข์ก่อนแล้วตนเองก็จะหลุดพ้นในโอกาสต่อไป

แต่นั้นก็เป็นเพียงอุดมการณ์ แต่ว่าแนวการปฏิบัติก็คือ
ว่า ชัดเกลากิเลสให้น้อยลง เพิ่มธรรมะให้มากขึ้นนั่นเอง แตก
ต่างกันในเรื่องรูปแบบ พบกันที่รับความสุขเพิ่มขึ้น และความ
ทุกข์ลดลง

๕๒.

ศาสนาพุทธนิกายต่างๆ มีความแตกต่างกันในด้านใด
โดยเฉพาะอย่างยิ่งหินยาน ที่ไทยนับถือและ
พุทธนิกายเซ็นของญี่ปุ่นซึ่งทางตะวันตกมักไม่เข้าใจ

เถรวาทหรือหินยานเน้นการปฏิบัติในระดับศีล สมาธิ
ปัญญา แต่เซ็นจะไม่เน้นที่ศีลแต่ไปเน้นที่สมาธิ จะเน้นต่าง
กัน แต่ว่าโดยผลแล้วแม้ท่านจะไปเน้นที่สมาธิ ไม่เน้นปัญญา
เมื่อสมาธิเพิ่มขึ้น ศีลของท่านก็เกิดได้ด้วยเป็นองค์มรรค
เหมือนกัน

ในการปฏิบัติก็คงอยู่ในหลักของอริยมรรค แสดงว่า ทั้ง
๒ ฝ่าย ก็บรรลุมรรคผลได้ การที่จะช่วยให้คนบรรลุมรรคผล
ได้นั้นอยู่ที่อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ คือ

ปัญญาเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงาน
ชอบ เลี้ยงชีพชอบ ความพยายามชอบ การตั้งสติชอบ
การตั้งใจมั่นชอบ เป็นสำคัญ

๕๓.

การห้ามหญิงต้องตัวพระสงฆ์หรือการห้ามเข้า
พุทธสถาน พุทธเจดีย์บางแห่ง จะถือว่าเป็นการกดขี่
ทางเพศหรือไม่? อยากทราบฐานะของสตรีเพศ
ทางพระพุทธศาสนาว่า ต่ำกว่าบุรุษหรือไม่อย่างไร?

อันที่จริงวินัยไม่ได้ห้ามหญิงถูกต้องตัวพระ แต่จะห้าม
พระไม่ให้จับต้องตัวผู้หญิง เพราะว่าการจับต้องกันจะมีความ
รู้สึกทางเพศ เป็นเหตุให้ละเมิดศีลที่พระกำลังรักษาอยู่ เป็น
คำสอนในแนวที่ตัดไฟแต่ต้นลมเท่านั้น ส่วนการที่ผู้หญิงไม่
ถูกต้องกายพระ เพราะรู้ว่าพระอาจเกิดยินดีในการจับต้อง
นั้น และจะทำให้ท่านผิดวินัย จึงมีการสั่งสอนในหมู่ชาวพุทธ
ไม่ให้ผู้หญิงจับต้องกายพระ

ส่วนการที่ห้ามเข้าพุทธสถาน เช่นเจดีย์บางแห่ง มิได้มี
การห้ามในลักษณะนี้ เป็นเรื่องที่เกิดกันภายหลัง อาจจะมี
การห้ามในบางประเทศ แต่ประเทศไทยไม่มีหากมีในที่ได้ก็
คงเป็นเพียงความเชื่อถือของคนในท้องถิ่นเท่านั้น ไม่ได้
เกี่ยวกับคำสอนในพระพุทธศาสนา

เมื่อกล่าวถึงสถานะของสตรีเพศในพระพุทธศาสนาก็ไม่มีอะไรแตกต่างกัน ท่านเหล่านั้นสามารถศึกษาปฏิบัติธรรมะจนบรรลุมรรคผล เป็นพระอริยบุคคลชั้นต่างๆ ได้ มีพระอรหันต์ที่เป็นพระภิกษุณีเป็นอันมาก มีพระอริยบุคคลที่เป็นผู้หญิงอยู่เป็นอันมากในสมัยพุทธกาล

แต่ว่าโดยพื้นฐานของความเป็นสตรี ท่านเหล่านี้จะมีปัญหาในส่วนตัวของท่านเพราะความเป็นผู้หญิง จะทำให้ลำบาก ในการปฏิบัติธรรมะบางอย่าง เช่น การอยู่ในป่า เข้าเจริญกรรมฐานตามถ้ำตามป่า เป็นต้น นี่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของท่าน ส่วนการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้มีภิกษุณี มีสามเณรี สิกขมานาซึ่งอนุญาตมากกว่าผู้ชายเสียอีก ผู้ชายเป็นได้เฉพาะภิกษุกับสามเณร แต่ผู้หญิงนั้นเป็นได้ทั้งภิกษุณี สามเณรี สิกขมานาจะเห็นว่า พระพุทธศาสนา ยอมรับสถานะความเสมอภาคกัน ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายในสิ่งที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ในการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และการได้รับผลจากการปฏิบัติธรรม แต่เรื่องบางอย่างเป็นเรื่องของสังคมประเพณีในยุคสมัยนั้น ไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องของศาสนา เพียงแต่ว่าคนบางพวกเอามาผนวกกันเข้าโดยแยกไม่ออกว่า นั่นคือเหตุผลทางประวัติศาสตร์ของยุคสมัยนั้นๆ

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในสังคมของพราหมณ์ ลัทธิ

ธรรมเนียมบางอย่างที่มีอยู่ในศาสนาพราหมณ์ก็มีอิทธิพลอยู่ในจิตใจของคนซึ่งเคยเป็นพราหมณ์มาก่อน เป็นเรื่องของจารีตประเพณีของเขา พระพุทธศาสนาไม่มีลักษณะการกดขี่ทางเพศอย่างที่เราเข้าใจกัน จำนวนเหล่านี้ เป็นจำนวนสมัยใหม่ ที่เรานำมาใช้กันเป็นการพูดเพื่อให้เกิดความแตกแยกกัน เป็นการดูหมิ่นกัน พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาได้นั้นผู้หญิงมีบทบาทสำคัญมาก ถ้าขาดผู้หญิงแล้วศาสนาพุทธ ก็คงไม่มาได้ขนาดนี้

ในความเป็นพุทธบริษัท เราจึงมีภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีฐานะความเป็นพุทธศาสนิกชนเสมอกัน แต่ว่าการเคารพนับถือกันเป็นเรื่องของข้อปฏิบัติ ในระดับศีลที่แตกต่างกัน ชาวบ้านจึงให้ความเคารพต่อพระ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งรักษาศีลมากกว่า แต่ไม่ได้หมายถึง การกดขี่ทางเพศดังกล่าว

๕๔.

บางคนมั่งมีได้โดยไม่ต้องเหนื่อย หรือมีโชค
 โดยบังเอิญ มากกว่าจะขยันในการทำงานจะถือว่า
 ผู้นั้นมีบุญตามทัศนะของพระพุทธศาสนาหรือไม่?
 เพราะอะไร?

กรณีเช่นนี้ ถ้าว่ากันไปตามสมควรแก่กรณีนั้นๆ ส่วน
 หนึ่งเป็นบุญที่ได้กระทำไว้ในกาลก่อน เช่น คนมีปัญญา
 ความเฉลียวฉลาดในการหาทรัพย์ เขาก็ใช้ปัญญาเป็นหลัก
 ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยอะไรเท่าไร แต่ส่วนหนึ่งที่ได้อะไรค่อนข้าง
 จะพิเศษอาจจะเป็นบุญที่กระทำไว้ในกาลก่อน แต่ต้องมอง
 ตามควรแก่กรณีนั้นๆ ชีวิตของเรานั้นไม่ได้เกิดมาเพียงชาติ
 เดียว ความเจริญรุ่งเรืองการได้สถานะทางครอบครัว เช่นเกิด
 มาดี เกิดในสกุลสูง เกิดในสกุลร่ำรวย ก็เป็นบุญที่กระทำไว้
 ในกาลก่อน หรือบางคนที่ยังเอิญได้ทรัพย์ได้เงินทอง สถานะ
 ชั้น ยศ ตำแหน่งมาโดยง่าย ก็ถือว่าเป็นเรื่องบุญที่มาให้
 ผลแก่คนเหล่านั้นในอดีตส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นการ
 กระทำในปัจจุบัน ไม่ควรไปมอบให้อดีตทั้งหมด เพราะชีวิต

ของคนจะเกี่ยวข้องกันทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต การตัดสินใจว่า อะไรเป็นเหตุมาจากอะไร จึงต้องพูดตามกรณีนั้นๆ แต่โดยภาพรวมๆ ความเจริญก้าวหน้าของคน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเพียรพยายามในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องการอุปถัมภ์สนับสนุนจากความดีในชาติอดีต ความตกต่ำของคนก็มีลักษณะอย่างนั้น คืออาศัยเงื่อนไขในปัจจุบันกับเงื่อนไขต่างๆ ในอดีต แต่ตอนใดเป็นเงื่อนไขอดีต ปัจจุบันก็ต้องวิเคราะห์ตามสมควรแก่กรณีนั้นๆ

๕๕.

ในทางแพทย์ได้พิสูจน์แล้วว่า หากคนไม่รับประทานเนื้อสัตว์ตลอดชีวิตจะขาดสารอาหารบางอย่าง เช่น โปรตีนที่มีอยู่ในอาหารมังสวิรัตก็มีจำนวนไม่ครบเท่าที่มีอยู่ในเนื้อสัตว์ ดังนั้นชาวพุทธจึงงดเว้นการฆ่าสัตว์เป็นอาหาร และไม่กินเนื้อสัตว์ จะไม่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกายหรือ?

การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ แม้จะเป็นบทยัญญัตติระดับศีล แต่เป็นคำสอนบอกว่า คนดีในโลกนี้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ไม่พกพาศาสตราวุธเครื่องประหาร มีความสำรวมระวังในสัตว์ทั้งหลาย มีความเมตตา เห็นดูในสัตว์ทั้งหลาย ใครต้องการเป็นคนดี โดยวิธีนี้จึงงดเว้นเอาเอง ไม่ใช่บังคับว่าทุกคนต้องไม่ฆ่าสัตว์ แต่เป็นเรื่องของความตั้งใจจะงดเว้นของบุคคลผู้นั้น

ดังนั้นจึงมีการสมาทานศีล แสดงว่าท่านเหล่านั้นสมควรใจที่จะงดเว้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีคนซึ่งเป็นชาวพุทธเป็นจำนวนมากไม่พร้อมที่จะงดเว้นจุดนี้ เพราะอาจจะเกี่ยวข้อง

กับอาชีพของท่าน การเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวของท่าน มีอาชีพในเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบด้วยตัวของท่านเอง

เพราะฉะนั้น จึงเป็นไปได้ ที่โลกจะไม่มีกรรมฆาตกรรม เพียงแต่ใครสักคนว่าเป็นบาป กิ่งดเว้นเอา แต่บางคนเขาอาจจะยอมทำบาป เพราะมีความจำเป็น

สิ่งเหล่านี้พุทธศาสนาจะห้ามหรือไม่ห้าม คงมีโดยสภาพของสังคัม

ส่วนการไม่ให้กินเนื้อสัตว์นั้น ไม่มีในพระพุทฺธศาสนา การกินเนื้อสัตว์เป็นเรื่องอีกชั้นตอนหนึ่ง

ข้อสำคัญว่าอย่าได้มีส่วนร่วมในการฆ่า หรือได้เห็นว่าเขาฆ่าให้ตนกิน ไม่ได้ยินว่าเขาฆ่าให้ตนกิน ไม่รังเกียจสงสัยว่าเขาฆ่าให้ตนกิน ก็สามารถรับประทานได้ โดยตัวเองไม่ได้มีส่วนร่วมในการตายของสัตว์นั้น.

คำสอนเกี่ยวกับมังสวิรัตินั้น แม้ปรากฏในคัมภีร์พระพุทฺธศาสนาสาयมหายาน ก็เป็นเรื่องเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ที่ฮ่องเต้ของจีนสมัยพระเจ้าเหลียงบูเต้ ทรงเห็นว่าประชาชนฆ่าโคควายกินกันมากกลัวจะขาดแคลนสัตว์ ซึ่งใช้ในภาคเกษตรกรรม จึงได้ขอร้องให้พระงดเว้นการฉันเนื้อสัตว์เป็น

ตัวอย่าง แล้วเขียนจารึกอ้างพระพุทธเจ้าไว้ เพื่อจะให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ เป็นการแก้ปัญหาลังคมของฮ่องเต้ในยุคโบราณ

ในส่วนของเถรวาท ที่มีการพูดถึงการไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ก็เป็นเหตุผลที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงบัญญัติขึ้น โดยต้องการไม่ให้คนต้องทำบาป และต้องการจะสงวนสัตว์ไว้เพื่อใช้ในภาคเกษตรกรรมอย่างหนึ่ง แต่ว่าคำสอนดั้งเดิมจริงๆ ไม่มีเรื่องมังสวิรัต

เพราะฉะนั้น พระพุทธศาสนาเถรวาท จึงไม่ได้ปฏิบัติในลักษณะงดเว้นจากการรับประทานเนื้อสัตว์ แต่ใครพอใจจะงดเว้นก็เป็นเรื่องเฉพาะตัว

เพราะฉะนั้นการห่วงใยที่เกี่ยวกับขาดสารอาหาร จึงไม่ได้มีส่วนใดที่พระพุทธศาสนาจะเป็นเหตุให้คนต้องขาดธาตุโปรตีนดังกล่าว

๕๖.

ทุกวันนี้ผู้คนส่วนใหญ่ จะดำรงชีวิตอยู่ในยุค
 ซึ่งมีความโน้มเอียงไปในทางการยอมรับความจริง
 ในเรื่องใดๆ โดยอาศัยทางวิทยาศาสตร์ จึงกล่าว
 กันว่าวิทยาศาสตร์มีส่วนคุกคามต่อศาสนาอยู่บ้าง
 พระพุทธศาสนามีส่วนได้รับผลกระทบกระเทือน
 หรือไม่?

ข้อนี้จะไม่มีปัญหา วิทยาศาสตร์ยิ่งพิสูจน์ทดสอบอะไร
 ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาจะโดดเด่นมากยิ่งขึ้น จน
 ถึงกับนักปราชญ์ในส่วนต่างๆ ของโลกประชุมกันที่องค์การ
 สหประชาชาติได้วิเคราะห์สภาพสังคมจากอดีตปัจจุบัน และ
 คาดหมายในอนาคตว่า “ในโอกาสต่อไป สังคมจะเกิดวิกฤติ
 ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ เมื่อโลกเข้าสู่
 สภาพวิกฤติสิ่งที่จะช่วยโลกได้มีเพียงพุทธธรรมเท่านั้น”

เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับว่าเป็น
 วิทยาศาสตร์ทางด้านจิตใจ วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าไป
 อย่างไรก็ตามจะทำให้พระพุทธศาสนาโดดเด่นมากยิ่งขึ้นเพราะ
 มีคำสอนอยู่ในโครงสร้างเดียวกับวิทยาศาสตร์

๕๗.

หากบุคคลใด บุคคลหนึ่งมีฐานะการเงินดี
จะสร้างวัดพุทธเป็นของตัวเอง และบริหาร
กิจการวัดเองจะกระทำได้หรือไม่?

กระทำได้แต่การบริหารอย่างนั้นจะมีลักษณะเป็น
ปัจเจกชนมากยิ่งขึ้น ทำให้การสนับสนุนจากเพื่อนศาสนิก
ด้วยกันมีน้อย พระสงฆ์จะรู้สึกว่ ไม่มีอิสระในการอยู่วัดอย่าง
นั้น เพราะฉะนั้น ถ้าจะมีจุดกลางทางความคิดในการประสาน
ประโยชน์โดยเมื่อสร้างแล้วก็อุทิศถวายแก่พระพุทธศาสนา
เรียกว่าอุทิศแก่สงฆ์ซึ่งมาจากจตุรทิศ ในการบริหารดูแลนั้นก็
แยกกันให้ถูกว่าส่วนใดสมควรารับผิดชอบ ส่วนใดพระรับผิด
ชอบ เช่นในด้านที่เกี่ยวกับการเงิน การก่อสร้าง การบูรณะ
ซ่อมแซม การรักษาความสะอาด การติดต่อประสานงานกับ
เพื่อนศาสนิก ชาวบ้านก็รับ ส่วนที่เกี่ยวกับบริหารบุคคล การ
ศึกษา การเผยแพร่ การปกครองพระสงฆ์ภายในวัด ก็ต้อง
ปล่อยให้พระท่านบริหารกันเอง

ตามปกติแนวต่างประเทศนั้น จะใช้ในรูปแบบของกรรมการ
ร่วมมือกัน คือร่วมกันปฏิบัติภารกิจเหล่านั้น ในฐานะที่เป็น
พุทธศาสนิกชนด้วยกัน ทุกคนจะรู้สึกว่าเป็นเจ้าของวัดนั้น
ความเจริญก้าวหน้าภายในวัด ก็จะเกิดขึ้นมาได้เร็ว

๕๘.

เมื่อทุกคนมีอาชีพแตกต่างกันออกไป หลักศีลธรรม
อะไรบ้าง ที่พอจะเป็นหลักสากลและปฏิบัติได้
ในทุกสาขาอาชีพ ขณะเดียวกันก็ได้ชื่อว่า
เป็นชาวพุทธไปในตัว?

การปฏิบัติธรรมะนั้น พุทธโดยสรุปพระพุทธรเจ้าทรงแสดง
มรรคาธรรม คือธรรมะของผู้ครองเรือนไว้ จะอยู่ในอาชีพ
ใดก็ตาม ๔ ประการคือ

๑. **สัจจะ** มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อกันมีความจริงใจ
ต่อกัน

๒. **ทมะ** พยายามฝึกปรือตนเอง อบรมตนเอง พัฒนา
ตนเอง รู้จักควบคุมจิตใจตัวเอง ไม่ให้ทำอะไรไปตามอำนาจ
ของกิเลสมากเกินไป

๓. **ขันติ** ความอดกลั้น ความทนทานต่ออารมณ์ที่ก่อ
ให้เกิดความรำคาญความขง ตลอดจนถึงความวิปริตแปรปรวนของ
สภาพแวดล้อมของสังคมและธรรมชาติทั้งหลายต่างๆ

๔. จาคะ รู้จักสละให้ปัน มีใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ต่อบุคคลทั้งหลาย ไม่ว่าจะมีส่วนฐานะอาชีพอย่างไรก็ตาม

จากจุดเริ่มต้นของธรรมะ ๔ ประการนี้เองก็จะช่วยบุคคล
เหล่านั้นบริหารตน บริหารครอบครัว จนอยู่ร่วมกันกับบุคคล
อื่นภายในสังคม โดยปกติสุขได้

๕๙.

การที่พระมหากษัตริย์สมัยโบราณ มีพระมเหสี
 มากกว่าหนึ่งองค์ จะขัดกับหลักการทาง
 พระพุทธศาสนาในศีลข้อ ๓ หรือไม่? เพราะเหตุใด
 หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ให้พระราชอำนาจ
 เอาหญิงที่มีสามีอยู่แล้วมาเป็นมเหสี
 จะผิดหลักพระพุทธศาสนาหรือไม่?

ประเด็นแรก ถ้าหากว่าเมียของท่านผู้นั้นได้มาโดยถูก
 ต้องตามประเพณี จะเป็นก็คนก็ตามก็ไม่ได้ชื่อว่าผิดศีลเพราะ
 ศีลข้อนี้ก็คือประเพณีที่แปลว่า เชื้อสายคนๆ เดียว แต่มีภรรยา
 หลายคน จะมีลูกสักกี่คนก็ตาม ก็ชื่อว่าเป็นเชื้อสายของคนๆ
 นั้น

ดังนั้นเราจะพบว่า พระอริยสาวกเองในสมัยพุทธกาล
 เช่นพระเจ้าพิมพิสาร ซึ่งเป็นพระอริยบุคคลระดับโสดาบันท่าน
 ก็มีพระมเหสีมาก พระมเหสีแต่ละพระองค์ประสูติพระโอรสก็
 คือโอรสของพระองค์ เป็นเชื้อสายของพระองค์จึงไม่ใช่ทำ
 ประเพณีเชื้อสายของใครให้ลับสน

ประเด็นที่ ๒ ที่ไปนำผู้หญิงที่มีสามีแล้วมาเป็นภรรยา
นั้น ถ้าหากว่าเขายังมีสามีอยู่ก็ถือว่าเป็นการผิดศีลข้อกาเม
สุมิจฉาจารแน่นอน และไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นกษัตริย์หรือ
ไม่ใช่กษัตริย์เพราะศีลข้อนี้เป็นความผิดสากล

การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดทางประเวณี
การโกหกก็ดีนั้นเป็นความผิดสากล จะผิดทุกชาติ ทุกศาสนา
ในโลกนี้

เพราะฉะนั้น จึงไม่เจาะจงว่า จะต้องเป็นใครแต่ดูที่เขา
ประพฤติกะทำอย่างไร ถ้าผิดก็คือผิด ถ้าถูกก็คือถูก

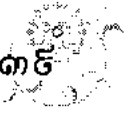

๖๐.

แนวการปฏิบัติในสำนักต่างๆ ในไทยดูจะเน้นสมาธิ และผลของสมาธิ ได้แก่ฌาน ดูไม่ต่างจากฤาษี ในอินเดีย ซึ่งมีมาก่อนพุทธกาล อนันตริกสมาธิ ดูจะเป็นสิ่งที่ถูกแนะนำน้อยลง อยากให้อธิบายข้อ ปฏิบัติที่เกี่ยวกับ “ฌาน” ซึ่งเป็นพุทธแท้และผลที่ได้จากการเจริญฌานในพระพุทธศาสนาอันแท้จริง

การปฏิบัติในทางศาสนาก็เป็นเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา แต่ก่อนจะเกิดปัญญาก็ต้องผ่านระดับศีล สมาธิ เริ่มต้นต้อง เน้นที่ศีลกับสมาธิไปก่อน ขีดความสามารถในการปฏิบัตินั้น คนจะทำปัญญาให้สมบูรณ์เป็นเรื่องยาก มีส่วนหนึ่งต้องผ่าน ระดับศีล ระดับสมาธิ และจะติดอยู่ที่สมาธิ ถ้าระดับนี้คล้าย กับฤาษีในสมัยก่อนพุทธกาล หรือว่าในสมัยพุทธกาล ไม่ใช่ เรื่องเสียหายอะไรก็ดีกว่าไม่มีทั้งศีลทั้งสมาธิ แต่ว่าจุดหมาย ของพระพุทธศาสนานั้นต้องการจะให้คนพัฒนาตัวเองเพื่อ ช่วยพัฒนาสังคม การหยุดในสมาธิในกรณีที่ท่านไม่สามารถ

จะไปต่อ ก็ต้องยอมรับท่าน แต่ถ้าสามารถที่จะไปได้แต่ไม่ยอมไป ก็น่าเสียดาย

ในขณะที่เดียวกันในระดับสมาธิท่านก็ช่วยเหลือสังคมได้มาก ควรแก่การอนุโมทนา แน่แน่นอนถ้าท่านพัฒนาปัญญาขึ้นไปได้ก็จะช่วยได้มากกว่านั้น แต่เนื่องจากขีดความสามารถของคนแตกต่างกันจึงไม่ควรถึงผลเลิศว่า ทุกคนจะต้องเข้าถึงจุดนั้นได้เหมือนกัน เพราะไม่เคยเป็นไปไม่ได้ และจะเป็นไปไม่ได้ ไม่ว่าในยุคใด สมัยใด

พึงสังเกตว่าปัญหาหัวใจล้วนสืบเนื่องมาจากนิวรรณทั้ง ๕ ประการ ผลของสมาธิเมื่อถึงระดับฌานจะสามารถสงบนิวรรณทั้ง ๕ ลงได้เพราะ

เมื่อวิตกเกิดขึ้น จะทำให้สงบถีนมิทธะ (ความง่วงเหงาหาวนอน) ลงไป

เมื่อวิจารณ์เกิดขึ้น ก็จะสงบวิจิกิจฉา (ความเคลือบแคลงสงสัย) ลงไป

เมื่อปิติเกิดขึ้น จะทำให้สงบพยาบาท (การผูกใจเจ็บต้องการโต้ตอบ แก่แค้นคนที่ทำให้ตัวเองโกรธ) ลงไป

เมื่อสุข เกิดขึ้น จะสงบอุทธัจจกุกกุจจะ (ความฟุ้งซ่านรำคาญ) ลงไป

เมื่อสมาธิ เกิดขึ้น จะสงบกามฉันท์ (ความตริกันนี้
เหนียวนี้ถึงสิ่งที่ตนใคร่) ลงไป

เพราะฉะนั้น ฌานจะเป็นฌานของฤาษีหรือเป็นฌาน
ของพุทธก็ตาม หากปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอนด้วยกัน ผลก็
เกิดเหมือนกัน เพียงแต่ว่าพุทธมุ่งขึ้นไปไกล กว่าระดับฌาน
ส่วนฤาษีท่านติดอยู่ที่ฌานและเป็นสุข อยู่ด้วยการเข้าฌาน
การเล่นฌาน

เพราะฉะนั้น ชีวิตหลังจากได้ฌานไปแล้วก็จะทำประโยชน์
แก่ตนเองมาก แต่เป้าหมายของพระพุทธศาสนาต้องการจะ
ช่วยสังคมดังกล่าว จึงมุ่งไปที่ปัญญา

๖๑.

พระสงฆ์มักสอนให้ประชาชนถือศีล ๕ แต่จริงๆ แล้ว
 การปฏิบัติในศีล ๕ อย่างสมบูรณ์จะทำให้อยู่
 ในสังคมทุกวันนี้ได้หรือไม่ ในเมื่อทุกคนก็ต้อง
 ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ดื่มเหล้า พุดเท็จ เพื่อประโยชน์
 ของตนและประเทศชาติอยู่?

พุดเป็นเล่นไป ที่จริงปัญหาสังคมที่เราเดือดร้อนกันมาก
 นั้นอยู่ที่ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งกระทบกระเทือนต่อการอยู่
 ร่วมกันโดยปกติสุขของบุคคลภายในสังคม ถ้าจะถามว่า ปัญหา
 อาชญากรรมเกิดมาจากอะไร? มีลักษณะอย่างไร?

อาชญากรรม จะพบว่าเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับชีวิต
 ร่างกาย เกี่ยวกับทรัพย์ อาชญากรรมทางเพศ การหลอก
 ลวงต้มตุ๋น ใสร้ายกัน และสิ่งเสพติดให้โทษจนกลายเป็น
 อาชญากรรมระดับโลก เพราะฉะนั้นคำสอนระดับ ศีล ๕ จึง
 มุ่งแก้ปัญหอาชญากรรมดังกล่าว

เพื่อยุติเวรภัยที่มีอยู่ภายในสังคมอันสืบเนื่องมาจาก

อาชญากรรม แนวสอนต้องสอนมาก เพราะอาชญากรรมยังแพร่หลายอยู่มาก คนปฏิบัติได้น้อย อาชญากรรมจึงไม่ลดไปเท่าที่ต้องการ ส่วนที่ว่าทุกคนต้องฆ่าสัตว์ก็ไม่จริง ปัจจุบันโลกก้าวหน้าไปมาก คนฆ่าสัตว์จะมีอยู่กลุ่มหนึ่งไม่มากนัก ส่วนใหญ่ก็จะซื้อมาบริโภค ยิ่งการลักทรัพย์ยิ่งไม่จำเป็นใหญ่ เพราะว่าคนเราก็มีอาชีพมีความรู้ความสามารถที่จะทำงานในทางซื่อสัตย์สุจริต การประพฤตินิดในทางประเวณียิ่งไม่จำเป็นอะไร เพราะแต่ละคนก็มีคู่ครองอยู่แล้วส่วนมาก

เหล่านี้ก็ไม่มี ความจำเป็นอะไรที่จะต้องดื่ม คนเราจะอยู่ได้โดยไม่ต้องดื่มเหล้า ทั้งสามารถที่จะประสานงานกับบุคคลอื่นได้ พูดเท็จก็เหมือนกันพูดตามความจริงจะได้ผลดีกว่า สำหรับคนดีแล้วความจำเป็นที่ต้องผิดศีลมีได้ยาก

เพราะฉะนั้น การอ้างความจำเป็นในเรื่องนี้สำหรับคนที่สามารถคิดได้ว่า ถ้าเขาฆ่าเรา เราไม่ชอบ เขาลักทรัพย์เรา เราไม่ชอบ เขาล่วงเกินคู่ครองเรา เราไม่ชอบ เขาโกหกเรา เราไม่ชอบ

เพราะฉะนั้น เมื่อเราไม่ชอบ ก็ต้องไม่ทำแก่คนอื่น เพราะเขาก็จะไม่ชอบเช่นเดียวกัน ความคิดระดับศีลจึงเป็น ความคิดระดับศีลธรรม จรรยา เอาใจเขามาใส่ใจเรา การผิดศีลก็จะไม่เกิดขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับศีล

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๖๒.

ศีลเป็นเช่นเดียวกับบัญญัติ ๑๐ ประการ
 ในศาสนาคริสต์หรือไม่ หรือเป็นแต่ข้อเสนอถึง
 หลักการในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ข้าพเจ้าคิดว่า
 ศีล ๕ ไม่น่าเป็นข้อห้ามเพราะพระพุทธเจ้าตรัสเสมอ
 ว่าพระองค์เป็นแต่เพียงผู้ชี้ทางเท่านั้น คำว่า “อย่า”
 และ “ห้าม” ไม่น่าจะใช้คำสอนในพระพุทธศาสนา?

ประเด็นแรก ศีล ๕ นั้นคือ

๑. เจตนางดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตาย
๒. เจตนางดเว้นการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้
 ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย
๓. เจตนางดเว้นจากการประพฤตินิดในทางประเวณี
๔. เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ
๕. เจตนางดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้ง
 แห่งความประมาท

ส่วนบัญญัติ ๑๐ ประการนั้น

๑. อย่าได้มีพระเจ้าอื่นต่อหน้าเราเลย

๒. อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือลัทธิฐานรูปสิ่งหนึ่ง
สิ่งใดซึ่งมีอยู่ในฟ้า อากาศเบื้องบนหรือซึ่งมีอยู่ที่แผ่นดิน
เบื้องล่าง หรือซึ่งมีอยู่ในใต้น้ำและแผ่นดิน อย่ากราบไหว้หรือ
ปฏิบัติรูปเหล่านั้นด้วยเราะไฮวา พระเจ้าของเจ้าเป็นพระเจ้า
หวงแหน

๓. อย่าออกนามยะไฮวา พระเจ้าของเจ้าเปล่าๆ โดยผู้
ที่ออกนามของพระองค์เล่นเปล่าๆ นั้น ยะไฮวาจะไม่รับโทษ
หามิได้

๔. จงนับถือวันสะปาโต ถือว่าเป็นวันบริสุทธิ์ตามคำ
ยะไฮวาพระเจ้าของเจ้าได้สั่งไว้แก่เจ้า

๕. จงนับถือมารดา บิดาของตน ตามคำยะไฮวา

๖. อย่าฆ่าคน

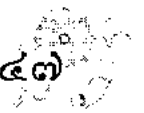
๗. อย่าล่วงประเวณีสามี ภรรยา

๘. อย่าลักทรัพย์

๙. อย่าเป็นพยานกล่าวเท็จต่อเพื่อนบ้าน

๑๐. อย่าโลภภรรยาของเพื่อนบ้าน อย่าโลภเรือนของ
เพื่อนบ้าน หรือไร่นาของเขา หรือทาส หรือทาสีของเขา

จากข้อนี้จะเห็นได้ว่าบัญญัติ ๑๐ ประการ บางข้อมี
ลักษณะเป็นคำบอกเล่า เช่นข้อที่ ๓ ที่ว่าอย่าออกนาม
ยะไฮวาพระเจ้าของพระเจ้าเปล่าๆ โดยที่ผู้ออกนามของพระองค์

เล่นเปล่านั้น ยะโฮวาไม่ปรับโทษหาмиได้ คล้ายๆ กับเป็นคำบอกเล่าของใครอีกคนหนึ่งซึ่งจะเห็นได้ว่าใน ๕ ข้อแรกไม่ตรงกับหลักของคิลทั้ง ๕ ประการ เป็นเรื่องของคำสั่งว่าจะต้องอย่างนั้น อย่างนี้ แต่ ๕ ข้อหลังจะเห็นว่าขอบข่ายจะไม่เหมือนกัน คิลข้อแรกของคิล ๕ นั้น คืองดเว้นจากการทำสิ่งมีชีวิตมีลมหายใจให้ตาย แต่ว่าบัญญัติ ๑๐ ประการ เน้นเฉพาะคนเท่านั้นไม่ได้ห้ามการฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน

๗. อย่างลวงประเวณี สามิภรรยา ข้อนี้ดูแล้วคล้ายๆ จะตรงกัน แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียด

๘. อย่างลักทรัพย์ ตรงกันกับข้ออทินนาทาน แต่ว่าอทินนาทานในพุทธศาสนานั้นจะมีขอบข่ายกว้างขวางมาก

๙. อย่างกล่าวเท็จนั้น ก็เน้นเฉพาะการกล่าวพยานเท็จต่อเพื่อนบ้านคือไม่ได้ห้ามความเท็จในเรื่องอื่นๆ

๑๐. อย่างโลภภรรยาของเพื่อนบ้านตลอดจนทรัพย์สมบัติของเพื่อนบ้านนั้น ก็ตรงกับอรรถาธิบายในอทินนาทานในระดับที่ลึกลงไป เพราะว่าคิล ท่านจะสอนหลายระดับด้วยกัน

คิล ๕ เป็นข้อเสนอลงถึงหลักการในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เพราะคำสอนในพระพุทธานุศาสนามีคำห้ามหรืออย่าจะไม่มีลักษณะเป็นคำสั่ง แม้แต่วินัยก็บอกว่าภิกษุฆ่าสัตว์ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ไม่ได้ห้ามว่าอย่าฆ่าสัตว์ หมายความว่า ถ้า

จะฆ่าก็ได้แต่ว่าต้องอาบัติเป็นเรื่องการเสริมสร้างจิตสำนึกมากกว่าเป็นคำสั่ง

ฉะนั้น เวลาทรงแสดงศีลเต็มที เช่นในศีลที่ ๑ ก็ทรงแสดงว่า

พระอรชยสาวกในโลกนี้ เป็นผู้งดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตาย ไม่พกพาศาสตราวุธ เครื่องประหารทั้งหลาย มีความสำรวมระวังในสัตว์ทั้งหลาย มีหิริโหดตปปะ มีความเมตตาเอ็นดูในสัตว์ทั้งหลาย มีจิตคิดอนุเคราะห์ต่อสัตว์ทั้งหลาย

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ได้บอกว่า “อย่า” หรือ “ห้าม” แต่เสนอแนวการปฏิบัติของคนดี ที่เมื่อประพฤติปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายแล้ว ก็จะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกที่เราเรียกว่าปัญหาอาชญากรรมนั้นจะเกี่ยวข้องอยู่ในเรื่องชีวิตทรัพย์สิน อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวงใส่ร้ายกัน อาชญากรรมที่เกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งก็อยู่ในกลุ่มการละเมิดศีล ๕ ทั้งนี้ ส่วนที่บอกว่าไม่น่าจะเป็นข้อห้ามนั้น ก็ถูกต้อง เป็นคำสอนมากกว่าเป็นคำสั่ง แต่เสริมสร้างให้เกิดจิตสำนึก ใครต้องการจะงดเว้นก็งดเว้นด้วยความสมัครใจ ซึ่งมีระเบียบวิธีในการอาราธนาศีล หรือการอธิษฐานศีล หรือการตั้งใจงดเว้น

แนวการรักษาศีลจึงมีอยู่ ๓ แนว คือ

๑. **สมาทานวิรัติ** คือ งดเว้นโดยการไปขอศีลจากพระ
เป็นต้น

๒. **สัมปัตตวิรัติ** เมื่อเจอเหตุการณ์ที่ไม่เหมาะสมไม่ควรถ้า
ทำไปแล้วก็ไม่ถูกต้อง เช่นเห็นทรัพย์เขาวางไว้ถ้าขึ้นหยิบไป
ถือว่าไม่ถูกต้องถึงงดเว้นไม่หยิบก็ถือว่าเป็นศีล

๓. **สมุจเฉทวิรัติ** คือ งดเว้นด้วยการตัดขาดไปเลย เช่น
การไม่ดื่มสุราตลอดชีวิต ไม่โกหกตลอดชีวิต ไม่ประพฤตินิด
ลูกเมียเขาตลอดชีวิต ไม่ลักขโมยตลอดชีวิต ไม่ฆ่าสัตว์ตลอด
ชีวิต เป็นต้น แม้จะทำไม่ได้สมบูรณ์ทั้ง ๕ ข้อ ทำได้เพียงข้อ
หนึ่ง ก็ถือว่าได้ตัดขาดในข้อนั้นๆ แล้ว แต่ในความหมายที่
สมบูรณ์จริง หมายถึงการงดเว้นของพระโสดาบันเป็นต้นไป

๖๓.

ศีล ๕ ข้อที่ ๑ สอนไม่ให้ฆ่าสัตว์ เหตุไรพระสงฆ์ และชาวพุทธจึงนิยมรับประทานเนื้อสัตว์ จะไม่เป็นการส่งเสริมให้ฆ่าหรือ ตามหลักการแล้ว การถือ มังสวิรัต มีรากฐานมาจากพุทธศาสนาใช่หรือไม่ ศาสนาพุทธสนับสนุนการรับประทานมังสวิรัตหรือไม่ พระพุทธเจ้าสอนให้รับประทานมังสวิรัตหรือไม่?

ศีลข้อปาณาติบาต เป็นข้อเสนอลงถึงหลักการดำรงชีวิต ของคนดีในโลกนี้ ใครต้องการงดเว้นถึงงดเว้น ใครไม่สามารถ จะงดเว้นก็เป็นเรื่องที่เขาจะต้องรับผิดชอบในความผิดนั้นด้วย ตัวเอง ส่วนการรับประทานห่างไกลจากการฆ่ามาก เพราะ หากว่าการกินเนื้อสัตว์เป็นการส่งเสริมให้ฆ่าสัตว์แล้ว การ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เช่นการสร้างถนนหนทาง ขึ้นแล้วเกิดอุบัติเหตุรถชนกันตาย รถตกถนนตาย คนสร้าง ถนนคงจะต้องเป็นบาปไปด้วย เพราะถ้าไม่สร้างถนนก็จะไม่ มีการขับรถ เมื่อไม่มีการขับรถ จะไม่เกิดอุบัติเหตุ เมื่อไม่ เกิดอุบัติเหตุ คนก็ไม่ตาย ในกรณีนี้เขาเรียกว่าไกลมูลกรณี

ไม่ได้ถือว่าเป็นความผิด การรับประทานอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ จึงรับประทานได้ ถ้าฆ่าด้วยก็เป็นบาปในช่วงฆ่า แต่ไม่บาปในช่วงกิน

ความเป็นมาของมังสวิรัตติ คำว่า มังสวิรัตติ ที่จริงเป็น ภาษาที่พูดกันในตอนหลังไม่ได้มีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพราะอาหารที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระฉันนั้น เรียกว่าโภชนะประณีต ๙ ประการ มีเนยใส เนยข้น น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมข้น ห้ามก็แต่ขอต่อคนที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวาราณา ถ้าได้มาจากศรัทธาของบุคคลทั้งหลาย พระก็ฉันได้ ข้อสำคัญอย่ามีส่วนรับรู้ว่าเขาฆ่าเพื่อให้เราฉัน หรือสงสัยว่าฆ่าเพื่อให้เราฉัน หรือเห็นว่า เขาฆ่าให้เราฉัน ถ้าเราได้เห็นได้ยิน หรือรังเกียจสงสัย พระก็จะไม่ฉันเอง

ศาสนาพุทธสนับสนุนการรับประทานมังสวิรัตติหรือไม่ ข้อนี้โดยหลักฐานที่เป็นพระบาลี พุทธวจนะจริงๆ ก็ไม่ได้กล่าวถึงในเรื่องนี้ แต่หลักของพระธรรมวินัยนั้นจะบอกไว้ข้อหนึ่งว่า

“ธรรมใดเป็นไปเพื่อความเป็นผู้เลี้ยงง่าย ไม่เป็นไปเพื่อความเป็นผู้เลี้ยงยาก นั่นคือธรรมะ นั่นคือวินัย นั่นคือคำสอนในพระพุทธศาสนา”

เพราะฉะนั้น ถ้าพระจะเลือกกินอาหารอย่างนี้ ไม่กิน

อาหารอย่างนั้น ก็จะสร้างภาระแก่ชาวบ้านเป็นการทำตนให้
เขาเลี้ยงยาก ยังมีคำสอนตอกย้ำให้พระคิดอยู่เสมอว่า

“บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่าการเลี้ยงชีวิตของ
เราเนื่องด้วยคนอื่น ควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย”

ถ้าชาวบ้านถวายมังสวิรัตก็ให้ยินดีฉัน ถวายอะไรมาที่
ไม่ผิดวินัยก็ให้ฉันได้ ถ้าผิดวินัยถึงดเว้น ไม่ปรากฏหลักฐาน
ว่าพระพุทธเจ้าสอนเรื่องให้ฉันมังสวิรัต เพราะการเที่ยว
บิณฑบาตขึ้นอยู่ที่ใครถวายอะไร ก็ต้องฉันไปตามนั้น ถ้าขึ้น
ไปเลือกอาหาร ก็ชื่อว่าไม่ปฏิบัติตามหลักของพระธรรมวินัย
จึงทรงสอนให้ทำตัวเป็นคนเลี้ยงง่าย

๖๔.

ชาวพุทธบางคนเลี้ยงหมู วัว เพื่อฆ่าหรือขาย
จะถือว่าบาปหรือไม่ หรือบางคนพูดปด
เพื่อให้เกิดผลดีแก่คน สังคมจะบาปหรือไม่?

เป็นปาณาติบาตและเป็นมุสาวาทด้วยกัน คือ เป็นบาป
ด้วยกัน แต่จะบาปมากบาปน้อยนั้น จะมีองค์ประกอบใน
การตัดสิน เช่น การฆ่าสัตว์ ฆ่าสัตว์ที่มีคุณมากหรือมีคุณ
น้อย มีเจตนาแรง หรือมีเจตนาไม่แรง มีความพยายามมาก
หรือความพยายามน้อย จะเป็นเครื่องตัดสินบาปมาก หรือ
บาปน้อย แต่ทั้งสองประการนั้น ผิดศีล และเป็นบาปด้วยกัน

๖๕.

ขอให้ชี้ทีละประเด็นว่า ชาวพุทธทุกคนถือศีล ๕
กันทั้งหมดแล้ว ประเทศจะอยู่ในลักษณะอย่างไร
จะสามารถทำให้มนุษย์อยู่ดี กินดี
หรือเป็นปกติสุข จริงหรือไม่?

ข้อนี้เป็นสมมติฐานที่เป็นไปไม่ได้ คือจะเป็นไปได้ก็ต่อ
เมื่อกระต่ายมีเขา เต่ามีหนวดเสียก่อน แต่ตราบดีที่กระต่าย
ยังไม่มีเขา เต่ายังไม่มีหนวด สมมติฐานนี้เป็นไปไม่ได้ สมมติ
ว่าเป็นไปได้ ในประเทศแต่ละประเทศ จะมีคนนับถือศาสนา
หลายๆ ศาสนาอยู่ร่วมกัน สมมติว่าชาวพุทธไม่ฆ่าสัตว์เลย
หรือถือศีล ๕ กันทั้งหมด จะเห็นว่าการประกอบอาชีพของ
คน จะมีปัญหาเฉพาะข้อแรกเท่านั้นเอง คือเรื่องเนื้อสัตว์ แต่
สามารถจะซื้อหาจากเพื่อนศาสนิกเหล่าอื่นได้ ซึ่งเขาไม่ถือว่า
การฆ่าสัตว์เป็นบาป ส่วนเรื่องอกตินนาทาน ก็จะยุติ การคอร์ปชั่น
โกงกิน รีดนาทาเร้น เอาวัดเอาเปรียบ จะไม่มีการล่วงเกิน
ในคู่ครองของกันและกัน พุดจกกันด้วยคำสัตย์คำจริง ไม่ตก
เป็นทาสของสิ่งเสพติด สังคมก็เป็นสุขเท่านั้นเองและอยู่ดีมีสุข
เรียบร้อยไปเลย

ถ้าต้องการจะพิสูจน์ทดสอบก็ทำได้ ลองสร้างหมู่บ้าน
สักหมู่บ้านหนึ่ง คนแต่ละคนรักษาศีล ๕ ให้หมด จะมีปัญหา
เฉพาะเรื่องฆ่าสัตว์เท่านั้น แต่ก็พร้อมจะไปซื้อหามาจากตลาด
ได้โดยการฆ่าของเพื่อนศาสนิกในศาสนาอื่นๆ ศีล ๕ นั้น จึง
แสดงผลไว้ว่าบุคคลจะเข้าถึงความสุขหรือสุคติได้ก็เพราะศีล
สมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติได้ ก็เพราะศีล และบรรลุมรรคผล
นิพพานได้ ก็เพราะศีล ดังนั้นสมมติฐานเหล่านี้ ถ้ามีได้จริงๆ
มนุษย์จะอยู่ดีกินดีปกติสุขแน่นอน

๖๖.

ศาสนาพุทธมีศีลห้าห้ามฆ่าสัตว์ แต่การฆ่าสัตว์
ที่ไม่มีประโยชน์ เช่น หนู แมลงสาบ จะถือว่าเป็น
บาปไหม บางกรณีไม่ได้จำกัด ก็ถือว่าเป็นบาป
ในหมู่เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบ เพราะอาจจะ
นำโรคร้ายมาสู่ตนเองและสังคมได้ในระยะยาว
ทั้งนี้รวมทั้งการฆ่าเชื้อโรคของหมอ การประหารชีวิต
ผู้ร้ายของตำรวจ ท่านคิดว่าผิดศีลหรือไม่?

การผิดศีลไม่ใช่เรื่องของความคิด แต่การผิดศีลโดยเฉพาะ
ข้อที่ ๑-๔ นั้นเป็นบาปสากล เพราะคนทำเรื่องเหล่านี้จะต้อง
ทำด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง ระดับใดระดับหนึ่ง
เสมอ ทั้งหมดจึงเป็นบาป แต่บาปจะมากหรือน้อย ก็เป็นอีก
เรื่องหนึ่ง สำหรับเชื้อโรค เนื่องจากเป็นสิ่งที่เราไม่เห็นด้วยตา
เจตนาในการรับประทานยาเข้าไปต้องการบำบัดโรค เชื้อโรค
จะตายไป ก็ไม่ถือว่าเป็นบาป ท่านเรียกว่า อัมไพหาริก มี
ก็เหมือนไม่มี ส่วนการประหารชีวิตผู้ร้ายของตำรวจ ก็ต้อง

ผิดศีล แต่เพียงสังเกตว่าผู้ร้ายนั้นมีคุณน้อย เจตนาในการทำงาน
ไม่มีอาฆาตพยาบาท เป็นเรื่องของหน้าที่และความพยายาม
ก็ไม่มาก บาปจึงน้อย แต่ว่าจะปฏิเสธว่าไม่บาปไม่ได้ เพราะ
การกระทำนั้น จะต้องเป็นบาป ส่วนจะมากหรือน้อย ก็เป็น
กรณีๆ ไป

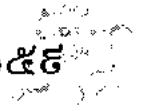

๖๗.

ในกรณีที่พุทธศาสนิกชน จะดื่มเหล้า
ในงานเลี้ยงต้อนรับ จะเป็นบาปหรือไม่?

จะเลี้ยงด้วยเหตุอะไรก็ตาม ก็ถือว่าเป็นบาป แต่ว่าถ้า
ควบคุมสติไว้ได้ ก็บาปน้อยหน่อย ถ้าขาดสติมีความประมาท
เล่นเล่อกก็จะเพิ่มบาปมากยิ่งขึ้นด้วยการเมาสุราเป็นเหตุ

๖๘.

ขอให้อธิบายศีลข้อ ๓ คือ การประพฤตินอกในกาม
โดยละเอียด ผู้ชายมีภรรยาแล้วเที่ยวโสเภณี
จะเป็นการประพฤตินอกในกามหรือไม่ สตรีและบุรุษ
ยังไม่ได้แต่งงานกัน แต่ลอบได้เสียกันโดยที่พ่อแม่
ไม่เห็นด้วย แต่ไม่รู้ จะถือว่าประพฤตินอก
ในกามหรือเปล่า?

กรอบของคำว่าประพฤตินอกในทางกามนั้น ท่านหมาย
เอาการล่วงละเมิดในทางประเวณี หรือในทางเพศเพียงอย่าง
เดียว ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองของรักอย่างอื่น ซึ่งหากมี
การล่วงละเมิดจะผิดศีลข้ออทินนาทานใน มังคลัตถที่ปณี
ปุตุตสังคหะ ท่านจำแนกสตรีออกไปเป็น ๒๐ ประเภท คือ

สตรีที่อยู่ภายใต้การดูแลรักษาคุ้มครองของมารดา บิดา
ทั้งมารดาและบิดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว ญาติ
โคตรตระกูล หญิง ๗ ประเภทนี้หากมีการล่วงละเมิดไม่จัด
เป็นกาเมสุมิจฉาจาร แต่เป็นการผิดธรรมเนียมจริยา

หญิง ๑๓ ประเภท คือ หญิงที่เป็นนักบวช, มีคู่หมั้นแล้ว หญิงที่กฎหมายห้าม เช่นเจ้าจอมหม่อมห้ามทั้งหลาย, หญิงที่ชายได้มาด้วยทรัพย์เพื่อเป็นภรรยา หญิงที่สมัครใจอยู่ร่วมกับชาย หญิงที่อยู่ร่วมกับชายเพราะได้สมบัติ หญิงที่ผู้ปกครองเต็มใจยกให้ชาย หญิงที่ชายปลงเทริดลงจากศีรษะ หญิงที่เป็นทั้งทาสีและภรรยา หญิงที่เป็นทั้งลูกจ้างและภรรยา หญิงที่เป็นเชลยศึก โสเภณี หญิงทั้งหมดนี้หากผู้ชายไปมีเพศสัมพันธ์ด้วย จัดเป็นกาเมสุมิจฉาจาร เพราะแต่ละประเภทจัดว่าอยู่ในเกณฑ์ของหญิงมีสามี

ดังนั้น การที่ผู้ชายเที่ยวโสเภณีจึงเป็นกาเมสุมิจฉาจาร ฝ่ายสตรีและบุรุษที่ยังไม่ได้แต่งงาน แต่ลอบได้เสียกันก่อนไม่ทราบว่าคุณสมบัติของระหว่างเขากับเธออยู่ในฐานะใด หากสตรีอยู่ใน ๗ ประเภทแรกก็ไม่ใช่กาเมสุมิจฉาจาร หากเป็น ๑๓ ประเภทหลังก็เป็นกาเมสุมิจฉาจาร เมื่อมองฝ่ายของสตรีว่าตนจะเป็นกาเมสุมิจฉาจารหรือไม่ ก็ต้องมองที่ชายคนนั้นมีภรรยาเป็นต้นอยู่หรือไม่ หากเขามีภรรยาอยู่แล้ว ตนก็ต้องเป็นกาเมสุมิจฉาจารด้วย

๖๙.

เบญจธรรม ๕ ข้อ คืออะไร
เหตุใด เบญจธรรมจึงมาคู่กับเบญจศีล?

เบญจธรรมเป็นการพัฒนาจิตใจของบุคคล จากศีลเป็น
ต้นไป ข้อนี้เมื่อเราแบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ในโลกออกไปแล้ว
ก็จะเห็นว่า...

ประเภทแรก จะเบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนบุคคล
อื่นให้เดือดร้อน แบบพฤติกรรมของสัตว์เดรัจฉานหรือพฤติกรรม
ของคนที่อยู่ประหัตประหารกัน จะมีความเดือดร้อนทั้งสอง
ฝ่าย ในจุดนี้ไม่มีทั้งศีลและธรรมะอยู่ภายในใจมากพอที่จะ
คุ้มครองพฤติกรรมตัวเองไว้ได้

ระดับศีล ระดับกฏหมายจึงเป็นการงดเว้นจากการเบียด
เบียนตนเองให้เดือดร้อน และเบียดเบียนบุคคลอื่นให้เดือดร้อน
งดเว้นการเบียดเบียนตนเอง

ทำประโยชน์แก่ตนเอง ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ถ้าคนก้าว
ไปถึงจุดที่ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและบุคคลอื่นได้

แล้ว ก็ชื่อว่าทำหน้าที่ตนได้สมบูรณ์

การงดเว้นระดับศีล เช่น

๑. ปาณาติบาต งดเว้นจากการฆ่าด้วยตนเอง งดเว้นจากการใช้ให้คนอื่นฆ่า งดเว้นจากการยกย่องสรรเสริญผู้ฆ่า จิตจะกอบปรด้วยเมตตาในสัตว์ทั้งหลาย

เพราะฉะนั้น เมตตาจึงเป็นบันไดขั้นที่ ๔ ของการปฏิบัติศีล ในส่วนเบญจธรรม เมตตาจึงเป็นเบญจธรรมข้อแรก

๒. งดเว้นจากการลักขโมยด้วยตนเอง ๒. งดเว้นจากการใช้บุคคลอื่นลักขโมย ๓. งดเว้นการยกย่องสรรเสริญคนขโมย ๔. เลี้ยงชีพด้วยสัมมาชีพ ซึ่งเป็นเบญจธรรมข้อที่ ๒

๓. งดเว้นจากการประพฤตินอกใจในกามด้วยตนเอง ๒. งดเว้นจากการใช้บุคคลอื่นให้ประพฤตินอกใจในกาม ๓. งดเว้นจากการยกย่องสรรเสริญคนที่ประพฤตินอกใจในกาม ๔. สำรวมระวังในกาม การสำรวมระวังในกามจึงเป็นเบญจธรรมข้อที่ ๓

๔. งดเว้นจากการพูดเท็จโดยตนเอง ๒. งดเว้นจากการใช้คนอื่นให้พูดเท็จ ๓. งดเว้นจากการยกย่องสรรเสริญคนพูดเท็จ ๔. พูดคำสัตย์คำจริง คำสัตย์คำจริงจึงเป็นเบญจธรรมข้อที่ ๔

๕. งดเว้นจากการดื่มสุราด้วยตนเอง ๒. งดเว้นจากการแนะนำให้คนอื่นดื่ม ๓. งดเว้นจากการยกย่องสรรเสริญนักดื่ม ๔. มีสติสัมปชัญญะ ความเป็นผู้มีสติดี จึงเป็นเบญจธรรมข้อที่ ๕

๗๐.

กิเลสหลักที่พระพุทธเจ้าสอน ก็คือ โลก โกรธ
หลง ศาสนาพุทธมีวิธีสอนให้ละได้เด็ดขาด
หรือบรรเทาอย่างไรบ้าง?

การปฏิบัติทั้งหลายนั้น จะมีการลดโลก โกรธ หลง ลง
ไปเป็นลำดับ

ในชั้นแรก เป็นการลดความรุนแรงของความโลภ
โกรธ หลง

ระดับที่ ๒ ก็คือ ควบคุมความโลภ โกรธ หลง เอา
ไว้ หรือข่มความโลภ โกรธ หลง เอาไว้

ระดับที่ ๓ ก็คือ ตัดกระแสของความโลภ โกรธ หลง
ตามโครงสร้างของศีล สมาธิ ปัญญา ฟังสังเกต เช่น
ในเบญจธรรม ที่กล่าวแล้ว

การงดเว้นจากการลักขโมยด้วยตนเองนั้น ไม่ได้หมายความว่า
ไม่มี ความโลภ แต่ควบคุมความโลภไว้ได้ไม่ถึงกับทำ
ทุจริตทางกาย

การงดเว้นจากการใช้บุคคลอื่นให้ลักษโมย แสดงว่าเขา
ยังมีความโลภอยู่ เพียงแต่ควบคุมเอาไว้ได้ ไม่ไปใช้คนอื่น
ให้ลัก

การไม่ยกย่องสรรเสริญคนที่ลักษโมยก็แสดงว่า เขายัง
มีความโลภอยู่ เพียงแต่ว่าเขาควบคุมเอาไว้ได้ ไม่ส่งเสริม
สนับสนุนคนเช่นนั้น การเลี้ยงชีพชอบก็เป็นการแสวงหา
ทรัพย์สินเงินทอง แสดงว่าเขายังมีความโลภ ความอยากได้
อยู่ แต่ควบคุมทิศทางของการแสวงหา ให้อยู่ในกรอบของ
ศีลธรรม ของกฎหมาย

ดังนั้น จะเห็นได้อย่างเด่นชัดถ้าจะนำกิเลสมาเรียงเป็น
๔ คือ

ราคะ โลภะ ใช้แทนกันได้

โทสะ โมหะ จะเห็นได้อย่างเด่นชัดว่า ตราบใดที่ยังเป็น
โลกอยู่ ตราบนั้นก็ต้องมีกิเลส แต่กิเลสที่ลดลงไป ควบคุม
ได้ ก็จะไม่เป็นพิษเป็นภัย ทำนองเดียวกัน ถ้าเราควบคุมไฟ
ไว้ได้จะใช้ประโยชน์จากไฟได้ตลอด แต่วันใดที่เราคุมไฟไม่ได้
ก็เป็นอันตรายจากไฟ เช่น

ราคะ ความต้องการในทางเพศจัด ถ้าจัดมาก ก็อาจถึง
ไปจุดคร่าอนาจาร ช่มชู้น กระทำชำเราเขา ถ้าสามีภรรยา
มีราคะจัดทั้งคู่ ก็อยู่ร่วมกันได้ แต่ราคะจัดอยู่เพียงคนเดียว อีก

คนจะเดือดร้อน ความต้องการทางเพศลดลง ก็จะอยู่ร่วมกัน โดยปกติสุขมีความสุขใจมีความสุขอาทรต่อกัน ถ้าหากว่าราคาจะลดลงไปยิ่งกว่านั้นก็จะอยู่กันอย่างเป็นเพื่อน เป็นญาติ เป็นพ่อแม่ของลูก แต่ถ้าลดลงไปยิ่งกว่านั้น ก็จะเริ่มบำเพ็ญเพียรความดีด้วยการรักษาศีลอุโบสถ รักษาศีล ๘ สามเณรภรรยา ก็จะอยู่อย่างเป็นเพื่อนผู้ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมด้วยกัน เป็นสหายนกัน แต่ไม่ถึงกับตัดกิเลสได้หมด อันเป็นระดับพระอริยบุคคล แต่ตราบใดที่ยังเป็นสามัญชนอยู่ก็คงลดกิเลสได้ไม่หมด ขอเพียงแต่สามารถเป็นนายกิเลสได้ ก็จะใช้กิเลสไปในทางสร้างสรรค์ได้

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับหลักธรรม

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๗๑.

โปรดอธิบายคำว่า มัคน้อยและสันโดษมีความหมาย
 แค่นั้น ข้าพเจ้าคิดว่า คนทั้งสองประเภทนี้เป็นคน
 ไม่มีความทะเยอทะยานและไม่ติดในวัตถุ ซึ่งเมื่อ
 เป็นเช่นนี้ การคิดค้นเพื่อความเจริญทางวัตถุ
 ก็ถูกปิดกั้นไปด้วยใช่หรือไม่?

คำสองคำนี้ เป็นคำที่แสดงถึงหลักธรรมในทางพระพุทธ
 ศาสนา เป็นหลักตัดสินพระธรรมวินัยคำสอนในทางพระพุทธ
 ศาสนานั้น สามารถที่จะพิสูจน์ทดสอบได้ว่า เป็นคำสอนใน
 ทางพุทธศาสนาหรือไม่ พระพุทธเจ้าจึงทรงวางหลักการตัดสิน
 เอาไว้ว่า

ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความกำหนัด เพื่อความประกอบ
 ทุกข์ เพื่อการสะสมกองกิเลส เพื่อความอยากใหญ่ เพื่อ
 ความไม่สันโดษ เพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่คณะ เพื่อความ
 เกียรติยศและเพื่อความเป็นผู้เลี้ยงยาก

สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย มิใช่คำสอนของพระ
 ศาสดา

ธรรมใดที่เป็นไปเพื่อคลายความกำหนัด เพื่อความปราศจากทุกข์ เพื่อความไม่สะสมกองกิเลส เพื่อความอยากอันน้อย เพื่อความสันโดษ เพื่อความสงัดจากหมู่ เพื่อความเพียร และเพื่อความเป็นผู้เลี้ยงง่าย

ธรรมเหล่านี้พึงรู้ว่าเป็นธรรมวินัย เป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้น คำว่ามักน้อย กับความสันโดษ จึงเป็นคนละชนิดกัน มักน้อยนั้น เป็นคำสอนสำหรับพระ เพื่อลดละการสะสม เพื่อความจางคลายไปของกิเลส แม้จะได้รับมาก ก็ให้รับแต่น้อย ถ้ามีอยู่มากจะใช้สอยเท่าที่จำเป็นจะต้องใช้ นอกนั้นก็แจกแบ่งให้คนอื่น เป็นวิถีชีวิตแบบพระ แต่สันโดษนั้นตรงแสดงว่า

สนตุฎฐี ปรมิ ธนั

ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยอดเยี่ยม

ในแง่ของกลุ่มธรรม ความสันโดษจึงเป็นสัมมาอาชีวะการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ

ท่านแบ่งสันโดษออกเป็น ๓ กรณี คือ

ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง ตามกำลังทรัพย์ กำลังความรู้ กำลังความคิด กำลังบริวาร กำลังคน ซึ่งแสดงว่าในจุดนี้ สามารถจะแสวงหาค้นคว้าทดลองพิสูจน์ทดสอบได้ตลอด ตราบเท่าที่ไม่เป็นการล่วงละเมิดในสิทธิทางทรัพย์สิน หรือ

สิทธิทางปัญญาของบุคคลอื่น ฉะนั้น การพัฒนาก้าวหน้าก็มีไปเรื่อยๆ เพียงแต่ว่าควบคุมทิศทางไม่ให้ผิดศีลธรรมผิดกฎหมายเท่านั้น

นี่เป็นกรณีการแสวงหา

ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ ได้มากได้น้อยก็พอใจ ให้ยินดีเฉพาะจุดนั้น อันเป็นกรณีรับและครอบครอง

ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามเหมาะสมควรแก่ตนเอง กรณีการบริโภคใช้สอย ความเป็นอยู่ การจะนั่งจะหม่อม การจะสร้างบ้านสร้างเรือน เป็นต้น ก็ดูพอเหมาะพอควร อย่าให้สร้างปัญหาในการบริโภคใช้สอย นี่เป็นสันโดษในการบริโภค

ถ้าสังคมเรามีสันโดษ คนในสังคมเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ การเอาวัดเอาเปรียบกัน การคอร์รัปชั่น โกงกิน การเรียกสินบน การรับสินบนต่างๆ ก็ไม่มี สังคมจะอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข มีการสร้างสรรค์พัฒนาบนทิศทางของความถูกต้องดีงามตลอดไป ที่เป็นปัญหาเพราะว่าสังคมขาดสันโดษ ไม่ใช่เพราะสังคมมีสันโดษในจุดนี้ก็สามรถจะทดลองได้ ในกลุ่มคนในบริษัทใดบริษัทหนึ่งปฏิบัติตนในกรอบกฎหมายและศีลธรรม ในการแสวงหาระดมสรรพกำลังลงไปได้เต็มที่ โดยให้อยู่ในกรอบดังกล่าว การพัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าก็เกิดขึ้นได้ โดยไม่มีใครทำชั่วทำผิด สันโดษจึงเป็นทรัพย์สินอันยอดเยี่ยมในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย

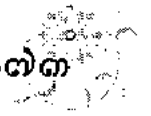
๗๒.

อริยสัจ ๔ และ มรรค ๘ จัดเป็นโลกุตตรธรรม
ใช้หรือไม่ หากการจะนำธรรมซึ่งมีแต่ปัจเจกชน
เท่านั้นเข้าใจ (รู้เข้าใจเฉพาะตน)
มาสั่งสอนคนทั่วไปจะกระทำได้หรือไม่?

อริยสัจ ๔ เป็นโลกุตตรธรรมเฉพาะนิโรธสัจเท่านั้น
ส่วนทุกข์ สมุทัย มรรค เป็นโลกียธรรม ในภาคการประพฤติ
ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจทั้ง ๔ ครบ
บริบูรณ์โดยผ่านญาณ ๓ เมื่อรู้ อริยสัจ ๔ สมบูรณ์นั่นเอง
จิตก็จะหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสเป็นนิโรธ เพราะฉะนั้น
นิโรธจึงเป็นโลกุตตรธรรม โครงสร้างของนิโรธก็คือผลที่เป็น
ความสุข ความสงบอันเกิดขึ้นจากการละความชั่ว ประพฤติ
ปฏิบัติความดี ทำจิตให้บริสุทธิ์ คำสอนในพระพุทธศาสนา
ทั้งหมด หรือโลกทั้งปวงอยู่ในกลุ่มของอริยสัจทั้ง ๔

วิชาการที่เราศึกษากันในสายวิทยาศาสตร์ทั้งหลายคือ
การศึกษาปรากฏการณ์ของธรรมชาติทั้งหลาย การพยายาม

ศึกษาคุณโทษของธรรมชาติเหล่านั้น พยายามสะสมสสารวัตถุ
ทั้งหลายด้วยวิชาการต่างๆ เราได้ประโยชน์จากธรรมชาติ
เหล่านั้น แต่ว่าสิ่งทั้งหมดในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้น
เราจะควบคุมไม่给他เปลี่ยนแปลงไปได้ พอถึงจุดหนึ่ง ก็จะต้อง
แตกทำลายไปโดยธรรมชาติของเขา ในแง่ความจริง ก็เป็นเรื่อง
ทุกข์

วิชาสายสังคมศาสตร์ เป็นกระบวนการของสมุทัยสังข
ที่สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเป็น
ผลต่างมาจากมรรคสังข ที่ก่อให้เกิดความสุข ความเจริญ
ก้าวหน้าแก่สังคม ดังนั้นจะแต่ะตรงใดก็ตามจะถูกอริยสังขทั้ง
หมด พึงสังเกตว่าแม้ในชีวิตประจำวันของเรา

ความหิวก็เหมือนกับทุกข์สังข เหตุที่หิวก็เหมือนสมุทัยสังข
การกินข้าวก็เหมือนมรรคสังข การอิ่มก็เหมือนนิโรธสังข

การไม่สบายก็เป็นทุกข์สังข เหตุที่ไม่สบายก็เป็นสมุทัย
สังข การรับประทานยา ก็เป็นมรรคสังข การหายจากโรคก็เป็น
นิโรธสังข

สิ่งที่อยู่ในที่มืดเหมือนทุกข์สังข ความมืดเหมือนสมุทัยสังข
การเปิดสวิตช์ไฟเหมือนมรรคสังข แสงสว่างเหมือนนิโรธสังข

เหนียวตัวเหมือนทุกขสังข์ เหตุให้เหนียวตัวเหมือนสมุททัย
สังข์การอาบน้ำเป็นมรรคสังข์ ความสะอาด ความเย็น ความ
สบาย ก็เป็นนิโรธสังข์

ชีวิตเราจึงเป็นกระบวนการของอริยสังข์ ส่วนจะถึงจุดใด
มาสอนแก่ใครอย่างไรนั้น เป็นเรื่องความฉลาดของบุคคล
เหล่านั้น

ที่ถามว่า หากจะนำธรรมซึ่งมีแต่ปัจเจกชนเท่านั้นเข้าใจ
โดยจำเพาะตนมาสั่งสอนคนทั่วไปจะกระทำได้หรือไม่ ก็ทำ
ได้อยู่แล้วเพราะในตัวคนนั่นเอง เราจะพบว่า ส่วนของร่างกาย
ก็เป็นทุกขสังข์ ในส่วนของจิตนั้นจะเป็นอริยสังข์ครบทั้ง ๔ ข้อ

๗๓.

การมีความรัก เกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นเศรษฐกิจ
 ร่ำรวย มีตำแหน่งใหญ่โต เหตุใดศาสนาพุทธ
 จึงมองการอยู่กับสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นทุกข์
 ทั้งที่ผู้สมบูรณ์ด้วยสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีความสุขทั้งสิ้น

เป็นความทุกข์ เพราะการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเหล่านั้น การ
 ห่วงกังวล วิตกกังวลในการแสวงหา ในการครอบครอง ใน
 การบริหาร ความเศร้าโศกเสียใจ เมื่อสิ่งเหล่านั้นต้องพลัดพราก
 จากไป จะต้องแบกสิ่งเหล่านั้นไว้มาก ความสุขจริงๆ จึงมีไม่
 ได้ จะมีแต่ความสะดอกสบาย ความเพลิดเพลิน ความสนุก
 สนาน แต่ความสุขที่เกิดขึ้นจากจิตใจที่สงบระงับนั้นจะมีได้
 ยาก หรือจะมีก็มิได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จิตใจจะมีวิตกกังวล
 ห่วงใยในทรัพย์สินเงินทอง ในการทำงาน ในภาวะการเปลี่ยนแปลง
 ของโลก เป็นต้น กล่าวโดยสรุปก็คือ สิ่งอะไรก็ตามที่
 เราไปยึดมั่นถือมั่น ความทุกข์ก็จะเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของการ
 ยึดมั่นถือมั่น

พึงสังเกตว่า กรอบของความทุกข์ไม่ได้หมายถึง ไม่สบาย

กาย ไม่สบายใจเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงสิ่งอะไรก็ตามที่
เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัย คงสภาพเดิมของตนเองเอาไว้ไม่ได้ มี
การแผดเผาก่อให้เกิดความร้อนในลักษณะต่างๆ ล้วนเป็น
ลักษณะของความทุกข์ทั้งนั้น

ฉะนั้นพวกมีรักมาก ทุกข์มาก มีเกียรติมาก ทุกข์มาก
มีชื่อเสียงมาก ก็ทุกข์มาก ร่ำรวยมาก ก็ทุกข์มาก มีตำแหน่ง
หน้าที่การงานใหญ่โต ก็ทุกข์มาก อย่างที่เห็นกันอยู่ จาก
การสูญเสียสิ่งที่รัก การได้ประสบกับโรคร้าย การเจ็บป่วย
สิ่งเหล่านี้นำทุกข์มาให้ทั้งทางกายและทางใจจะทำอย่างไร
จะปล่อยวางสิ่งเหล่านี้ได้ หรือทำให้ความเสียดาย เสียใจและ
ความแค้นใจหมดไป ก็ต้องรู้จักปล่อย รู้จักวาง รู้จักเผชิญ
หน้ากับความจริง

แต่การจะปรับใจให้ยอมรับความจริงได้นั้น จะต้องคิด
บ่อยๆ นึกบ่อยๆ สังเกตบ่อยๆ เป็นการสะสมความคิดเหล่านี้
นั้นเอาไว้ ในส่วนนี้พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลพิจารณา
หลักธรรม ๕ ประการ เรียกว่า อภินิหารปัจจุเวกขณะ คือสิ่ง
ที่ต้องคิดบ่อยๆ คิดอยู่เสมอๆ คิดอยู่เสมอๆ คิดจนจิตใจ
ยอมรับความจริงในส่วนนั้นได้ว่า

เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้

เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้

เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งหลายทั้ง
ปวง

ซึ่งแสดงว่าทั้ง ๔ ประการนี้ เราไม่สามารถหลีกเลี่ยง
ได้ทุกชีวิตที่เกิดมาในโลกนี้จะต้องเจอกับแก่ เจ็บ ตาย การ
พลัดพรากของตนและของบุคคลอื่น เราจึงมีข่าวคราวเรื่องราว
เหล่านี้อยู่ทุกวัน

เรามีกรรมเป็นของๆ ตน เป็นผู้รับผลกรรม มีกรรมเป็น
กำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ใครทำ
กรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตามจะต้องเป็นผู้รับผลกรรมนั้น

ข้อนี้ จะเห็นว่า อะไรที่ไม่ดี เราไม่ทำได้ อะไรที่ดี เรา
ก็ทำได้ พระองค์ทรงสอนให้คิดเอาไว้ ทำดีผลดีก็จะเกิดขึ้น
ถ้าทำชั่ว ผลชั่วก็จะเกิดขึ้น ผลของความชั่วนั้นจะออกมาเป็น
ทุกข์เสมอ ถ้าต้องการความสุขก็ต้องงดเว้นไม่กระทำความชั่ว
ถ้าต้องการความทุกข์ ก็เป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ แต่เมื่อเข้าใจ
แล้ว พอสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นก็จะถือเป็นเรื่องธรรมดา

ให้ลองสังเกตดู เมื่อเราได้ยินข่าวคราวที่เกี่ยวกับการ
สูญเสียสิ่งที่รัก การประสบกับโรคร้าย การเจ็บป่วย ของคน
ที่เราไม่ได้เกี่ยวข้องอะไร เราจะไม่มีความทุกข์อะไร แต่เมื่อ
สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับคนที่เราเกลียด เราจะดีใจด้วยซ้ำไป เพราะ

ฉะนั้นเชื่อใจความผูกพันความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา
เป็นเรา เป็นตัวเป็นตนของเรา นั่นเป็นเหตุนำความทุกข์
มาให้

ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนโดยสรุปไว้ว่า เมื่อกล่าวโดย
สรุปแล้ว จิตที่ยึดมั่นถือมั่นในขั้นที่ทั้ง ๕ นั้นเองเป็นความ
ทุกข์ถ้าปรับใจพิจารณาให้ยอมรับความจริงได้ จะบรรเทาความ
ทุกข์ให้ลดน้อยถอยลงไปได้โดยลำดับ

๗๕.

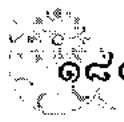
โปรดอธิบายไตรลักษณ์ที่ชาวพุทธต้องพิจารณา
ให้เห็นให้กระจ่างแจ้ง และบอกด้วยว่าเหตุใด
ทุกคนจึงตระหนักในเรื่องเหล่านี้

ไตรลักษณ์ ท่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญลักษณ์ะ
คือเป็นสิ่งที่ต้องมีแก่สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ไม่ว่าจะมีชีวิตหรือ
ไม่มีชีวิตก็ตาม เมื่อเกิดมาแล้ว จะต้องตกอยู่ในกฎ ในเงื่อนไข
เหล่านี้ เพราะฉะนั้นการศึกษาความจริงในแง่ของไตรลักษณ์
จะช่วยให้เกิดความรู้ยิ่งเห็นจริงในสิ่งเหล่านั้น และสามารถ
ปรับใจตนเองให้อยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงตามกฎของ
ไตรลักษณ์ที่มีอยู่แก่คน แก่สัตว์ แก่สิ่งของทั้งหลาย ไตรลักษณ์
จึงจำแนกไว้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

ก. สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง ทำไมจึง
เรียกว่าไม่เที่ยง

๑. เมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะเสื่อมสลายไป และแตกดับไปใน
ที่สุด ถ้าเป็นสิ่งไม่มีชีวิต เรียกว่า เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป
ถ้ามีชีวิต เราเรียกว่า เกิด แก่ ตาย

๒. จะมีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะทั้งด้าน
เจริญขึ้นและด้านเสื่อมลง

๓. เป็นการดำรงอยู่ได้ชั่วขณะๆ เท่านั้น และจะเป็นการ
ไหลแบบกระแสน้ำ กระแสไฟ หรือแม้แต่อาร้อน มันจะ
ร้อนอยู่ชั่วขณะ อากาศเย็น มันจะเย็นอยู่ได้ชั่วขณะ และก็
จะแปรสภาพต่อไปเรื่อยๆ

๔. ตรงกันข้ามกับสิ่งที่เที่ยงแท้

๕. สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ ทำไมจึงเรียกว่า
เป็นทุกข์ เพราะว่า

๑. ล้วนได้สังขารเหล่านั้น เกิดขึ้นมาจากเหตุปัจจัยต่างๆ
เป็นอันมาก

๒. เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว จะคงสภาพเดิมไว้ไม่ได้จะมีความ
เปลี่ยนแปลงแปรปรวนไปอย่างต่อเนื่อง

๓. จะถูกแผดเผาด้วยปัจจัยภายในบ้าง ปัจจัยภายนอก
บ้าง เช่นชีวิตแต่ละชีวิตที่เกิดมานั้น ประสบกับภัย คือความ
หนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย การปวดอุจจาระ
และง่วงนอน ความแก่ เจ็บ ตาย

๔. ประสบความร่ำร้อน ร้อนมากหรือร้อนน้อยเท่านั้น
เอง และไม่มีช่วงใด ขณะใดที่ไม่ร้อน แม้จะหนาวเย็น ก็เป็น
ความร้อนที่ลดลงเท่านั้น

ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา หมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม เป็นนามธรรม รวมถึงมรรค ผล นิพพาน เป็นอนัตตา เพราะ

๑. ไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใคร ใครไม่สามารถบังคับว่า เราอย่าแก่ อย่าเจ็บ อย่าตาย อย่าพลัดพรากสูญเสีย ขอให้เราร่ำรวย อย่าได้ยากจน ไม่สามารถควบคุมบังคับบัญชาได้

๒. ตรงกันข้ามกับสิ่งที่มีความเข้าใจกันว่า เป็นตัวเป็นตนจริงๆ ที่ยังยืนจริงๆ เหมือนรับประทานอาหารแล้ว อิ่มตลอดไปมีไม่ได้

๓. ไม่มีใครเป็นเจ้าของอะไรจริงๆ คนอาจจะพูดว่าพ่อของเรา แม่ของเรา ญาติพี่น้องของเรา ทรัพย์สินเงินทองของเรา ตลอดถึงประเทศชาติของเรา แต่ความจริงแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็ไม่ได้เป็นของเราไม่เป็นเราจริงๆ เป็นเรื่องของสมมติขึ้นมาชั่วขณะเท่านั้น เช่น เงินของเรารับมาเดี๋ยวเดียวก็จ่ายไป ก็กลายเป็นเงินคนอื่น คนนั้นก็ไปทอนให้คนอื่น ก็กลายเป็นของคนอื่นไปเรื่อยๆ แสดงว่าความเป็นของเราจึงไม่มีอยู่อย่างจริงๆ อย่างที่ท่านสอนไว้ว่า

“เมื่อเจ้ามามีอะไรมาด้วยเจ้า เจ้าจะเอาสุขสนุกใจน เจ้ามามีอะไรเจ้าจะเอาอะไร เจ้าก็ไปมีอะไรเหมือนเจ้ามา”

๔. เมื่อย่อยออกไปแล้วจะสูญ จะไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย คล้ายๆ กับเอาโคมาตัวหนึ่ง มาฆ่าแหละหมดก็หาความเป็น โคไม่ได้ รถคันหนึ่งเมื่อพังไปแล้ว ก็หาความเป็นรถไม่ได้ บ้าน เมื่อพังไปแล้วก็หาความเป็นบ้านไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อถูก คนย่อยไปแล้ว จะไม่มีทิ้งของเรา จะไม่มีทิ้งเรา จะไม่มีทิ้งตัว ตนของเรา ในจุดนี้เองก็หมายถึงนิพพานไปด้วย อย่างที่ท่าน แสดงว่า นิพานํ ปรมํ สุกญํ นิพพานเป็นความว่างอย่างยิ่ง เพราะไม่มีทิ้งของเรา ไม่มีทิ้งเรา ไม่มีทิ้งตัวตนของเรา

เพราะฉะนั้น การตระหนักในเรื่องของไตรลักษณ์ทำให้ เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบานจริงๆ จิตใจจะไม่ฟูขึ้น จะไม่ ฟูบลง ยามประสบกับสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าจะนำปรารถนาหรือ ไม่นำปรารถนาก็ตาม เช่นจิตใจของพระอริยบุคคล เวลา ประสบกับลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ ถูกนินทา สรรเสริญ ประสบความสุข ความทุกข์ ปัญญาจะเกิดขึ้นภายในใจว่า

สิ่งนี้ได้เกิดขึ้นแล้วแก่ท่าน แต่สิ่งนี้เป็นของไม่เที่ยง เป็น ทุกข์ มีการแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไปธรรมดา เวลาเกิดก็ไม่ ยินดีอะไร เวลาเสื่อมไป ท่านก็ไม่ได้เสียใจอะไร ให้ลองสังเกต ว่าเหมือนกับแขกที่มาเยือนเรา เรารู้ตั้งแต่ต้นว่า จะมาพัก เพียงคืนเดียว พรุ่งนี้เช้าก็จะไป วันมาของเขา เราก็ต้อนรับ ตามหน้าที่ วันจากไปของเขา เราก็ไม่ติดใจอะไร เพราะเรา

รู้ถึงความจริงของเขา หรือของมีค่าทั้งหลายที่เราขี้มมาจากคน
อื่น ๒-๓ วันจะส่งคืน พอส่งเราก็ไม่เสียดายอะไร เพราะรู้มา
ตั้งแต่ต้นแล้วว่าไม่ใช่ของเรา เป็นของขี้ม ถึงคราวคืนเราก็คืน
มีหน้าซ้ำจะเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความยินดีที่สามารถคืน
ตามที่ได้รับค่าเขาไว้ได้

๗๕.

ข้าพเจ้ารู้สึกว่ คำสอนในพระพุทธศาสนา
 ช่วยส่งเสริมอาชีพให้ได้ผลดีเป็นอย่างมาก เช่น
 มงคลสูตร การควบคุมให้อยู่เหนือ โลก โกรธ หลง
 การมีหิริโอตตัมปะ จะมีวิธีใดบ้างที่จะทำให้
 ข้าราชการปฏิบัติตามพุทธพจน์เหล่านี้

ข้อนี้เป็นเรื่องของเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่ภายในสังคม จะ
 พบว่าการจะให้ความรู้ในด้านศีลธรรม จริยธรรมแก่คนนั้น
 สามารถทำได้เป็นขั้นเป็นอันมากเป็นพิเศษก็คือที่ครอบครัว
 กับที่โรงเรียน พอจบการศึกษาแล้วต่างคนต่างแยกย้ายกันไป
 ทำงานในหน่วยงานเหล่านั้นก็เป็นกลุ่มผลประโยชน์ ที่ต้อง
 การให้พนักงานในหน่วยงานของตนทำงานให้แก่ตน การพัฒนา
 คุณภาพชีวิตของคนด้วย ศีลธรรม จริยธรรม จะต้องสูญเสีย
 เวลาที่จะให้แก่ราชการให้แก่องค์กรเอกชนต่างๆ จากจุดเหล่านี้
 นี้ทำให้ข้าราชการไม่ค่อยมีโอกาสฟังธรรมจนถึงไม่พร้อมที่จะ
 ฟังธรรม

สิ่งสำคัญอย่างยิ่ง คือเราขาดผู้ใหญ่เป็นหลักในการฟังธรรม ผิดกับในสมัยโบราณที่พระมหากษัตริย์ท่านเป็นหลักในการฟังธรรม เสนาข้าราชการก็ต้องฟังธรรมตามท่านไปด้วย ปัจจุบันสถาบันพระมหากษัตริย์ยังทรงฟังธรรมอยู่ แต่ว่าข้าราชการไม่ได้มีผู้นำในเรื่องเหล่านี้ เพราะฉะนั้นเวลาพูดถึงธรรมะก็ถวายเป็นหลวงไปหมด แม้เราจะมีภรรณรงค์เรื่องทศพิศราชธรรมเป็นหลักบริหารตน บริหารคน บริหารงาน บริหารรัฐได้อย่างดี คนก็ไม่นำพาจะประพฤติปฏิบัติเพราะถือเป็นเรื่องของพระราชา ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่าค่านิยมภายในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากจนกลายเป็นเรื่องที่น่าห่วง

เดิมที่เดียวเราพูดกันว่า ผู้ดีมีศีลธรรม

ต่อมาเราพูดกันว่า ผู้ดีมีสกุล

ต่อมาเราพูดกันว่า ผู้ดีมีเงิน

การยอมรับนับถือสถานะของคน การให้ความสำคัญของคนก็เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อก่อนเราพูดว่า ค่าของคนอยู่ที่ผลงาน

ต่อมาจิตใจมีความโลภ ความหลงเพิ่มขึ้น กำหนดว่าค่าของคนอยู่ที่คนของใคร ก็มีการเล่นพรรคเล่นพวกกัน และก็มี การกีดกันคนที่ไม่ใช่พวกของตน

ปัจจุบันนี้แนวความคิดว่า ค่าของคนอยู่ที่คุณมีเท่าไร
ยิ่งอาการหนักไปกว่าเดิม

เพราะฉะนั้น กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายจึงสามารถถีบ
ตัวเองได้ สถานะทางสังคม ทางการเมือง ทางทหาร
โดยเพิ่มพูนสถานะทางเศรษฐกิจให้แก่ตน จะถูกต้องตาม
ศีลธรรมหรือไม่ก็ไม่รู้ บางอย่างก็ไม่ถูกต้อง บางอย่างก็ถูก
ต้อง

เพราะฉะนั้นการจะส่งเสริมให้คน ไม่ว่าจะ เป็นข้าราชการ
หรือพนักงานบริษัทห้างร้าน องค์กรของรัฐ ตลอดจนประชาชน
ให้สนใจศึกษาและมีคุณธรรมนั้นจะต้องมีการยกย่องคนดี
ให้ประจักษ์ จะต้องลงโทษคนทำชั่วให้ประจักษ์ เพื่อสร้าง
สำนึกดีงามให้เกิดขึ้น

แต่เมืองไทยเรา แม้การประกาศใช้กฎหมายก็บังคับกัน
ไม่ค่อยได้ บางครั้งก็ใช้พวกมากข่มขู่ ใช้กฎหมายอยู่เหนือกฎหมาย
สภาพสังคมที่เป็นเช่นนี้ ยากต่อการที่จะพัฒนาจิตใจของ
ข้าราชการให้มีหิริโอตตปปะ ถ้าหิริโอตตปปะเกิดขึ้นได้เพียง
๒ ข้อเท่านั้น โลก โกรธ หลง ก็จะไปเอง เนื่องจาก
หิริโอตตปปะเป็นโลกบาลธรรม เป็นธรรมะคุ้มครองโลกเรื่อง
เหล่านี้เป็นเรื่องรับรู้กันทั่วไปในสังคมไทย แต่ขาดการนำ
อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถจะเสริมสร้างความกระตือ

รู้ร้อนที่จะศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามธรรมะในทางศาสนา เพราะว่ามีผลจากการทำดีและความซื่อสัตย์ มีความแปรผันไปได้โดยอำนาจคน โดยอำนาจเงิน ด้วยความคิดที่เป็นอคติ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้จึงมักถึงบทสรุปที่ว่าแล้วใครจะเอาลูกกระพรวนไปผูกคอแมว ในแต่ละครั้งที่มีการสัมมนาปรารภปัญหาเหล่านี้กัน

๗๖.

ในชีวิตประจำวันจริงๆ ของคนที่ชื่อว่า เป็นชาวพุทธ
ที่ดีจะทำอย่างไร? ตอนเช้า บ่าย กลางคืน หมายถึง
ธรรมที่ต้องมีประจำตน และปฏิบัติต่อบุคคลอื่น

จะต้องเป็นการอยู่อย่างมีเหตุผล มีปัญญาเป็นหลักใน
การดำรงชีวิต เพื่อดำเนินชีวิตของตนให้ถูกต้องสมเหตุสมผล
ในกรณีนั้นๆ เพราะฉะนั้นพื้นฐานการรู้จักเหตุ รู้จักผลที่จะ
ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่กรณีของกิจการงาน กลุ่มคน
กาละเทศะที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ในขณะนั้นๆ จึงมีความ
สำคัญมากเพราะชีวิตที่อยู่ด้วยปัญญานั้นเป็นชีวิตที่ประเสริฐ
ตราบดีที่ยังใช้ปัญญาเป็นเครื่องตรวจสอบพิจารณาสิ่ง
ทั้งหลายทั้งก่อนทำ ขณะทำ หลังจากทำไปแล้ว จะทำให้สิ่ง
ที่ตนประพฤติกระทำมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่
เมื่อกล่าวถึงกรณียกิจที่เหมาะสมแก่กาลเวลาส่วนมากแล้วก็
จะเป็นเรื่องของกิจที่จะต้องทำในขณะนั้น เช่น

ตื่นนอนขึ้นมาไหว้พระสวดมนต์ น้อมระลึกถึงคุณพระ

รัตนตรัย ถ้ามีความพร้อม จะมีการทำบุญตักบาตรตามกำลัง
ทรัพย์กำลังศรัทธาที่ตนจะกระทำได้ ในตอนปลายก็เป็นเรื่อง
ของการปฏิบัติภารกิจการงานดังกล่าว และเมื่อตอนกลางคืน
ก็คงอยู่ในเรื่องกิจของตนที่จะต้องทำให้ถูกต้องให้ควร โดยอาศัย
ปัญญาเป็นเครื่องมือในการกำกับ ก่อนจะนอนก็จะมีการไหว้
พระสวดมนต์เพื่อทำจิตให้น้อมรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย
เพื่อจะนอนหลับอย่างเป็นสุข เพื่อจะตื่นมาเป็นสุข

นี่เป็นกรณียกิจที่ชาวพุทธจะพึงกระทำตามสมควรแก่
กาลเวลานั้นๆ โดยใช้ปัญญาเป็นหลักในการควบคุมตนเอง

๗๗.

ปฏิจจสมุปบาท คืออะไร? ครอบคลุมอดีต ปัจจุบัน
อนาคตไถ่ไถ่ได้อย่างไร? และถือว่าเป็นจุดเด่น
ของศาสนาพุทธได้อย่างไร?

ปฏิจจสมุปบาท คือสิ่งที่เป็นปัจจัยอาศัยซึ่งกันและกัน
เกิดขึ้น เป็นกระบวนการของเหตุผล เมื่อมีเหตุก็ต้องมีผล
แล้วตัวผลนั่นเอง ก็จะกลับเป็นเหตุเพื่อให้เกิดผลอีกต่อหนึ่ง
ทำนองคล้ายๆ กับคลื่นที่เกิดขึ้นในมหาสมุทร คลื่นแต่ละคลื่น
นั้นจะมีเหตุเกิดขึ้นมาก่อนคือมีเหตุก่อนแล้วเป็นผล จากความ
เป็นผลนั่นเองก็จะทำหน้าที่เป็นเหตุสร้างคลื่นลูกใหม่ขึ้นมา
คลื่นเหล่านั้นก็เป็นผลของคลื่นลูกก่อน แต่จะเป็นเหตุให้เกิด
คลื่นลูกต่อไปทำนองคล้ายๆ กับการสืบสายสกุล เช่น ปู่ทวด
เป็นเหตุให้เกิดปู่ ปู่เป็นเหตุให้เกิดพ่อ พ่อเป็นเหตุให้เกิดเรา
และเราเองก็เป็นเหตุให้เกิดลูกหลานเรื่อยๆ ไป นี่ก็เป็นกระบวนการ
แบบธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งมีอยู่ทุกๆ ส่วนของโลก

ปฏิจจสมุปบาท จึงเป็นปฏิภินิยามลูกโซ่ แสดงถึงวงจร.

ของชีวิต ตราบใดที่บุคคลยังมีกิเลสอยู่ ก็จะมีการกระทำไป ตามอำนาจของกิเลสมากบ้างน้อยบ้าง ถ้าทำด้วยแรงกิเลส มาก การกระทำนั้นก็จะเป็นบาป ทำด้วยแรงกิเลสน้อยธรรมะ มาก การกระทำก็จะเป็นบุญในระดับต่างๆ สิ่งเหล่านั้นท่าน เรียกว่าสังขาร เมื่อคนมีกิเลสมีกกรรมก็ก่อให้เกิดเป็นวิญญาณ ที่จะถือปฏิสนธิในกำเนิดต่างๆ เมื่อมีการถือปฏิสนธิผ่านไป ก็กลายเป็นนามรูปเมื่อมีอายตนะครบก็เป็นรูปของชีวิตที่อยู่ใน ครรรรมารดา

เกิดออกมาแล้วก็กระทบกับสิ่งทั้งหลาย ที่ผ่านมาจากทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จะมีความชอบบ้างไม่ชอบบ้าง ถ้า ชอบก็รู้สึกเป็นสุข ถ้าไม่ชอบก็รู้สึกเป็นทุกข์ที่เรียกว่า เวทนา

เมื่อเกิดเวทนาขึ้นมาแล้วก็จะอยากได้ในส่วนที่เป็นสุข ไม่อยากได้ในส่วนที่เป็นทุกข์ก็กลายเป็นตัณหา

จิตใจก็จะยึดติดในส่วนของความสุข ความทุกข์หรือว่า อารมณ์ หลายท่านเรียกว่าเป็นอุปาทาน

ตัวตัณหากับอุปาทานก็คือกิเลสอีกชุดหนึ่ง จะก่อให้เกิด การกระทำที่เป็นบุญ เป็นบาปหรือเป็นผลพัฒนาการทางจิต ที่เรียกว่า อรูปฌาน ผลเหล่านั้นก็เป็นคุณภาพทางจิตที่ก่อให้เกิดเป็นความเป็นขึ้นภายในจิต ทำนองเดียวกันเมื่อตายไป แล้วก็บังเกิดใหม่ มีภพมีชาติที่หยาบบ้างกลางบ้างประณีตบ้าง

ตามสมควรแก่กรรมของบุคคลเหล่านั้นอย่างที่ทรงแสดงว่า

กรรมเป็นตัวจำแนกแบ่งแยกให้คนและสัตว์ มีความ
เลวมีความประณีตแตกต่างกัน

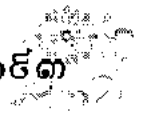
เมื่อเกิดมาแล้วก็ไหลเข้าสู่กระบวนการทางธรรมชาติ มีความ
แก่ มีความเจ็บ มีความตาย มีความพลัดพรากสูญเสีย
ชีวิตของเราก็หมุนวนกันอยู่ในลักษณะนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าใน
กระบวนการของปัจจุสมุปบาทนั้น

อวิชชา ตัณหา อุปทาน ก็เป็นกิเลส

สังขารและสังขารภพก็เป็นกรรม คือการกระทำดี
ทำชั่ว

วิญญาน นามรูป อายตนะ ผัสสะ เวทนาก็เป็น
เรื่องของชีวิตที่เป็นตัวร่างอุบัติชาติ ขรา มรณะเป็นเรื่องของ
ชีวิต จึงจะเห็นได้ว่าเป็นในสายเกิด กิเลสคือสมุทัยสังขาร
ก็เป็นผลของกิเลสบ้าง ผลของธรรมะบ้าง ส่วนชีวิตก็เป็น
ทุกขสังขาร แต่ในสายดับอีกด้านหนึ่งจะเป็นมรรคสังขารและเป็น
นิโรคสังขาร

เพราะฉะนั้น ปัจจุสมุปบาทก็คือหลักของอริยสังขารแต่เป็น
การสอนการแสดงโดยพิสดาร เป็นกระบวนการของชีวิตที่พระ
พุทธเจ้าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้ก็คงเป็นอย่างนี้
พระพุทธเจ้าเพียงแต่ตรัสรู้นำมาเปิดเผยชี้แจงแสดงไว้เท่านั้น
จะพบว่า

อวิชชา กับสังขารเป็นอดีต เหตุที่มีมาในชาติปางก่อน

วิญญาน นามรูป อายตนะ ผัสสะ เวทนา เป็นผลที่ปรากฏเป็นรูปชีวิตขึ้นในปัจจุบัน

ชีวิตในปัจจุบันนั้นเองเมื่อกิเลสยังมีอยู่ภายในใจ เวลาประสบกับอารมณ์ทั้งหลายจะมีความยินดียินร้าย มีความสุข ความทุกข์ที่เรียกว่าเวทนาดังกล่าว ตัณหาอุปาทานก็จะบังเกิดขึ้นซึ่งกลายเป็นการเพิ่มกิเลสขึ้นในปัจจุบัน เมื่อมีการกระทำอะไรไปตามอำนาจของตัณหาอุปาทาน

เพราะฉะนั้น ตัณหาอุปาทานจึงเป็นเหตุที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้การกระทำก็เป็นบุญเป็นบาปดังกล่าว และบุญบาปเหล่านั้นก็สร้างภพสร้างชาติที่มีความหยาบกลาง ประณีต ในอนาคตก็กลายเป็นวงล้อที่ท่านเรียกว่า กิเลส กรรม วิบาก มีกิเลสก็เป็นเหตุทำกรรม ทำกรรมก็รับผลของกรรม ได้รับผลของกรรมแล้วก็มีความพอใจหรือไม่พอใจในสิ่งเหล่านั้น กิเลสก็เกิดขึ้นอีก ก็ทำกรรมต่อไปอีกหมุนวนกันอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

ท่านจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภวจักร แปลว่าล้อของภพ คือสิ่งทั้งนี้ยังมีอยู่ตราบไต่ การเวียนว่ายตายเกิดของคนก็มีอยู่ตราบนั้น ทำนองเดียวกับเมล็ดพืชมียางเหนียวอยู่ในพืช พืชเหล่านั้นเมื่อได้คุณภูมิที่เหมาะสมก็จะแตกหน่อออกมากก็กลายเป็นลำต้น ลำต้นเหล่านั้นก็แตกดอกออกผลเหล่านั้นก็

รับเงื่อนไขเดิมคือมียางเหนียว ได้อุณหภูมิที่เหมาะสมกิ่งอก
สืบทอดพันธุกันมาได้ พืชพันธุ์ธัญชาติทั้งหลายก็อยู่ในโลกนั้น
ส่วนที่สูญพันธุ์ไปแล้วก็แสดงว่าหมดเชื้อที่จะสืบต่อ แต่ตราบใด
ที่มีเชื้อสืบต่อ พืชเหล่านั้นก็แพร่หลายไปได้ในส่วนต่างๆ ของ
โลก สิ่งมีชีวิตทั้งหลายก็อยู่ในขอบวนการเหล่านี้ ตราบใดที่ยัง
มีกิเลสอยู่ การกระทำกรรมก็ต้องมีอยู่ เมื่อทำกรรมแล้วจะ
ต้องรับผลของกรรม เมื่อรับผลของกรรมกิเลสก็เกิดขึ้นตาม
ผลของกรรม ทำให้การหมุนวนที่ครอบคลุมกาลทั้ง ๓ ทั้งช่วง
สั้นๆ และช่วงยาวๆ คือทั้งในขณะของความคิดในแต่ละขณะ
ตลอดถึงช่วงที่เป็นเดือนเป็นปีเป็นหลายๆ ปี ก็เป็นชาติ เป็น
หลายๆ ชาติ

ดังนั้น ปฏิจจสมุปบาทจึงถือว่า เป็นธรรมะที่มีความสำคัญ
ที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ กฎของปฏิจจสมุปบาท
จึงครอบคลุมสรรพสิ่ง และสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกให้อยู่ใน
กฎเหล่านี้

๗๘.

คำสอนในพระพุทธศาสนาข้อใดบ้างที่เหมาะสมแก่การใช้เป็นหลักสากลในการแก้ปัญหาระหว่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่สันติ มีความสุข และการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน?

ธรรมะทั้งปวงที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ในส่วนที่เป็น กุศลธรรมจะเป็นเครื่องน้อมนำบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติมีความสุข เพราะเมื่อคนปฏิบัติธรรมะแล้ว ก็ จะไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แต่เมื่อก้าวโดยโครงสร้าง

ประการแรกจะต้องศึกษาว่าอะไรเป็นอะไร จนเข้าใจ ปัญหาในกรณีนั้นๆ จากนั้นจะต้องสืบสาวไปถึงสาเหตุของ ปัญหาเหล่านั้น เมื่อพบสาเหตุแล้ว กำหนดหลักการวิธีการ ตามที่ทรงแสดงไว้เพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น สรุปว่าทุกเรื่องที่เกิดขึ้น บุคคลจะต้องหาคำตอบว่าสิ่งนั้นคืออะไร มาจากไหน ความ ประสงค์ของเราคืออะไร จะบรรลุความประสงค์เหล่านั้นโดย หลักการและวิธีการอย่างไร จากนั้นก็จะนำธรรมะไปประพฤติ ปฏิบัติให้เหมาะสมแก่กรณีนั้นๆ เช่น ปัญหาความยากไร้เหล่านี้นั้นมาจากอะไร

เมื่อพบสาเหตุแล้วก็กำหนดเป้าหมายที่เราต้องการ

เมื่อกำหนดเป้าหมายแล้วก็ศึกษาถึงหลักการว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงการแก้ปัญหาความยากไร้ไว้อย่างไรก็ปฏิบัติตามไปตามหลักของทฤษฎีธัมมิกัตถะ ๔ ประการ คือ

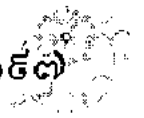
๑. มีความหมั่นขยันในการปฏิบัติภารกิจงานอย่างคนที่มีวิจรรย์ญาณเห็นการณ์ไกล จะทำงานอะไรจะทำอย่างไร จะได้ทุนมาจากไหน เมื่อลงทุนไปแล้วจะได้ผลเท่าไร จำหน่ายที่ไหน จะได้กำไรเท่าไร เป็นต้น

๒. เมื่อได้ทรัพย์สมบัติมาแล้วก็มีหลักของการรักษาทรัพย์โดยแบ่ง ๒ ส่วนไว้เพื่อลงทุนต่อไป ๑ ส่วนบริโภคใช้สอยในครอบครัว อีกหนึ่ง ๑ ส่วนเก็บออมเอาไว้

๓. คบหาสมาคมกับคนดี ร่วมหลักความคิดร่วมกิจกรรม ร่วมผลประโยชน์ มีอุปการะพร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตน

๔. รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอยทรัพย์สมบัติไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินไป ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินไป

ถ้าทำได้เช่นนี้บุคคลก็จะได้รับความสุขจากการมีทรัพย์สามารถใช้จ่ายทรัพย์ จากการที่ไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินใคร และจากการที่ระกอบอาชีพไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม ปัญหา

ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม ซึ่งเรียกว่าปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยา เกิดขึ้นจากการเบียดเบียนประทุษร้ายกัน

ถามว่าทำไมคนจึงมีการเบียดเบียนประทุษร้ายกัน

ตอบว่าเพราะบุคคลเหล่านั้นลุ่มอำนาจแก่กิเลสมีความโลภจัด มีความโกรธจัด มีความหลงจัด สิ่งที่เราต้องการคือการไม่เบียดเบียนกัน ในชั้นศีลธรรมจรรยาที่ปฏิบัติไปตามหลักของศีลทั้ง ๕ ประการ งดเว้นไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของบุคคลอื่น งดเว้นไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของบุคคลอื่น งดเว้นการล่วงเกินคู่ครองคนอื่น จะพูดกับใครก็พูดจาแต่เป็นคำสัตย์คำจริง และไม่ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติด การครองชีวิตในทรัพย์สิน ในคู่ครอง ในผลประโยชน์ของกันและกัน การอยู่ร่วมกันก็จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขแม้ปัญหาในแนวอื่นก็จะมีลักษณะอย่างนั้น ซึ่งอาจจะกล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่งว่า ถ้าบุคคลภายในสังคมดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของศีล สมาธิ และปัญญาแล้ว ก็จะมียุติการเบียดเบียนประทุษร้ายกัน เมื่อการเบียดเบียนประทุษร้ายกันได้ลดลงไป ความสุข ความสงบก็จะเกิดขึ้นตามสมควรแก่เหตุที่เขาได้ประกอบกระทำกัน

๗๙.

เราจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ว่าเป็นสิ่งนี้ผิด
จากคำสอนของพุทธศาสนา
เมื่อเราต้องไปอยู่ในที่ซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

ข้อนี้เมื่อกล่าวโดยสรุป จะต้องมองให้เป็นภาพรวมให้ได้เสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การมองในแง่ศีลธรรมจรรยา เป็นระเบียบกติกากันเพื่ออยู่ร่วมกันโดยปกติสุขภายในสังคม แม้คนเราจะอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยพื้นฐานแล้วชีวิตทุกชีวิตในโลกนี้ ต้องการความสุขและไม่ต้องการความทุกข์

เพราะฉะนั้น การกระทำอะไรก็ตามที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและคนอื่นให้เดือดร้อน การกระทำนั้นก็ต้องงดเว้น และการกระทำอะไรที่แม้จะเดือดร้อนเฉพาะตนเอง ก็ไม่ประพฤติกระทำเช่นนั้น เพราะคนทั้งหลายจะมีความรู้สึกกระทบกระเทือนต่อเมื่อการกระทำนั้นกระทบต่อสวัสดิภาพของเขา กระทบต่อสวัสดิภาพของสิ่งของและคนที่เกี่ยวเนื่องกับเขา เมื่อ

งดเว้นการเบียดเบียนประทุษร้ายคนอื่น และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นได้ คนอื่นก็จะงดเว้น ไม่มีการประพฤติกกระทำที่จะเป็นการเบียดเบียนต่อเรา ต่อคน สัตว์ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรา เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้จะอยู่ในวัฏมรรณมใดก็ตาม ก็สามารถอยู่กับบุคคลนั้นได้โดยปกติ ดังนั้นคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ในตอนสุดท้ายก่อนจะปรินิพพานที่ว่า

“เธอทั้งหลายจงทำประโยชน์ตนและประโยชน์บุคคลอื่นให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด”

สามารถที่จะนำไปใช้โดยไม่ต้องประยุกต์เลยตามสมควรแก่กรณีนั้นๆ ไม่ว่าจะอยู่ในส่วนใดของโลกก็ตาม

๘๐.

ปัญญาที่ถือว่าเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
ถึงธรรมชาติต่างๆ และทำให้เข้าใจพระพุทธศาสนา
ได้ดีขึ้น และอาจจะนำพาชาวต่างประเทศมานับถือ
ศาสนาพุทธด้วย อยากทราบว่าความจริงนั้น
มีกี่ระดับ ตัวปัญญานั้นมีกี่ชั้น?

อันที่จริงปัญญากับความรู้เป็นเรื่องเดียวกัน พระพุทธ
ศาสนาแสดงปัญญาไว้เป็น ๒ กลุ่ม

กลุ่มแรกเรียกว่า **สชาติกปัญญา** เป็นความรู้ที่ติดตัวมา
โดยกำเนิดของบุคคลเหล่านั้น ถ้าความรู้มีลักษณะโดดเด่นเรา
เรียกว่า **พรสวรรค์** ซึ่งโดยพื้นฐานข้อนี้คนจะแตกต่างกันโดย
กำเนิด การเรียนรู้อะไรได้รวดเร็วกว่าคนอื่นก็ถือว่าคนเหล่านี้
มีสชาติกปัญญามาก จนกลายเป็นสิ่งที่เราเรียกว่าพรสวรรค์

ปัญญาอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า **โยคปัญญา** คือปัญญา
ที่เกิดขึ้นจากประกอบกระทำทำให้บังเกิดขึ้น ซึ่งท่านแบ่งไว้
เป็น ๓ ระดับ คือ

๑. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทาง
ประสาทสัมผัส คือ เห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู สูดดมด้วยจมูก
ลิ้มด้วยลิ้น ถูกต้องด้วยกาย ตริกนี้กหรือพิจารณาด้วยใจ

๒. จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการนำ
ประสบการณ์เหล่านั้นมาคิดมาพิจารณาแยกแยะให้รู้ว่าอะไร
เป็นคุณ อะไรเป็นโทษ อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่ใช่ประโยชน์
อะไรเป็นทางเสื่อม อะไรเป็นเหตุแห่งความทุกข์ เป็นต้น

๓. ภาวนามยปัญญา งดเว้นในสิ่งที่ไม่ดี ประพฤติปฏิบัติ
ในสิ่งที่ดีเป็นปัญญาเกิดขึ้นจากการลงมือประพฤติปฏิบัติ
กรอบของการปฏิบัตินั้น ถ้ามองในแง่ของโครงสร้างก็จะมีอยู่
๔ ลักษณะ คือ

๑. การปรับใจยอมรับความจริงที่มีอยู่เป็นอยู่โดย
ธรรมชาติธรรมดาของชีวิตทั้งหลาย เช่นชีวิตเกิดมาแล้วก็จะ
ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ต้องพลัดพรากสูญเสียเป็นเรื่อง
ธรรมดา เมื่อประสบกับสิ่งเหล่านั้นเข้า จิตใจจะไม่หวั่นไหว
โศกเศร้า เพราะรับความจริงที่เป็นธรรมชาติเหล่านั้น

๒. ศึกษาในส่วนที่เป็นโทษ ให้เห็นว่าเป็นโทษแล้ว
ก็พยายามลดละไม่ประพฤติไม่กระทำ

๓. ส่วนใดที่เป็นความสุข ความสงบ ความเยือกเย็น
ในชีวิตในครอบครัวในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ก็กำหนดเป็น

เป้าหมายที่จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางเหล่านี้

๔. นำธรรมะที่ทรงแสดงไว้ในฐานะนั้นๆ มาประพฤติปฏิบัติเป็นภาวนามยปัญญา ทำสิ่งที่ไม่ให้มีขึ้นทำสิ่งที่ไม่เป็น ให้เป็นขึ้น โดยนัยหนึ่งทรงเรียงปัญญาความรู้เอาไว้เป็น ๓ ระดับ ซึ่งเมื่อกล่าวโดยเนื้อหาแล้วก็เป็นเช่นเดียวกับปัญญาก็คือ

ญาณปริปัญญา รู้ด้วยการเรียนรู้ ทางประสาทสัมผัส ทั้ง ๖ ดังกล่าวแล้ว

ตึรณปริปัญญา นำเรื่องเหล่านี้มากลั่นกรองเพ่งพิริจ พิจารณาแบบเดียวกับจินตามยปัญญา

ปหานปริปัญญา รู้อะไรเป็นความชั่ว เป็นโทษ เป็นเหตุแห่งความทุกข์ ก็ละได้ รู้อะไรเป็นความดีงามก็ประพฤติปฏิบัติได้ ซึ่งก็มีความหมายเช่นเดียวกับภาวนามยปัญญา อาจจะมีปัญหาในการใช้ปัญญานั้น เรามีคำที่พูดกันว่า “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” ท่านจึงเรียกอีกนัยหนึ่งว่าความฉลาดคือ

อบายโกศล มีความฉลาดในทางเสื่อม

อายุโกศล ฉลาดในทางเจริญ ตามปกติแล้วคนก็มีความฉลาดในจุดนี้อยู่

อุบายโกศล มีอุบายวิธีในการที่จะหลีกเลี่ยงหนทางเสื่อม

มาดำเนินในทางเจริญ ซึ่งโดยเนื้อหาแล้วก็เป็นเช่นเดียวกับ
ภาวนามยปัญญาและปหานปริญญา ปัญญาในระดับนี้ชื่อว่า
เป็นปัญญาที่คุ้มครองตัวเอง ได้รู้ว่าอะไรเป็นโทษที่เกิดขึ้นแล้ว
ก็พยายามลดละ สิ่งอะไรเป็นความดีที่ยังไม่เกิดก็พยายามเสริม
สร้างขึ้น ใช้ความพยายามรักษาส่วนแห่งความดีเหล่านี้เอาไว้
อันเป็นโครงสร้างของสัมมาวายามะ

๘๑.

ทุกประเทศมีแต่การถือเรา ถือเขา จึงทำให้เกิด
ปัญหาการแยกผิวและชนชั้นมากมาย อยากทราบว่า
พระพุทธศาสนามีหลักธรรมข้อใดเมื่อคนปฏิบัติแล้ว
การถือผิวและการแบ่งแยกชนชั้นจะหายไปทันใด
หรืออาจทำให้อัตตาลดลง

การยึดถือในแนวนั้นเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของสิ่งมีชีวิต
ทั้งหลาย ที่อาศัยพื้นฐานการรักตนและพวกพ้องของตน เมื่อ
รักมากเข้าก็กลายเป็นหลงตน เป็นพวกตน มีการยึดติดใน
ตนและพวกของตน จึงแบ่งแยกเป็นเราเป็นเขา เป็นพวกเรา
พวกเขาเป็นวรรณะนั้น วรรณะนี้ เป็นชาตินั้น ชาตินี้ พวก
นั้น พวกนี้

แนวความคิดในทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นการมองใน
สภาพที่เป็นจริง ถือว่าชีวิตทั้งหลายในโลกนี้ล้วนแต่เป็นพวก
อาศัยโลกเกิดมาอยู่ในโลกชั่วคราวชั่วคราว แล้วจะจากโลกนี้ไป
จึงถือว่าทุกชีวิตเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วย
กัน อยู่ในสังสารวัฏ

ในชั้นของศีล ทรงสอนให้บุคคลงดเว้นการทำลายสิ่งที่มี
ลมหายใจให้ตาย ให้ทุกคนยอมรับสิทธิในการมีชีวิตอยู่ของกัน
และกัน ไม่ไปทำลายหักล้างกัน การที่จะลดละอดีตตา ความ
เป็นตัวเป็นตนลงไปได้นั้น เราอาจจะใช้ธรรมะข้อใดก็ได้ เช่น
เมตตาปรารถนาที่จะเห็นตนเองอยู่อย่างไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่
เบียดเบียนกัน ทำให้เกิดความคิดในแนวที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา
ว่า แม้คนอื่น สัตว์อื่นก็ต้องการอย่างนั้น ยอมรับความจริงที่
ทุกชีวิตต้องการอยู่ในโลกอย่างไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียน
กัน ไม่ประทุษร้ายกัน ต้องการเห็นแต่ละชีวิตอยู่ดีมีสุข ตาม
สมควรแก่ฐานะของตน ก็จะเกิดการยอมรับนับถือสถานะของ
กันและกัน

ในชั้นนี้ เป็นระดับของศีลธรรมจรรยา แต่เมตตาธรรม
นั้นเป็นธรรมะที่คุ้มครองโลกให้เกิดการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข
แต่ระดับที่จะถ่ายถอนอดีตตาออกไป จำเป็นจะต้องปฏิบัติ
พัฒนาปัญญาขึ้นไป จนสามารถถ่ายถอนมานะ ทิฐิ ที่ทำ
ให้รู้สึกว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ หรือว่าเป็นตัวตนของเรา
ฉะนั้นท่านที่จะลดอดีตตาลงไปได้จริงๆ ก็ต้องเป็นระดับพระ
อริยบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไป ระดับของสามัญชนท่าน
จึงสอนเพียงเรื่องของเมตตา เรื่องของความละอายต่อบาป
ความสะดุ้งกลัวต่อบาปเพื่อให้สามารถลดละตัณหา มานะ ทิฐิ

ลงไป ถ้ายอมรับนับถือสถานะของกันและกันได้ สมภาพ
ภวดรภาพ เสรีภาพที่เรียกต้องการก็จะเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ
ดังนั้นเมตตากรุณาจึงเป็นฐานสำคัญในการที่จะลดละความ
เป็นเราเป็นเขาลงไปในชั้นของศีลธรรมจรรยา

๘๒.

สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนแก่ภิกษุกับที่สอนแก่ฆราวาสนั้น
เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรหรือไม่?

- อันที่จริงแล้วธรรมะก็คือธรรมะ แต่ในการสอนธรรมแก่ชาวบ้านทั่วๆ ไป เช่นความมีสติ จะทรงสอนระดับที่เหมาะสมแก่ฐานะของชาวบ้าน แต่ถ้าทรงมองเห็นว่าชาวบ้านเหล่านั้นมีพื้นฐานทางวาสนาบารมีสูงพอ คำสอนเหล่านั้นก็จะปรับขึ้นไปอยู่ในระดับเดียวกับที่สอนพระภิกษุ ข้อนี้จะเห็นได้ว่า ถ้าให้ชาวบ้านรักษาศีลเท่ากับพระก็เป็นชาวบ้านไม่ได้ แต่ให้พระรักษาศีลอย่างชาวบ้านก็เป็นพระไม่ได้ ในความเป็นศีลนั่นเองเป็นเรื่องของการยอมรับสิทธิทางชีวิต ทางทรัพย์สิน ทางคู่ครอง ทางผลประโยชน์ของกันและกัน ดังนั้นเมื่อเราเชื่อมโยงคุณศีลของพระทั้งหมดก็จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์เกี่ยวข้องกับชีวิต เกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศ เกี่ยวข้องกับคำพูด เกี่ยวข้องกับการควบคุมสติตัวเองซึ่งเชื่อมโยงไปจากศีลทั้ง ๕ ประการ เพียงแต่ว่าประเด็นขึ้น มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น แต่ผลก็คือการสงบ

เวร สงบภัย สงบอันตราย เมื่อสอนโดยสรุปจะสอนชาวบ้านเป็นทาน คีล ภาวนา สอนพระเป็นศีล สมาธิ ปัญญา เรื่องกิเลสสอนชาวบ้านเป็นโลกะ โทสะ โมหะ สอนพระเป็นราคะ โทสะ โมหะ เพื่อให้เหมาะสมแก่สถานะของท่าน เหล่านั้น แต่ทั้งหมดก็คือการลดกิเลส ลดความทุกข์ลงไป เพิ่มความสุข เพิ่มความสงบ ความดีให้มากยิ่งขึ้น การปฏิบัติจึงเป็นไปตามกำลังความสามารถของแต่ละท่าน แต่พอถึงระดับเป็นพระอรหันต์คุณ ท่านจะมีคุณธรรมเสมอกันในระดับของคุณธรรม ระดับศีลก็อาจจะแตกต่างกันในชั้นหยาบ กลาง ละเอียด เช่น ฆราวาสธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มี

สังขะ ความสัตย์ซื่อต่อกัน

ทมะ การฝึกปรือตนเองการข่มใจตนเอง

ขันติ ความอดกลั้น ความอดทน

จาคะ ความสละให้ปัน

เป็นธรรมะที่เหมาะสมสำหรับผู้ครองเรือน แต่พระองค์เองจะต้องมีสังขะเพิ่มขึ้นมากกว่านั้น จะต้องมีการฝึกปรือตนเองและหักห้ามใจตนเองมากกว่านั้น จะต้องมีขันติอดทน อดกลั้นมากกว่านั้น จะต้องมีการสละที่มากขึ้นไปกว่านั้น แต่ธรรมะก็คือ สังขะ ทมะ ขันติ จาคะนั่นเอง เพียงแต่ปริมาณความเข้มข้นสูงขึ้น ก็ทำนองคล้ายๆ กับการสร้างบ้านสร้างเรือน

คงจะใช้อุปกรณ์ประเภทเดียวกัน แต่ว่าปริมาณของอุปกรณ์ ขนาดของอุปกรณ์ในการก่อสร้างจะมากน้อยแตกต่างกัน

การพัฒนาคนตามหลักของพุทธศาสนาก็เป็นเช่นนั้น แต่ธรรมะก็คือธรรมะ เพียงแต่จะใช้มากหรือใช้น้อย เช่น การสละประโยชน์สุขของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ของราษฎร และของพระราชาในชั้นธรรมะก็เรียกว่าจาคะเหมือนกัน แต่ว่ากรอบของคนที่จะต้องเสียสละมีมากน้อยไม่เหมือนกัน พระมหากษัตริย์มีคนในความรับผิดชอบมากกว่า ราษฎรมีคนในความรับผิดชอบน้อยกว่า แต่เมื่อทำได้ปฏิบัติได้นั้นก็คือการเสียสละประโยชน์สุขของตนเพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลอื่น เวลาปฏิบัติก็ปฏิบัติไปตามกำลังความสามารถตามภาระหน้าที่ ตามกรอบขอบข่ายความรับผิดชอบแต่ละบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติก็คือให้ความสุขความสะดวกสบาย ความเจริญก้าวหน้าแก่คนอื่นนั่นเอง

๘๓.

ถ้าไม่มีศรัทธาก่อน จะศึกษาและปฏิบัติธรรมใน
พุทธศาสนาได้ผลเพียงไร? ในเมื่อพระพุทธเจ้าทรง
สอนให้ใช้ปัญญาพิจารณา เหตุไรจึงมีศรัทธาอยู่ด้วย

ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า ในแง่ของความเป็นจริงชีวิตของ
คนทั้งหลายในโลกนั้นเราใช้ศรัทธามากกว่าปัญญา แต่เมื่อได้
พัฒนาปัญญามากขึ้น จะควบคุมศรัทธาให้มีเหตุมีผลยิ่งขึ้น
พิจารณาที่มาของข่าว บุคคล เอกสารเหล่านั้น เมื่อก่อนอาจ
จะเชื่อ แต่พอมีปัญญาพิจารณาแยกแยะ บางอย่างก็ปฏิเสธ
ไป บางอย่างพิสูจน์ตรวจสอบ แล้วอาจเชื่อมากขึ้น การปฏิบัติ
ถ้าเราขาดศรัทธา จะปฏิบัติไม่ได้ บางครั้งอาจพูดว่าเราใช้
ปัญญาพิจารณา เช่น รับประทานยา เพราะสรรพคุณดี แต่
อย่าลืมว่าก่อนหน้านั้นเรามีความเชื่อในตัวหมอและยาอยู่ก่อน
เราเชื่อว่ายานี้สรรพคุณดี เพราะฉะนั้นในจุดนั้นดูแล้วคล้ายจะ
มีปัญญาอย่างเดียวจริงๆ มีศรัทธาอยู่ด้วย ศรัทธากับปัญญา
จึงต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน มีเรื่องเป็นอันมากที่ต้องใช้ศรัทธา

นำไปก่อน แต่พอถึงจุดหนึ่งก็ใช้ปัญญา นำได้ คนที่ใช้ปัญญา ล้วนๆ เป็นคนที่ผ่านศรัทธามาแล้ว ศรัทธาของท่านมั่นคงแล้ว แสดงว่าแม้ในจุดนั้นเองก็คงมีศรัทธาคู่กับปัญญา แม้การตรวจสอบดูจิตใจของตนในการประพฤติปฏิบัติสิ่งทั้งหลาย ในการเชื่อถือสิ่งทั้งหลาย จะพบว่า มีทั้งศรัทธาและปัญญา เพียงแต่ ะไรมาก ะไรน้อย ะไรนำหน้าเท่านั้นเอง การปฏิบัติที่ถูก ต้องแล้วศรัทธากับปัญญาจะต้องอยู่ในระดับที่สม่ำเสมอ ถ้าหากว่าศรัทธามากจะงมงาย ศรัทธาน้อยจะไม่เกิดเป็นพลัง ผลักดันให้ลงมือประพฤติปฏิบัติ ปัญญามากไปจะเป็นคนสติ เฟื่อง ปัญ्यान้อยไปจะเกิดความบกพร่องแยกแยะอะไรไม่ ชัดเจน ดังนั้นท่านจึงสอนให้ปรับศรัทธากับปัญญาอยู่ในระดับ ที่สม่ำเสมอ พร้อมทั้งจะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับกรรมฐาน
งานของจิต

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๘๔.

การทำสมาธิทำเพื่ออะไร การทำสมถะและวิปัสสนา
ต่างกันโดยวิธีการทำ โดยระยะของการทำอย่างไร
หรือไม่ ทั้ง ๒ อย่างจำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีอาจารย์
คอยแนะนำตามขั้นตอน ทั้ง ๒ อย่างจะประยุกต์
มาใช้ในชีวิตประจำวันของสังคมทั่วไปได้อย่างไร?

สมาธิทำเพื่อให้เกิดความสงบขึ้นภายในจิตใจ โดยปกติ
แล้วจิตใจคนที่ขาดการฝึกปรือมักจะถูกกลุ่มรุมด้วยกิเลสที่
ท่านเรียกว่านิวรณ์ มีความคิดส่ายไปในเรื่องที่รักใคร่พอใจบ้าง
ส่ายไปในเรื่องที่ไม่ชอบใจไม่พอใจบ้าง

กายจิตไม่พร้อมมีสภาพง่วงเหงาหาวนอน เชื่องซึมหงอย
เหงา หดหู่ เคลิบเคลิ้ม จืดชืด ซาเย็น เหงื่ออเหนียว ทั้อถอย
แข็ง หมดอาลัยตายอยากในชีวิตบ้าง

จิตใจฟุ้งซ่านซัดส่าย เลื่อนลอย เหม่อลอยไปในอารมณ์
ต่างๆ บ้าง

มีความเคลือบแคลงสงสัยไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจ สูญเสีย

ความเชื่อมั่นในตนเองบ้าง สภาพจิตที่มีลักษณะอย่างนี้ย่อม
มีปัญหาแก่ทุกคน ดังนั้น การสอนการปฏิบัติระดับสมาธิเรียก
อีกอย่างหนึ่งว่า สมถกรรมฐาน ซึ่งท่านนิยามความหมายไว้
ว่า

การกระทำอย่างใดก็ตามที่สามารถทำให้นิวรรณ์ทั้ง
๕ ประการ สงบระงับลงไปได้ การปฏิบัตินั้นเรียกว่า
สมถกรรมฐาน

สมถะและวิปัสสนาต่างกัน โดยวิธีการและระยะของการ
ทำอย่างไรหรือไม่?

อันที่จริงตัวอารมณ์คือใช้สิ่งที่เราเรียกว่านามรูปด้วยกัน
คำว่ารูปคือสิ่งที่เราเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู สูดดมด้วยจมูก
ลิ้มด้วยลิ้น ถูกต้องด้วยกาย คำว่านามก็คือสิ่งที่เรารู้ด้วยใจ

สมถะนั้นจะใช้สติเป็นตัวสนับสนุน วิปัสสนาใช้ปัญญา
พิจารณาเป็นหลัก ใช้สติกับความเพียรเป็นตัวหนุน สมถะจึง
มุ่งไปที่ความสงบ ปัญญามุ่งไปที่การพิจารณาเพื่อให้เห็น
ความจริงของสิ่งทั้งหลายว่า ความจริงที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร

ตามปกติแล้วพื้นจิตใจของบุคคล จะมองโลกมองชีวิต
ในแง่ที่ไม่ยุติด้วยความเป็นจริง ปัญหาต่างๆ จึงเกิดขึ้น เพราะ
การมองโลกในลักษณะนี้ ซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกว่าวิปลาส

ความวิปลาสที่มีอยู่ภายในจิตใจนั้น จะมีความหยาบ กลาง
ละเอียดยกออกไป ที่ท่านใช้สำนวนบาลีว่า

สัญญาวิปลาส ความทรงจำที่คลาดเคลื่อน

จิตตวิปลาส ความคิดที่คลาดเคลื่อน

ทิวฐวิปลาส ความเห็นที่คลาดเคลื่อน ซึ่งแบ่งออกเป็น
๓ ประการ ได้แก่ความจำ ความคิด ความเห็น

สิ่งซึ่งไม่สวยไม่งามว่าเป็นของสวยงาม เรียกว่า สุขวิปลาส

มองเห็นสิ่งซึ่งไม่เที่ยงแท้แน่นอนว่า เป็นสิ่งซึ่งเที่ยงแท้
แน่นอน เรียกว่า นิจวิปลาส

มองเห็นสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นความสุข เรียกว่า สุขวิปลาส

มองเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ตัวใช่ตนว่าเป็นตัวเป็นตน เรียกว่า
อัตตวิปลาส

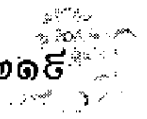
เพราะฉะนั้น การใช้ปัญญาพิจารณา ก็เพื่อจะถ่าย
ถอนการยึดติดในสิ่งที่ไม่สวยไม่งามว่าเป็นของสวยงาม ไม่เที่ยง
ว่าเที่ยง เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนว่าเป็นตัวเป็น
ตน ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วก็เหมือนกับมองเห็นสีทั้งหลาย
เขียวก็คือเขียว แดงก็คือแดง ดำก็คือดำ เป็นการยอมรับ
ความจริงของสิ่งเหล่านั้นว่า ความจริงเป็นอย่างไร จะช่วยให้
ใจถ่ายถอนตัณหา ความยึดถือว่าเป็นของเรา มานะ ความ

ยึดถือว่าเป็นเรา ทิฐิความยึดถือว่าเป็นตัวเป็นตนของเราให้เบาบางจางคลายลงจนหมดสิ้นไป เพราะฉะนั้นผลจากการประพฤติปฏิบัติสมณะจะสงบกิเลสเอาไว้ แต่ก็กำเริบได้ วิปัสสนาเป็นการตัดรากเหง้าของกิเลสจึงเป็นปัจจัยที่อิงอาศัยกันและกัน

ถามว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีอาจารย์คอยแนะนำ ถ้ามีการศึกษารอบรู้แตกฉานด้วยตัวเองมากพอก็ไม่จำเป็น มีปัญหาอะไรก็สอบถามจากเรื่องที่ศึกษาเล่าเรียนมาได้ แต่ถ้าหากว่าพื้นฐานทางการศึกษาเรียนรู้ไม่มากพอต่อการจะตัดสินใจ ขาดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเจริญสมณะและวิปัสสนา ถ้าไม่มีครูอาจารย์บอกกล่าวแนะนำให้ถ้าเกิดปัญหาก็กแก้ไม่ได้ จุดนี้ถึงจำเป็นจะต้องมีอาจารย์บอกกล่าว แต่ไม่ถึงกับไปควบคุม ส่วนที่มีการควบคุมอย่างในปัจจุบัน ที่จริงเป็นเรื่องที่ไม่มีในคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนา เป็นแนวการประพฤติกระทำของคนรุ่นใหม่ ดูแล้วคล้ายๆ จะต้องการความยิ่งใหญ่ ต้องการมีอำนาจ ศาสนาจริงๆ ท่านจึงแบ่งเป็นปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ คือก่อนจะประพฤติปฏิบัติจะต้องศึกษาให้เกิดความเข้าใจเสียก่อน แล้วจึงลงมือประพฤติปฏิบัติมีปัญหาขึ้นมา ก็อาศัยสิ่งที่ศึกษานั้นเป็นเครื่องตัดสินใจ ฉะนั้นผลคือปฏิเวธก็จะเกิดขึ้นมาได้

ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดให้พระที่บวชใหม่อยู่

ในสำนักครูอาจารย์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี เพื่อศึกษาประพฤติปฏิบัติในระดับศีลเป็นหลัก ระดับสมาธิ ระดับปัญญา รองลงมาจนสามารถที่จะคุ้มครองตนได้รักษาตนได้ จึงแยกออกไปปฏิบัติตามลำพัง ในกรณีนี้มีบางท่านก็ไม่มีครูอาจารย์อะไร แต่อาศัยปริยัติที่ศึกษามานั่นเอง ตัดสินวินิจฉัยอารมณ์ต่างๆ ที่บังเกิดขึ้น

ส่วนการจะใช้ในชีวิตประจำวัน ที่จริงไม่ใช่เรื่องประยุกต์ แต่ควรใช้ให้เป็นที่นั้น เพราะชีวิตประจำวันเราก็ต้องมีความสงบ อย่างน้อยก็สงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อความสงบ มีปัญหาว่าุ่นสับสนมากก็ไม่สนใจบ้าง อดกลั้นอดทนไว้บ้าง แม่เมตตาไปบ้าง หักห้ามใจตัวเองไว้บ้าง ความสงบก็จะเกิดขึ้นภายในใจ

วิปัสสนาจึงจำเป็น เพราะในชีวิตประจำวันนั้น เราจะต้องเจอกับสิ่งที่เราเข้าใจว่าสวยงาม เข้าใจว่าเที่ยง เข้าใจว่าเป็นสุข เข้าใจว่าเป็นตัวเป็นตน แต่เขาก็แสดงสถานะของเขาเองว่าไม่สวยงาม ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนออกมา ถ้าได้ฝึกปรืออบรมมาดีก็จะรู้ว่าสิ่งที่ไม่เที่ยง แสดงความไม่เที่ยงออกมา ปัญญา ก็จะเกิดขึ้นคุ้มครองจิต รักษาจิตเอาไว้ว่าสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นธรรมดา ได้แสดงความไม่เที่ยงออกมาแล้ว เช่น ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากความเจ็บ ความตาย ความพลัดพราก

สูญเสีย แม้ความแก่ แต่ถ้าเรามีปัญญาพิจารณาอยู่สม่ำเสมอ เมื่อความแก่ ความเจ็บ ความตายและการพลัดพรากเกิดขึ้น ปัญญาก็จะเกิดขึ้นรู้เท่าทันตามสมควรแก่กรณีนั้นๆ ว่า สิ่งทั้งหลายจะต้องแก่ จะต้องเจ็บ จะต้องตาย จะต้องพลัดพรากเป็นธรรมดา ก็แก่ ก็เจ็บ ก็ตาย ก็พลัดพรากไปแล้ว แสดงว่าเป็นธรรมดาตามธรรมชาติ จะสงบใจจากความคิดพล่านได้อย่างที่ท่านใช้เป็นคาถาบังสกุลของพระที่ว่า

“สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีการเกิดขึ้นมาแล้ว มีการดับไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป การทำให้สงบระงับในสัตว์และสังขารทั้งหลายเหล่านั้นได้เป็นความสุข”

เพราะฉะนั้น สมถะกับวิปัสสนาที่ต้องใช้มาก ก็คือใช้ในชีวิตประจำวัน ที่จริงไม่ใช่เรื่องประยุคต์อะไร เป็นของสำเร็จแล้ว ประยุคต์นั้นคือสิ่งที่เขาสร้างมาใช้ในกรณีหนึ่ง แต่จำเป็นต้องเอามาใช้กับกรณีอื่นก็ต้องปรับใช้ แต่สมถกรรมฐานใช้กับอารมณ์ที่มากกระทบทางประสาทสัมผัสก็คือนามรูป ชีวิตเราก็เป็นนามรูป โลกก็เป็นนามรูป เราเกี่ยวข้องกับนามรูปอยู่ทุกวัน

การเอาหลักสมถกรรมฐาน หลักของความสงบ หลักของปัญญาไปใช้ในการดำเนินชีวิตจะช่วยให้ชีวิตเป็นชีวิตที่ประเสริฐอย่าง que พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า “ชีวิตที่อยู่ด้วยปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐ” นั่นเอง

๘๕.

เมื่อบุคคลนั่งสมาธิแล้ว จิตรวมตัวกันดีแล้ว
จะทำให้ลอยตัวสูงขึ้นได้ ข้อนี้จริงหรือไม่?

ผลของสมาธิในลักษณะนี้เป็นอาการของปีติ กรณีลอยตัวนั้นท่านเรียกว่า อูพเพงคาปีติ เป็นปีติที่โลดโผน เป็นเรื่องวาสนาบารมีของท่าน แต่จะต้องลอยอยู่ในขณะที่เป็นสมาธิ ในขณะที่ลอย ถ้าลืมตา สมาธิก็แตกตกลงเป็นอันตรายได้ ถ้าท่านมีสมาธิมีปีติเกิดขึ้นก็ลอยได้

อันที่จริงไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร เช่นคนดีใจ บางกรณีจะกระโดดลอยขึ้นไปผิตปกติ หรือแม้แต่ความตกใจ จะกระโดดลอยขึ้นไปได้เกินปกติ แสดงว่าใจในขณะนั้นมีพลัง เกิดแรงผลักดันให้เกิดการกระทำซึ่งเกินวิสัยปกติได้ พลังเหล่านี้ไม่ได้อยู่เฉพาะปีติ เช่น พลังของศรัทธาจะทำให้คนทำอะไรได้อย่างน่าทึ่ง น้าอัศจรรย์ ศรัทธาในศาสนาบางศาสนา เช่นศาสนาอิสลาม เป็นต้น คนมาประชุมกันที่วิหารกะบะห์

ปีหนึ่งๆ ไม่รู้กี่ล้าน ก็อยู่กันได้โดยไม่มีปัญหาอะไร จิตใจของแต่ละคนมุ่งไปที่วิหารกะบะห์ มีการผ่อนปรน ออกลั่น
อดทนปฏิบัติศาสนกิจกันอย่างน่าทึ่ง เรื่องเหล่านี้จึงเป็นไปได้
สำหรับท่านที่สภาพจิตเป็นเช่นนั้น

๘๖.

เมื่อนั่งสมาธิจนแนวแน่ ผู้มีสมาธิจะรู้สึกเหมือน
ไม่ได้หายใจก็อาจจะกลัว ควรอยู่เฉยๆ
หรือควรปฏิบัติอย่างไร?
จริงหรือไม่ที่นั่งสมาธิแล้วจะเป็นบ้า?

รู้สึกเหมือนไม่หายใจนั้นเป็นอาการที่เกิดขึ้นจากการ
เจริญอานาปานสติ ซึ่งกำหนดระดับรู้ลมหายใจเข้าออก พอถึง
จุดหนึ่งลมจะละเอียดจนรู้สึกคล้ายๆ ไม่หายใจ ในจุดนี้ท่าน
สอนว่าให้มนสิการดูว่า คนนั่งสมาธิเมื่อถึงจุดหนึ่งลมหายใจ
จะค่อยๆ แผ่วขึ้นมาโดยลำดับก็ไม่ต้องตกใจ ให้กำหนดดูจุดที่
ลมกระทบไปเลย ท่านอุปมาว่า เหมือนกับคนเลี้ยงโค โค
เกิดหายไป เขารู้ว่าเวลาโคหายไปไหนก็ไม่ต้องไปเที่ยวตาม ไป
รออยู่ที่ท่าน้ำก็ไปเจอโคลงไปตึมน้ำอยู่ ลมหายใจที่เกิดขึ้น ที่
หายไป จะมีลักษณะอย่างนั้น เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนไม่
ให้กลัว สอนให้พิจารณาดังกล่าว

ส่วนคนที่นั่งสมาธิแล้วเป็นบ้า นั้น แท้จริงแล้วสมาธิก่อให้เกิด
เกิดความสงบ ให้เกิดปัญญาขึ้น เน้นถึงการฝึกปรีโสสติ ทำ

ให้คนหายบ้า เพราะคนบ้าเป็นคนที่ขาดสติ แต่การฝึกสมาธิ คือฝึกให้จิตมีสติ นั่นเป็นความขัดแย้งกับความบ้าอยู่ในตัวแล้ว

แต่เป็นไปได้ที่คนนั่งสมาธิผิดวิธีมีการปรับปรุงแต่ง ขาดปัญญาพิจารณา เวลาเกิดนิมิตอะไรต่างๆ ขึ้นมา เกิดความกลัว เกิดตกใจก็อาจจะเป็นบ้าได้ แต่หมายความว่าในขณะที่นั้นเขาขาดสติ ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ในการเจริญสมาธิ ที่ต้องมีความเพียร มีสติ มีสัมปชัญญะ เมื่อขาดสติ ก็ไม่เกิดสมาธิ ใครก็ตามที่ขาดสติเขาเรียกสติวิปลาส ก็บ้าเท่านั้น แต่อย่าลืมว่าไม่ใช่สมาธิเป็นเหตุ เพียงแต่ว่าในจุดนั้นเขาขาดสมาธิ ขาดสติเท่านั้น เขาจึงเป็นบ้า

๘๗.

อานาปานสติแตกต่างกับสมถะและวิปัสสนาอย่างไร?
และเมื่อปฏิบัติในอานาปานสติ
ทำให้ได้บุญที่ตรงไหน?

อานาปานสติแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ตอนแรกจะมีลักษณะเป็นสมถะ ตอนที่ ๒ จะมีลักษณะเป็นวิปัสสนา ซึ่งกรรมฐานทั้งหลายจะมีลักษณะอย่างนั้น ในช่วงแรกจะทำจิตให้สงบเสียก่อน เมื่อจิตสงบจะยกนามรูปขึ้นมาพิจารณา ช่วงนั้นเป็นวิปัสสนาอานาปานสติอยู่ในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติพิจารณารูปกายของตน ในพระบาลีนั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เป็นลำดับของการปฏิบัติอานาปานสติ ดังนี้ คือ

ให้บุคคลนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายให้ตรง ดำรงสติตั้งไว้เฉพาหน้า แล้วใช้ความเพียร สติ สัมปชัญญะระลึกรู้ลมหายใจเข้าออกของตน หายใจเข้าออกยาวหรือสั้นก็ให้รู้ไปตามนั้น

ในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่ เมื่อประสบกับการเปลี่ยนแปลงภายในจิต ก็ให้ตั้งสติระลึกรู้อยู่ที่ปรากฏการณ์นั้นๆ เช่นว่า

ลมหายใจซึ่งท่านเรียกว่ากายสังขารอ่อนลง ให้ดูความเปลี่ยนแปลงของลมหายใจ ขั้นตอนของการปฏิบัติที่ทรงแสดงไว้ในอานาปานสติสูตร และแม้ในอานาปานปัพพะในมหาสติปัฏฐานสูตร ก็เรียงสภาพจิตที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยผลของการเจริญสมาธิไว้ถึง ๑๖ ระดับ เป็นการศึกษาริเริ่มรู้ถึงกาย เวทนา จิต ธรรม อย่างละ ๔ ข้อ รวมแล้วก็เป็น ๑๖ ข้อ แสดงให้เห็นได้ว่าพอเจริญไปถึงจุดหนึ่งก็กลายเป็นวิปัสสนากรรมฐาน ให้ดูกายทั้งที่เป็นภายในภายนอก การเกิดขึ้น การตั้งอยู่ของลมหายใจเข้าออก พิจารณาจนเห็นความจริงตามพระไตรลักษณ์ ซึ่งปรากฏอยู่ที่ลมหายใจเข้าออกเป็นต้น จนจิตใจไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในกาย เวทนา จิต ธรรม ช่วงนั้นจึงเป็นวิปัสสนากรรมฐาน โดยจุดเริ่มเป็นอานาปานสติกรรมฐาน นอกจากช่วงปลายจะเป็นวิปัสสนากรรมฐานแล้วยังได้ทรงแสดงไว้ว่า

“ธรรมอย่างหนึ่งที่บุคคลกระทำให้สมบูรณ์แล้วจะทำ ธรรมะ ๔ ประการให้บังเกิดขึ้น

ธรรมะ ๔ ประการที่บุคคลกระทำให้บริบูรณ์แล้วจะทำ ธรรมะ ๗ ประการให้บังเกิดขึ้น

ธรรมะ ๗ ประการที่บุคคลกระทำให้บริบูรณ์แล้วก็จะทำ ธรรมะ ๒ ประการให้บังเกิดขึ้น”

ธรรมะอย่างหนึ่งนั่นก็คือ อานาปานสติ จะให้เกิด
ธรรมะ ๔ ประการคือ สติปัฏฐาน ๔

สติปัฏฐาน ๔ ที่สมบูรณ์ก็จะทำให้เกิดโพชฌงค์ ๗

พอถึงจุดหนึ่งก็จะกลายเป็นธรรมะ ๒ ประการ คือ
วิชา และวิมุตติ คือจิตที่หลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส

สำหรับประเด็นที่ว่า เมื่อปฏิบัติในอานาปานสติจะทำให้
ได้บุญที่ตรงไหน?

คำว่าบุญนั้นในส่วนเหตุก็คือ การปฏิบัติอย่างไรก็ตามที่
สามารถขจัดกิเลสและลดกิเลสลงได้ การกระทำนั้นท่านเรียก
ว่า บุญ บุญส่วนที่เป็นผลก็คือความสุขที่บุคคลสามารถสัมผัส
ได้จากการกระทำความดี ผลที่เกิดขึ้นจากอานาปานสติจึง
เป็นบุญมากกว่าบุญระดับทาน ศีล เนื่องจากสามารถสงบ
กิเลสได้มากกว่าและทรงไว้ได้นานกว่า

๘๘.

จำเป็นหรือไม่ที่ชาวพุทธทุกคนต้องเจริญสมาธิ
หรือพระพุทธรูปศาสนาต้องขึ้นอยู่กับสมาธิเท่านั้น
ใช่หรือไม่?

ประโยชน์ที่เห็นได้จากการฝึกสมาธิ คือจิตใจสงบ จิต
ใจจะมีความประณีต จะมีความเยือกเย็น เมื่อทำงานการอะไร
อยู่สามารถทำจิตใจให้สงบอยู่กับกรงานเหล่านั้นได้ ใช้เวลา
น้อยทำงานได้มาก เมื่อเกิดความขุ่นมัวเศร้าหมองขึ้นภายใน
จิตก็สามารถสลัดความคิดเหล่านั้นออกไปได้ จะเป็นฐานเพิ่ม
พูนปัญญาให้บังเกิดขึ้นภายในจิต บางครั้งก็ทรงแสดงไว้เป็น
อันมาก เช่น อานิสงส์ของการเจริญเมตตา ซึ่งเป็นสมถกรรมฐาน
ประการหนึ่ง จะทำให้บุคคลมีความสุขอย่างต่อเนื่อง หลับ
เป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งมวล
เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาจะให้การคุ้มครองรักษา
ศาสตราวุธ เครื่องประหาร ยาพิษ ไฟ ไม่สามารถทำอันตราย
ได้ จิตจะตั้งมั่นเป็นสมาธิโดยเร็ว ถ้าเป็นเมตตาธรรมดา ก็

ไม่หลงตาย ตายไปแล้วจะบังเกิดในสุคติ ถ้าบรรลุนิพพาน
ก็จะตายไปบังเกิดเป็นรูปพรหม ยังเป็นเหตุปัจจัยให้บรรลุผล
เบื้องสูงขึ้นไปโดยลำดับ

ส่วนที่ว่า จำเป็นหรือไม่ที่ชาวพุทธทุกคนต้องเจริญสมาธิ
เรื่องสมาธินั้นเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ หรือ
แม้แต่สัตว์ทั้งหลาย พอถึงจุดหนึ่งเมื่อมีปัญหาอะไรมากลุ่มรวม
มากก็จะหลีกเร้นออกไปหาความสงบเพื่ออยู่ตามลำพัง แสดง
ว่าขณะนั้นจิตเรียกร้องหาสมาธิ เพราะไม่สามารถทนทานต่อ
ปัญหาต่างๆ ได้ วิธีการต่างๆ ในการทำงานของคุณคน งาน
อะไรก็ตามที่มีความประณีตละเอียด งานนั้นจะต้องอาศัยการ
ทำจิตใจให้มีความสงบมั่นคง ซึ่งก็เป็นอาการของสมาธิ แม้
แต่การไหว้พระสวดมนต์ การทำพิธีกรรมต่างๆ ในศาสนาทั้ง
หลาย ก็ช่วยให้จิตใจสงบในระดับหนึ่ง

สมาธิจึงเป็นเรื่องจำเป็นแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ไม่ได้เจาะจง
เฉพาะชาวพุทธเท่านั้น เพียงแต่พระพุทธศาสนาพัฒนาขึ้นไป
กว่าสมาธิปกติธรรมดา ขึ้นไปสู่ระดับนิพพานตลอดถึงเป็นฐานใน
การเจริญวิปัสสนาเพื่อบรรลุมรรคผล

จะถามว่าพระพุทธศาสนาต้องขึ้นอยู่กับสมาธิเท่านั้นใช่
หรือไม่? ก็ไม่ใช่สมาธิอย่างเดียว ข้อปฏิบัติที่เป็นไตรสิกขา
เป็นศีล สมาธิ ปัญญา ระดับศีลก็มีสมาธิอยู่ส่วนหนึ่ง ระดับ

ปัญญาก็ต้องมีสมาธิ สมาธิจึงเป็นความจำเป็นระดับหนึ่ง เป็นเหตุปัจจัยให้ศีล ให้ปัญญาเพิ่มพูนขึ้นและมั่นคงขึ้นด้วย จนสมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้เป็นพระอรหันต์บุคคล ระดับสูงสุด คือ พระอรหันต์

๘๙.

การเจริญสมาธิโดยพุทธานุสตินั้น เป็นการขอให้
พระพุทธรเจ้าช่วยใช้หรือไม่? หากเป็นเช่นนั้นเหตุใด
จึงกล่าวว่าพระพุทธรเจ้านิพพานแล้วไม่อาจจะช่วย
ใครได้ นอกจากแนะนำแนวการปฏิบัติเท่านั้น?

การเจริญพุทธานุสติ ไม่ได้มุ่งไปที่การช่วยเหลือจาก
พระพุทธรเจ้า ต้องการจะเพิ่มพูนความเชื่อ ความเลื่อมใสภายใน
ใจของตนให้มั่นคงมากยิ่งขึ้น ช่วยให้จิตใจสงบอยู่ด้วยพระ
พุทธรคุณ ช่วยให้ได้ใช้ปัญญาพิจารณาถึงคุณความดีของ
พระพุทธรเจ้าจนเกิดฉันทะ อุตสาหะ ที่จะน้อมนำพระคุณ
เหล่านั้นมาเป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติของตน จิตตนได้
ผสมกลมกลืนกับคุณของพระพุทธรเจ้าในระดับใดระดับหนึ่ง
ถ้าหากว่าได้รับการช่วยเหลือก็ช่วยเหลือจากการที่มีธรรมะกลายเป็น
ได้รับการคุ้มครองจากธรรมะ ไม่ใช่มุ่งเน้นไปที่อำนาจ
การดลบันดาล การช่วยเหลือจากพระพุทธรเจ้าโดยตรง

เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม
ที่มุ่งให้ศาสนิกในศาสนาช่วยตัวเอง ธรรมหรือแม้แต่การ
เจริญพุทธานุสติ จึงเป็นเครื่องมือที่จะให้การช่วยตัวเองของ
บุคคลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของจิต

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๙๐.

ที่กล่าวว่าการปฏิบัติธรรมควรพิจารณาถึงสภาวะ
 ของบุคคลนั้นๆ จะทราบอย่างไรว่าเขามีสภาวะ
 อย่างไร? ในเมื่อบุุคคลนั้นๆ มีกิเลส คือ ราคะ
 โทสะ โมหะ อยู่มากขอให้อธิบาย

ในกรณีนี้เป็นการปฏิบัติที่พูดถึงสมถกรรมฐาน แต่จะมี
 พื้นฐานจิต อธิษาศัยเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ การจะรู้
 ว่าใครเป็นจิตอะไรจริง บุคคลผู้นั้นเอง จะต้องดูตัวเองให้
 ออก บอกตัวเองให้ได้ ใช้ตัวเองให้เป็นว่า ตนมีพื้นฐานลักษณะ
 นิสัยเป็นอย่างไร ควรจะเจริญกรรมฐานข้อใด

อีกอย่างหนึ่งคือการสังเกตจากครู อาจารย์ เช่น

คนใดที่มีอธิษาศัยรักสวยรักงาม มีความสุขภาพเรียบร้อย
 จะทำงานก็มีความสุขสะอาดสะอาด รสชาติอาหารก็ต้องการ
 รสชาติอาหารที่กลมกล่อม จะเขียนหนังสือ จะซักผ้า จะกวาด
 พื้น ก็ล้วนแล้วแต่สะอาดเรียบร้อยก็แสดงว่ามีพื้นฐานจิตที่
 เป็นราคะจิต

คนบางคนทำงานอะไรรวดเร็ว กระฉับกระเฉงว่องไว
 ปราดเปรี้ยว มักจะโกรธง่ายกระทบกระทั่งอะไรก็มีความคิด

รุนแรง เขียนหนังสือก็จะมีการกดกระดาษ จะเดินก็มีการกระแทกพื้นแรงๆ จะกวาดขยะก็ไม่ค่อยเรียบร้อย แต่สำเร็จในเวลารวดเร็ว เป็นต้น แสดงว่าเขาเป็นคนโหดจจริต

คนบางคนมีอะไร ทำอะไรซุ่มๆ เรื่อยๆ เหม่อลอยเฉื่อยๆ ไม่ค่อยจะเรียบร้อย ไม่ค่อยกระฉับกระเฉงปราดเปรียว แสดงว่ามีลักษณะของโมหจจริต

คนบางคนที่น้อมใจเชื่อง่าย มีความประณีตบรรจง คล้ายๆ กับพวกราคะจจริต แสดงว่าเป็นคนสังฆาจจริต

คนบางคนที่เป็นเจ้าเหตุ เจ้าผล เจ้าถ้อยหมอความ มีความคิดความอ่านรุนแรง ชอบวิเคราะห์วิจจัยคิดค้นสิ่งทั้งหลาย ก็แสดงว่ามีพุนิจจริต

คนบางคนก็ฟุ้งซ่านไม่ค่อยสงบ มักมีอาการเหม่อลอย เผลอซุ่ม คิดฝันเพ้อฝัน แสดงว่าเป็นพวกวิตกจจริต

ฉะนั้น การตรวจสอบจึงตรวจสอบได้ด้วยตัวเอง โดยครูอาจารย์ ถ้าให้ถูกต้องควรอาศัยประกอบกัน วิธีการครูอาจารย์สั่งสอนไว้ทั้งหมด ศิษย์ฟังแล้วก็พิจารณาตัวเองว่าจะเลือกปฏิบัติข้อใด ในกรณีที่ยังไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นจจริตอะไร ให้อาศัยแนวอานาปานสติกรรมฐาน ซึ่งเป็นกรรมฐานสากลที่ครอบคลุมจิตของบุคคลทั้งหลายเอาไว้ หมายความว่าใครจะเป็นจจริตอะไรก็ตาม เมื่อเจริญอานาปานสติกรรมฐานแล้ว ทำให้จิตใจมีความสงบในระดับต่างๆ ได้

๙๑.

จิตคืออะไร จิตในที่นี้แตกต่างจากจิตใจ
หรือวิญญาณคนที่ตายไปอย่างไรหรือไม่ การที่จิต
เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะนั้น เรามีสัญญาอะไร
เป็นเครื่องบอกหรือกำหนดรู้หรือไม่?

จิตเป็นธรรมชาติที่รับอารมณ์ที่ผ่านมาจากประสาทสัมผัส
หรือทำหน้าที่รับรู้ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ผ่านมา
ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย เมื่อรับรู้แล้วก็เก็บไว้ภายในใจ ที่
เราเรียกว่าความจำ สิ่งที่เราจำจึงเป็นสิ่งที่ป็นรูป เป็นเสียง
เป็นกลิ่น เป็นรส เป็นเย็น ร้อน อ่อน แข็ง จากนั้นก็จะนำ
มาคิด การคิดจึงคิดจากประสบการณ์ของตัวเอง บุคคลจึง
ไม่สามารถคิดอะไรนอกประสบการณ์ได้ จิตก็ทำหน้าที่รู้ ซึ่ง
มีความหยาบ กลาง ละเอียดขึ้นไปโดยลำดับ เช่นรู้ระดับจำ
ที่ท่านพูดว่ารู้จำ รู้แจ้ง รู้จริง แต่การเรียงนั้น ท่านเรียงเป็น
ความรู้ระดับสัญญา รู้ระดับวิญญาณ รู้ระดับปัญญา หรือ
รู้ระดับทิวฏฐิก็ได้

เพราะฉะนั้นในสิ่งเดียวกันคนเราจะรู้ได้ลึกซึ่งไม่ทัดเทียม

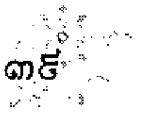
กัน เพราะประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ของคนไม่สม่ำเสมอ
 คำว่าจิตใจเป็นภาษาที่เรียกซ้ำคำ ที่จริงจะเรียกว่าจิต
 ก็ได้ จะเรียกว่าใจก็ได้ ใจแปลจากมโนแท้แปลว่าใจ จิตก็คง
 เป็นจิต ก็อาจจะต้องการความสละสลวยของถ้อยคำ ท่านจึง
 เรียกว่าจิตใจ

วิญญาณแท้จริงก็คืองานของจิตที่ทำหน้าที่รับรู้ อารมณ์
 ทางประสาทสัมผัสท่านก็เรียกว่า วิญญาณตามชื่อของอายตนะ
 เช่น จักขุวิญญาณ ความรู้ทางตา โสตวิญญาน ความรู้ทาง
 หู เรื่อยไปจนถึงมโนวิญญาณ ความรู้ทางใจ

วิญญาณธาตุคือเชื้อพื้นฐานความรู้หรือความรู้ที่มีอยู่
 ภายในใจ

แต่วิญญาณที่ตามนี้หมายถึง ปฏิสนธิวิญญาณ อันเป็น
 ที่รวมของกุศล อกุศล บาป บุญ แล้วสร้างขึ้นมาเป็นปฏิสนธิ
 วิญญาณ ก็คือจิตที่ทำหน้าที่ถือปฏิสนธิในกำเนิดต่างๆ เรียก
 ชื่อเปลี่ยนแปลงไปตามหน้าที่ในขณะนั้น คล้ายๆ กับคนๆ
 หนึ่งเมื่อทำหน้าที่พ่อก็เรียกว่าพ่อ ทำหน้าที่ทหารก็เรียก
 ทหาร ทำหน้าที่ขับรถก็เรียกว่าคนขับรถ แต่ที่จริงก็เป็นคนๆ
 เดียวกัน

การที่จิตเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะนั้นเราจะเห็นได้ด้วยจิต

เราเอง และแม้แต่คนอื่นก็สังเกตเห็นได้ เช่นว่าจิตโกรธ จิตโลภ จิตริษยา จิตเมตตา จิตมีความรัก จิตมีความเกียจคร้าน จิตมีความเพียร เห็นได้ด้วยการดูจิตตนเอง แต่จิตมีความเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าเราเมตตาอยู่ปรากฏว่าเมตตาไม่ได้อยู่ที่เราตลอดไป หรือว่าศรัทธาอยู่ก็ไม่ได้ศรัทธาตลอดไป หรือเกียจคร้านก็ไม่ได้เกียจคร้านตลอดไป ก็เปลี่ยนแปลงไปได้ คนอื่นก็สังเกตเห็นได้ ตัวบุคคลนั้นเองก็สังเกตเห็นได้

จะมีสัญญาณะอะไรเป็นเครื่องบอกหรือกำหนดรู้หรือไม่
ไม่จำเป็น

ตัวสติระลึก รู้ก็ดูออก

๙๒.

จุดิจิต และปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น
และสืบเนื่องในคราวเดียวกันหรือ?

ท่านเรียกว่าจุดิจิตและปฏิสนธิวิญญาณ ในลักษณะ
อาจจะเทียบเคียงกันได้ เหมือนกับลูกคลื่นลูกหนึ่งดับไปแล้ว
ก็ตีเอาคลื่นลูกหนึ่งเกิดขึ้น แล้วทยอยกันไปดังนี้ ที่จริงก็คือ
คลื่น เพราะฉะนั้นจุดิจิตเป็นตัวสร้างให้เกิดปฏิสนธิวิญญาณแล้ว
ต่อกันไป แต่เรียกกันคนละขณะ ขบวนการคล้ายๆ กับน้ำไหล
เนื่องกันมา ที่จริงแล้วก็เป็นการไหลมาโดยลำดับ เพราะ
ฉะนั้นการเรียกจิตในลักษณะนี้ เรียกในแต่ละขณะที่ทำ
หน้าที่ เมื่อจิตดับก็เรียกว่าจุดิจิตไปถือปฏิสนธิ เรียกว่า ปฏิสนธิ
วิญญาณ

๙๓.

นิพพานคืออะไรมีความหมายแค่ไหน?

นิพพานเป็นอัตตา เหมือนในศาสนาพราหมณ์ หรือเป็นอนัตตา ที่ว่าพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าถึงนิพพาน นั้น หมายความว่าอย่างไร? คนทั่วไปจะเข้าใจ ในสภาวะของพระนิพพานได้อย่างไร บางคนบอกว่า นิพพาน คือสภาวะจิตที่ว่างหรือสูญญิตาความว่าง ที่ว่านั้นเป็นอย่างไร? ว่างขนาดไหน ว่างตลอดไปหรือว่างเป็นครั้งคราว

- ประเด็นแรกนิพพานคืออะไร? นิพพานคือ การดับเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ ซึ่งเคยมีอยู่ภายในใจ เป็นสภาพใจที่เย็น ที่สงบ ที่สุข เพราะไม่มีกิเลส ความหมายของนิพพานนั้นบางอย่างก็เป็นระดับโลกียะ เช่นการที่บุคคลสามารถดับความโกรธ ดับความริษยา ความอาฆาตพยาบาท เป็นต้น ดับกิเลสบางขณะได้ ก็ถือว่านิพพานในขณะนั้นๆ ได้ บางระดับก็เป็นการดับกิเลสระดับฌาน แต่ท่านไม่เรียกนิพพานจริงท่านเรียกว่านิพพานดิบ เป็นตัวอย่างที่คล้ายๆ กับชิมอาหาร

แต่ก็ไม่ถึงกับอิมเพียงแต่รู้รสชาติของอาหารว่าเป็นอย่างไร จนถึงนิพพานที่ตัดกิเลสขาดไปเลย การเรียกนิพพานเรียกจริงๆ นั้น จะเรียกนับแต่พระโสดาบันขึ้นไปเพราะท่านดับกิเลสได้อย่างเด็ดขาดถึง ๓ อย่าง จิตใจของท่านหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสอย่างแท้จริง เราจึงสรุปแยกนิพพานเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

สอุปาทิเสสนิพพาน ดับกิเลสแต่ว่าชีวิตยังอยู่

อนุปาทิเสสนิพพาน ดับทั้งกิเลสและดับทั้งชีวิต แต่บางครั้งเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างกันออกไป ท่านใช้คำว่า ปรินิพพาน ที่แปลว่าดับรอบ ส่วนมากปรินิพพานจะใช้เฉพาะพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายก็คงใช้คำว่านิพพานอยู่

นิพพานเป็นอนัตตาไม่ใช่เป็นอัตตา ในความหมายว่าว่างจากตัณหา มานะ ทิฐิ หรือว่างจากกิเลส จึงเป็นอนัตตา ดังนั้นเราจะพบว่า เวลาทรงแสดงไตรลักษณ์นั้นจะทรงใช้คำว่า “ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา” แทนที่จะใช้คำว่า “สังขารทั้งปวงเป็นอนัตตา” หมายถึงทั้งสังขารและวิสังขาร คำว่า วิสังขารก็คือปราศจากเครื่องปรุงแต่งโดยกิเลส ซึ่งก็หมายถึงนิพพาน ไม่มีภพสำหรับผู้นิพพาน มีเฉพาะภูมิที่เรียกว่า โลกุตตรภูมิ คือ ชั้นของจิตแต่ไม่มีภพสำหรับเป็นที่อุปบัติ เพราะไม่มีอัตตาสำหรับไปอุปบัติ ที่ว่าพระพุทธเจ้าไปถึงปรินิพพานนั้น

คือดับหมดทั้งกิเลสและดับหมดทั้งพระสรีระ ส่วนพระสรีระคงเหลืออยู่เฉพาะพระธาตุและพระพุทธรูป ส่วนพระองค์ไม่มีการอุบัติในภพ ในสถานที่ใดอีก ข้อนี้ทรงแสดงไว้ในธรรมจักรตั้งแต่ตอนต้นว่า ก็แลญาณได้บังเกิดขึ้นแก่เราว่า “การหลุดพ้นของเราไม่กำเริบ ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ภพใหม่ไม่ได้มีอีกต่อไป” ความรู้ในลักษณะนี้ได้เกิดขึ้นแม้แก่พระอรหันต์ทั้งหลายว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่เกี่ยวกับการละชั่วประพฤตินี้ไม่มีอีกต่อไป

เพราะฉะนั้นนิพพานจึงเป็นอนัตตาไม่ใช่เป็นอัตตาอย่างในศาสนาพราหมณ์

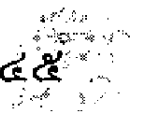
คนโดยทั่วไปจะเข้าใจสภาพของพระนิพพานได้ คล้ายๆ กับการชิมอาหารคือดูจิตที่สงบจากกิเลสเพราะว่าจิตในขณะนั้นมีความเยือกเย็น มีความสงบ มีความโปร่งเบา นิพพานจึงแปลว่าเย็นก็มี ดับก็มี แปลว่า ปราศจากกิเลสและเพลิงทุกข์ก็มี

ที่บางคนว่านิพพานคือ สภาวะที่จิตว่าง หรือสูญญตา ความว่างนั้นว่างอย่างไร?

ว่างจากตัณหา ว่างจากมานะ ว่างจากทิฐิ พุดง่าย ๆ ว่า ว่างจากกิเลส ว่างในขณะไหน ถ้านิพพานจริงๆ ก็ว่างตลอดไป เพราะบรรลุอัสวัคขยญาณ จิตใจของท่านหมดสิ้น

อาสวกิเลส เครื่องเศร้าหมองทั้งหลายไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม ไม่มีอยู่ภายในจิตใจของท่าน แต่ในแง่ของนิพพานดิบอย่างที่ว่าไว้ บาลีท่านใช้คำว่า สนฺทิกฺขสิฏฺฐิํ นิพฺพานํ นิพฺพานที่เห็นได้ในขณะนั้นๆ แต่ก็เป็นกรว่างในแต่ละขณะ ช่วงใดที่จิตว่างจากกิเลส จิตไม่มีกิเลสก็ชื่อว่าเป็นนิพพานดิบในขณะนั้นๆ

๙๔.

บางศาสนามีจุดมุ่งหมายที่สวรรค์ แต่ศาสนาพุทธ
มีนิพพาน การปฏิบัติตามมรรค ศีล สมาธิ ปัญญา
ช่วยให้ถึงนิพพานแน่นอนหรือ? จะเอาอะไรเป็น
เครื่องรับประกันว่าจะต้องบรรลุแน่? แม้แต่ผู้สอน
กรรมฐานเองก็มีหลายท่านที่ไม่ได้บรรลุนิพพาน

จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาที่จริงก็มีทั้ง ๓ ระดับ
คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ทำนอง
การจัดการศึกษามีทั้งระดับประถม มัธยม หรือ อุดมศึกษา
เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ทุกคน แต่ละคนก็มีความจำกัดในส่วน
ตัวเอง เพราะฉะนั้นแม้การศึกษาจะเปิดไว้ทั้ง ๓ ระดับ คน
ที่ไปถึงระดับอุดมศึกษาก็จะมีจำนวนน้อย ในความเป็นอุดม
ศึกษาเอง ปริญาเอกก็น้อยลง เพราะฉะนั้น คนที่บรรลุ
นิพพานจริงๆ จึงมีอยู่น้อย พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงว่า

คนเป็นจำนวนน้อยเท่านั้นที่จะเข้าถึงฝั่งนิพพานได้ ส่วน
ใหญ่ก็จะเลาะๆ ฝั่งไปเท่านั้นเอง

การปฏิบัติตามศีล ๕ มรรคมีองค์ ๘ ประการ หรือศีลสมาธิ ปัญญาจะเข้าถึงนิพพานได้แน่นอนหรือ?

ศีล ๕ ที่จริงก็เป็นสัมมากัมมันตะกับสัมมาวาจา สัมมาอาชีวะก็เป็นฐานที่จะให้บรรลุมรรคผลนิพพาน เมื่อปฏิบัติเข้าถึงความสมบูรณ์แห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ฟังสังเกตว่ากิเลสนั้นมีกองใหญ่ๆ คือ โภคะ โทสะ โมหะ มรรคมีองค์ ๘ ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล มุ่งขจัดกิเลสประเภทโลภะเป็นหลัก

สมาธิ มุ่งขจัดกิเลสประเภทโทสะเป็นหลัก

ปัญญา มุ่งขจัดกิเลสประเภทโมหะเป็นหลัก

เมื่อ ศีล สมาธิ ปัญญาสมบูรณ์หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ สมบูรณ์ คนก็บรรลุมรรคผล เงื่อนไขที่สำคัญว่าตรงนี้จะต้องสมบูรณ์ก่อน มรรคผลจึงจะบังเกิด อย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงว่า ถ้าพระญาณ ๓ ซึ่งเกิดขึ้นในอริยสัจ ๔ มีวน ๓ มีอาการ ๑๒ ของพระองค์ไม่บริสุทธ์หมดจดเพียงใด พระองค์ก็จะไม่ปฏิญาณว่าเป็นอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าในหมู่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเพียงนั้น แต่เมื่อญาณ ๓ ซึ่งเกิดขึ้นในอริยสัจ ๔ มีวน ๓ มีอาการ ๑๒ ของพระองค์บริสุทธ์หมดจดสมบูรณ์พร้อม พระองค์ก็ปฏิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดังกล่าว

เพราะฉะนั้น บนเส้นทางของการบรรลุมรรคผลนิพพานนั้น เป็นเส้นทางเดียวกัน

ตราบใดที่ยังมีการศึกษาและการปฏิบัติชอบตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์บุคคล ส่วนจะเป็นชั้นใดชั้นหนึ่งก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

อะไรเป็นเครื่องรับประกันว่าบรรลุแน่

ก็อยู่ที่การปฏิบัติ คล้ายๆ กับเราบอกว่าเกลือเค็มจะรับประกันว่าเค็มจริง อยากรู้ว่าจริงหรือไม่จริงก็ต้องชิมดู เพราะว่าคนที่เคยชิมก็ว่าเค็มทั้งนั้น

แม้อาจารย์ที่ฝึกสอนหลายท่านที่ไม่ได้บรรลุนิพพาน

ข้อนี้เป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่จำเป็นที่จะต้องบรรลุก็ได้ คล้ายๆ กับคนต้องการจะไปในที่ใดที่หนึ่ง มีคนๆ หนึ่งเขารู้สถานที่เขาไปชี้บอกให้ โดยเขาเองไม่จำเป็นจะต้องไปก็ได้ แต่เมื่อคนที่ได้รับการชี้บอก เดินไปตามเส้นทางที่ท่านชี้บอก ก็ถึงจุดหมายปลายทางได้ด้วยตนเอง

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาภายใต้กระแสของกรรม

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๙๕.

กฎแห่งกรรมคืออะไร? การเวียนว่ายตายเกิด
 คืออะไร? มีหลักฐานอะไรเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า
 ผลกรรมจะเกิดมีแก่ผู้กระทำในอนาคตหรือส่งผล
 ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ดังที่กล่าวกันว่าคนเราเกิดมา
 ก็เพราะกรรม? อยากทราบหลักฐานจากคัมภีร์
 พระพุทธศาสนาด้วย

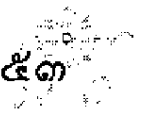
กรรมคือเจตนาเป็นเหตุให้กระทำ ทางกายก็ได้ ทาง
 วาจาก็ได้ หรือคิดด้วยใจก็ได้ อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง
 ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคล
 มีเจตนาคือตั้งใจแล้วทำกรรม ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง
 ทางใจบ้าง”

เพราะฉะนั้น กฎของกรรมจึงเป็นกฎธรรมชาติธรรมดา
 ชีวิตทั้งหลายในโลกจะต้องมีการกระทำ มีการพูด มีการคิด การ
 ทำ การพูด การคิดในแต่ละขณะนั้นท่านเรียกว่ากรรมคือ การ
 กระทำ ส่วนจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับเจตนาที่เป็นเหตุให้
 กระทำ และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเป็นตัวกำหนดความ

ดีหรือไม่ดีของการกระทำเหล่านั้น จะพบว่าวิถีชีวิตของคนในโลกจะมีการกระทำอยู่ได้ ๓ แนวเท่านั้นคือ ทำดี ทำไม่ดี และก็ไม่เชิงดีหรือไม่ดี เป็นเรื่องธรรมชาติ เช่นการยืน การเดิน การกินอาหาร การหลับนอน เป็นต้น เป็นเรื่องธรรมชาติ มีทั้งแก่พระอรหันต์ ทั้งแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย แต่คนส่วนใหญ่ก็มีการทำดีและทำไม่ดี คนดีก็จะทำดีมากกว่าคนชั่ว คนชั่วยุ่ก็จะทำชั่วมากกว่าคนดี เพราะคนดีนั้นจะทำชั่วได้ยาก ในขณะที่คนชั่วทำความดีได้ยาก เมื่อตายไปเกิดก็เป็นกฎของธรรมชาติ คล้ายๆ กับพืชพันธุ์ธัญญาชาติทั้งหลาย ต้นเก่าตายไป ต้นใหม่ก็เกิดขึ้นมาแทน ต้นใหม่นั้นที่จริงเป็นพืชเป็นผลมาจากต้นเก่านั่นเอง ก็เกิดกันไปเรื่อยๆ ต้นเก่ามีรสชาติอย่างไรต้นใหม่ก็มีรสชาติอย่างนั้น เราเรียกว่าพันธุ์ของพืชชนิดนั้น พืชบางชนิดมีพันธุ์ดี ก็มีการตอนกิ่ง มีการเพาะเมล็ดของพืชเหล่านั้นเอาไว้

การเวียนว่ายตายเกิดจึงเป็นกฎตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เมื่อมีกิเลสก็ต้องทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วก็ต้องรับผลของกรรม จะหมุนวนกันอยู่อย่างนี้ ซึ่งเราจะดูได้ในชีวิตประจำวัน เช่นสมมติว่าคนทำชั่วอยู่เสมอจะเดือดร้อนไปเรื่อยๆ ติดคุกบ้าง ถูกตำหนิบ้าง ถูกลงโทษบ้าง ถูกใส่ร้ายบ้าง จะหาความสงบไม่ได้

มีหลักฐานอะไรเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ผลกรรมจะเกิดแก่ผู้กระทำในอนาคตชาติ

เครื่องพิสูจน์ส่วนหนึ่งต้องพิสูจน์ด้วยญาณ เพราะกรรมเป็นเรื่องอจินไตย คิดเอาเองไม่ได้ การรู้เรื่องกระบวนการของกรรมและสังสารวัฏ พระพุทธเจ้าก็ทรงรู้เมื่อบรรลุพระญาณ ๒ ประการ คือ

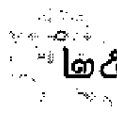
บุพเพนิวาสานุสติญาณ ทรงระลึกชาติปางก่อนได้

จุตูปปาตญาณ รู้ความเปลี่ยนแปลง ของคนของสัตว์ทั้งหลายว่าเป็นไปตามกรรม

เพราะฉะนั้น ส่วนหนึ่งก็ต้องเชื่อตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ เพราะเป็นวิสัยของญาณ หรือไม่ก็ต้องฝึกให้ได้ญาณอย่างพระองค์

ฟังสังเกตว่าพระพุทธเจ้าเป็นเหมือนคนที่ขึ้นไปบนอาคารสูงสุด แล้วมองทิวทัศน์ทั้งหลายจากอาคารนั้น เห็นทิวทัศน์ในที่ไกลแล้วมาบอกคนข้างล่างว่า ท่านยืนตรงนั้นและท่านเห็นสิ่งนั้น คนที่อยู่ข้างล่างถ้าสมัครใจจะเชื่อก็เชื่อ ถ้ายังไม่สมัครใจจะเชื่อก็ต้องขึ้นไปพิสูจน์ทดสอบดู แต่คนฉลาดจะไม่ปฏิเสธ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าจุดที่ท่านเห็นนั้นสัมพันธ์กับจุดที่ท่านยืน ถ้าหากว่าไม่ยืนตรงนั้นก็ไม่เห็นสิ่งนั้น

การรู้เห็นชาติ การรู้เห็นเรื่องสังสารวัฏ รู้เห็นความเปลี่ยนแปลง

แปลงของคนของสัตว์ทั้งหลายนั้น เกิดขึ้นจากญาณดังกล่าวแล้ว

ฉะนั้นผู้ฉลาดจึงทำได้ ๒ อย่างคือ เชื่อตามคำที่ท่านบอก หรือขึ้นไปพิสูจน์ทดสอบโดยขึ้นไปยืน ณ จุดเดียวกับที่ท่านเห็น ซึ่งปรากฏว่าพระอริยบุคคลทั้งหลาย ไม่มีใครเห็นแย้งกับพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ แสดงว่าท่านผู้นั้นขึ้นไปยืนในจุดเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงเห็น พุทธศาสนิกชนที่มีศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธคุณ ไม่มีใครมีการกล่าวขัดแย้งกับพระพุทธเจ้า นี้ แสดงว่าเขาอาศัยศรัทธาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ข้อนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่ากรรมเป็นตัวจำแนกแบ่ง แยกให้คนเลวและประณีตแตกต่างกัน และทรงแสดงว่าบุญ เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายผู้บำเพ็ญบุญทั้งในโลกนี้และในโลกอื่น

เพราะฉะนั้น แสดงว่าบุญนั้นไม่ได้เป็นที่พึ่งเฉพาะชาตินี้ แต่ว่าชาติหน้าและชาติต่อๆ ไปด้วย

เมื่อกกล่าวโดยหลักฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็มีอยู่มาก ไม่ต้องดูอะไรมากแม้แต่ตอนท้ายของศีลที่ท่านแสดงว่า “บุคคล จะบังเกิดในสุคติได้ก็เพราะศีล สุคติก็คือชาติหน้า จะสมบูรณ์ ด้วยโภคสมบัติก็เพราะศีล” “บุคคลจะบรรลุนิพพานได้ก็เพราะ ศีล”

หรืออานิสงส์ของการกระทำความดีและผลของการทำ ความชั่วทั้งหลาย ในข้อสุดท้ายซึ่งทรงแสดงไว้เป็นอันมาก ๕

ข้อบ้าง ๖ ข้อบ้าง ๑๐ ข้อบ้าง ในข้อรองสุดท้ายและข้อสุดท้ายสำหรับคนกระทำความดีจะทรงให้คำว่า

ไม่หลงทำกาลกิริยาตาย คือ ตายอย่างมีสติ

เมื่อตายไปแล้วจะบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ถ้าทำความดีสูงขึ้นไปกว่านั้นก็จะบังเกิดในพรหมโลก

ถ้าหากว่าทำความชั่วข้อรองสุดท้ายก็จะบอกว่า

จะหลงตายคือ ตายอย่างขาดสติ

เมื่อตายไปแล้วจะบังเกิดในทุคติ วิบาก นรก อสุรกาย

เราจะเห็นว่าพื้นฐานของปัญญาที่เรียกว่าพรสวรรค์ของบุคคลนั้น มีความแตกต่างกัน ถ้าหากว่าเราเกิดมาชาติเดียวแล้ว อะไรเป็นตัวกำหนดให้แตกต่างกันเพราะแม้แต่ฝาแฝดก็มีพื้นฐานทางคุณธรรม ภูมิปัญญา ความโน้มเอียงความสนใจแตกต่างกัน พระพุทธศาสนาแสดงว่าเป็นเรื่องบุญที่ทำไว้ในชาติก่อนมาสนองผลแก่บุคคลเหล่านั้น

คนในโลกนี้ไม่มีใครเหมือนกันด้วยประการทั้งปวง ซึ่งไม่ใช่เป็นการจำแนกของวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจำแนกของกรรมที่บุคคลกระทำไว้ไม่เหมือนกัน มีความยิ่งความหย่อนแตกต่างกัน

เวลาเราพบคนซึ่งเราไม่เคยรู้จักมาก่อน แต่ลองสังเกตดูบางครั้งโดยไม่ได้เกี่ยวกับความสวยความหล่อ บางคนเรามี

ความรู้สึกสนิทสนมคุ้นเคย รู้สึกนิยมชมชอบ แม้รูปร่างจะไม่หล่อ ไม่สวย แต่บางคนแม้สวย แม้หล่อ เราจะรู้สึกไม่พอใจข้อนี้ท่านเรียกว่าเพราะการอยู่ร่วมกันในชาติก่อนเป็นตัวกระตุ้นบุคคลเหล่านั้น กระตุ้นความรู้สึกซึ่งเก็บสะสมไว้ในจิตข้ามชาติมาทำให้เรารู้สึกรัก รู้สึกผูกพัน รู้สึกอบอุ่น รู้สึกอยากจะรู้จัก สำหรับคนบางคน เรารู้สึกสนิทสนมคุ้นเคยแสดงว่าเคยเป็นมิตรกับเราในชาติก่อนอาจจะเคยเป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นพี่ เป็นน้อง ฯลฯ กันในชาติก่อน คนบางคนเรารู้สึกเคียดแค้นชิงชัง รำคาญ หมั่นไส้ คนที่เรารู้สึกไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ก็แสดงว่าเราเคยเป็นศัตรูกันมาในชาติก่อน

ซึ่งการมองเทียบเคียงแนวนี้อาจอาศัยเวลาข้ามปีก็ได้ เราเคยเกี่ยวข้องกับคนบางคน ต่อจากนั้นนานมาไปเจอกับเขา จะมีความรู้สึกตามพื้นฐานที่เก็บเอาไว้ อาจจะชอบก็ได้ อาจจะไม่ชอบก็ได้ อาจจะเฉยๆ ก็ได้ บางครั้งได้ทรงแสดงไว้อย่างชัดเจนที่ว่า

คนบางพวกเกิดในครรภ์ คนที่ทำบาปกรรมเอาไว้จะตกนรก คนที่ทำความดีเอาไว้จะบังเกิดในสุคติ ท่านที่หมดอาสวะกิเลสแล้วก็ปรินิพพาน

คือการแสดงถึงการจำแนกแบ่งแยกของกรรมที่คนกระทำไว้ไม่เหมือนกัน ให้เกิดในภพ ในชาติที่แตกต่างกันตามกรรมที่เขาได้กระทำไว้

๙๖.

กฎแห่งกรรมก็มีอยู่ในศาสนาพราหมณ์
อยากทราบว่าข้ออะไรหรือที่อาจเรียกว่าพระพุทธเจ้า
ทรงค้นพบ และวิเศษไปกว่าศาสนาพราหมณ์?

ศาสนาพราหมณ์แม้จะมีการพูดถึงกรรม แต่กรรมส่วน
ใหญ่ของท่านจะเกิดจากอำนาจอิทธิพลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้าง
อาจจะเป็นเรื่องบังเอิญบ้าง อาจจะเป็นเรื่องของการหมุนวน
ในสังสารวัฏบ้าง และเป็นเพราะอดีตกรรมบ้าง

แต่พระพุทธศาสนาจะจำแนกไว้ชัดเจนว่ากรรมปัจจุบันมี
ผลมากที่สุด อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกไว้ในมหากัมมวิภังค
สูตรเป็นการจำแนกโดยสรุปว่า

คนทำความชั่วอยู่ในปัจจุบัน ตายแล้วอาจบังเกิดในอบาย
ตกนรกก็ได้ การตกนรกนั้นเป็นเพราะกรรมปัจจุบันขณะหรือ
ในอดีตก็ได้

คนทำชั่วในปัจจุบันตายแล้วอาจบังเกิดบนสวรรค์ด้วยผล
ของกุศลกรรมในอดีตก็ได้ ด้วยผลของจิตใจผ่องแผ้วก่อนดับ
จิตก็ได้

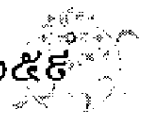
คนทำความดีในปัจจุบันตายไปแล้วไปเกิดในนรกก็ได้ การไปเกิดในนรกของเขา อาจเกิดขึ้นจากบาปกรรมในชาติก่อนของเขา หรือเกิดความเห็นผิดขึ้นก่อนดับจิตก็ได้

คนทำความดีในปัจจุบัน อาจบังเกิดในสวรรค์ก็ได้ การบังเกิดในสวรรค์นั้นอาจจะเป็นความดีในอดีต อาจจะเป็นความดีในชาตินั้น หรืออาจจะเป็นความดีก่อนดับจิตก็ได้ ฉะนั้น เวลาพูดจะพูดกันไปตามสมควรแก่กรณี นี่คือข้อที่แตกต่างกัน

พราหมณ์ก็มองความจริงได้ระดับหนึ่ง แต่จะมีอำนาจจากความเชื่อถือปรัมปราปนอยู่มาก จึงหนักไปในแนวของพรหมลิขิต การลิขิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์การดลบันดาล แต่พระพุทธศาสนาจะเน้นไปที่กรรมลิขิตเป็นสำคัญ

เนื่องจากศาสนาพราหมณ์ได้นำเอาคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้าไปไว้มากในสมัยท่านคังกราจารย์ ฉะนั้นในปัจจุบัน อาจจะไปเจอบ้างว่า คำอธิบายเรื่องนี้เช่นเดียวกับพุทธ แต่ฟังเข้าใจว่านั่นไม่ใช่คำสอนดั้งเดิมแต่เป็นคำสอนที่นำเอาหลักการในพระพุทธศาสนาเข้าไปเสริมเพื่อให้คำสอนของตัวเองมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเท่านั้น

ส่วนประเด็นที่ว่ากรรมเป็นหลักสำคัญพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาใช่หรือไม่?

จะถือว่าใช่ก็ได้ ถ้าเป็นระดับศีลธรรมจรรยา ระดับ
สังสารวัฏพระพุทธรศาสนาเป็นกรรมวาที คือกล่าวถึงความมีอยู่
ของกรรมและกล่าวถึงการไม่กระทำความชั่ว กล่าวถึงการกระทำ
ความดี กรรมจะเป็นตัวกำหนดลิขิตชีวิตของมนุษย์ ระดับ
ศีลธรรมจรรยา นั้น ความเชื่อเรื่องกรรมกับการเชื่อเรื่องสังสารวัฏ
เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้คนทำความดีและละความชั่ว
อย่างน้อยช่วยให้คนมีจุดยืนอยู่ที่การทำความดี เพราะ
เมื่อคนทำความดีแล้ว แม้สวรรค์นรกจะไม่มีสำหรับเขา เขา
จะอยู่ดีมีสุข ในชาติปัจจุบัน ถ้าสวรรค์นรกมี ก็จะได้บังเกิด
ในสวรรค์ แต่ถ้าคนทำความชั่วแล้ว หากนรกสวรรค์ไม่มีก็จะ
เดือดร้อนแม้ในชาติปัจจุบัน หากว่านรกสวรรค์มีตายไปแล้ว
ก็ต้องตกนรก ซึ่งการทำชั่วนั้นอย่างน้อยที่สุดก็เดือดร้อนหนึ่ง
ชาติ ทำความดีนั้น อย่างไม่มีอะไรก็สบายใจไปหนึ่งชาติ ความ
เชื่อเรื่องกฎของกรรมสังสารวัฏจึงมีแต่คุณอย่างเดียวไม่มีโทษ
แต่ประการใดเลย จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบ การละอาย
บาป ความสะดุ้งกลัวต่อบาปควบคุมตัวเองเอาไว้ไม่กล้าทำ
ความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลังคน

๙๗.

การรู้จักกฎแห่งกรรมมีความสอดคล้องกับหลัก
ว่าด้วยอนัตตาในแง่ใดบ้าง? พระพุทธศาสนาเชื่อว่า
คนตายแล้วฟื้นจริงหรือไม่? เหตุใดจึงฟื้น?

กฎของกรรมสอดคล้องกับเรื่องของอนัตตาในข้อที่ว่าเรา
บังคับไม่ได้ หมายความว่าผลของกรรมที่เราได้กระทำไปแล้ว
เมื่อถึงคราวที่ผลกรรมให้ผล เราไม่สามารถจะต้านทานไว้ได้
ทำกรรมอันใดไว้ก็ต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น หมายความว่า
ใครไม่เป็นเจ้าของจริงๆ ซึ่งก็หมายความว่า กรรมนั้นเราจะ
เป็นเจ้าของก็ได้จะไม่เป็นเจ้าของก็ได้ คือ จะทำก็ได้ ไม่ทำ
ก็ได้ อยู่ที่เราจะเลือกเฟ้นกระทำเอา ในความหมายว่าสูญ
ถ้าเราตัดเหตุของกรรมได้ ผลของกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้หรือกรรม
ที่ให้ผลเสร็จแล้วก็จบกันไป

ธรรมะอิงอาศัยซึ่งกันและกันทั้งหมด เพียงแต่ว่าจะมอง
กันในด้านใดให้เชื่อมกับจุดใดเท่านั้น คนที่บำเพ็ญกุศลกรรมไว้
มากก็จะมองเห็นความจริงในแง่ของอนัตตามากยิ่งขึ้น มีการ

ยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา เป็นเรา เป็นตัวตนของเรา ก็จะไป
บรรเทาหลงไปหรือคนที่เห็นอนัตตาก็จะมีการสำรวจระวังในการ
กระทำมากขึ้น แสดงว่าธรรมะเหล่านี้เป็นปัจจัยอาศัยซึ่งกัน
และกัน

ส่วนประเด็นที่ว่า พระพุทธศาสนาเชื่อว่าคนตายแล้วฟื้น
นั้นที่จริงไม่ใช่ความเชื่อ คนฟื้นก็คือคนฟื้น คนไม่ฟื้นก็คือคน
ไม่ฟื้น ไม่ใช่อยู่ที่เชื่อหรือไม่เชื่อเป็นเรื่องของคนๆ นั้น แต่บาง
คนที่ฟื้น ที่จริงไม่ตายเพียงแค่สลบไป ถ้าหากตายจริงๆ แล้ว
๕-๖ นาทีออกซิเจนก็ขาดแล้ว ประสาทต่างๆ ก็เริ่มไม่ทำ
งานแล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องสลบไม่ใช่ตายจริง ความตาย
คือความแตกทำลายของชีวิต อินทรีย์ ใจ อ่อน อายุ วิญญาณ
ดับ จะฟื้นขึ้นมาไม่ได้ถ้าตายจริง ที่เขาว่าตายแล้วฟื้น ก็เป็น
เรื่องของคนสลบลึกๆ เท่านั้นเอง

เหตุใดจึงฟื้น? เพราะเขาไม่ตายจริง ถ้าตายจริงก็ไม่ฟื้น

๙๘.

การที่กล่าวว่าคนที่มีผิวพรรณหยาบเพราะชาติที่แล้ว
เป็นผู้มักโกรธ แต่เราก็พบในปัจจุบันว่า
ผู้มีผิวพรรณดีก็เป็นคนมักโกรธ และอาจทำชั่ว
มากด้วย ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุไร?
ที่ถูกต้องเป็นอย่างไร?

การที่เกิดมาแล้วผิวพรรณหยาบโดยกำเนิด เป็นผลที่
เกิดมาจากอดีตกรรมได้แก่ความโกรธ ความหงุดหงิดภายใน
แต่ส่วนคนที่ผิวพรรณดีแล้วมีความโกรธในปัจจุบันเป็นเรื่อง
ปัจจุบัน คนละตอนกัน แม้ว่าผิวพรรณส่วนอื่นจะดี แต่หน้าตา
ก็ไม่ดีเพราะคนโกรธไม่มีใครหน้าตาดี ดังนั้นความโกรธจึง
เป็นโทษของผิวพรรณอยู่นั่นเอง ส่วนจะทำชั่วมากหรือน้อย
ก็เป็นเรื่องปัจจุบันควรแยกประเด็นให้ออกว่า ผิวพรรณทราม
โดยกำเนิดเป็นผลจากอดีตกรรม ส่วนที่ยกมาเป็นเรื่องปัจจุบัน
กรรม คนผิวหยาบอาจจะทำความดีก็ได้ คนผิวพรรณดีอาจ
จะทำความชั่วก็ได้ หรือคนที่ผิวพรรณชั่วอาจจะทำความชั่วอีก
ก็ได้ คนที่ผิวพรรณดีอาจจะทำความดีเพิ่มขึ้นก็ได้ นี่เป็นเรื่อง
ปัจจุบัน

๙๙.

ในชาติปัจจุบันนี้เราเกิดเป็นผู้ชาย เป็นไปได้หรือไม่
 ที่ชาติหน้าจะเป็นผู้หญิงหรือแม้แต่สัตว์ดิรัจฉาน
 ดังที่เคยได้ยิน มีหลักฐานจากพุทธศาสนาว่าอย่างไร?

การเกิดเป็นอะไรเป็นไปตามกระบวนการที่แต่งให้เกิด
 ในขณะนั้นๆ เพราะฉะนั้นคนจึงไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้หญิง
 ตลอดไป หรือเป็นผู้ชายตลอดไป แต่การสลับกันในลักษณะ
 นี้มีแสดงไว้น้อย ท่านได้เล่าประวัติของพระอานนท์ ในชาติ
 อดีตที่ท่านเคยเป็นคู่กับภรรยาชายอื่น ตายไปแล้วก็ตกนรก
 หลังจากตกนรกมาแล้วก็เป็นเปรต แล้วเป็นสัตว์ดิรัจฉาน แล้ว
 เป็นกะเทย แล้วเป็นคนยากจน แล้วก็ถูกข่มขืนย่ำยีทางเพศ
 จนกว่าจะกลับเพศมาเป็นผู้ชาย ใช้เวลาหลายภพหลายชาติ

เพราะฉะนั้น ในจุดนี้จะเห็นได้ว่า ตัวการสำคัญที่ทำให้
 เกิดเปลี่ยนเพศก็คือกาเมสุมิจฉาจาร ได้แก่ผู้ชายที่กลายเป็น
 ผู้หญิง แต่ไม่กลายเป็นผู้หญิงทันที จะต้องผ่านการตกนรก
 การเป็นเปรต การเป็นสัตว์ดิรัจฉาน การเป็นกะเทยมาก่อน

จึงเป็นผู้หญิง จากนั้นก็ทำความดีไปในภพชาติต่างๆ กลับเป็นผู้ชายได้อีก เคยพบประวัติของท่านผู้ใหญ่ว่าท่านหนึ่งเคยเป็นแม่ทัพในอดีต ท่านเกิดมากำลังน่ารักแล้วก็ตายไป ชาตินั้นก็เป็นผู้หญิง ยายก็เอาเขามาจากกันหม้อป้ายไว้ที่คอ บอกว่าให้กลับมาเกิดเป็นหลานยายอีก เพื่อให้ยายจำได้ขอให้เอาแผ่นนี้มาด้วย ต่อมาท่านเกิดมาอีก ปรากฏว่าเป็นผู้ชายมีสิ่งที่ยายป้ายจุดดำๆ นั้นก็ติดมาด้วย นี่ก็แสดงว่าพลิกเพียงชาติเดียวก็เป็นผู้ชายแล้ว อาจจะเป็นไปได้ว่า ในภพชาติก่อนๆ ก็มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับของพระอานนท์ในอดีตก็ได้

๑๐๐.

ชาวพุทธเชื่อว่า เมื่อตายไปแล้วจะไปไหน
หรือควรจะอยู่ในสถานใดจะล่องลอยหาที่เกิด
ไปเรื่อยๆ หรือว่าไปเกิดในทันทีทันใด?

การที่จะไปเกิดในที่ใดหลังจากตายไปแล้วท่านบอกว่า
จะไปถือกำเนิดตามสมควรแก่กรรมที่คนเหล่านั้นกระทำเอา
ไว้ จากหลักฐานที่พบมาเป็นการตายแล้วก็ปฏิสนธิทันที ถ้า
เป็นเทวดาก็เป็นเทวดาทันที ท่านใช้คำว่าเหมือนหลับแล้วตื่น
ขึ้น แต่ถ้าเกิดในกำเนิดอื่นก็ต้องผ่านกาลเวลาพอสมควรตาม
ประเภทชีวิตในฐานะนั้นๆ

แต่กรณีปัญหาที่พูดถึงกัน เช่นว่าสุนัขนั้นผสมพันธุ์กัน
เป็นฤดูพอดีมีคนตาย บาปกรรมทำให้ต้องเกิดเป็นสุนัขนั้นจะ
ไปอยู่ที่ใด มีคนเขาตั้งปัญหาไว้ในลักษณะนี้ ซึ่งถ้ามองใน
จุดนี้จะมีคำสอนในนิกายสรวาสติวาทินซึ่งเป็นกิ่งของเถรวาท
ท่านอธิบายว่ามีอันตรายคือเป็นที่พักของวิญญาณที่เราเรียก
ว่าผู้แสวงหาที่เกิดคืออรอกการเกิดเพราะขาดเหตุปัจจัย

เรื่องนี้เคยพบคนระลึกรชาติได้บางคนเขาเล่าไว้ แต่ที่จริง เขาก็เกิดแล้ว เพราะชีวิตมีหลายกำเนิดด้วยกัน โดยหลักการจริงๆ แสดงว่าเกิดทันทีคือปฏิสนธิทันที เพียงแต่ปฏิสนธิในกำเนิดอะไร จะเป็นตัวเป็นตนเมื่อไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าอุบัติเป็นพวกเทพ พวกพรหมทั้งหลาย จะปรากฏเหมือนนอนหลับแล้วตื่นขึ้น ดังกล่าว

๑๐๑.

ชาวพุทธเชื่อว่าสักวันหนึ่งโลกจะพินาศหรือไม่?
 เมื่อถึงคราวนั้น ใครจะมาช่วยชาวพุทธ
 ให้ออกพ้นจากหายนะได้?

โลกเป็นสังขาร สังขารทั้งหลายจะต้องแตกดับไปในที่สุด ดังนั้นโลกก็จะมีลักษณะอย่างนั้น ถึงจุดหนึ่งอาจจะแตก เพราะน้ำบ้าง เพราะไฟบ้าง เพราะลมบ้าง เพราะการทำลายล้างกันจนเป็นสงครามปรมาณูโลกก็แตกได้ทั้งนั้น โอกาสที่โลกจะแตกมีอยู่ ส่วนการที่ใครมาช่วยหรือไม่ช่วยนั้น พอโลกแตกไปแล้วก็แสดงว่าไม่มีโลกนี้อยู่ สัตว์ทั้งหลายก็ไปบังเกิดในโลกอื่น ถึงยุคหนึ่งสมัยหนึ่งจะมีพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นในโลกนั้น แต่ไม่ใช่มาช่วยอย่างนิทานของคริสต์ แต่เป็นเงื่อนไขเป็นปัจจัยของสังสารวัฏ เมื่อมีเงื่อนไขปัจจัยถึงยุคสมัยที่ท่านจะมีพระพุทธเจ้าอุบัติในโลกนั้นๆ พระพุทธเจ้าก็อุบัติขึ้น การช่วยก็ช่วยอย่างที่พระพุทธเจ้าช่วย ด้วยการช่วยชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ให้ ส่วนคนจะพ้นทุกข์ได้ ประสพ

ความสุขได้หรือไม่ อยู่ที่เขาพร้อมที่จะปฏิบัติตามธรรมะเหล่านั้นหรือไม่เป็นสำคัญ การพูดในแนวจะมีคนนั้นมาช่วยคนนี้ มาช่วยคนนั้นเป็นเรื่องเพ้อฝัน เขาเข้าจริงก็ไม่มี ถ้ามีก็ช่วยดลบันดาลอะไรไม่ได้ คนจะต้องเป็นไปตามกรรมของเขา พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงไว้ว่า

แม้บุคคลจะเกาะชายฉัตรของพระองค์ไปตลอดร้อยปี แต่ถ้าไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบยังไม่ปฏิบัติตามธรรมแล้วก็จะเหมือนทัพพีที่ตักแกงแต่จะไม่มีโอกาสรู้รสชาติแกงฉะนั้น

๑๐๒.

มีอะไรเป็นข้อพิสูจน์ หรือเป็นหลักฐาน
ที่บ่งบอกว่านรก สวรรค์สำหรับผู้ทำกรรมดีชั่วมีจริง
สวรรค์นรกของชาวพุทธแตกต่างจากชาวคริสต์
อย่างไร? ในไตรภูมิภพจะเป็นของพุทธศาสนา
เถรวาทหรือไม่ น่าเชื่อถือเพียงไร?

การพูดถึงนรก สวรรค์ ในคัมภีร์พระพุทธานุศาสนเป็น
การพูดจากประสบการณ์ตรงของผู้พูด ซึ่งมีพื้นฐานของสัมผัส
ตรงเป็นหลัก เช่นการพูดกับพระอรหันต์ พูดกับเทวดา พูด
กับพรหมหรือ พูดกับคนที่มีศรัทธามั่นคงในเรื่องเหล่านี้ ฉะนั้น
เมื่อกล่าวโดยลักษณะทางภูมิศาสตร์แล้ว พระพุทธเจ้าไม่ทรง
แสดงไว้โดยตรง เพราะผู้ฟังในขณะนั้นก็รู้กันดีอยู่แล้ว แต่ใน
ขณะเดียวกันเวลาอธิบายโลกวิทูท่านก็บอกระยะห่างของโลก
มนุษย์กับสวรรค์ กับพรหมต่างๆ เอาไว้เป็นระยะที่ห่างไกล
มาก บางครั้งก็อุปมาเทียบเคียงให้เห็นว่า สมมติว่าภูเขาขนาด
มหึมาตกลงมาจากพรหมโลกตกตั้งลงมาเลย ไม่ตกค้างอยู่ที่
สุญญากาศ จะใช้เวลาเดินทางถึง ๔ เดือนจะมาถึงโลก ซึ่ง

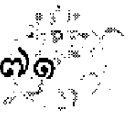
แสดงให้เห็นว่าพรหมโลกกับมนุษย์ห่างกันมาก ลักษณะทาง
 ภูมิศาสตร์ของนรก สวรรค์ ท่านใช้คำว่าปรโลก คือโลกอื่น
 ไม่ใช่โลกใบนี้ ไม่ใช่อยู่ในโลกนี้ แต่อาจจะอยู่ในมิติอื่นในโลก
 มนุษย์ หรือเป็นโลกดวงอื่น หรือดาวดวงอื่นที่มีลักษณะทาง
 อากาศ ทางอุณหภูมิ อาหาร อารมณ์ ทางสภาพแวดล้อมที่
 สร้างความสุข ความทุกข์ทรมานให้เกิดขึ้นแก่คนที่อยู่ในที่นั้น
 แตกต่างกัน

คำว่านรกก็แปลว่าเหว ท่านเรียกรวมๆ ว่าอบาย แปล
 ว่าไม่มีความเจริญ ซึ่งสามารถจะเทียบเคียงกับสัตว์ดิรัจฉาน
 อสุรกาย เปรต เวลาพระพุทธเจ้าทรงแสดงคุณของการทำ
 ความดี โทษของการทำความชั่วทรงแสดงว่าก็มีโทษหลายๆ
 ข้อ ข้อรองสุดท้ายและข้อสุดท้ายจะทรงใช้คำว่า

จะหลงทำกาลกิริยาตาย

ตายไปแล้วจะบังเกิดในทุคติ วินิบาต นรก อสุรกาย
 ถ้าเป็นผลของการทำความดีจะลงด้วยคำว่าจะไม่หลง
 ทำกาลกิริยาตาย

ตายไปแล้วจะบังเกิดในสุคติ โลกสวรรค์หรือพรหมโลก
 หรืออรุปรหม หรือสุทธาวาส ก็แล้วแต่ว่าระดับจิตของผู้นั้น
 อยู่ในจุดใด เพราะภูมิจิตจะเป็นตัวกำหนดภพที่เกิดสำหรับ
 บุคคลผู้นั้น

ข้อที่ว่าสวรรค์นรกของชาวพุทธแตกต่างกับชาวคริสต์อย่างไร อย่างที่บอกไว้แล้วว่า ลักษณะทางภูมิศาสตร์นั้น พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายพูดกับคนที่รู้เรื่องนี้ดีอยู่แล้วจึงไม่ได้แสดงที่ตั้งไว้ ส่วนการอธิบายสภาพของสวรรค์ของศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นๆ ก็ตาม จะต้องมองในแง่ความจริงว่า แม้เราไปในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งส่วนที่เราพบเห็นเราก็อธิบายได้ แต่ไม่สามารถอธิบายได้ทั้งหมด ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพชีวิตของนรก สวรรค์ก็มีจุดเดียวกัน ท่านพบเห็นจุดใดท่านก็อธิบายในจุดนั้น หรือพบเห็นระดับใดก็อาจจะอธิบายในระดับนั้น การเข้าไปในอาคารสถานที่แห่งหนึ่งบางคนอาจจะพบยาม บางคนอาจจะพบเสมียนพนักงาน บางคนอาจจะพบกับหัวหน้าฝ่าย บางคนอาจจะพบระดับผู้อำนวยการ บางคนอาจจะพบระดับเจ้าของ เวลาออกมาพูดจะพูดในรายละเอียดได้ไม่เท่าเทียมกัน การแสดงความมีอยู่ของนรกสวรรค์ในพระพุทธศาสนานั้น เป็นการพบเห็นด้วยทิพยจักขุคือตาทิพย์ที่อธิบายได้ทุกแง่ทุกมุม พอถึงจุดนี้จึงไม่มีเรื่องศาสนา แต่กรรมจะเป็นตัวจำแนกว่าบาปโทษเหล่านี้ ควรจะอยู่ในจุดใด บุญระดับนี้ควรจะอยู่ในจุดใดคล้ายๆ กับคนที่เข้าศึกษาหรือคนที่ติดคุก เขาไม่สนใจว่าคนนั้นเป็นใครแต่ดูว่ามีความรู้ มีคุณสมบัติอย่างไร หรือมีความผิดอย่างไร ในคุกในตารางก็มีคนอยู่ทุกเชื้อชาติ หากกระทำ

ความผิดในระดับเดียวกัน เขาก็อยู่ในแดนเดียวกัน

ปัญหาเรื่องนรก สวรรค์ จะต้องมองโดยยึดหลักความเชื่อ เป็นสำคัญ ดังที่เคยยกตัวอย่างไว้ว่า พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ทั้งหลายที่ได้แสดงเรื่องนี้เหมือนคนที่ขึ้นไปยืนอยู่บนที่สูง มอง เห็นทิวทัศน์ในที่ไกลจากที่สูงซึ่งท่านยืนอยู่ในขณะนั้น แล้ว ท่านลงมาบอกคนข้างล่างว่า เมื่อท่านยืนอยู่จุดนั้น ท่านเห็น สิ่งนั้น คนที่ได้ยินได้ฟังสามารถทำได้ ๒ วิธี คือขึ้นไปยืนที่จุด เดียวกันกับที่ท่านบอกว่าท่านเห็น มองไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าตาเราไม่พิการก็จะเห็นอย่างเดียวกัน

ถ้าหากว่ายังไม่มีเวลา ยังไม่มีความสามารถและมีกำลัง มากพอที่จะปีนป่ายขึ้นไป ก็ต้องเชื่อตามที่ท่านบอกไว้ การ เชื่อเรื่องกรรมหรือผลของกรรมนั้นตัวเนื้อหาจริงๆ ก็คือจะ เป็นเหตุให้คนละความชั่ว ประพฤติความดี เมื่อเขาประพฤติ ก็เชื่อว่าเขาได้เป็นคนชั่วคนดีแล้วในขณะนั้น เขาได้รับยกย่อง ได้รับตำหนิแล้วในขณะนั้นๆ เขามีความสุขความทุกข์แล้ว ในขณะนั้นๆ เรื่องชาติหน้าจึงเป็นเรื่องบำเหน็จความดีความ ชอบ หรือว่าโทษที่ยังชดใช้ไม่หมดที่เขาจะต้องรับต่อไปเท่า นั้นเอง แม้เราจับประเด็นของพระพุทธดำรัสที่ทรงแสดงว่า บุญเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายทั้งในโลกนี้และในโลกอื่น เป็นหลักเครื่องยึดเหนี่ยวว่า การกระทำความดีนั้นจะ

อำนวยความสะดวกให้ทั้งในชาติปัจจุบันและในชาติภพภาคหน้า
ตลอดจนในชาติต่อไป

เรื่องเตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วงนั้น เป็นวรรณคดีทาง
พระพุทธศาสนาที่เรียบเรียงขึ้นโดยสมเด็จพระมหาธรรมราชา
ลิไท เป็นการรวบรวมจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาหลาย
ระดับ แต่ลักษณะทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเชื่อในแนวของ
ศาสนาฮินดูอยู่มาก ฮินดูเขาอธิบายว่าเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลาง
ของโลก ยอดเขาพระสุเมรุเป็นที่ประทับของพระอิศวร ในเชิง
เขารอบทั้ง ๔ ด้านก็เป็นที่อยู่ของท้าวจตุมหาราช นอกจากนี้
นั้นก็ยังมีสระฉัตรทันต์ มีสระอโนดาต มีป่าหิมพานต์ มี
นักสิทธิ์ วิทยาธร คนธรรพ์ ภายใต้เขาพระสุเมรุ เป็นที่อยู่
ของเวปพิจิตติอสูร ใต้ดินลึกลงไปก็เป็นนรก ๘ ชุม ที่เรียกว่า

สังกฐีพนรก กาลสูตตนรก สังฆาตตนรก โรจวนรก
มหาโรจวนรก ตาปนรก มหาตาปนรก อเวจิมหานรก

ข้างบนจะมีลักษณะเช่นเดียวกันคือ สวรรค์ทั้งหมดนั้น
จะขึ้นตรงไปจากยอดเขาพระสุเมรุ ทำนองคล้ายๆ กับจาน
เรียงซ้อนๆ กันไปเป็นแถว ลักษณะภูมิศาสตร์เช่นนี้ไม่ใช่พุทธ
เป็นพราหมณ์ เหตุที่ทำให้ตกนรกขึ้นสวรรค์ในไตรภูมิพระร่วง
เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ที่บอกแล้วว่าลักษณะ
ทางภูมิศาสตร์นั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงแสดงไว้ แต่ได้ทรงแสดง

ถึงเหตุที่ให้ไปตกนรก และบังเกิดบนสวรรค์ ขอเพียงแต่บุคคล
งดเว้นเหตุที่จะตกนรก ประพฤติปฏิบัติตามเหตุที่จะไปเกิด
บนสวรรค์เท่านั้น ก็จะก่อให้เกิดอยู่ดีมีสุขในชีวิตประจำวันได้
แล้ว

ที่ถามว่าน่าเชื่อถือเพียงใด อย่างที่บอกไว้แล้วว่าอยู่ที่
พื้นฐานของคน คนที่ฉลาดสามารถจะหาประโยชน์ได้จากสิ่ง
ที่เป็นประโยชน์ และสิ่งที่ระคนกันทั้งประโยชน์และโทษ แต่
คนไม่ฉลาดนั้นจะเหมือนไก่แจ้ได้พลอย แม้สิ่งที่เป็นประโยชน์
ก็จะไม่ได้ประโยชน์ จะปวยการกล่าวไปยถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์
ซึ่งคนเหล่านั้นจะได้ประโยชน์คงเป็นไปได้ยาก

ปัญหาเกี่ยวกับโลก ชีวิต จิตใจ

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๑๐๓.

พระพุทธศาสนาได้อธิบายเรื่องการเกิดขึ้นของโลก และสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกไว้หรือไม่?

มีการอธิบายไว้ในพระสูตรต่างๆ หลายพระสูตร แสดงในรูปวิวัฒนาการ ชี้ให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงของโลกนั้น เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ของธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขปัจจัยของธรรมชาติล้วนๆ ไม่มีสิ่งมีอำนาจอิทธิพลอะไรมาสร้างขึ้น เมื่อโลกตกอยู่ในสภาพอย่างหนึ่ง มีพวกอภัสสรพรหมได้กลิ้งจันดินก็ลงมา ชิมกลิ้งดินเหล่านั้นดู เกิดความพอใจติดใจ เมื่อกินจันดินอยู่บ่อยๆ ร่างกายหยาบขึ้น หยาบขึ้น จนกลายเป็นบรรพบุรุษมนุษย์ในตอนหลัง

มนุษย์นั้นสืบเชื้อสายมาจากอภัสสรพรหม จากนั้นคนได้เริ่มปรับปรุงการเป็นอยู่ของตนเองมาโดยลำดับ จนในที่สุดก็ผ่านพัฒนาการด้านต่างๆ กันไปเรื่อยๆ มีการปรับปรุงแก้ไขกัน แก้ได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ปัญหาเหล่านั้นก็ยึดเยื้อจนมาถึงบุตรหลานมนุษย์ในปัจจุบัน บรรพบุรุษมนุษย์เคยเจอปัญหาในแนวใด บุตรหลานมนุษย์ก็คงเจอในแนวนั้น

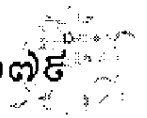
๑๐๔.

พระพุทธศาสนาถือว่าฐานะของบุรุษหรือสตรี
สูงกว่ากัน? การที่กล่าวว่า บุคคลทำผิดทางเพศ
ประพฤตินิดในกามแล้วไปเกิดเป็นโสเภณีเพื่อ
ใช้กรรมนั้น เป็นจริงหรือไม่? อย่างไร?
และจะไม่เป็นการจำกัดเฉพาะสตรีในการเข้าถึง
จุดหมายทางพุทธศาสนาหรือ เหตุใดสตรี
จึงมีข้อจำกัดในการปฏิบัติมากกว่าบุรุษ?

ทั้งบุรุษและสตรีไม่มีความแตกต่างที่การกระทำ ถ้าทำ
ดีก็เป็นคนดี ถ้าทำชั่วก็เป็นคนชั่ว ฉะนั้นในพุทธศาสนา
ท่านจึงใช้คำว่า บุคคล มนุษย์ สัตว์ทั้งหลายเป็นคำรวมๆ ไม่
ค่อยเจาะจงว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ความแตกต่างอยู่ที่การ
ประพฤตินั้นของบุคคลเหล่านั้น ที่ทำให้สูงขึ้นหรือให้ต่ำลง

การประพฤตินิดในทางเพศเป็นเรื่องการทำลายชื่อเสียง
ของคน เช่น นาง ก. แต่งงานกับนาย ข. แล้วเป็นชู้กับ
นาย ค. โดยนาย ข. ไม่รู้เรื่อง นาย ข. เข้าใจว่าเด็กคนนั้น

เป็นลูกของเขาทั้งๆ ที่เป็นลูกของนาย ค. ดังนั้นเชื้อสายสกุลวงศ์ของนาย ข. ก็ถูกทำลาย ทำให้เกิดปัญหาขึ้นสารพัด ยืดเยื้อยาวนาน คนที่ทำได้อย่างนี้แสดงถึงจิตใจเขามีความกำหนัดกล้า มีความโลภมาก มีความหลงมาก ก็ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย การประพฤติในทางกาเมสุมิจอาจารย์ห้ามทั้งผู้หญิง ผู้ชาย

ส่วนที่บอกว่าตายแล้วไปเกิดเป็นโสเภณีนั่นเป็นเรื่องที่ทานเล่าไว้ในคัมภีร์ เล่าถึงอดีตประวัติพระอานนท์ ซึ่งเป็นอดีตกาลที่นานไกลมาก จากผู้ชาย ไปเป็นชู้กับภรรยาชายอื่น ตายไปก็ตกนรก จากนั้นก็เป็นเปรต เป็นสัตว์ดิรัจฉานจากดิรัจฉานเป็นคนยากไร้เป็นคนที่มีความสามีมามาก เป็นหญิงแพศยา (เทียบได้กับโสเภณี) ผ่านขึ้นมาจนเกิดมาเป็นกะเทย กว่าจะเป็นผู้ชายได้ก็ผ่านภพชาติต่างๆ มาเป็นอันมาก

เป็นการกล่าวถึงตัวอย่างผู้ชายที่เป็นชู้กับภรรยาชายอื่น ใครทำกรรมในลักษณะเดียวกันนั้นจะต้องชดใช้กรรมตามกระบวนการของกรรม

พระพุทธศาสนาไม่ได้สร้างกรรมขึ้น คนผู้กระทำเหละนั้นเป็นคนสร้างขึ้น ซึ่งก็จะต้องรับผิดชอบด้วยตัวเอง พระพุทธศาสนาเพียงแต่แสดงความจริงให้ปรากฏไว้เท่านั้น

เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นการเจาะจงเฉพาะสตรีเป็นเรื่องทั่วๆ ไป เป็นกระบวนการของกรรม

การเข้าถึงจุดหมายปลายทางพระพุทธศาสนาก็เหมือนกันอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติของท่านเหล่านั้น ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจึงมีพระอรหันต์ทั้งที่เป็นภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี นางสิกขมานา แม้แต่ที่เป็นอุบาสก อุบาสิกา เมื่อท่านเป็นพระอรหันต์แล้วก็ต้องบวชหรือนิพพานในวันนั้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นผลทุกระดับเกิดขึ้นมาจากการประพฤติกระทำอย่างที่ทรงแสดงไว้ว่า

“คนเราจะเป็นคนเลวก็ไม่ใช่เพราะชาติสกุล เป็นผู้ประเสริฐก็ไม่ใช่เพราะชาติสกุล คนจะเป็นคนเลวเพราะการกระทำและเป็นผู้ประเสริฐก็เพราะการกระทำ”

ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

๑๐๕.

จิตที่ว่่าปภัสสรคืออะไร? มนุษย์เกิดเป็นพระโสดาบัน
ตั้งแต่ออกจากครรภ์มารดามีหรือ?
หรือว่าต้องรู้เพียงสักก่อนจึงจะเป็นได้
ชาติก่อนเป็นพระโสดาบันชาตินี้จะต้องเป็นอีกหรือไม่
ก่อนจะบรรลุเป็นพระอรหันต์?

จิตปภัสสรนั้น ได้แก่จิตที่มีความเรืองแสง จิตที่ยังไม่
ขึ้นรับอารมณ์ในพระบาลีนั้นไม่ได้แสดงว่าจิตเดิมเพียงแต่รับ
สั่งว่า “ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย จิตนี้มีสภาพปภัสสร แต่จิต
นี้เศร้าหมองไปเพราะมีอุปกิเลสจรมมา”

จิตปภัสสรท่านอธิบายว่าเป็นภวังคจิต คือจิตที่ยังไม่ได้
รับอารมณ์แต่พออารมณ์เกิดขึ้นแล้วก็ต้องเปลี่ยนแปลง
ไปตามอารมณ์ อาจจะสงบก็ได้ อาจจะไม่สงบก็ได้ อาจจะไม่
ขุ่นมัวก็ได้ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ปรุงแต่ง

ประเด็นที่ว่ามนุษย์เกิดเป็นพระโสดาบันตั้งแต่ออกจาก
ครรภ์มารดามี หรือว่าต้องรู้เพียงสักก่อนจึงจะเป็นได้

คนที่เป็นพระโศดาบันนั้น มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. เอกพีธี จะเกิดอีก ๑ ชาติ แล้วจะบำเพ็ญเพียรบรรลุมรรคผลเป็นพระอรหันต์

๒. โกลังโกละ จะเกิดเป็นอีกไม่เกิน ๒ ชาติ แล้วจะบรรลุมรรคผลเป็นพระอรหันต์

๓. สัตตชัตตปุระมะ จะเกิดอีกตั้งแต่ ๓ ชาติ แต่ไม่เกิน ๗ ชาติก็จะบำเพ็ญเพียรแล้วบรรลุมรรคผลเป็นพระอรหันต์

ท่านเหล่านั้นมีบุญญาธิการมาก ก็เลศเจือจางลงไปมาก จิตใจสูงกว่าพรหม แต่ว่าท่านไม่ต้องการจะเกิดเป็นพรหม เพราะเกิดเป็นพรหมจะสูญเสีเวลามาก บาลีท่านก็บอกว่า ท่องเที่ยวอยู่ในเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

แต่ว่าสวรรค์อายุยืนยาวนานมาก นานจนไม่รู้จะเทียบอย่างไร เพียงวันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ก็เท่ากับ ๑๐๐ ปีของโลกมนุษย์ เพราะฉะนั้นจะพบว่าพระพุทธเจ้าปรินิพพานมาเมื่อเทียบอายุสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็เป็นเวลาเพียง ๒๖ วันเท่านั้นเอง ท่านเหล่านั้นแม้เกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็เพียงผ่านไปหยกๆ ตัวอย่างในเรื่องนี้จึงไม่มี

ถ้าหากว่ากิเลสที่ท่านละได้แล้วนั้นเป็นการละได้อย่างเด็ดขาด ถ้าท่านเกิดมาเป็นมนุษย์ ท่านก็เป็นพระโศดาบัน

มาตั้งแต่เกิด อย่าลืมนะว่าพระโสดาบันยังมีกิเลสประเภทกาม
ราคะ ประเภทปฏิฆะคือมีความยินดียินร้าย มีความชอบใจ
พอใจ หรือไม่ชอบใจอยู่ระดับหนึ่ง มีการเกี่ยวข้อง มีเพศ
สัมพันธ์ มีครอบครัวได้ เพียงแต่ไม่ถือนันด้วยอำนาจทิฐิ ไม่
มีความเคลือบแคลงสงสัยในคุณพระรัตนตรัย ไม่ถือนันด้วย
ศีล ด้วยวัตรด้วยข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ยุติด้วยเหตุผลและความ
ดี แต่ท่านก็ไม่ใช่คนขวางโลก อยู่ในโลกโดยไม่ไปทะเลาะ
กับชาวโลก พร้อมที่จะเกี่ยวข้องกับสังคมโดยไม่ยึดมั่น

การจะวินิจฉัยว่าเด็กคนนี้เป็นพระโสดาบันหรือไม่ คง
จะยากเพราะภูมิปัญญาของท่านก็อยู่เหนือบุคคลธรรมดา
ยากที่สามัญชนจะไปกำหนดสังเกตได้

๑๐๖.

ชาวพุทธมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพระเจ้าว่าอย่างไร
ถ้าปฏิเสธว่าพระเจ้าไม่มี และไม่มีความจำเป็น
จะต้องมี มีหลักฐานหรือข้อพิสูจน์ใด
เป็นเครื่องยืนยัน?

ความคิดในเรื่องพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก หรือเป็นที่มา
ของสรรพสิ่ง เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งนั้น ถ้าหากว่าบุคคลได้ไป
ศึกษาศาสนาปฐมภูมิ ยุคที่นับถือธรรมชาติเบื้องต้น คือ ดิน
น้ำ ลม ไฟ ก็จะได้พบว่า แม้สิ่งเหล่านั้นก็เชื่อกันว่าเป็นที่มา
ของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกเช่นเดียวกัน ฉะนั้นความมีอยู่
ของสิ่งสูงสุดเหล่านั้นจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แสดงความเชื่อในลักษณะ
นี้ว่าเป็นเรื่องของความหลงผิด เข้าใจผิด ข้อความเหล่านี้
ปรากฏในพรหมชาลสูตร ที่มณีกาย สีลขันธวรรคเป็นใจความ
โดยสรุปว่า มีท่านผู้หนึ่งออกบวชบำเพ็ญทางจิต จนบรรลุ
ปฐมฌานระดับที่ประณีตมาก เมื่อตายไปแล้วก็ไปบังเกิด
เป็นมหาพรหมผู้ใหญ่ ในยุคสมัยนั้นยังไม่มีคนที่มีคุณธรรม

สูงระดับนั้น จึงไม่มีใครเกิดร่วมด้วย ท่านอยู่คนเดียวมานาน ก็รู้สึกเหงาจึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า ต้องการจะให้มีคนอื่นมาเกิดร่วมด้วย พอดีมีคนอื่นอยู่คนหนึ่งบำเพ็ญเพียรทางจิตมาได้ระดับหยาบๆ พอตายก็ไปเกิดเป็นบริวาร มหาพรหมเองเข้าใจว่าพรหมองค์ใหม่เกิดจากความคิดของท่าน ก็บอกพรหมใหม่ให้ทราบว่าเขาเกิดมาจากพรหมเป็นผู้นึกคิดเป็นผู้รังสรรค์ เป็นผู้สร้างขึ้น พรหมองค์ใหม่ก็ให้ความเคารพนับถือแก่พรหมองค์เก่า แต่เนื่องจากบุญกุศลน้อยกว่าก็จุติใหม่ มาเกิดเป็นมนุษย์ก็ระลึกชาติได้ ระลึกได้แค่ชาติเดียว อาศัยความจำในอดีตว่าตนนั้นมาจากพรหม พระพรหมหรือพระเจ้าเป็นผู้สร้างก็นำความคิดเหล่านั้นมาสั่งสอนคนทำให้มีการถือประพฤติปฏิบัติตามกัน ความคิดแนวนี้ได้มีกันตั้งแต่โบราณ ไม่ใช่เป็นเรื่องเกิดขึ้นในยุคหลัง

แต่เมื่อพระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญเพียรจนตรัสรู้สืบสาวไปจนถึงต้นตอที่มาของชีวิตจริงๆ ก็ทรงเห็นว่าเป็นกระบวนการของปัจจัยการหรือปัจจุสมุปบาท ตัวการใหญ่คืออวิชชา เป็นความรู้ที่ไม่จริง คือรู้บ้าง แต่ก็ไม่จริง อวิชชาเป็นเหตุให้เกิดการกระทำที่เป็นบุญเป็นบาปจนถึงบุญระดับฌาน แต่การกระทำของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ก็ก่อให้เกิดการจำแนกแยกแยะ ภพภูมิขึ้นมาด้วย อำนาจพื้นฐานทางจิตใจของบุคคลที่แตกต่างกัน

เพราะฉะนั้น พระเจ้าผู้สร้างจริงๆ ก็คืออวิชชา ในพระ
พุทธศาสนาเองไม่สอนให้เคารพนับถือพระเจ้า คืออวิชชา
แต่สอนให้บุคคลทำลายอวิชชา เพราะถือว่าอวิชชาเป็นตัวการ
ที่สร้างโลกและปัญหาให้บังเกิดขึ้นแก่ชีวิต ให้บุคคลต้องประสบ
ความทุกข์นานาประการ การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าได้เกิดขึ้น
จากการทำลายพระผู้เป็นเจ้าหรือพระพรหมผู้สร้างโลกและ
สร้างทุกข์อย่างสิ้นเชิง พระอรหันต์ทั้งหลายก็ถือว่าเป็นผู้
ทำลายพระผู้เป็นเจ้าหรือพรหมภาวะ พระอรหันต์จึงแปลว่า
ผู้ทำลายกำลังแห่งสังสารจักรคืออวิชชา ตัณหา อูบาทาน
กรรม

ประเด็นที่ว่าถ้าปฏิเสธว่าพระเจ้าไม่มีแล้วจะมีหลักฐาน
ให้ข้อพิสูจน์ได้หรือ

เราจะต้องเข้าใจว่า ศาสนาประเภทเทวนิยมมีมากใน
โลกนี้ แต่ว่าโลกนั้นมีโลกเดียว ถ้าโลกนี้มีพระผู้เป็นเจ้าสร้าง
จริง ศาสนาประเภทเทวนิยมก็ควรไปตกลงกันให้ได้ก่อนว่า
พระเจ้าองค์ใดคือผู้สร้างโลกที่แท้จริง

ที่บอกว่าพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้มีสัตัพัญญู คือรู้ทุกอย่าง
นั้น ผลงานการสร้างของพระผู้เป็นเจ้าไม่ว่าจะเป็นคนเป็น
สัตว์หรือเป็นโลกธรรมชาติทั้งหลายก็ตาม มีปัญหาอยู่มาก
เหลือเกินที่สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์

ต่อมาในตอนหลังปรากฏว่า พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไม่ค่อยรับผิดชอบคือไปโยนให้สิ่งไม่ดีทั้งหลายว่าเป็นผลผลิตของซาตาน พระเจ้าก็รับเฉพาะส่วนดี ก็ก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งว่า ถ้าซาตานมีส่วนร่วมสร้างอยู่ด้วย ก็แสดงว่าพระเจ้าไม่ใช่เป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง เพราะถ้าพระเจ้าสร้างสรรพสิ่งแล้ว แม้แต่ตัวซาตานเองพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าก็ต้องเป็นผู้สร้างขึ้นมาด้วย สิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าอ้างว่าซาตานสร้างก็ต้องเป็นฝีมือของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าด้วย

ถ้ามองพระเจ้าในแง่ของความรัก ความเมตตา กรุณา พระเจ้าก็มีปัญหา ในขณะที่พระเจ้าบอกว่าเป็นเจ้ารักมนุษย์บุตรพระผู้เป็นเจ้าของเจ้านั้น จากประวัติศาสตร์ของศาสนาทั้งหลายเราจะพบว่ามนุษย์บุตรพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าได้ล้มหายตายจากไป เพราะผลผลิตการสร้างของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเองมนุษย์บุตรพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าถูกเชื้อโรคถูกสัตว์ร้ายทั้งหลายซึ่งเป็นผลผลิตของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเช่นเดียวกันทำลาย มนุษย์ตายเพราะตกลงไปในทะเลภูเขาไฟระเบิด เพราะโรคร้ายเบียดเบียน แต่ละอย่างล้วนแต่เป็นผลผลิตของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นปัญหาสำคัญว่า ถ้าพระเจ้ารักมนุษย์

ทำไมพระเจ้าสร้างสิ่งที่เป็นศัตรูให้แก่มนุษย์

ถ้าพระเจ้าจะอ้างว่าพระองค์ไม่รู้ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็น

อันตรายต่อมนุษย์ ก็แสดงว่าพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไม่ใช่สัมพัทธ์
ไม่ได้รู้อะไรทุกอย่างทุกอย่าง

ถ้ารู้ทุกอย่างทุกอย่าง แต่สร้างมา แสดงว่าขาดความ
รัก เมตตา กรุณา

แต่ถ้าไม่รู้แสดงว่าไม่เป็นสัมพัทธ์

ที่บอกว่าพระเจ้าของเจ้าเป็นสัมพัทธ์นั้น เราจะพบว่าผล
แม้แต่เผ่าพันธุ์มนุษย์ซึ่งพระเจ้าอ้างว่าเป็นบุตรของพระองค์
ที่พระองค์ทรงรักมาก ก็มีความแตกต่างกันมากเหลือเกิน ทั้ง
รูปร่างหน้าตาภูมิธรรม สติปัญญาพื้นฐาน สถานะทางเศรษฐกิจ
สังคม การเมือง สุขภาพพลานามัย ทำไมแตกต่างกันมากนัก

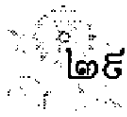
เพราะฉะนั้น พระเจ้าจึงมีแต่เครื่องหมายคำถาม ในแง่
ความคิดแบบพุทธแล้วใครจะตอบอย่างไรก็ตาม จะมีคำถาม
ว่าทำไมอย่างไรอยู่เรื่อยไป ในแง่ของพุทธจึงถือว่าพระเจ้า
เป็นผู้ควรแก่การทำลาย ให้ลองสังเกตว่าสงครามทั้งหลายที่
เกิดระบอบขึ้นในส่วนต่างๆ ของโลก ผู้ที่จุดชนวนสงครามนั้น
มักจะจงรักภักดีในพระผู้เป็นเจ้าของ บางที่พระผู้เป็นเจ้าของ
เดียวกัน บางที่พระผู้เป็นเจ้าของก็ต่างชื่อกัน แต่ทำไมพระผู้เป็น
เจ้าไม่ห้ามปรามลูกของพระผู้เป็นเจ้าของไม่ให้ทะเลาะกัน แม้แต่
มนุษย์ซึ่งเป็นบุตรของพระผู้เป็นเจ้าของ คนที่ไม่เป็นสัมพัทธ์ไม่
มีความรักสากล เมื่อลูกจะทะเลาะกัน ก็มีการห้ามปราม มี

การตักเตือน มีการลงโทษ แต่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไม่ได้กระทำ
อย่างนั้น ในประวัติศาสตร์ มนุษย์บุตรพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจึงฆ่ากัน
มาตลอด บางครั้งสงครามโลกเป็นสงครามที่เกี่ยวกับศาสนา
โดยเฉพาะเช่นสงครามครูเสด เป็นต้น

ดังนั้นพระเจ้าจึงมีแต่คำถามที่ยากต่อการจะตอบได้ แม้
แต่คนที่เคร่งครัดในศาสนาที่นับถือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า

จะอย่างไรก็ตาม ถ้าหากตลอดด้วยปัญญาอย่างแนว
พุทธแล้วจะมีคำถามตลอด พระเจ้า พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจะมีแต่
เครื่องหมายคำถาม ไม่ว่าจะมองด้านปัญญา ความบริสุทธิ์
ความเมตตาคุณากก็ตาม ที่พูดอย่างนี้ไม่ได้ต้องการจะหักล้าง
ความเชื่อของใคร เพียงแต่ปัญญาชนควรตรวจสอบความเชื่อ
ของตนเนืองๆ และพัฒนาความรู้และปัญญาของตนให้ตรง
ความจริงเสมอๆ

๑๐๗.

ทำบุญตักบาตรมีอานิสงส์อย่างไร? เหตุใดพระ
ที่ไปรับอาหารมาจึงเรียกว่าโปรดสัตว์ไม่ใช่ขอทาน?

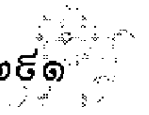
การทำบุญตักบาตรเป็นบุญกิริยาวัตถุประการหนึ่ง
ท่านเรียกว่าทานมัย บุญสำเร็จได้ด้วยการบริจาทาน การให้
ทานนั้นเป็นสัปปุริสบัญญัติ หรือข้อบัญญัติของสัตบุรุษที่สืบ
ต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาลนานไกล พระพุทธเจ้านำมาสั่งสอน
ต่อท่านนั่นเอง ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการ

๑. ทาน การบริจาท การให้ การสงเคราะห์ การ
อนุเคราะห์

๒. บรรพชา คือการออกบวชหรือการงดเว้นบาป ถือ
เพศเป็นนักบวชประเภทใดประเภทหนึ่ง

๓. มาตาปิตุอุปัฏฐาน การอุปฐากมารดาบิดาของตน
ด้วยความกตัญญูกตเวที แสดงความเป็นลูกที่ดี

เมื่อพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้น พระสงฆ์ได้ใช้ชีวิตในรูป

ที่ละการครอบครองสะสมและภิกษุอาจารย์ คือเที่ยวไปบิณฑบาต ประชาชนพลเมืองเกิดศรัทธาก็ถวายอาหาร ไม่มีใครศรัทธาก็เดินไปเรื่อยๆ ได้บ้าง อดบ้าง คำว่าบิณฑบาต แปลว่า ก้อนข้าวซึ่งชาวบ้านเขาถวาย สำหรับในเมืองที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เช่นประเทศไทย ประเทศพม่า ประเทศเขมร ประเทศลาว เขาถือเป็นหน้าที่ที่เขาจะต้องทำ การทำบุญตักบาตรมีอันิสงส์อย่างพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในที่ต่างๆ เป็นอันมาก สรุปรวมเป็นอันิสงส์หลายประการ เช่น

“ผู้ที่ให้ทานเป็นที่รักของคนเป็นอันมาก

สัตบุรุษย่อมคบหาสมาคมกับบุคคลที่ให้ทาน

ชื่อเสียงเกียรติคุณอันดีของบุคคลผู้ให้ทานย่อมฟุ้งขจร

กระจายไป

เป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องของบุคคลทั้งหลาย

สัตบุรุษเมื่อจะสงเคราะห์ก็จะสงเคราะห์ต่อผู้ให้ทาน

ผู้ให้ทานเมื่อเข้าไปในสมาคมใดก็จะองอาจกล้าหาญ

ไม่ครั่นคร้ามขามเกรงในสมาคมนั้น

ผู้ให้ทานเมื่อตายไปแล้วจะบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์”

นี่ก็คืออันิสงส์ที่เห็นกันในปัจจุบันและภายภาคหน้า

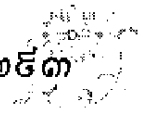

ส่วนประเด็นที่ว่าเหตุไร ภิกษุไปรับอาหารมาจึงเรียกว่า
โปรดสัตว์ ไม่เรียกขอทาน

โปรดสัตว์นั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้บริจาค
ทาน ได้ทำใจให้เสื่อมใส ได้ไหว้พระ เป็นทั้งบุญสำเร็จด้วย
การบริจาคทาน บุญสำเร็จด้วยการประพฤติตนอ่อนน้อม
ถ่อมตนต่อนักบวช ได้ทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่เรียกว่า
แสวงหาเขตบุญในพระพุทธานามิการเพิ่มพูนกำลังศรัทธา
ของเขา

ที่ว่าโปรดสัตว์เพราะการทำบุญตักบาตรนั้น ผู้ให้ต้องการ
ให้เกิดประโยชน์ความสุขแก่เขา ในคำถวายทานจะลงด้วยคำ
ว่า อัมหากัง ที่มรัตตัง หิตายะ สุขายะ ด้วยการให้ทาน
เป็นต้น ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดกาล
นานเทอญ

แสดงว่า การกระทำทั้งหมดเขาทำเพื่อเขาเอง แต่ไม่ต้อง
ไปไกล พระก็มาโปรด คือมาช่วยให้เขาได้ทำบุญ คำว่าพระ
โปรดสัตว์เป็นภาษาที่ชาวบ้านเรียก ไม่ใช่พระเรียก พระท่าน
คงใช้คำว่าเทียวบิณฑบาตเท่านั้นเอง

๑๐๘.

ทำไมคนไทยจึงชอบให้ทาน การให้ทานของชาวพุทธ
มีหลักเกณฑ์อย่างไร จะให้แก่คนนอกศาสนาได้
หรือไม่ ต้องมีหลักเกณฑ์อย่างไร และเพราะเหตุใด?

การให้ทานเป็นฐานจิตของมนุษย์อยู่แล้ว มนุษย์นั้นจะมีลักษณะเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีการสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ ตามสภาพสังคม สภาพครอบครัวของมนุษยชาติเป็นอย่างนั้นมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานได้อาหารมาแล้วก็แบ่งกันกิน เป็นการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์ ในขณะเดียวกันเมื่อมีศาสนาขึ้น ก็อาศัยพื้นฐานการให้อาหารอย่างเดิมแบบสงเคราะห์อนุเคราะห์นั้นเองขยายออกมาในรูปของการบูชาคุณความดี แต่กุศลเจตนาที่เป็นเหตุได้คิดแล้วให้ทานอาจจะให้เป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์ก็ได้ เช่น เห็นว่าพระไม่ได้ทำมาหากินอย่างชาวบ้าน ไม่ได้ประกอบอาชีพหาทรัพย์เงินทอง เราได้ประกอบอาชีพ มีทรัพย์เงินทอง ก็ควรจะสงเคราะห์ท่านให้มีอาหาร

มีที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม มียารักษาโรค ได้ประพฤติปฏิบัติ
ความดี ได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ ให้สั่งสอนความรู้ความเข้าใจ
ในศาสนาแก่สาธุชนเป็นต้น คิดเช่นนั้นแล้วจึงให้ท่านก็ได้

การให้ทานของชาวพุทธเกณฑ์หลักจริงๆ นั้น ผู้ให้จะ
ต้องมองดูกำลังทรัพย์และกำลังศรัทธาของตน

ถ้ากำลังทรัพย์มากศรัทธาน้อย ให้ให้ไปตามศรัทธา

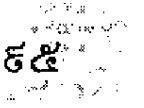
ถ้าศรัทธามากทรัพย์น้อย ให้ให้ไปตามกำลังทรัพย์

ถ้าศรัทธากับทรัพย์มีระดับใกล้เคียงกันจะให้ตามอะไร
ก็ได้ ที่สำคัญคือการทำบุญจะต้องมีผลเป็นความสุข ถ้าให้
ท่านไปแล้วมีผลเป็นความทุกข์ ไม่ควรให้ บุญประเภททาน
อาจทำได้หลายระดับเช่น

การให้อภัยไม่ถือสาหาความคนอื่นที่ทำผิดพลาด ก็เป็น
ทานที่มีคุณมีานิสงส์มาก เรียกว่าอภัยทาน

การให้ความรู้ให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำในทางที่ถูกที่ควร
แก่บุคคลอื่นก็เป็นทาน เรียกว่าธรรมทาน ไม่จำเป็นจะต้อง
ให้ในรูปวัตถุสิ่งของเสมอไปก็ได้

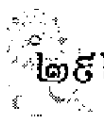
ในแง่ของวินัย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแก่ชาวพุทธที่มีกำลัง
ศรัทธาแก่กล้า วินัยกำหนดห้ามไม่ให้พระไปขอต่อพระอริยบุคคล
ที่ท่านมีฐานะยากจน เพราะศรัทธาท่านมาก ท่านอาจจะให้

จนตัวเองไม่มีจะกินก็ได้ วินัยจึงห้ามไม่ให้พระรบกวนครอบครัว
ซึ่งมีฐานะยากจนและเป็นพระอริยบุคคล พระต้องช่วยรักษา
สถานะทางเศรษฐกิจเขาไว้ด้วย ไม่ใช่ไปสร้างความเดือดร้อน
ให้แก่เขา

ถามว่าจะให้แก่คนนอกศาสนาได้หรือไม่ ถ้าให้ในรูป
ของการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ไม่ใช่ให้โดยเห็นว่านักบวช
นอกศาสนาเป็นบุญเขต คือเป็นทางหลังไหลมาของบุญ
เพราะว่าชาวพุทธผู้มีศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย จะเชื่อว่า
พระสงฆ์เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีเนื้อนาบุญอื่นที่ยิ่งไปกว่า
แต่การให้แบบสงเคราะห์ อนุเคราะห์เป็นการแสดงไมตรีจิต
มิตรภาพกัน แม้แต่พระสงฆ์เองวินัยก็กำหนดให้สงเคราะห์
นักบวชนอกศาสนาได้ แต่ไม่ใช่เป็นเพราะเราต้องการบุญ เพียง
ต้องการสงเคราะห์เขา แสดงความมีน้ำใจต่อเขาเป็นประการ
สำคัญ เพราะฉะนั้น สมบัติของอุบาสก อุบาสิกา มีใจ
ความว่า

๑. เป็นผู้ที่มีศรัทธา
๒. เป็นผู้ที่มีศีล
๓. เชื่อมั่นในกฎของกรรม ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อ
กรรม ไม่เชื่อมงคล
๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา

๕. แสวงหาเขตบุญเฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น

สองข้อหลัง มุ่งในแง่ที่เราต้องการบริจาคทานเพื่อให้เป็นบุญเป็นกุศลเป็นอานิสงส์ ชาวพุทธที่มีศรัทธามั่นคงจะไม่ดิ้นรนหานักบวชนอกศาสนามารับทาน แต่จะแสวงหานักบวชในพระพุทธศาสนา ส่วนการสงเคราะห์อนุเคราะห์ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง คนละประเด็นกันแยกกันให้ออก

๑๐๙.

คนไทยมักเรียไร การเรียไรนี้พระพุทเจ้าเคยสอนไว้
หรือไม? มีหลายโอกาสที่พระสงฆ์จะเรียไร
ด้วยวิธีการแจกพระ ซึ่งเข้าลักษณะโฆษณาสินค้ำ
อยากทราบว่เช่นนี้ผิดหรือไม?

ลักษณะทางศาสนาเหมือนกับน้ำที่ไหลมาจากที่สูง น้ำ
ที่ต้นน้ำจริง ๆ จะใสดีมได้ทันที แต่จะเป็นประโยชน์แก่คน
จำนวนเล็กน้อยเท่านั้น เพราะอยู่สูงเหลือเกิน แต่น้ำที่ไหล
ผ่านชะล้งสิ่งต่าง ๆ มาด้วย จะมีปริมาณมาก ใช้อุปโภคได้
ทันที แต่ถ้าจะดื่มต้องกรองก่อน ในความเป็นศาสนาก็มี
ลักษณะอย่างนั้น จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่
มีอยู่ก่อนศาสนาเข้ามาอยู่ด้วย โดยผสมผสานกัหลักธรรม
ในพระพุทธศาสนาเป็นการประสานประโยชน์กันเพื่อให้แต่ละ
ฝ่ายอยู่ได้ ทางศาสนาจะไม่หักหาญทำลายล้งความเชื่อถือ
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อน

การเรียไรเป็นแนวของการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เพื่อ
แก้ปัญหาให้แกบุคคลกลุ่มหนึ่งหรือคนหนึ่งที่เขามีปัญหา ซึ่ง

โดยพื้นฐานแล้วก็มีอยู่ในสังคมเช่นเดียวกัน ส่วนหนึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา จะต้องมองว่าการเรียไรจะเป็นเรื่องสาธารณประโยชน์ เช่นศาสนสถาน ถนนหนทาง โรงเรียน โรงพยาบาล อาคารสถานที่ขนาดใหญ่ จุคนมากต้องใช้เงินมาก คนที่จะทำได้สำเร็จก็คือพระราชาและเศรษฐี คนมากต้องช่วยกันกระทำคนใดคนหนึ่งจะทำได้

การเรียไรจึงเป็นกุศลเจตนาที่ต้องการให้แต่ละคนได้ทำสาธารณประโยชน์ร่วมกัน วัดวาอารามนั้นเป็นสมบัติของมนุษยชาติ เป็นศาสนสถานและเป็นสาธารณูปโภค เป็นสถานที่แห่งเดียวในโลกนี้ที่ใครจะเข้าไปเมื่อไรก็ได้ ไม่มีใครว่าอะไร เพราะเป็นสมบัติของศาสนิกทุกๆ คน ขณะเดียวกันก็เป็นการปฏิบัติตามพระโอวาทของพระพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงถึงบุคคลผู้บำเพ็ญบุญระดับทานที่ว่า

คนบางคนพอใจ ตัดใจในการทำทานด้วยตัวเอง ไม่ชักชวนเชิญชวนบุคคลอื่น เขาจะสมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติในชาติที่ตนเกิด แต่จะขาดแคลนบริวารสมบัติ เพราะไม่เคยทำบุญร่วมกับคนอื่นมา

คนบางคนพอใจในการที่เชิญชวนชักชวนคนอื่นให้ช่วยกันให้ทาน แต่ตัวเองไม่ยอมบริจาคสมทบ คนประเภทนี้จะ

มีพรรคพวกเพื่อนฝูง บริษัทบริวารมากในภพที่ตนเกิดแล้ว แต่จะไม่สมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ

จะพบว่า การเรียไรจึงเป็นกุศลเจตนา ต้องการให้ตนเองกับคนที่ตนเรียไรได้ทำบุญบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกัน ตายไปแล้วก็จะเป็นญาติพี่น้องกัน แต่ผู้บริจาคก็ต้องนึกโดยนัยยะ ที่กล่าวแล้วคือต้องมองที่กำลังทรัพย์ กำลังศรัทธาว่า สามารถจะให้ได้มากน้อยแค่ไหนเพียงไร ให้ได้ก็ให้ ให้ไม่ได้ก็ไม่ต้องให้ เอาไว้ไปทำทานอย่างอื่น เช่นช่วยเหลือด้วยกำลังกายในงานสาธารณกุศลทั้งหลาย ก็เป็นบุญมาแล้ว ส่วนที่มีการแจกพระนั้น ขึ้นอยู่กับการมองว่าใครจะมองมุมไหน เพราะที่จริงแล้วเป็นแนวของการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชาวบ้าน ข้อนี้เป็นรูปแบบของประเพณี ลักษณะทางสังคม เขาไม่ได้บริจาคให้พระสงฆ์ บริจาคให้วัด อันเป็นส่วนกลาง แต่ธรรมเนียมไทยนั้นเมื่อมีการให้ ก็มีการรับ พระก็อยากจะมีอะไรที่รู้สึกว่าคุณได้ให้ด้วย ท่านอาจจะพรมน้ำมนต์ให้ อาจจะให้พระเครื่อง จะให้อะไรก็ตามที่รู้สึกว่าได้ให้ด้วย จะทำให้เกิดความสบายใจ

อีกอย่างหนึ่งเป็นความต้องการของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัย สมัยใดก็ตามสภาพขวัญและกำลังใจของคนตกต่ำ การดิ้นรนแสวงหาสิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ เครื่องรางของขลัง

ต่างๆ เป็นต้น จะติดตามมา นั่นคือลักษณะของสังคมไทย จะถามว่าผิดหรือไม่ ก็อยู่ที่เจตนา เดิมทีเดียวท่านใช้เป็นอุปกรณ์ในการสอนศีลธรรม ท่านให้พระเครื่องไปแล้ว ท่านบอกว่าพระองค์นี้รักษาให้ดีโกหกไม่ได้ ถ้าโกหกแล้วพระจะเสื่อม ผิดลูกเมียเขาไม่ได้พระจะเสื่อม ดื่มสุราไม่ได้พระจะเสื่อม พูดคำหยาบไม่ได้พระจะเสื่อม ซึ่งแต่ละอย่างเป็นอุบายวิธีที่สอนให้คนปฏิบัติธรรมะ แต่สอนตรงๆ ไม่ได้ ก็ต้องใช้วิธีนั้น เกิดขึ้นด้วยกุศลเจตนาอาจจะผิดใจคน แต่ไม่ผิดในแง่การสอนธรรม

มาตรฐานการกำหนดผิดถูกนั้นเราต้องมองว่าอะไรคือเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินที่เป็นธรรม

ในเรื่องนี้ วินัยบัญญัติไว้อย่างไร ในแง่วินัยไม่มีบัญญัติไว้และไม่มีสิ่งที่จะอนุโลมปรับว่าผิดเรื่องเหล่านี้ ในแง่ของธรรมะเป็นกุศลเจตนาดังกล่าว เพราะฉะนั้นเมื่อทำด้วยกุศลในเจตนาจึงไม่ผิดธรรม

๑๑๐.

หลักพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
เป็นจริงแน่นอนหรือ? เหตุใดในปัจจุบันคนชั่ว
จึงมักได้ดี คนดีกลับได้ผลชั่ว ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่
เนืองๆ บางกรณีที่เราเห็นคนทำชั่วได้ดีเราจะใช้อะไร
มาปลอบใจเขาให้อดทนทำดีไปเรื่อยๆ?

ข้อนี้เป็นกฎจริงๆ ทำดีได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่ว ทำดีก็ดี ทำ
ชั่วก็ชั่ว ด้วยซ้ำไป เป็นจริงแน่นอนไม่มีความวิปริต เหมือน
กับปลูกต้นทุเรียน เราปลูกเมล็ดทุเรียนลงไปจะได้ต้นทุเรียน
โอกาสต่อไปพอถึงจุดหนึ่งก็จะได้ผลทุเรียน จะไม่มีการเปลี่ยน
แปลงผลเป็นอย่างอื่น จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงต้นเป็นอย่าง
อื่น นั่นคือธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย พระพุทธเจ้าจึงทรงสอน
ว่า เหมือนบุคคลปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่งลงไปบนพื้นดินแล้ว
จะได้รับผลของพืชชนิดนั้น คนทำความดีก็ได้รับผลดี คนทำ
ความชั่วก็ได้รับผลชั่ว

ส่วนที่ว่ามีลักษณะสับสนคือขัดแย้งกัน คนทำชั่วกลับ
ได้ดี คนทำดีกลับได้ชั่วนั้น เป็นเรื่องความสับสนในด้านการ
พิจารณาตัดสินของคนมากกว่า เพราะว่าในการทำความดี
นั้น จะต้องทำความดีให้ถูกที่ ทำความดีให้ถูกคน ทำความ
ดีให้ถูกกาล ทำความดีให้ถูกดี แล้วผลดีก็จะเกิดขึ้น แต่ไม่ใช่
เกิดอย่างรวดเร็วทำนองเดียวกับปลูkfืช ในตอนแรก แนนอน
เราก็ได้ปลูkfืช แต่เรายังไม่ได้ผลพืชก่อนจะต้องรออีกกระยะ
หนึ่ง แต่ส่วนหนึ่งเราได้แล้วคือต้นพืช เราได้ทำหน้าที่ปลูkfืช
แล้ว อีกไม่เท่าไรเราก็ได้ใบ ได้กิ่ง นานไปก็ได้ดอกได้ผล พอ
ถึงคราวให้ผลจะทยอยให้ผลไปโดยลำดับ ในแต่ละฤดูในแต่ละ
ละปี

ทำดีก็จะมีแวนั้น สำคัญว่าต้องเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น
เป็นผลของอะไร ความเจริญที่บุคคลได้รับความทุกข์ร้อนที่
บุคคลได้รับนั้นอาจจะเป็นอดีตกรรมก็ได้ อาจจะเป็นผลกรรม
ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นก็ได้ ส่วนบาปกรรมหรือความดีที่เขา
กระทำไม่อาจให้ผลในจุดนั้น ก็ต้องยกยอดไปให้ผลในจุดอื่น
ก็ทำนองคล้ายๆ กับเราเรียนวิชาความรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่งไว้
แต่พอไปอยู่ในสถานที่ๆ สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการใช้วิชา
เหล่านั้น จะถือว่าวิชาเหล่านั้นไม่ให้ผลไม่ได้ เพียงแต่ว่ายังไม่
ถึงเวลาที่จะให้ผลเท่านั้น เพราะสภาพแวดล้อมไม่เกื้อกูล

ต่อکارจะให้ผล แต่การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนั้นเป็นเรื่องกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

การจะปลูกปลูกบให้เกิดความเชื่อมั่นนั้น ส่วนหนึ่งบุคคลจะต้องเชื่อพระพุทธเจ้าเป็นหลัก จะต้องเชื่อในกฎของกรรม เชื่อในการที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้ที่มีกรรมเป็นของๆ ตน ทำนองใครรับประทานอาหาร คนนั้นก็อิ่มแล้ว ความอิ่มจะเป็นเรื่องที่คนๆ นั้นจะรับด้วยตนเอง คนอื่นจะมาอิ่มแทนไม่ได้ ธรรมเนียมปฏิบัติจะมีลักษณะอย่างนั้น สามารถตรวจสอบถึงหลักฐานเอกสารต่างๆ ได้ในชีวิตประจำวัน แม้แต่คนที่ถูกลงโทษ คนที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญเป็นข่าวคราวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ก็ยืนยันถึงการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ให้เห็นอยู่ทุกวัน

การทำความดีต้องอดทน เพราะทวนกระแสวิเลส ทวนกระแสอารมณ์ ทวนกระแสสังคม แต่ผู้ที่มีชีวิตเหมือนปลาที่ลอยทวนกระแสน้ำได้ นั้นแสดงถึงปลาที่มีชีวิต ปลาที่ลอยตามน้ำคือปลาที่ตายแล้ว คนเราจะเป็นคนดีได้นั้นจะต้องทวนกระแสของกิเลส ทวนกระแสของอารมณ์ได้ ถ้าทำอะไรตามอำนาจของกิเลส ตามอำนาจของอารมณ์ ในที่สุดก็หมุนวนอยู่ในทะเลของความทุกข์ หากจุดจบสิ้นไม่ได้ ต้องอดกลั้น ต้องอดทน ต้องทรุ่มาน แต่บางคนก็ไม่ต้องอดทน

อะไรมาก ถ้าเรามีพื้นฐานความดีมากๆ ก็ไม่ต้องอดทนมาก
ทำไมเท่าไรก็เข้มแข็งแล้ว แต่ถ้าพื้นฐานความดีมีน้อย ก็ต้อง
อดทนกล้ากลืนทำ ใช้เวลาเข้าช่วยมากหน่อย

แต่ที่แน่นอนที่สุดก็คือว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดี
ก็ดี ทำชั่วก็ชั่ว ทำดีก็จะมีสุข ทำชั่วก็จะมีทุกข์ ทำดีก็จะมี
ความเจริญก้าวหน้า ทำชั่วก็จะมีความตกต่ำเสื่อมถอย ทำดี
ก็จะบังเกิดในสวรรค์ บังเกิดในสุคติ ทำชั่วก็จะตกนรกเป็น
ต้น แต่ละอย่างนั้นเป็นเหตุให้คนละชั่วประพฤติดีทั้งนั้น ขอ
ให้จับให้ได้สักอย่างก็แล้วกัน

๑๑๑.

โปรดอธิบายลักษณะของคนดีที่พระพุทธศาสนา
ยกย่อง ที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจ
พร้อมทั้งยึดเป็นหลักในการปฏิบัติตามได้

คำว่าคนดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น จุดเริ่มต้นของความเป็นคนดีอยู่ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยการไม่ทำตนเองให้เดือดร้อน ไม่ทำบุคคลอื่นให้เดือดร้อน เป็นฐานเบื้องต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนดีในกรอบของพระพุทธศาสนา จะต้องเริ่มต้นด้วยความเป็นผู้มีศีล เคารพในกฎหมาย จารีตประเพณี กฎกติกาต่างๆ ของสังคม จากนั้นก็จะแสดงคนดีไว้ในลักษณะต่างๆ ซึ่งขอเพียงแต่จับหลักธรรมะข้อใดข้อหนึ่งที่ทรงแสดงไว้เป็นมาตรฐานแห่งความเป็นคนดี คนเหล่านั้นก็จะพร้อมที่จะเป็นคนดี เช่น

๑. ความกตัญญูกตเวที ท่านแสดงว่าเป็นสัญลักษณ์ เป็นนิมิตเป็นเครื่องหมายของความเป็นคนดี ใครก็ตามมีความสำนึกที่กอบปรักด้วยกตัญญูกตเวทีต่อบุคคล ต่อสถานที่

ต่อสิ่งที่มีอุปการะคุณต่อตน ไม่มีความประพฤติในลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อบุพการีแห่งตน มีความสำนึกคุณพร้อมที่จะตอบแทนคุณความดีของท่านอย่างที่ท่านแสดงว่าความกตัญญูกตเวทิตะเป็นนิमितเป็นเครื่องหมายของคนดี

๒. ทรงแสดงคุณสมบัติของความเป็นคนดีไว้ ๔ ประการ ในวิสุทธิชาดก เรียกว่า สาธุธรรม คนดีประกอบด้วยคุณสมบัติ ๔ ประการ คือ

๒.๑ ดำเนินชีวิตของตนไปตามหนทางของบัณฑิตที่ท่านได้เคยดำเนินมาแล้ว

๒.๒ ไม่ทำลายฝ่ามืออันชุ่ม คือมีความสำนึกที่กอบปรึด้วยกตัญญูกตเวทิตะต่อบุพการี ของตน

๒.๓ ไม่ประทุษร้ายต่อมิตรที่เคยให้การอุปการะสนับสนุนตน

๒.๔ ไม่อยู่ในอำนาจของคนเลว

๓. แสดงคุณสมบัติของความเป็นคนดีไว้ ๗ ประการ เรียกว่าวัตรบท คือ

๓.๑ ต้องเลี้ยงดูบิดา มารดา

๓.๒ มีความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ภายนอก สกุนลของตน

๓.๓ เจรจาถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน สบายหู สบายใจของผู้ฟัง

๓.๔ งดเว้นจากการพูดในลักษณะเป็นการยุยง
ส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกร้ายฉานขึ้นระหว่างคน ๒ คน
จนถึงกลุ่มคนต่อกลุ่มคน และประเทศต่อประเทศ

๓.๕ กล่าวคำที่เป็นคำสัตย์ คำจริงตามที่ตนได้เห็น
มา ได้ยินมา ได้สดุดมมา ได้ลิ้มมา ได้จับต้องมาอย่างไร
ก็พูดไปอย่างนั้น

๓.๖ สามารถขจัดความตระหนี่ ความหวงแหน
ต่างๆ ลงไปได้ พร้อมที่จะสงเคราะห์ อนุเคราะห์บุคคล
อื่นตามกำลังความสามารถของตน

๓.๗ แม้จะมีความโกรธอยู่ ก็สามารถควบคุมความ
โกรธเอาไว้ได้ ไม่ทำอะไรไปตามอำนาจของความโกรธ
ที่บังเกิดขึ้น

ท่านก็เรียกว่า เป็นธรรมะที่ทำให้คนเป็นคนดี

๔. ทรงแสดงคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่

๔.๑ สัทธาสัมปทา สมบูรณ์ด้วยศรัทธาด้วยความเชื่อ
ในวิชาและบุคคลที่ควรเชื่อ

๔.๒ สีลสัมปทา สมบูรณ์ด้วยศีล มีศีล ๕ เป็นต้น
ที่ต้องรักษา ต้องสมาทาน จำเป็นจะต้องรักษา

๔.๓ สุตะ มีการศึกษา สดับรับฟังมาก

๔.๔ จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน การ

เสียสละ สงเคราะห์อนุเคราะห์ช่วยเหลือบุคคลอื่น

๔.๕ ปัญญาสัมปทา สมบูรณ์ด้วยปัญญา คือมีความรอบรู้ในเหตุในผลต่างๆ

ซึ่งเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว ความเป็นคนดีในทางพระพุทธศาสนานั้นคือคนที่มีคุณธรรมอยู่ภายในใจ สามารถใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและบุคคลอื่น ขยายวงกว้างออกไปให้มากเท่าไรก็จะดีมากขึ้นไปเท่านั้น จุดเริ่มต้นของความเป็นคนดีก็อยู่ที่งดเว้นจากการกระทำที่นำความทุกข์ความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและสู่บุคคลอื่น

ฐานที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือว่า บุคคลผู้นั้นจะต้องมีปัญญาเป็นหลักในการดำรงชีวิต ในการปฏิบัติภารกิจงาน เกี่ยวข้องคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ซึ่งคนดีย่อมสามารถใช้ชีวิตอย่างมีปัญญาเป็นหลัก เพราะชีวิตที่อยู่ด้วยปัญญานั้นเป็นชีวิตที่ประเสริฐสุด

๑๑๒.

การจะรู้แจ้งเห็นจริงแล้วเข้าใจในพระพุทธศาสนา
อย่างถ่องแท้ ควรจะเริ่มต้นจากจุดใด วิธีปฏิบัติ
ที่สั้นที่สุดควรทำอย่างไร? บั้ว ๔ เหล่าใน
ศาสนาพุทธซึ่งเปรียบกับคนคืออะไรบ้าง?

ประการแรก คือการจะได้รู้แจ้งเห็นจริงและเข้าใจใน
พระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ ควรเริ่มต้นจากความคิดที่เรา
เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือการคิดอย่างมีเหตุ มีผล มีระบบ
กฎเกณฑ์ในการคิด ความคิดที่เรียกว่าเป็นโยนิโสมนสิการ
เป็นการใช้ความคิดถูกวิธี เป็นการมองสิ่งทั้งหลายด้วยความ
คิดพิจารณาสืบค้นสาวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะ
วิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระบบระเบียบและโดยอุบาย
วิธีให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ผ่านสภาวะที่มีความเกี่ยว
ข้องสัมพันธ์กันโดยอาศัยการกระทำในใจด้วยอุบายอันแยบ
คาย ช่วยให้เห็นคุณค่าของธรรมะในทางศาสนา เช่น
ข้อปฏิบัติระดับศีลเกิดขึ้นจากความคิดในแนวเอาใจเขามาใส่
ใจเราที่เรียกว่าทำตนเป็นอุปัชฌาย์ หมายความว่าคนแต่ละคน

นั่นก็มีชีวิต มีทรัพย์ มีคูครองมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น
ซึ่งจะต้องกระทำอย่างมีสติสัมปชัญญะ

เพราะฉะนั้นเหตุอะไรก็ตามที่เป็นการบั่นทอนตัดรอน
ชีวิต ทรัพย์ คูครอง การรับฟังข่าวสารที่ถูกต้อง ตลอดถึง
สติสัมปชัญญะ เราจะไม่กระทำสิ่งที่ใครไม่ต้องการให้เกิดขึ้น
แก่ตน แม้อื่นอื่นสัตว์อื่นก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน ข้อนี้
พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนในแนวของการทำตนเป็นอุปมาเทียบ
เคียงให้ได้ ถ้ามีศีลทุกคนเป็นคนดีจะเป็นอย่างไรบ้าง ถ้าไม่
มีศีลจะเกิดกมลียุคอย่างไรบ้าง จนเกิดการตั้งใจดเว้นสำรวม
ระวังตามบทบัญญัติของศีล แต่ถ้าหากว่าบางอย่างเราไม่อยู่
ในวิสัยที่จะคิดอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ได้ก็ใช้ศรัทธาไปก่อน
เชื่อว่าข้อนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ แล้วปฏิบัติไปตาม
ศรัทธาจนได้รับผลจากการปฏิบัติ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการลง
มือประพฤติปฏิบัติเป็นประสบการณ์ทางจิตใจ และปัญญา
จะมีกำลังมากขึ้นภายในจิตซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนกัน
และกัน ทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติธรรมสัมผัสผลลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

จุดเริ่มต้นบางครั้งทรงสอนเพียงแต่การควบคุมจิต คือ
รักษาจิตอย่างเดียวอย่าคิดไปในเรื่องข้างนอกเท่านั้น ถ้า
สามารถทำได้ควบคุมได้ ปฏิบัติได้ ก็จะเกิดความซาบซึ้งใน
คุณของพระศาสนา จากนั้นความพอใจในการศึกษา ในการ

ประพฤติปฏิบัติ ธรรมะมีความเพียรพยายามด้วยจิตใจที่ มุ่งมั่น พร้อมด้วยการใช้ปัญญาเข้ากำกับในแต่ละเรื่อง ก็จะมี บังเกิดขึ้นมาได้เอง

ดอกบัว ๔ เหล่าในศาสนาพุทธซึ่งเปรียบกับคนในแง่ ของการเรียนรู้ การประพฤติปฏิบัติ ขีดความสามารถ พื้นฐานในการเรียนรู้และการประพฤติปฏิบัตินั้นสามารถจะ แบ่งคนออกไปเป็น ๔ ประเภท คือ

อุคฆติตัณณู มีภูมิธรรม มีระดับสติปัญญา มีวุฒิภาวะ สูงแม้จะฟังธรรมะเพียงเล็กน้อยก็สามารถเข้าใจและปฏิบัติจน บรรลุผลได้ ก็ถือว่าเป็นดอกบัวที่โผล่พ้นมาจากน้ำรับ แสงพระอาทิตย์น้อยเดี๋ยวก็จะบาน

วิปจิตตัณณู มีพื้นฐานสติปัญญาบารมี วุฒิภาวะใน ด้านต่างๆ ลดลง การเทศน์การสอนการอธิบายจะต้องมีการ ชี้แจงอธิบายขยายความให้เกิดความชัดเจน จึงจะเกิดความรู้ ความเข้าใจจนนำไปประพฤติปฏิบัติ แล้วสัมผัสผลในระดับ ของท่านเหมือนกับดอกบัวที่ปริ่มน้ำวันต่อไปจะโผล่เลยน้ำ ขึ้นมากระทบแสงพระอาทิตย์แล้วก็จะบานได้

เนยยะ มีปัญญาน้อยลงอีก การสั่งสอนการชี้แจง จะ ต้องใช้เวลามีตัวอย่างอุปมาอุปไมยเทียบเคียงมีการเคี่ยวเข็ญ

ดูดำมีการตำหนิมีการยกย่อง ผ่านขั้นตอนของการฝึกปรือ จนถึงจุดหนึ่งก็จะบรรลุมรรคผล เป็นพระอริยบุคคลได้ เหมือนกับดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ต้องรอระยะเวลาหนึ่งจึงจะโผล่ขึ้นมาสามารถเบ่งบานได้

ปทปรมะ มีบทเป็นอย่างยิ่ง บุคคลประเภทนี้แม้จะได้ฟังธรรม แม้จะปฏิบัติธรรม แต่จะได้รับผลจากการฟัง การปฏิบัติได้น้อย ส่วนใหญ่ต้องอาศัยการอุปการะช่วยเหลือเกื้อกูลจากคนดีทั้งหลาย ซึ่งได้ศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมจนได้รับผลมา เพราะฉะนั้นกระบวนการของคนประเภทนี้ จึงเปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังอยู่ใต้น้ำโคลนตมโอกาสที่จะเป็นอาหารของปลาของเต่า สัตว์น้ำมีอยู่มาก โอกาสที่ผุดโผล่ขึ้นมาพ่นน้ำมากกระทบแสงพระอาทิตย์จนเบ่งบานก็นาน จะหวังว่าเขาจะได้รับผลจากการศึกษาปฏิบัติธรรมะก็ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ระดับที่เป็นศีล สุมาธิ ปัญญา

๑๑๓.

การเห็นความคิดกับรู้ความคิดต่างกันอย่างไร
อย่างหนึ่งความคิด กับรู้ความคิดต่างกันอย่างไร?

เรื่องนี้เป็นการใช้ศัพท์ การเห็นความคิด หมายความว่า เมื่อคนเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นออกมา แล้วก็ใช้ปัญญาพิจารณาตามไป ก็จะเห็นที่ไปที่มาของความคิด ว่า เขาคิดเรื่องอะไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น มีอะไรเป็นสาเหตุของความคิด ความคิดนั้นถูกหรือผิด ถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามนั้น ผลจะออกมาในลักษณะใด หมายความว่าเขาจะต้องแสดงทัศนนะ ความคิดเห็นของเขามาก่อน แล้วเราจะเห็นความคิดของเขาว่าถูกหรือผิดอย่างไร

การรู้ความคิดนั้น ต้องอาศัยความสนิทสนมคุ้นเคยกัน และการสังเกตทำให้แม้คนเหล่านั้นจะไม่แสดงอะไร ก็รู้ความในใจของเขาว่า ในขณะที่เขาคิดอย่างไร สังเกตจากความสนิทสนมคุ้นเคย สังเกตจากแววตา สีหน้าของเขาอีกระดับ

หนึ่งเป็นการรู้โดยญาณที่เรียกว่า เจโตปริยญาณ รู้ใจเราใจเขา รู้ความคิดเขา เป็นเหตุให้พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายท่านแสดงธรรมที่คล้อยตามพื้นฐานทางความรู้ทางความคิดของเขา ทำให้คนเหล่านั้นเข้าใจธรรมะ บรรลุมรรคผลได้ง่าย

แต่อย่าลืมว่า พวกความเห็นและความรู้นั้นบางที่ท่านใช้ซับซ้อนกัน เช่น ญาณทัสนะ ญาณนั้นเป็นความรู้ ทัสนะคือความเห็น สรุปว่าเป็นงานของจักขุทั้ง ๕ ประการ คือ ตาเนื้อ ตาปัญญา ตาทิพย์ ตาพระพุทธเจ้า ตารอบด้าน สำหรับสามัญชนทั่วไปก็พูดง่ายๆ ตาในกับตานอก

ตาในนั้นจะต้องเกิดมาจากความรอบรู้ ในเหตุในผล เหล่านั้นมากพอสมควร จึงจะเกิดเป็นความรู้ในความคิดได้ว่า เขาคิดอย่างไร ทำไมจึงคิดอย่างนั้น

การเห็นความคิดของตนเองก็ในทำนองเดียวกับการเห็นความคิดของบุคคลอื่น

๑๑๔.

ทางสายกลางคือมรรค ๘ คือความเป็นกลาง
ระหว่างอะไรกับอะไรมีจำเพาะในพระพุทธศาสนา
เท่านั้น ความเห็นชอบในข้อแรกศาสนาอื่นก็มี
ความเห็นประการอื่นที่เรียกว่าความเห็นชอบ
เหมือนกัน ศาสนาพุทธมีอะไรพอจะกล่าวได้ว่า
ความเห็นชอบในศาสนาพุทธ
มีความเห็นดีกว่าศาสนาอื่น?

อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการนั้น การใช้คำว่ามรรค ๘
เหมือนกับทาง ๘ สาย ที่จริงก็ไม่ถูกนัก ที่พระพุทธเจ้าทรง
ใช้อริยมรรคมีองค์ ๘ ทำนองคล้ายๆ กับยาขนานหนึ่ง มี
เครื่องปรุงอยู่ ๘ อย่าง ประกอบด้วยเครื่องปรุงตามสัดส่วน
ของยา ๘ อย่างมาผสมกันก็จะเกิดเป็นยาที่มีคุณภาพบำบัด
โรคนั้นๆ ให้หายได้ แต่ถ้าเอาตัวยาออกไปเสียสักอย่าง ๒
อย่าง ประสิทธิภาพของยาก็ต่ำลง ไม่อาจจะรักษาโรคให้หาย
เด็ดขาดได้ ทำนองคล้ายๆ กับพวกอาหาร พวกขนมมมเนย
ทั้งหลาย จะมีเครื่องปรุงของมันตามสัดส่วนที่ใช้ปรุง เมื่อสด

ส่วนยังคงเดิมคนปรุงนั้นแม้จะต่างกันแต่รสชาติของอาหารรสของยากี่จะออกมาในแนวเดียวกัน

อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการก็มีลักษณะอย่างนั้น เป็นกลางระหว่างหย่อนเกินไปกับตึงเกินไป คล้ายๆ กับการจะเอาตัวน็อตใส่เข้าไปในจุดใดจุดหนึ่ง น็อตจะไม่หลวมและไม่คับ คือหลวมก็ขันน็อตไม่อยู่ ถ้าคับก็ขันไม่เข้า จะต้องมีลักษณะพอดี ที่เรียกว่าไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่ยิ่งไป ไม่หย่อนไป การแสดงอริยมรรคของพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงถึงทางที่หย่อนไปและตึงไป

ที่หย่อนไปก็คือการปล่อยกาย ปล่อยใจให้หมกมุ่นอยู่ในกามคุณทั้งหลายซึ่งทรงให้เหตุผลว่าเป็นของต่ำ เป็นเหตุให้มีครอบมีครว เป็นเรื่องของคนที่มึนเมาไม่ประเสริฐ ไม่มีประโยชน์

ฝ่ายที่ตึงเกินไปทรงแสดงว่า เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เป็นการประพฤติที่ไม่ประเสริฐ ไม่เป็นประโยชน์อะไร

อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ จะไม่มีลักษณะอย่างนั้น แต่เป็นข้อปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความรู้ยิ่ง ความรู้ดี สามารถดับทุกข์ได้อย่างที่พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายท่านได้สัมผัส

ที่ถามว่ามีเฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้นหรือ

เรื่องนี้เป็นเรื่องข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ ในแง่ประวัติศาสตร์แล้ว คำสอนที่เต็มตามอริยมรรคทั้ง ๘ ประการ มีอยู่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น แม้ในปัจจุบันจะมีการพยายามดึงเอาคำสอนในพระพุทธศาสนาไปไว้ในศาสนาต่างๆ หลายศาสนา แต่เมื่อมีการตรวจสอบแล้วจะพบว่า มีอริยมรรคมีองค์ ๘ บางประการ แต่ไม่สมบูรณ์ที่มีขึ้นมาเพราะเขาเอาไปไม่ได้มีอยู่ก่อน

ดังนั้นเราจึงพูดได้ว่าในระดับที่เรียกว่าถูกต้องสมบูรณ์มีอยู่เฉพาะในพระพุทธศาสนา

สำหรับความเห็นชอบในข้อแรกมีอยู่ ๖ ระดับคือ

ระดับศีลธรรมจรรยา นั้น ขอให้มีความเห็นชอบในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถ้ายถอนความยึดติดที่เรียกว่า สักกายทิฏฐิ คือความเห็นที่เป็นเหตุถือตัวถือตน ถือเรา ถือเขา แบ่งเป็นเราเป็นเขา เป็นพวกเรา พวกเขา มีตัวตนเที่ยงแท้แน่นอนในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก ความเห็นที่เป็นสัมมาทิฏฐิ นั้นจะต้องไม่เชื่อในเรื่องเหล่านั้น จะเห็นว่าจุดนี้แตกต่างกับสัมมาทิฏฐิในศาสนาอื่น ที่ต้องเชื่อความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้า แต่สัมมาทิฏฐิในแนวพุทธไม่เชื่ออำนาจของสิ่งที่เรียกว่า พระผู้เป็นเจ้า หรือแม้แต่ความมีอยู่อย่างเที่ยงแท้ของพระผู้เป็นเจ้า

ความเป็นรูปพรหมนั้นก็มีอยู่ แต่ไม่ใช่มีอยู่ในฐานะพระผู้เป็นเจ้าของ มีอยู่ในฐานะเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งเท่านั้น ในจุดนี้จะพบว่าสัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนาจะยอมรับว่าการให้ทานมีผล การกระทำต่างๆ มีผล การบูชามีผล แม้มีคุณ พ่อมีคุณ โลกนี้มี - โลกหน้ามี การกระทำของคนทั้งหลายจะดีหรือชั่วก็ตามย่อมมีผล โอบาติกสัตว์ก็มีอยู่ในโลก ท่านผู้รู้ดีรู้ชอบด้วยตนเองแล้ว สอนบุคคลอื่นให้รู้ตามมีอยู่ จัดเป็นสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบในกฎของกรรม ความเห็นชอบตามความจริงแห่งพระไตรลักษณ์ ความเห็นชอบในเหตุในผลโดยการไ้ปัญญาพิจารณา ถือว่าเป็นโลกียสัมมาทิฏฐิ ถ้าหากเป็นสัมมาทิฏฐิในองค์มรรคจริงๆ ต้องเห็นชอบในอริยสัจทั้ง ๔ ประการ ด้วยญาณ ๓

พระพุทธศาสนาถือว่ากิเลสเป็นที่มาของสรรพชีวิตทั้งหลาย ถ้าเป็นศาสนาเทวนิยมก็คือพระผู้เป็นเจ้าของ ที่ศาสนาเหล่านี้สอนให้เคารพบูชา เทอดทูนมอบกายถวายชีวิตให้ แต่ศาสนาพุทธให้ทำลาย ดังนั้นสัมมาทิฏฐิที่มีอยู่ในศาสนาทั้งหลายไม่ตรงกับศาสนาพุทธทั้งหมด แต่ก็ไม่ใช่ว่าผิดกันทั้งหมด บางระดับก็ตรงกันบ้าง คล้ายคลึงกันบ้าง

ข้อที่ว่าศาสนาพุทธมีอะไรที่พอจะกล่าวได้ว่า ความเห็นชอบในศาสนาพุทธดีกว่าศาสนาอื่น

การพูดว่าดีหรือไม่ดีนั้น ถ้าเราพูดว่าเราดีกว่าก็เป็นการ
 ช่มคนอื่น พูดว่าเขาดีกว่าก็ดูหมิ่นตนเอง การกำหนดอะไร
 ดีหรือไม่ดีส่วนมากมักจะอาศัยความชอบใจของคน ศาสนา
 เทวนิยมทั้งหลายเขาถือว่าของเขาดีก็ควรยอมรับศรัทธาของ
 เขา แต่พุทธก็มองว่าของเราดี เพราะสัมมาทิฏฐิในแนวพุทธ
 นั้นจะทำให้คนให้หลุดรอดจากสังสารวัฏ สัมมาทิฏฐิแนวอื่นอย่าง
 มากที่สุดก็ช่วยให้คนไปเกิดอยู่ในพรหมโลกนานๆ ในที่สุดก็ต้อง
 หมุนวนเข้าสู่สังสารวัฏต่อไป ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน
 ได้ทรงแสดงเป็นใจความว่า

“ตราบไคที่อริยมรรคมีองค์ ๘ ยังมีอยู่ การศึกษา
 การปฏิบัติชอบตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ยังมีอยู่
 ตราบนั้นโลกจะไม่ว่างจากพระอริยบุคคล” ทรงยืนยัน
 ตลอดระยะเวลา ๕๑ ปีที่เสด็จออกผนวชมา พระองค์ไม่
 “ได้พบเห็นพระอริยบุคคลในศาสนาอื่น ไม่พบว่าอริยมรรค
 มีอยู่ในศาสนาอื่น แม้คำสอนบางศาสนาเวลานี้อาจจะมี
 อริยมรรคอยู่ แต่อย่าลืมนว่าเป็นเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ได้
 มีการคัดลอกกันไปคัดลอกกันมา ถ่ายเทกันไปถ่ายเทกันมา
 ของศาสนาทั้งหลาย คำสอนในพระพุทธศาสนาได้ถูกขโมย
 ไปเป็นอันมาก ที่จริงในแง่ที่ว่าช่วยกันสั่งสอนเผยแผ่ออกไปก็
 ไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร แต่ในแง่ของมรรยาทควรจะบอกว่า

สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการรู้ของศาสดาตนหรือว่าศาสดาใน
พระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ยอมรับความจริงตามหลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์ ไม่ให้เกิดความสับสนแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียนธรรมะ
ในศาสนานั้นๆ

ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่
พระพุทธศาสนา

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๑๑๕.

ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การเผยแพร่พุทธศาสนา
ยังไม่ได้กระทำกันเป็นล่ำเป็นสันหรือเป็นระบบ
ดังเช่นศาสนาอื่น อาทิศาสนาคริสต์?

ให้อธิบายองค์การของพระพุทธานุญาต

การจัดองค์การทางศาสนาที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุดใน
โลกก็คือศาสนาคริสต์ เพราะการจัดองค์การที่ดีนั้น จะต้องมีการ
กำหนดเป็นแผน เป็นนโยบาย มีคณะทำงาน มีงานให้
ทำ มีเงินในการสนับสนุน เพื่อให้บรรลุแผนและนโยบาย
เหล่านั้น ศาสนาคริสต์เขามีเงินรวมศูนย์ มีผลประโยชน์เป็น
ที่มาของเงินเป็นจำนวนมาก จึงสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อเป็นสวัสดิการ
แก่คนในการทำงานได้ แต่ว่าศาสนาพุทธนั้นทุกคนช่วยตัวเอง
ไม่มีองค์การการกุศลอะไรจัดการสร้างคณะทำงานและสร้าง
งานขึ้นมาโดยมีเงินสนับสนุนการเผยแพร่ศาสนาพุทธ

อีกประการหนึ่ง ศาสนาพุทธมุ่งทำประโยชน์เพื่อคนอื่น
แต่ศาสนาคริสต์เป็นการทำในแนวเอาคนอื่นมาเป็นพวก เป็น
การลงทุนแล้วก็ได้กำไรจากคนที่ศรัทธา ความกระตือรือร้นใน

การทำงานจึงแตกต่างกัน การเผยแพร่ศาสนาพุทธเป็นเหมือนกับฝนตกลงมาจากฟ้า คุณต้องการน้ำฝนก็รองรับไป ไม่ต้องการก็แล้วไป แต่แม้ไม่มีระบบองค์กรจัดตั้งที่มีประสิทธิภาพก็ตาม ก็ยังมีการทำงานกันอย่างแพร่หลายทุกหนทุกแห่ง โดยใช้สื่อทุกประเภทในปัจจุบันเท่าที่มีอยู่ เพียงแต่ว่าคนไม่ค่อยใส่ใจในศาสนาเท่านั้น กิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนาจึงไม่ได้รับการเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนเมื่อลักษณะสังคมเป็นเช่นนี้ ทำให้คนไม่รู้จักงานการเผยแพร่ ทั้งๆ ที่ท่านทำกันแพร่หลาย ทั้งพระทั้งฆราวาสได้ช่วยกันทำงานด้านนี้กันอย่างต่อเนื่อง

๑๑๖.

การจะเผยแพร่พระพุทธศาสนา เราจะกระทำได้อย่างไรบ้างในปัจจุบันและโดยวิธีใดบ้าง?

ทำได้หลายอย่างเช่นใช้เทปคาสเซ็ท ใช้เอกสาร หนังสือ ขนาดต่างๆ แผ่นพิมพ์ต่างๆ ใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ วีดีโอ ปาฐกถา การบรรยาย การสนทนา การเทศน์ การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แต่ละอย่างล้วนเป็นการเผยแผ่ศาสนา และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การปฏิบัติตนเป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ เพราะฉะนั้น คนที่จะทำหน้าที่เผยแผ่เผยแผ่โดยความรู้กับเผยแผ่โดยการประพฤติ ซึ่งตรงตามพุทธคุณบทว่า “วิชาจรณสัมปันโน” สมบูรณ์ด้วยความรู้ และก็ความประพฤติดี ความรู้ดี ก็สามารถเผยแผ่โดยการใช้สื่อสารดังกล่าวได้ ความประพฤติดีก็สามารถเสริมสร้างศรัทธาให้แก่ผู้คน เกิดการยอมรับนับถือ แล้วปฏิบัติตามการปฏิบัติของท่านและคำสอนของท่านก็ได้

๑๑๗.

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือวันวิสาขบูชา
มาฆบูชา อาสาฬหบูชา มีความเป็นมาอย่างไร?
พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติตนอย่างไรในวันดังกล่าว?

วันวิสาขบูชาเป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพาน
ของพระพุทธเจ้าซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ ของแต่ละปี ใช้
การนับทางจันทรคติ

วันมาฆบูชา เป็นวันที่พระพุทธองค์ทรงประทานโอวาท
ปาฏิโมกข์แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป และเป็นวันที่พระ
พุทธเจ้าทรงปลงพระชนมายุสังขาร คือ ตัดสินพระทัยจะ
นิพพานตรงกับวันเพ็ญเดือน ๓

วันอาสาฬหบูชา เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงประทานพระ
ธรรมเทศนาครั้งแรก มีพระอรียบุคคลเกิดขึ้น มีพระสงฆ์เกิด
ขึ้นในโลกครั้งแรก “พระรัตนตรัย” ได้เกิดขึ้นสมบูรณ์เป็นครั้ง
แรก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ปรากฏเป็นครั้งแรกตรงกับ
วันเพ็ญเดือน ๘

วันสำคัญทั้ง ๓ พุทธศาสนิกชนได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากวันนั้นเป็นวันธรรมสวนะด้วย กิจกรรมตอนเช้าจึงมีการทำบุญตักบาตรกันเป็นพิเศษ หลังจากนั้นคนส่วนหนึ่งก็จะเข้าวัดฟังธรรมเนื่องในวันธรรมสวนะ

ภาคบ่าย ก็จะมีการสักการบูชาโดยการเวียนเทียนทำประทักษิณรอบเจดีย์ รอบพระพุทธรูปปฏิมา รอบต้นโพธิ์ หรือสิ่งเคารพสักการะอย่างอื่น มีการสมาทานศีล การฟังธรรม และการปฏิบัติธรรมตามปกติแล้วการสมาทานศีลก็ดี การปฏิบัติธรรมก็ดี ปัจจุบันได้ใช้สื่อทางวิทยุ โทรทัศน์เข้าช่วย เพราะฉะนั้นคนที่ไม่จำเป็นต้องเข้าไปที่วัดก็ได้ ขอให้มึจิตใจ น้อมรำลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีการสมาทานศีล และการอธิษฐานศีล ฟังธรรมะ และปฏิบัติธรรมะ ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อยู่แล้ว

๑๑๘.

หากข้าพเจ้าจะนับถือพระพุทธศาสนา
 ข้าพเจ้าจะต้องผ่านวิธีการอะไรบ้าง?
 มีวิถีชีวิตอย่างไร จึงจะถือว่าเป็นชาวพุทธ?

ปัจจุบันมีการกำหนดเป็นรูปแบบการแสดงตนเป็น
 พุทธมามกะหรือพุทธมามีกาตามสมควรแก่ฐานะของความ
 เป็นผู้หญิงผู้ชายโดยข้อความสั้นๆ จากนั้นก็จะประกาศตน
 ถึงพระรัตนตรัยแล้วสมาทานศีล ตราบใดที่ยังยึดมั่นในพระ
 รัตนตรัยอยู่ ตราบนั้นก็ถือว่าเป็นพุทธศาสนิกชน แต่ความ
 สมบูรณ์นั้นมีอยู่หลายชั้นเหมือนการศึกษานั้นเอง

ประถมสมบูรณ์ มัชฌมสมบูรณ์ ก็สมบูรณ์ในแต่ละจุด
 ถ้าปฏิบัติตามหลักของศีลอย่างสมบูรณ์ ก็ถือว่าเป็นชาวพุทธ
 ที่สมบูรณ์ระดับศีล ถ้าเพิ่มพูนศรัทธาขึ้นเพิ่มพูนศีลขึ้น มี
 ความเชื่อมั่นในกฎของกรรม ไม่ถือมงคลตื่นข่าว ไม่แสวงหา
 เขตบุญนอกพระพุทธศาสนา แสวงหาเฉพาะเขตบุญในพระ
 พุทธศาสนา ก็ได้ถือว่าเป็นพุทธมามกะ พุทธมามีกาหรือเป็น

ชาวพุทธระดับรัตนะ คือเป็นแก้ว ถ้าปฏิบัติศีลสมบูรณ์จริงมีความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ในไตรสิกขาได้ อย่างมั่นคงจริงๆ ก็เป็นความสมบูรณ์ระดับพระโสดาบัน เป็นต้น

เพราะฉะนั้นโดยทั่วๆ ไปก็ขอเพียงแต่ให้มีความศรัทธามีศีล เชื่อกฎของกรรม ก็ชื่อว่าทรงคุณลักษณะของความเป็นชาวพุทธได้อยู่แล้ว ส่วนจะพัฒนาให้ประณีตยิ่งขึ้นไปกว่านั้นก็เป็นเรื่องของความสามารถเฉพาะตัวบุคคล เพราะชาวพุทธทุกยุคทุกสมัยก็ไม่สามารถสัมผัสในระดับเดียวกันได้ เป็นเรื่องของคุณสมบัติเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ที่จะกำหนดจำแนกให้ได้รับผลดีมากน้อยไม่เหมือนกัน

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

ปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา กับศาสนาอื่นๆ

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๑๑๙.

พระพุทธศาสนามีความดีเด่นกว่าศาสนาอื่นๆ
ที่ตรงไหนที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดซึ่งพอที่จะ
ให้คนที่นับถือศาสนาอื่นอยู่ก่อน
มานับถือพระพุทธศาสนาได้?

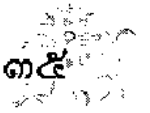
จุดเด่นของพระพุทธศาสนา คือเป็นศาสนาที่เคารพสิทธิ
ในการใช้ปัญญา สิทธิในการใช้ศรัทธาของบุคคลทั้งหลาย
ศาสนาส่วนใหญ่มักจะบีบบังคับศรัทธาให้ต้องเชื่ออย่างนั้นๆ ตาม
ที่พระคัมภีร์ว่าไว้ พระพุทธศาสนาแม้จะสอนให้เชื่อแต่ก็สอน
ให้เชื่ออย่างมีปัญญา มีเหตุ มีผล พิจารณาตรวจสอบหรือ
ทดลองเสียก่อนจึงเชื่อ ไม่เชื่ออย่างงมงาย และเมื่อประกาศ
ตนเป็นศาสนิกแล้วก็ไม่ถูกควบคุมด้วยสถาบันใดๆ ทั้งสิ้น
แต่ละคนจะอาศัยจิตสำนึกของตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติ
อย่างไรและจะงดเว้นอะไร

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันสงฆ์ไม่เข้าควบคุม ชาวบ้าน
เป็นอิสระที่จะไปทำบุญที่ไหน ประพฤติปฏิบัติความดีอย่างไร
หรือไม่ประพฤติปฏิบัติอะไร เป็นศาสนาของเสรีภาพ เป็น

๓๓๔ ตอบปัญหานานาชาติ

ศาสนาที่เคารพสิทธิมนุษยชน ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาโดย
สมบูรณ์ เป็นศาสนาของมนุษย์ เพื่อมนุษย์ สอนโดยมนุษย์
จึงเป็นศาสนาที่เคารพวิญญาณความเป็นมนุษย์ ไม่มีการ
ข่มขู่คุกคามจากอำนาจยิ่งใหญ่ทั้งหลาย และชาวพุทธเป็นผู้
มุ่งความหลุดพ้นเหนืออำนาจกิเลสทั้งปวง

๑๒๐.

ศาสนาพุทธเกิดมาภายใต้อิทธิพลของ
ศาสนาพราหมณ์ อยากทราบว่าศาสนาพุทธมีส่วน
แตกต่างจากศาสนาพราหมณ์อย่างไรหรือไม่?
และศาสนาพุทธมีวิธีการอย่างไรในการเผยแพร่
ศาสนาภายใต้อิทธิพลของพราหมณ์?

ว่ากันตามความเป็นจริงแล้ว ศาสนาพุทธไม่ได้เกิดขึ้น
ภายใต้อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ แต่เกิดขึ้นด้วยปัญญา
เครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งเหนือกว่าความรู้ที่มีอยู่ใน
ศาสนาพราหมณ์ แต่แน่นอน ความรู้ในศาสนาพราหมณ์ส่วน
หนึ่งเป็นความดั่งามที่ยอมรับนับถือได้ ทำให้คำสอนในพระ
พุทธศาสนามีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ

๑. เป็นผลตรงมาจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เช่น
เรื่อง ของไตรลักษณ์ เรื่องของอริยสัจ เรื่องของนิพพาน
 เป็นต้น

๒. เป็นเรื่องการปฏิบัติความเชื่อที่มีอยู่ในศาสนา
พราหมณ์ เช่น ศาสนาพราหมณ์ถือว่าการฆ่าสัตว์บูชายัญได้

บุญ แต่พระพุทธศาสนาบอกว่า เป็นบาป การทรมานตนเป็น
ความดี พระพุทธศาสนาบอกว่าไม่ดี การเชื่อถือในพรหมหรือ
พระเจ้าว่าเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอน พระพุทธศาสนาบอกว่า
พรหมและพระเจ้าไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอนอย่างนั้นเป็นต้น

๓. เป็นการปฏิรูป คำสอนในศาสนาพราหมณ์ที่สวน
หนึ่งฟังได้ แต่ก็มีปัญหาในภาคปฏิบัติ พระพุทธศาสนา
จะปรับปรุงให้มีความกระชับ รัดกุมมากยิ่งขึ้น เช่น สอนว่า
คำสัตย์เป็นคำไม่ตาย ซึ่งเป็นคำสอนที่มีอยู่ก่อน พระพุทธ
ศาสนาก็ปรับปรุงเพิ่มเติมขึ้นว่า “การพูดคำสัตย์จะต้องเป็น
เรื่องที่เป็นธรรม มีประโยชน์ ต้องดูกาลเทศะ ดูกลุ่มบุคคล
ที่เราจะพูดด้วย และให้มีเมตตาจิตในการพูดข้อความเหล่านั้น
การพูดคำสัตย์นั้นจึงสมควร”

เพราะฉะนั้น เมื่อคนมีเมตตาจิตพูดเรื่องที่เป็นความ
จริงเป็นธรรม มีประโยชน์เหมาะสมแก่กาลเทศะ กลุ่มคน
หรือบุคคลที่ตนพูดด้วย คำสัตย์นั้นจะช่วยให้เขาไม่ตาย แต่
ถ้าพูดคำสัตย์โดยลำพังนั้น คำสัตย์ไม่ตายหรืออก แต่คนพูด
อาจจะตายได้ เป็นต้น

๔. เป็นการยอมรับถึงสิ่งดีงามที่มีอยู่แล้วส่วนใหญ่
จะเป็นระดับศีลธรรม จรรยา เป็นเรื่องของสังคม เช่น

เวรไม่ระงับด้วยการจองเวร แต่จะระงับด้วยการไม่จอง

เวร เป็นคำสอนที่มีอยู่ก่อนเป็นคำสอนที่ถูกต้อง พระพุทธศาสนาที่ยอมรับ

บุคคลพึงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ สละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต แต่เมื่ออนุสรณ์ถึงสัจจปฏิญาณให้สละทั้งทรัพย์ทั้งอวัยวะแม้กระทั่งชีวิตเพื่อรักษาสัจจะเหล่านั้นไว้ ก็เป็นคำสอนที่มีอยู่ก่อน แต่ก็เป็นการถูกต้อง พระพุทธศาสนายอมรับ

ส่วนที่แตกต่างจากศาสนาพราหมณ์ที่มีมาก เช่น ของพราหมณ์จะมอบความไว้วางใจของตัวเองแก่เทพสูงสุด รอคารดลบันดาลจากสิ่งสูงสุดเหล่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นพระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ ตลอดจนเทพเจ้าเหล่าอื่น ซึ่งพระพุทธศาสนาก็ไม่ปฏิเสธความมีอยู่ของเทพเหล่านั้น แต่ไม่ยอมรับอำนาจอิทธิฤทธิ์ของเทพเหล่านั้นว่าจะสามารถดลบันดาลให้ทุกสิ่งทุกอย่างได้

จุดมุ่งหมายสูงสุดในศาสนาพราหมณ์นั้นต้องการเข้าอยู่ร่วมกับพรหม

พระพุทธศาสนามุ่งไปที่ “นิพพาน” ซึ่งอยู่นอกการควบคุมของใคร หรืออะไรทั้งหมด และการปฏิบัติในแนวของพิธีกรรมต่างๆ เป็นอันมากที่มีอยู่ในศาสนาพราหมณ์ แต่ศาสนาพุทธไม่ยอมรับ

เพราะฉะนั้น ศาสนาพุทธจึงไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพราหมณ์ แต่เกิดด้วยปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นประการสำคัญ

ในการเผยแผ่ศาสนา ภายใต้อิทธิพลของพราหมณ์จะมุ่งแสดงความจริงที่สอดคล้องกับพื้นอัธยาศัยของผู้ฟังในขณะนั้นๆ จะรับรู้เรื่องเหล่านั้น คนบางคนที่เป็นชาวบ้านทั่วๆ ไป ก็จะสอนเป็นรูปของบันไดที่ไต่ขึ้นไปโดยลำดับ คำสอนที่สอนมากที่สุดคือสอนเรื่องทาน : การให้ ศีล : การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย เรื่องสวรรค์ : เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการให้ทาน รักษาศีล เมื่อจิตใจของคนพร้อมที่จะเรียนความจริงจึงขึ้นไปยิ่งกว่านั้น ก็ชี้ให้เห็นว่าความสุขในมนุษย์ก็ดี สวรรค์ก็ดี ยังมีความเปลี่ยนแปลงได้ คนยังมีความทุกข์อยู่เป็นอันมากก็ จะชี้ให้เห็นโทษของการยึดติดในความทุกข์เหล่านั้น แล้วก็เสนอทางออกให้ไปพิจารณาเลือกเฟ้นเอาเอง

จากนั้นจะทรงสอนหลักการปฏิบัติให้เกิดความรู้เห็นในอริยสัจทั้ง ๔ ประการ เป็นการสอนแบบไต่ขึ้นเป็นบันไดตามพื้นฐานการรับรู้ของผู้ฟังก็ทำนองคล้ายๆ กับเราสอนเด็กอนุบาล เด็กประถม เด็กมัธยม เด็กมหาวิทยาลัย ลำดับในการพูดเรื่องเดียวกันนั้นจะแตกต่างกัน โดยดูว่าผู้ฟังจะรู้ได้โดยวิธีใด ก็จะสอนโดยวิธีนั้น โดยมีแนวการสอน ๔ ลักษณะ คือ

เรื่องอะไรที่เป็นความจริงอย่างแท้จริง ก็จะชี้ประเด็นให้เห็นได้ชัด

เรื่องอะไรที่จะต้องแบ่งแยกออกไปให้ชัดเจนระหว่าง ถูก ผิด ดี ชั่ว ก็แยกออกไปให้ชัดเจน

เรื่องอะไร ที่จะกระตุ้นให้เขาคิดก็ตั้งปัญหาให้เขาคิด

เรื่องอะไรที่เห็นว่า ผู้ฟังไม่มีพื้นฐานจะรับรู้ได้ ก็จะไม่พูดในเรื่องเหล่านั้น หรือพูดไปแล้วไม่ได้ประโยชน์ก็จะไม่พูดในกรณีนั้นๆ

เพราะฉะนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเนื้อหาหลักแล้วพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่ ๓ ประการ คือ

๑. ทรงสั่งสอนให้ผู้ฟังได้รู้ถึงเห็นจริงในสิ่งที่เขาควร จะรู้ควรจะเห็นและต้องสามารถที่จะรู้จะเห็นในเรื่องเหล่านั้นได้

๒. ทรงสั่งสอน มีเหตุที่ผู้ฟัง ตรึกตรอง พิจารณาตาม ปฏิบัติแล้ว จะเห็นจริงตามนั้น

๓. ทรงสั่งสอนเป็นอัครรย์ คนที่ศึกษา พิจารณา ปฏิบัติตามแล้ว จะรับผลตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ของเขา

ทำให้คนเป็นอันมากที่เคยนับถือศาสนาพราหมณ์มา

ก่อนหันมานับถือพระพุทธศาสนา จนสร้างความคิดแค้น
ชิงชังให้แก่พวกพราหมณ์ไม่ใช่น้อย เราจึงพบร่องรอยการ
ต่อสู้การเบียดเบียนจากศาสนาพราหมณ์อยู่ในคัมภีร์พระ
พุทธศาสนาเป็นอันมาก

๑๒๑.

ศาสนาพุทธมีส่วนแตกต่างหรือคล้ายคลึง
กับศาสนาคริสต์ ฮินดู และอิสลาม อย่างไร?
เมื่อนับถือศาสนาพุทธแล้ว ศาสนาพุทธจะช่วย
คุ้มครองผู้นับถือเช่นเดียวกับที่ศาสนาคริสต์
มีพระเจ้าคุ้มครองหรือไม่?

ความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างมีอยู่ด้วยกันทั้งนั้น โดย
เฉพาะระดับศีลธรรมจรรยาและจะคล้ายคลึงกันเพราะมุ่งให้
มีสวัสดิภาพแก่ร่างกาย ทรัพย์สิน คู่ครอง ผลประโยชน์
ของกันและกัน ส่วนที่แตกต่างกันก็คือ แตกต่างกันในด้าน
ของอุดมการณ์และจุดยึดเหนี่ยวที่สำคัญ ศาสนาคริสต์ ฮินดู
อิสลาม ให้ความสำคัญแก่เทพเจ้าสูงสุด

ซึ่งคริสต์ เรียกว่า เยโซวา

ฮินดู เรียกว่า พรหมัน เรียกว่า ศิวะ นารายณ์ พระ
พรหม

อิสลาม เรียกว่า อัลเลาะห์

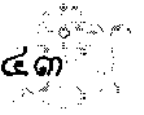
ผลสูงสุดจากการปฏิบัติของศาสนาเหล่านี้คือ การเข้าไป
อยู่ร่วมกับสิ่งสูงสุดเหล่านั้น

แต่ศาสนาพุทธไม่ถึงกับปฏิเสธความมีอยู่ของสิ่งเหล่านั้น
แต่ไม่ยอมรับความเที่ยงแท้ของสิ่งเหล่านั้น เพราะสิ่งเหล่านี้นั้นถ้ามีก็เป็นสังขารที่จะต้องมีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลง
ไป เพียงแต่ว่าสังขารบางอย่างโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงช้า
หน่อย เหมือนภูเขารวมดากับภูเขาน้ำแข็ง ภูเขาน้ำแข็งก็
เปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่า แต่ภูเขารวมดถึงจุดหนึ่ง ก็ต้องพัง
ทะลายไปเหมือนกัน

เมื่อคนนับถือศาสนาพุทธแล้ว การคุ้มครองเป็นเรื่อง
ของธรรมะปฏิบัติ การจะรับผลจากพระพุทธรูปศาสนาจะ
เหมือนกับได้รับผลจากยาของคนป่วย นอกจากจะเชื่อหมอล
แล้วก็ยังต้องเชื่อยาด้วย เชื่อยาแล้ว ต้องรับประทานยาตาม
ที่หมอลสั่งด้วยอาการโรคจึงจะหาย

เพราะฉะนั้น การคุ้มครองจากธรรมะในพระพุทธรูปศาสนา
ก็ต้องอาศัยความเชื่อในพระพุทธรูปเจ้า และเชื่อในพระธรรม แล้ว
ก็นำธรรมะเหล่านั้นมาปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วก็จะได้รับผล
จากการปฏิบัติ ตราบใดที่ยังมีธรรมอยู่ธรรมก็จะคุ้มครองเขา
เช่น

จะทำ พุด คิด อย่างมีสติสัมปชัญญะ ตราบใดที่ยังมี

สติสัมปชัญญะ ตราบนั้นสติสัมปชัญญะก็จะคุ้มครองเขาไว้
ไม่ให้เป็นอันตราย

มีความละอายบาป มีความสะดุ้งกลัวต่อบาป ตราบใด
ที่ยังมีความละอายบาปความสะดุ้งกลัวต่อบาป เขาจะงดเว้น
บาป รังเกียจบาป ขยะแขยงบาป เมื่อไม่กระทำบาปความ
ทุกข์ที่เกิดขึ้นจากบาปก็จะมีแก่เขาไม่ได้

เพราะฉะนั้น การคุ้มครองจึงไม่ใช่รูปของการดลบันดาล
แต่เป็นรูปของการรับประทานยา แล้วยาทำปฏิกิริยาต่อสมุฏฐาน
โรค โรคสงบอาการของโรคก็สงบ

ท่านจึงสอนไว้ว่า “พระธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
เหมือนร่มใหญ่ป้องกันคนไม่ให้เปียกฝนในเวลาที่ฝนตก”

แต่ในขณะที่เดียวกัน ในบางระดับเป็นการเสริมสร้างให้
เกิดความเชื่อมั่นให้มีขวัญกำลังใจ อันเป็นผลที่สืบเนื่องมาจาก
การยึดมั่นในพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ก็จะช่วยได้ระดับ
หนึ่ง แต่ผลจริงๆ อยู่ที่ความเชื่อมั่น ซึ่งก็เป็นเรื่องของธรรมะ
เช่นเคย ส่วนการคุ้มครองผู้นับถือศาสนาอย่างที่คริสต์เขาบอก
ว่าพระเจ้าคุ้มครองนั้น เราต้องมองเอาเองว่าจริงๆ แล้วพระเจ้า
คุ้มครองได้หรือไม่เพราะพระเจ้าเองก็บอกว่า

“เจ้าจงช่วยตัวของเจ้าก่อน แล้วพระเจ้านี้จะช่วยเจ้า”

แสดงว่าบุคคลจะรอดปลอดภัยได้จะต้องเกิดจากการช่วยตัวเองเป็นหลัก และถ้าหากว่าพระเจ้าคุ้มครองได้จริง ดลบันดาลให้เกิดเป็นความสุขความเจริญได้จริง ประเทศที่นับถือศาสนาคริสต์ก็คงไม่เดือดร้อนอะไร ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องตาย ไม่ต้องทุกข์ ความจริงเป็นเช่นนั้นหรือไม่ วิญญาณจะต้องคิดเอา ปัญญาชนจะต้องแยกให้ออก ระหว่างความคิด ความเชื่อ กับความเป็นจริง

ศาสนาพุทธรับรองผลของการปฏิบัติเท่านั้น ไม่รับรองว่าการประกาศตนเป็นชาวพุทธแล้วจะเกิดกายสิทธิ์ที่จะดลบันดาลให้ เพราะว่าคำสอนในแนวนั้นไม่มีในพระพุทธศาสนา

๑๒๒.

มีเหตุผลอย่างไรผู้นับถือศาสนาพุทธจึงไม่เชื่อ
อำนาจของพระเจ้า หรือพระเจ้าสร้างโลก
ตามแนวของศาสนาเทวนิยมเหล่าอื่น?

ข้อนี้เป็นเรื่องการเข้าถึงความจริง เมื่อเข้าถึงความจริง
ในสิ่งต่างๆ แล้ว สิ่งที่เคยเชื่อถือบางอย่างจะหมดไปจากใจ
เช่น สมัยโบราณคนเชื่อว่า “โลกแบน” คนไม่กล้าไปไหน
มาไหนกันเพราะกลัวจะตกโลก แต่พอคนเชื่อว่า “โลกกลม”
คือสามารถจะออกจากจุดหนึ่งแล้วก็กลับมาสู่จุดเดิมได้โดย
ไม่ต้องหันหน้ากลับ ทำให้คนกล้าไปไหนมาไหนได้ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น สิ่งอะไรก็ตามที่เราเข้าถึงความจริงแล้วจะ
ทำลายความเชื่อถือผิดๆ ดั้งเดิมออกไป อันที่จริงพระพุทธ
ศาสนาก็ได้แสดงเรื่องความเชื่อในเรื่องสิ่งสูงสุดอยู่ แต่ว่าการ
มองเรื่องนั้นๆ เป็นการมองด้วยความเชื่อ

เพราะว่าพรหมหรือพระเจ้าที่ว่านั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งท่าน
ก็ตายเหมือนกัน เพียงแต่ตายช้าหน่อยเท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงไม่ยอมรับ เพราะถ้ามีพรหมหรือพระเจ้า ก็ต้องเป็นสังขาร ธรรมดาสังขารทั้งหลาย เมื่อเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วจะเสื่อมสลายไป ในที่สุดก็จะหมดไป เหมือนกับคนอายุยืนอย่างไรก็ต้องตาย

เพราะฉะนั้น สิ่งสูงสุดของเทวนิยมไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม ก็เป็นสังขารเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็จะต้องตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป

ที่กล่าวว่าพระเจ้าสร้างโลก พรหมสร้างชีวิตสร้างสรรพสิ่ง มีความเป็นลัทธิปัญญาผู้รู้ดีทุกสิ่งทุกอย่าง มีความรักต่อมนุษยชาติ เป็นต้น แต่เมื่อมองโลกในความเป็นจริงแล้ว จะเห็นความขัดแย้งกันในการกระทำของพระเจ้า เริ่มจากโลกมีโลกเดียว แต่พระเจ้านั้นมีมากเหลือเกิน ถ้าจะให้พระเจ้าสร้างโลก ปัญหาว่าพระองค์ไหนสร้างกันแน่ สืบไปสืบมากก็พบว่าเป็นเพียงความคิดที่เชื่อตามๆ กันมาโดยไม่มีการพิสูจน์ หรือสาวหาเหตุผล

ถ้าสร้างโลกด้วยความรู้ ทำไมชาวโลกเองจึงแตกต่างกัน ทั้งรูปร่างหน้าตา พื้นฐานสติปัญญา ท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย สภาพทางภูมิศาสตร์ของโลกก็แตกต่างกัน ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

บอกว่าสิ่งสูงสุดรักมนุษยชาติ ซึ่งเป็นลูกของพระองค์ เป็นฉายาของพระองค์นั้น ธรรมดาคนที่รักกันจะไม่ทำอะไร ที่เป็นเหตุให้ฝ่ายที่ตนรักเดือดร้อน เพราะฉะนั้นปัญหาจึงเกิด

ขึ้นว่า ถ้าพระเจ้ารักมนุษย์แล้ว ทำไมพระเจ้าได้สร้างเชื้อโรค
 มา สร้างสัตว์ร้ายมา สร้างความวิปริตแปรปรวนทางธรรมชาติ
 มา สร้างโรคเอดส์มา ซึ่งแต่ละอย่างนั้นได้พลาผลาญชีวิตมนุษย์
 บุตรพระเป็นเจ้าไปมากต่อมาก ถ้าพระเจ้ามียัญญารู้จริงๆ มี
 เมตตาจริงๆ ทำไมพระเจ้าจึงปล่อยให้ลูกหลานของพระองค์
 รบกันไม่ได้หยุด คีตกสงครามเกิดขึ้นอยู่เสมอ และบางศาสนา
 ยังบอกว่าพระเจ้าของตนให้ฆ่ามนุษย์ไปเป็นพันๆ

นี่หรือคือความเมตตาของพระผู้เป็นเจ้า

แต่ศาสนาพุทธ ไม่ได้ไปกล่าวหาเขา สิ่งเหล่านี้แหละ
 แต่ละอย่างเป็นเหตุที่ทำให้เราไม่เชื่อความมีอยู่ของพระผู้เป็น
 เจ้า เพราะถ้าพระผู้เป็นเจ้ามีอยู่จริงๆ พระผู้เป็นเจ้าจะต้องรับ
 ผิดชอบในผลผลิตที่สร้างปัญหาของท่าน ไม่ว่าจะเป็นเชื้อโรค
 คนที่เกิดมาปัญญาอ่อน เกิดมาทุพพลภาพ พิกุลพิการ ภัย
 ธรรมชาติทั้งหลาย ภัยจากสัตว์ทั้งหลาย ภัยจากโรคทั้งหลาย
 ซึ่งเบียดเบียนมนุษย์บุตรของพระผู้เป็นเจ้าอยู่

ศาสนาพุทธ จึงมองพระผู้เป็นเจ้าเป็นตัวอวิชชา ความ
 ไม่รู้อันเป็นที่มาของปัญหาทั้งหลาย โดยการเกิดของสิ่งมีชีวิต
 ทั้งหมดในโลก ก็สืบเนื่องมาจากอวิชชา

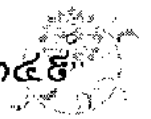
๑๒๓.

คริสต์ศาสนาสอนให้คนทำดีเพื่อผลในหน้า
พระพุทธรศาสนาแค่สอนให้หวังความสุขในปัจจุบัน
ใช่หรือไม่?

ทั้งสองศาสนาไม่ได้สอนเช่นนั้นอย่างเดียวนะ ศาสนาคริสต์ เขาก็สอนให้คนมีความสุขในชาติปัจจุบัน แล้วมีความสุขจากการไปอยู่รับใช้ใกล้ชิดพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของในชาติหน้า

พระพุทธรศาสนาสอนให้คนเราได้รับความเป็นสุข ระดับ มนุษย์ ระดับสวรรค์ ระดับนิพพาน ไม่ได้เน้นที่ปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่เรามีความต่อเนื่อง เช่นเราได้รับความสุขในวันนี้ ก็เป็นเหตุให้เราได้รับความสุขในวันหน้าด้วย และความสุขในวันหน้าสืบเนื่องมาจากความสุขในวันนี้และมีความสุขในวันก่อน เพราะฉะนั้น เมื่อขยายกว้างออกไป ความสุขแต่ละจุดนั้นจะเป็นเหตุปัจจัยของกันและกัน ความสุขในชาติปัจจุบัน เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ได้รับความสุขในชาติหน้า แต่ความสุขในชาติหน้านั้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้รับความสุขอย่างสูงสุดขึ้นถึงมรรค ผล นิพพาน

๑๒๔.

บาปที่ชาวคริสต์กระทำจะปลดเปลื้อง
 ได้ด้วยการสารภาพบาปต่อพระเป็นเจ้า
 พระพุทธศาสนาอาจจะปลดเปลื้องบาปได้หรือไม่
 การที่ภิกษุสารภาพบาปต่อกันและกันว่าทำผิด
 จะถือว่าพ้นบาปหรือไม่?

บาปในศาสนาคริสต์ปลดเปลื้องด้วยการสารภาพบาป
 นั้น ในเรื่องความเชื่อของเขาว่าได้รับการอภัย ยกเว้นบาป
 จากพระเป็นเจ้า ทำให้แสดงว่าพระผู้เป็นเจ้าเป็นตัวสร้างบาป
 ขึ้นมาและเป็นผู้เป็นเจ้าของบาป จึงยกเลิกบาปได้ การสารภาพ
 บาปเป็นเรื่องมีปัญหามาตั้งแต่ต้น

แนวของพระพุทธศาสนา การปลดเปลื้องบาปที่ได้
 ประสิทธิผลที่สุดก็คือ ต้องไม่ทำบาป คำสอนหลักจึงให้งดเว้น
 จากการทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้สมบูรณ์ การทำจิตให้
 ผ่องแผ้ว อย่างนี้เปลื้องบาปได้

แต่ถ้าได้ทำบาปลงไปแล้วก็ต้องเป็นบาป เพราะการทำ
 อะไรก็ตามที่เกิดขึ้นด้วยแรงความโลภ ความโกรธ ความหลง

มีผลเป็นความทุกข์ ความเดือดร้อน การกระทำนั้นเป็นบาป

ส่วนตรงกันข้ามคือกระทำด้วยความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง มีผลออกมาเป็นความสุข การกระทำนั้นก็บุญ

การที่ภิกษุสารภาพบาป ที่จริงไม่ใช่สารภาพบาป แต่เป็นการประกาศความผิดให้ฝ่ายหนึ่งทราบ เพื่อจะได้ตั้งใจสำรวมระวังต่อไป บาปที่พระแสดงอาบัตินั้นจะมีอยู่ ๔ อย่างที่เป็นบาปสากล เช่น การฆ่า การลักทรัพย์ การประพฤตินิดในกาม การโกหก แม้แสดงอาบัติไปแล้วบาปก็คงมีอยู่ แต่จะสำรวมระวังไม่ทำต่อไป แต่บาปบางอย่างซึ่งเป็นบัญญัติในศาสนา เช่นว่ากินข้าวเย็น ดูการ เล่นแสดง เป็นต้น เป็นเรื่องของการผิดสังขยปฏิญาณที่จะไม่กระทำ เมื่อเกิดกระทำขึ้นแล้วสำนึกผิดส่วนนี้จึงสารภาพ แล้วก็หมดไปได้เพราะไม่ใช่บาปสากล

คำว่า “อาบัติ” จึงแปลว่า โทษที่เกิดขึ้นเพราะการละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ ไม่ทำตามข้อที่พระพุทธเจ้าอนุญาต เรียกว่า “อาบัติ” จะมีทั้งส่วนที่เป็นบทบัญญัติที่ไม่ใช่บาปสากลเปลื้องได้ แต่ถ้าเป็นบาปสากลก็เปลื้องไม่ได้ ก็คงเป็นบาปอยู่ เป็นผลกรรมที่จะต้องชดใช้อยู่

๑๒๕.

ความเชื่อในเรื่องอะไร เป็นความเชื่อสูงสุด
ในพระพุทธศาสนาเมื่อเปรียบเทียบกับ
ความเชื่อชั้นสูงสุดในศาสนาคริสต์?

ความเชื่อในความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้า ถือว่าความเชื่อสูงสุดของศาสนาคริสต์ จะเทียบระดับเดียวกันได้กับความเชื่อไปถึงความมีอยู่ในโลกหน้า เชื่อความมีอยู่ของสวรรค์ แต่สวรรค์ไม่เที่ยงแท้แน่นอน พระเจ้าของศาสนาคริสต์จึงไม่เที่ยงแท้แน่นอน

ความเชื่อของพุทธที่เป็นจุดสูงสุด คือเชื่อว่าสิ่งที่是一切ก็เป็นทุกข์ก็เป็นทุกข์จริง เหตุให้เกิดทุกข์ก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์จริง ความดับทุกข์ก็เป็นความดับทุกข์ได้จริง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ก็เป็นข้อปฏิบัติที่ให้ถึงความดับทุกข์ได้จริง เป็นความเชื่อระดับมรรคผลนิพพาน

แต่ที่ว่าสูงสุดของคริสต์ก็ตรงกับพุทธระดับสวรรค์ ส่วนระดับนิพพานของพุทธ จะไม่มีในศาสนาเหล่านี้ มีเฉพาะ

พระพุทธศาสนาเท่านั้น เราจะเชื่อความมีอยู่ของมรรคผล
นิพพาน ซึ่งเกิดขึ้นจากการดับกิเลสอย่างสิ้นเชิง ได้ทำให้
ความทุกข์ดับไปอย่างสิ้นเชิง ยุติการหมุนวนในสังสารวัฏ
อีกต่อไป

๑๒๖.

ผู้นับถือศาสนาคริสต์จะนึกถึง
พระเจ้าเมื่อต้องการความช่วยเหลือ
ในทางพระพุทธศาสนาสอนให้คนชุกคิดอย่างไร?

ให้อยู่อย่างมีสติสัมปชัญญะ จะทำ จะพูด จะคิดอะไร
ก็ตามให้มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ อย่าได้เผลอเผลอ อย่าให้
หลงลืม อย่าให้เกิดพลังพลาด ระดับความคิดจะต้องพยายาม
ถ่ายถอนจิตออกจากกิเลสภาม ออกจากความพยาบาท ลดละ
การประทุษร้าย การเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ที่ท่านเรียกว่า
สัมมาสังกัปปะ คือความคิดในทางที่ชอบ

๑๒๗.

เมื่อเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว
จะต้องไปโบสถ์ทุกวันพระ เช่นเดียวกับชาวคริสต์
ซึ่งไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์หรือไม่?

ไม่จำเป็น เพราะในสมัยพุทธกาลเอง พระพุทธเจ้าจะ
อยู่ประจำที่ในช่วงเข้าพรรษาอย่างมากก็ ๔ เดือน นอกจาก
นั้น ๘ หรือ ๙ เดือน จะเที่ยวจาริกไปสั่งสอนประชาชน
เพราะการศึกษาธรรม การปฏิบัติธรรมนั้นจะอยู่ที่ใดก็ได้ จุด
เน้นที่สำคัญคือว่า พยายามลดละกิเลสลงไป พยายามเพิ่ม
บุญธรรมะขึ้นมา แล้วจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมะ
โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าวัด เพราะว่าถ้าหากคนเข้าวัดกัน
หมด คงไม่มีวัดให้เข้า วัดมีอยู่เพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น
เอง และมาตรการในการบังคับศาสนิกอย่างที่ใช้ในศาสนา
คริสต์ไม่มีในพระพุทธศาสนา การเข้าวัดเป็นเรื่องของความ
พอใจ ความสมัครใจของท่านเหล่านั้น ต้องการจะเข้าก็เข้า
ไม่ต้องการก็แล้วไป แต่ว่าจุดมุ่งหวังนั้นคือต้องการให้ได้

ปฏิบัติธรรมะ งดเว้นความชั่วปฏิบัติความดีทำจิตของตนให้
ผ่องแผ้วขึ้น เพื่อเขาจะได้รับความสุขความสงบตามเป้าประสงค์
ของพระพุทธศาสนาเป็นประการสำคัญ

๑๒๘.

ถ้าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคุณค่าจริง
เหตุใดพระพุทธศาสนาจึงไม่สามารถแพร่หลาย
ไปในโลกเท่ากับศาสนาคริสต์?

เรื่องศาสนาเป็นเรื่องของศรัทธาและปัญญา การยอมรับ
นับถือศรัทธาในศาสนาขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเชื่อ และพื้นฐาน
ทางสังคมของบุคคล การที่ใครจะศรัทธาอะไร อย่างไร ก็อยู่
ที่พื้นฐานของครอบครัว ของสังคม ของสภาพแวดล้อมที่เขา
เจริญเติบโตขึ้นมา

อีกประการหนึ่ง แนวการจัดองค์กรทางศาสนา ศาสนา
คริสต์ได้จัดองค์กรแนวอาณาจักรทางศาสนา ผสมผสานกัน
ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักร สันตปาปาแห่งวาติกันชาติ
เดียวมีฐานะเป็นทั้งกษัตริย์และประมุขศาสนจักร การจัด
องค์กรในลักษณะนี้ จะต้องมีคนอยู่จำนวนมากเพื่อช่วยกัน
ทำงาน จะต้องมีความงานที่ขยายออกไปมาก จะต้องใช้
จ่ายเงินมาก มีแผน มีนโยบายที่จะสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่

อาณาจักรของตัวเอง เช่นอาณาจักรทั้งหลาย

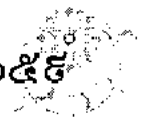
เพราะฉะนั้น องค์การทางศาสนาคริสต์จึงมีการเผยแพร่ที่เป็นระบบ โดยใช้อำนาจทั้งส่วนของอาณาจักรและศาสนจักร ฐากิจ การเมือง เศรษฐกิจ เข้าไปในการเผยแพร่ศาสนา ทำให้การขยายตัวของศาสนาคริสต์เป็นไปในเวลาอันรวดเร็ว เพราะความหลากหลายของวิธีการ ทำให้ฐานศาสนิกชนขยายเพิ่มขึ้นจากครอบครัวที่เป็นคริสต์มาก่อนและจากบุคคลที่ยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ใหม่

แต่พระพุทธศาสนา แม้คำสอนจะเป็นลัทธิธรรมที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ซึ่งใครๆ ไม่อาจปฏิเสธได้นั้น ไม่ได้มีเงินจำนวนมหาศาล ไม่ได้จัดองค์กรแบบอาณาจักรผสมศาสนจักร แต่จะเป็นรูปของศาสนาเล็กๆ บุคคลที่ยอมรับนับถือศรัทธาในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จึงสืบมาจากเชื้อสายคือครอบครัวเป็นพุทธ คนเหล่านั้นก็เป็นพุทธตามครอบครัวไปในตอนต้น หลังจากได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้ศึกษาเล่าเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ศรัทธาก็จะมั่นคงในศาสนายิ่งขึ้น

การเพิ่มขึ้นของศรัทธาศาสนิกในยุคนั้นเป็นการเพิ่มเพียงส่วนน้อย แต่ส่วนที่ลดไปจะมากเนื่องจากถูกอิทธิพลของลัทธิการเมืองคือลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าครอบงำ แม้บางยุคบางสมัยศาสนาพุทธจะมีจำนวนมากกว่าศาสนาคริสต์

เชื่อก่อนลัทธิคอมมิวนิสต์จะเกิดขึ้นในโลก พุทธศาสนาก็เป็นอันดับหนึ่งในด้านจำนวนของศาสนิก แต่เมื่อคอมมิวนิสต์เกิดขึ้น ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ถูกรอบงำโดยลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้จำนวนศาสนิกชนลดลงไป ประเด็นที่สำคัญคือว่า ความดีเด่นในแง่สัจธรรมของพระพุทธศาสนา นั้นมีเป็นอันมากที่สูงเกินไป ทำให้พุทธศาสนิกชนไม่เพิ่มขึ้น ในอัตราส่วนที่เทียบเคียงกับศาสนาคริสต์ได้

๑๒๙.

ชาวพุทธมองคริสต์ศาสนาหรือศาสนาอื่นๆ
อย่างไร ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนดี
สอนให้สังคมมีความสุขหรือ
ชาวพุทธใจกว้างและเคารพในเสรีภาพ
และความเชื่อของบุคคลเพียงใด?

การมองศาสนาทั้งหลายนั้น ชาวพุทธจะมองตามความ
เป็นจริงของศาสนานั้นๆ และก็ยอมรับนับถือศรัทธาของศาสนิก
ในศาสนาเหล่านั้น เพราะฉะนั้นชาวพุทธจึงสามารถอยู่ร่วม
กับศาสนิกในศาสนาอื่นๆ ได้ทุกส่วนของโลก

ชาวพุทธไม่เป็นผู้ริเริ่มต่อสู้กับเพื่อนศาสนิกในศาสนา
อื่น เพราะปรารถนาศาสนาเป็นเหตุ จะมีก็เพียงแต่ชาวพุทธถูก
เบียดเบียนจากบุคคลในศาสนาอื่น เพราะการนับถือศาสนา
ต่างกันเป็นเหตุ

ส่วนที่ว่าศาสนาทุกศาสนามุ่งสอนให้คนเป็นคนดี หรือ
สอนให้สังคมมีความสุขนั้นก็ว่ากันไปตามสมควรแก่กรณี แต่
ถ้ากล่าวถึงศาสนากับศาสนธรรมในศาสนาเหล่านั้น แต่ละ

ศาสนาสามารถสอนให้คนเป็นคนดีตามมาตรฐานในศาสนา
นั้นๆ บางกรณีกลายเป็นมาตรฐานสากลด้วย แต่ในภาค
ปฏิบัติแล้วศาสนิกในแต่ละศาสนาโดยเฉพาะนักบวชของ
ศาสนาทั้งหลาย มีบทบาทสำคัญในการที่จะคงเจตนารมณ์
ของคำสอนเหล่านั้นไว้ได้หรือไม่

ฉะนั้นเราจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า มีศาสนาเป็นอันมากที่
เป็นเหตุให้เกิดสงครามล้างผลาญมนุษยชาติอื่นในโลก มี
การต่อสู้เบียดเบียนกัน การประทุษร้ายกันเพราะศาสนาต่าง
กันหรือเพราะนิกายต่างกัน ในข้อนี้ไม่ได้เป็นความบกพร่อง
ของศาสนา แต่อยู่ที่บุคคลว่าใจกว้างหรือไม่กว้าง

ศาสนาพุทธเป็นเรื่องสัจนิยม ถ้าพุทธศาสนิกชนคนใด
เข้าถึงความจริงในระดับนั้นๆ ได้ ก็จะมีจิตใจกว้างพอที่จะเคารพ
ในเสรีภาพและความเชื่อส่วนบุคคลจะไม่ก้าวก่ายกันได้ จะมี
การสนทนาชี้แจงแลกเปลี่ยนความคิดความเห็นกัน พูดกัน
ได้ แต่ทุกคนก็มีสิทธิที่จะเชื่อ มีสิทธิที่จะเคารพนับถือศรัทธา
ในศาสนาเหล่านั้น

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางศาสนาทั้งหลายซึ่งมี
อยู่ก่อนอย่างน้อยก็ ๖ ลัทธิด้วยกัน แต่เราก็อยู่ร่วมกับ
ศาสนิกในศาสนาเหล่านั้นได้ โดยชาวพุทธไม่เคยจุดชนวน
ของการทะเลาะวิวาทเพราะศาสนาเป็นเหตุ

๑๓๐.

ในประเทศตะวันตก การปฏิเสศของสตรีและบุรุษ
 ในเรื่องต่างๆ ค่อนข้างจะเท่าเทียมกัน
 เหตุใดพระพุทธศาสนาจึงบอกไว้ว่า
 ภิกษุณีแม้จะบวชมาร้อยพรรษา
 ก็ต้องไหว้ภิกษุที่บวชได้ในวันเดียว?

ในข้อนี้เป็นเรื่องของคนที่สมัครใจจะเข้ามาบวชในพระ
 พุทธศาสนา เรียกว่าครุธรรม ๘ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรง
 ตั้งไว้เป็นเงื่อนไขสำหรับสตรีที่จะเข้ามาบวชเพื่ออุบายวิธีที่
 จะลดกิเลส เพื่อบริหารบุคคลไม่ใช่เป็นเรื่องของสิทธิและ
 ความเป็นบุรุษสตรี เพราะเป็นกฎของหมู่คณะสำหรับบวช
 เท่านั้น

๑๓๑.

การปฏิบัติทั้งทาน ศีล ภาวนา
 ก็มีอยู่ในศาสนาฮินดู พุทธ คริสต์ อิสลาม
 ความหมายสูงสุดก็ตรงกัน ต่างกันก็เพียงแต่ชื่อ
 เช่น นิพพาน กับละหมาด จะสังเคราะห์
 เข้าด้วยกันได้หรือไม่ หรือพระพุทธศาสนามีอะไร
 ที่คิดว่าเด่นไปกว่าหลักปฏิบัติรวมทั้งเป้าหมาย
 แห่งการปฏิบัติสูงกว่าศาสนาอื่นๆ เหล่านั้น?

คำสอนในศาสนาที่เป็นเทวนิยมทั้งหลายถ้ากล่าวในแง่
 ของศีลธรรมจรรยา ก็มุ่งไปทางการพัฒนาบุคคลภายในสังคม
 ให้เป็นคนดี ให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ของสกุล ของ
 สังคม ตลอดจนเป็นศาสนิกที่ดีของศาสนา แต่ในขณะที่เดียวกัน
 ก็มีความแตกต่างในแง่ของความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มี
 ต่อศาสนิกในศาสนาอื่นอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นการปฏิบัติระดับ
 นี้จึงมีส่วนคล้ายคลึงกันอยู่มาก แต่พอถึงระดับสมาธิ ศาสนา
 คริสต์กับอิสลามไม่มีแนวของสมาธิอย่างพุทธหรืออย่าง
 ฮินดู ฮินดูนั้นก็มึระดับของสมาธิที่มีจุดสูงสุดอยู่ที่การบรรลุ

ระดับอุปมาน ในความเป็นอินดูก็มีส่วนคล้ายคลึงกันกับ พุทธ แต่ว่าไม่ได้คล้ายคลึงกันกับคริสต์ อิสลาม

ส่วนที่เข้าใจว่าเป้าหมายสูงสุดไม่ได้ต่างกัน ต่างกัน เฉพาะชื่อ โดยสภาวะแล้วศาสนาเทวนิยมมีจุดหมายสูงสุด อยู่ที่การเข้าร่วมกับพระพรหมก็คือ เข้าร่วมร่วมกับพระผู้เป็นเจ้าของในศาสนาของตน มีอัตตาตัวอยู่ในสถานที่นั้นเป็นรูปของ สวรรค์ รูปของความสุขชั่ววันรัตนตามความเชื่อถือ แต่นิพพาน ในพระพุทธศาสนา ไม่มีภพ ไม่มีชาติ ไม่มีสถานที่เกิด และ ไม่มีผู้ไปเกิด เป็นการดับจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง ท่านกล่าวว่า เป็นการดับโดยไม่มีเชื้อ ปราศจากอัตตา คงอยู่แต่สภาวะธรรม อันบริสุทธิ์

เพราะฉะนั้น ในจุดนี้จะพบว่าต่างกัน และข้อต่างกันที่สำคัญก็คือ ในด้านความเห็นซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีทาง ศาสนา เทวนิยมจะมองเห็นสิ่งสูงสุดว่าเป็นสภาวะที่เที่ยงแท้แน่นอน ในขณะที่สิ่งสูงสุดเหล่านั้นเป็นสังขารแต่พระพุทธศาสนาแสดงว่าสังขารทั้งหลายนั้นเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา

พระพุทธศาสนาจึงไม่มุ่งหมายที่จะไปเป็นอย่างนั้น และ ต้องการความหลุดพ้นจากสภาพที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น อนัตตา ได้แก่สิ่งที่เราเรียกว่านิพพาน ทำให้เห็นว่ามี ความ

แตกต่างกันอยู่ในความคล้ายคลึงกันบางจุด หรือแม้แต่การ
เหมือนกันบางจุดทำให้นักศึกษาทางศาสนาแยกพระพุทธ
ศาสนาเป็นอเทวนิยม คือไม่ยอมรับนับถืออำนาจของเทพ
กับศาสนาซึ่งเป็นศาสนาเทวนิยมคือให้ความสำคัญแก่สิ่ง
สูงสุด คือเทพเจ้าสูงสุด เทพเจ้าเหล่านั้นอาจจะมีชื่อต่างกัน
เมื่อว่าโดยเนื้อหาโดยลักษณะที่มีการอธิบายก็จะพบว่ามีส่วน
ที่เหมือนกันอยู่เป็นอันมาก

ปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
กับสังคมไทย

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

๑๓๒.

พระพุทธศาสนาเข้ามาในเมืองไทยตั้งแต่สมัยใด แต่เดิมคนไทยมีความเชื่ออย่างไร ทำไมถึงหันมานับถือพระพุทธศาสนา จนที่สุดได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติ จนกระทั่งถึงปัจจุบันเมื่อมาอยู่ในประเทศไทย ศาสนาพุทธมีวิวัฒนาการอย่างไร มีอิทธิพลต่อความนึกคิดในสังคมไทยอย่างไรบ้าง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน?

ประเด็นแรก พระพุทธศาสนาเข้ามาในเมืองไทยหลายครั้ง ครั้งแรกโดยการนำของ พระโสณะ พระอุตตระ ซึ่งหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์บอกว่าได้มาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิในสมัยนั้น ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดียุติว่าเป็นจังหวัดนครปฐมในปัจจุบัน

การเผยแพร่ในยุคนั้น คนถิ่นนี้ยังนับถือผีสางเทวดากันอยู่ การเผยแพร่ศาสนาของพระโสณะพระอุตตระในครั้งแรกจึง

มาปราบยักษ์ชนิ พุดง่ายๆ ว่าปราบผี ซึ่งมาเบียดเบียนราษฎร มากินราชกุมารในราชสกุล พระโสนะ พระอุตตระ ก็ต้องมาปราบนางยักษ์ชนิเหล่านั้นเสียก่อน สร้างความตื่นเต้น ความศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน จากนั้นจึงได้เทศน์ได้สั่งสอน แสดงว่าความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย ก็คือเชื่อเรื่องผีสางเทวดา เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเช่นเดียวกับมนุษย์ทั้งหลายในส่วนต่างๆ ของโลก

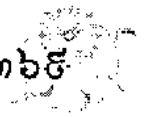
ประเด็นที่ว่าทำไมจึงหันมานับถือพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ กระทั่งจนถึงปัจจุบันนี้

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วว่า พระโสนะกับพระอุตตระ เข้ามาเผยแผ่และก็แสดงความอัศจรรย์ให้ปรากฏ คนก็เกิดการยอมรับในยุคนี้

กาลต่อมาก็มีพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่หลายทางด้วยกัน เรียงกรวมๆ ว่าครั้งแรกก็คือเถรวาทโดยการนำพระโสนะพระอุตตระ

ช่วงที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๖๐๐ นำมาจากจีนตอนใต้โดยพ่อขุนเลอเมือง หรือพ่อขุนหลวงเฒ่า

ช่วงที่ ๓ เป็นนิกายมหายาน ซึ่งเผยแผ่เข้ามาทางด้านตะวันออกก็มี ในด้านเขมรก็มี ทางด้านพม่าก็มี ทางด้านล่างจากชวาสุมาตราก็มี

ช่วงที่ ๔ เรียกว่าเถรวาทอย่างพุกาม เป็นการรับพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทมาจากเมืองพุกาม ประเทศพม่า ในสมัยอโนธามังช่อหรืออนุรุธมหาราช

ช่วงที่ ๕ ต่อมาพระสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราชได้ไปศึกษาปฏิบัติธรรม ตลอดถึงบวชในเกาะลังกาและนำพระพุทธรูปลัทธิลังกาวงศ์เข้ามาตั้งเผยแพร่อยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยทราบกิตติศัพท์ความรู้ความสามารถ คุณธรรมของพระเถระในเมืองนครศรีธรรมราชจึงลงไปอาราธนาระดับสังฆราชอันเป็นประมุขสงฆ์ในเมืองนั้น พร้อมด้วยพระเถระจำนวนมาก และช่างฝีมือในด้านต่างๆ เข้ามาตั้งประดิษฐานพระพุทธรูปในอาณาจักรสุโขทัยในยุคนี้เรียกว่าเถรวาทอย่างลังกาวงศ์ ซึ่งก็สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

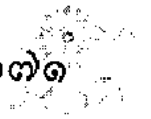
ระยะเวลาถ้านับตั้งแต่พระโสดน พระอูตตระ นำพระพุทธรูปเข้ามาก็เป็นเวลาถึงสองพันสองร้อยกว่าปีแล้ว พระพุทธรูปจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นสังคมไทยอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศาสนา ทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อถือในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงอยู่กับพระธรรมในทางพระพุทธรูป วิวัฒนาการทางศาสนานั้นได้ปรับเปลี่ยนเข้าผสมกลมกลืนกับวิถีสังคม

ไทยและความเชื่อถือในสังคมไทยในด้านต่างๆ เป็นอันมาก ในขณะที่เดียวกันศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเผยแพร่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามา และลัทธินับถือผีสงซึ่งมีอยู่ก่อนหน้านั้นก็ได้ถูกอำนาจอิทธิพลของคำสอนในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในแนวพุทธเข้าไปแทรกซึมสลายความรุนแรงของความเชื่อถือในแนวพราหมณ์ กับแนวไสยศาสตร์ และแนวผีสงเทวดาให้ลดน้อยลงไป ลักษณะของพุทธโดดเด่นเพิ่มขึ้นสิ่งเหล่านั้นก็กลายเป็นองค์ประกอบไป แม้แต่พิธีพราหมณ์ที่ใช้ในปัจจุบันเราจะพบว่า ลักษณะของพุทธจะโดดเด่นกว่าขนบธรรมเนียมประเพณีแบบพราหมณ์ พราหมณ์ก็กลายเป็นเรื่องที่รองลงมา

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ด้านวัฒนธรรม ในด้านวัฒนธรรมในสังคมไทยนั้น จุดเด่นอยู่ที่ยานสถาปัตยกรรมชั้นสูง ปฎิมากรรม วิจิตรศิลป์ ประณีตศิลป์ มัณฑนศิลป์ต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมไทย ก็สืบเนื่องมาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนาซึ่งปรากฏในวัดกับในวังมากเป็นพิเศษ วัดกับวังจะมีอิทธิพลของพระพุทธศาสนาสูงมาก

วัฒนธรรมทางสหธรรม คือหลักการอยู่ร่วมกันก็เป็นการอยู่ร่วมกันแบบพุทธ เป็นสังคมของความเป็นพี่น้อง มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี มีการเมตตาให้ภัย ไม่ค่อยยึด

มันถ่อมมันอะไรมากเกินไป เป็นลักษณะของหลักการอยู่ร่วมแบบพุทธวัฒนธรรมทางศีลธรรม คือแนวคิดปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ จนกลายเป็นดินแดนแห่งผ้ากาสาอัสเตอร์

จากดินแดนแห่งกาสาอัสเตอร์นั่นเอง นำไปสู่ความเป็นสยามเมืองยิ้ม ซึ่งเป็นการบ่งชี้ถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ภายในจิตใจของคนไทย

วัฒนธรรมทางเนติธรรม หรือหลักการบังคับ การควบคุม การใช้ การลงโทษ ตามเงื่อนไขกฎเกณฑ์ กฎหมายนั้น สังคมไทยมีเมตตาธรรม มีการให้อภัย มีความอดกลั้น ความอดทนแฝงอยู่มาก แม้ขั้นตอนการใช้กฎหมายก็ประยุกต์มาจากที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เมื่อ ๒,๕๕๐ ปีก่อน

เพราะฉะนั้น จะไม่มีใครถูกลงโทษตามบทบัญญัติของกฎหมายจริง จะถูกลงโทษเพียงช่วงหนึ่งจากนั้นจะเป็นการให้อภัยโดยมุ่งปรับปรุงตนเอง แก้ไขตนเองใหม่

สถาบันศาสนาจะเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ ตั้งแต่อดีตกาลนานไกลจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความหนักแน่นมั่นคงในพระพุทธศาสนา สังคมไทยโบราณทุกอย่างจะมาจากพระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นการดูแลเอา

ใจใส่พระพุทธศาสนาจึงเป็นภาระหลักของพระมหากษัตริย์
ไม่ว่าในการป้องกันอันตราย ซึ่งจะเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนา
ในการขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา การ
ทำนุบำรุงและการให้การอารักขานั้น จะเป็นงานของบ้านเมือง
ดูแลเอาใจใส่พระศาสนาในส่วนนี้

เพราะฉะนั้นเมืองไทยจึงเป็นเมืองพุทธ โดยมีพระพุทธ
ศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อย่างที่พระเจ้าตากสินมหาราช
รับสั่งไว้ว่า

“คิดถึงพ่อพ่ออยู่คู่กับเจ้า
ชาติของเราคงอยู่คู่พระศาสนา
พุทธศาสนาอยู่ยงคู่องค์กษัตริย์
พระศาสดาฝากไว้ให้คู่กัน”

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงตั้ง
พระปณิธานไว้ว่า

“ตั้งใจอุปถัมภก
ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา
รักษาประชาชนและมนตรี”

รัชกาลที่ ๖ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปคิดเอาสถาบัน
หลักทั้ง ๓ มาเป็นธงไตรรงค์ อธิบายว่า

“ขาว คือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายถึงพระไตรรัตน์และ
ธรรมคัมภีร์ไทย

แดง คือโลหิตเราไซ้ ซึ่งยอมสละได้เพื่อรักษาชาติ
ศาสนา

น้ำเงิน คือศรีโสภะ อันจอมประชา ๓ ไปรดเป็นของ
ส่วนองค์”

แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่มีความผูกพันระหว่างสถาบันทั้ง
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ นั้นเป็นปัจจัยอิงอาศัยซึ่งกัน
และกัน จึงนำมาผนวกกันเป็นสัญลักษณ์เรียกว่า ธงไตรรงค์
ดังกล่าว

๑๓๓.

ศาสนาที่คนไทยนับถือมีอะไรบ้าง
 แต่ละศาสนามีผู้นับถือกี่เปอร์เซ็นต์
 เหตุใดความขัดแย้งทางศาสนาในประเทศ
 จึงไม่มีเหมือนในบางประเทศ?

ในเมืองไทยนั้นมีประชาชนนับถือศาสนา ๕ ศาสนาด้วยกัน คือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ฮินดู และศาสนาซิกข์ เรียกว่าประชากรนับถือพุทธ ๙๕% หรืออาจจะเหลือ ๙๓% ส่วนอิสลามนั้นประมาณ ๒-๓% คริสต์ประมาณ ๑% ที่เหลือศาสนาอื่นเฉลี่ยกันไป

การที่เมืองไทยไม่มีความขัดแย้งทางศาสนานั้น ให้สังเกตว่าประเทศใดก็ตามที่ศาสนิกส่วนใหญ่เป็นพุทธจะไม่มี ความขัดแย้งทางศาสนา โดยการริเริ่มจากพุทธศาสนิก แต่ถ้าหากจะมีการขัดแย้งกันก็จะขัดแย้งโดยการริเริ่มมาจากศาสนิกในศาสนาอื่น

ความจริงส่วนนี้สามารถไปดูประวัติศาสตร์ของลังกา ของพม่า ของไทย ของลาว ของเขมร ของญวน ตลอดถึงประเทศที่นับถือมหายานได้

ฉะนั้นในเมืองไทยนั้น ตราบใดที่ศาสนิกส่วนใหญ่ยังเป็นพุทธ ความขัดแย้งทางศาสนาจะไม่มี ความรุนแรง แม้ในปัจจุบันบางศาสนาได้มีปฏิบัติที่รุนแรงต่อพระพุทธศาสนา เช่นศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกไปโมเมว่าพระพุทธเจ้าเป็นประกาศกของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเขา พระผู้เป็นเจ้าของเขาส่งมาให้เตรียมตัวต้อนรับพระเยซู เพื่อประกาศข่าวดีให้ชาวตะวันออกเตรียมตัวต้อนรับพระเยซู ถือว่าเป็นความหลงผิดอย่างแรงมาก แต่ชาวพุทธก็อดกลั้นอดทนในจุดนี้

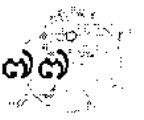
แม้เขาบอกว่า พระธรรมนั้นเป็นสิ่งที่พระเจ้ามอบหมายให้พระพุทธเจ้ามาเผยแสดงแก่โลกส่วนหนึ่ง ซึ่งก็เป็นเรื่องโมเมอีกเช่นเดียวกัน ลองอ่านคัมภีร์ไบเบิลและพระไตรปิฎกเปรียบเทียบกันดูเถิด คนละเรื่อง คนละระดับปัญญาเลย

การลอกเลียนวิถีชีวิตแบบพระสงฆ์ ใช้ชื่อแบบพระสงฆ์ ตั้งวัดวาอารามขึ้นมาแบบพระสงฆ์ จนถึงขนาดเอาหนังสือนวโกวาทที่ใช้เรียนในนักธรรมชั้นตรี ศาสนาคริสต์ก็เอาไปเขียนและก็อ้างว่าเป็นของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ เขาปฏิบัติที่นำละอายเป็นอันมาก ลอกเลียนพระพุทธศาสนาพวกพิธีกรรมต่างๆ มี

การทอดกฐิน มีการทอดผ้าป่า แต่ชาวพุทธก็ทนคือปล่อยเขาไป ซึ่งแน่นอนว่าถึงจุดหนึ่งน่าจะมี ความขัดแย้ง ถ้าศาสนาคริสต์บางคนในบางนิกายไม่ยุติพฤติกรรมที่ไร้จรรยาบรรณอย่างที่เคยทำมา

แต่ประเทศที่มีความขัดแย้งกันทางพระศาสนานั้น เช่น เลบานอนก็ดี ไอร์แลนด์ก็ดี บางครั้งก็เป็นเรื่องศาสนาเดียวกัน แต่คนละนิกายกัน บางครั้งก็ต่างศาสนา กัน แต่จำนวนศาสนิกนั้นจะใกล้เคียงกัน ถ้าไม่มีการประสานให้เกิดประโยชน์ร่วมกันแล้วความขัดแย้งก็จะบังเกิดขึ้น

๑๓๔.

พระมหากษัตริย์ไทยอยู่ในฐานะ
ที่จะทรงปฏิบัติต่อศาสนาอื่นอย่างไร
ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการจะนับถือศาสนา
ตามความพอใจหรือไม่ สังคมไทยมีการแบ่งชนชั้น
วรรณะเพราะศาสนาเป็นเหตุหรือไม่?

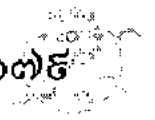
ศาสนาอื่นนั้นพระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์ แต่ไม่ใช่
อุปถัมภ์ตามรัฐธรรมนูญกำหนด เป็นการอุปถัมภ์มาตั้งแต่อดีต
กาลนานไกล พระมหากษัตริย์ในพระพุทธศาสนานั้นทรงมี
เมตตาต่อศาสนิกชนในศาสนาอื่น อย่างศาสนาคริสต์ เข้ามา
เผยแผ่ตั้งแต่สมัยก่อนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ๓๐๐ กว่า
ปีมาแล้ว พระมหากษัตริย์ก็ให้การสนับสนุนส่งเสริม ทั้งที่อยู่
อาศัย ทั้งให้ความสะดวกในด้านต่างๆ ท่านก็ทำของท่านมา
อย่างนี้ตลอด ไม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่แต่
เป็นราชประเพณีเป็นภาระหน้าที่ของพระมหากษัตริย์

แต่การอุปถัมภ์บำรุงนั้นไม่ได้หมายความว่า ประกาศ
ตนเป็นศาสนิกแต่ให้การบำรุงในฐานะเป็นศาสนาหนึ่ง เพราะ
ศาสนิกชนเหล่านั้นก็คือพลกนิกรของพระองค์

ส่วนสิทธิในการนับถือศาสนานั้น เมืองไทยเปิดโอกาสมากโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นศาสนาที่หวงศาสนิกวันนี้ยังเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ แต่ต่อไปมีเหตุจำเป็นอะไรจะนับถือศาสนาอื่น อีกไม่กี่ปีก็กลับมาเป็นพุทธอีก พุทธก็ไม่ว่าอะไร คือปล่อยให้ตามอัธยาศัย เพียงแต่ว่าการสืบเปลี่ยนในลักษณะนี้จะทำโดยผู้ที่บวชเป็นพระไม่ได้เท่านั้น แต่ถ้าเป็นฆราวาสแล้วก็ไม่ว่ากัน

การแบ่งชนชั้นวรรณะเพราะศาสนาเป็นเหตุไม่มี แต่ในแง่ของมนุษย์ของความเป็นคน เป็นสัตว์โลกที่มีความเป็นเราเป็นเขาก็มีการแบ่งกันพอสมควร ในแง่ศาสนาเมื่อเรานับถือศาสนาต่างกันอะไรก็ตามที่เกี่ยวกับศาสนาก็แยกกันทำตามศรัทธาตามความเชื่อถือของแต่ละคนไม่มีใครล่วงเกินกัน หน้าที่ของราษฎรก็ทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ไม่สนใจว่าใครจะนับถือศาสนาอะไร เพราะไม่ใช่พิธีกรรมทางศาสนา เมื่อว่าโดยความรู้สึกเป็นเราเป็นเขา มนุษย์ก็มีการแบ่งแยกกันอยู่ไม่เจาะจงว่าศาสนาไหนในเมืองใดในส่วนของโลก เช่นในสังคมของคนที่เราเรียกว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดี ก็เกาะกลุ่มกันในกลุ่มเขา ทหารเองก็เกาะกลุ่มกันในกลุ่มทหาร เพราะฉะนั้นศาสนิกในศาสนาทั้งหลายได้อาศัยความสนิทสนมคุ้นเคยก็เกาะกลุ่มอยู่ในกลุ่มของตนเอง ข้อสำคัญว่าอย่าไปดูถูกดูหมิ่นอย่าเอามาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทำร้ายกัน ประทุษร้ายกัน ก็เป็นการเพียงพอแล้ว

๑๓๕.

ในฐานะที่เป็นคนไทย เพราะเหตุใด
 ท่านจึงนับถือศาสนาพุทธ และเพราะเหตุใด
 ท่านจึงคิดว่าคนอื่นๆ ก็น่าจะนับถือศาสนาพุทธด้วย
 ท่านใช้หลักอะไรมาพิจารณาว่าศาสนาพุทธดีที่สุดใน
 ในสายตาของท่าน?

การนับถือศาสนาของคนทั้งหลายในโลกนั้น เบื้องต้นก็
 มักจะนับถือไปตามบรรพบุรุษของตนคือ เมื่อคลอดออกมา
 แล้วเวลาไปแจ้งเกิดก็จะลงชื่อว่่านับถือศาสนานั้นๆ ที่ครอบครัว
 นับถืออยู่ ต่อมาเมื่อคนเหล่านั้นเจริญเติบโตขึ้นก็อาจจะมั่นคง
 ในศาสนาที่มารดาบิดาได้ลงไว้ในสำมะโนครัว หรืออาจจะ
 เปลี่ยนศาสนาก็ได้ เราจะพบว่าโดยปกติแล้ว แต่ละคนก็จะ
 สังกัดเป็นศาสนิกใดศาสนาใดศาสนาหนึ่งอยู่แล้ว แต่ตัวเลข
 ศาสนิกในศาสนาเหล่านั้นก็เปลี่ยนแปลงขึ้นๆ ลงๆ ซึ่งแสดง
 ว่าคนที่เคยนับถือศาสนาตามบรรพบุรุษมาก่อน ได้เปลี่ยนไป
 นับถือศาสนาอื่น เหตุผลจะเกิดขึ้นจากศรัทธาก็ได้ เกิดจาก

ปัญญาก็ได้ เกิดขึ้นจากผลประโยชน์ทั้งหลายที่เขาได้จากการ
เปลี่ยนศาสนาก็ได้

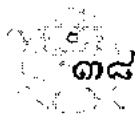
ในฐานะของพุทธศาสนิกชน แม้จะนับถือศาสนาพุทธมา
ในตอนต้นตามทะเบียนสำมะโนครัวที่มารดาบิดาได้ลงไว้ก็
ตาม แต่เมื่ออายุเพิ่มขึ้นได้ศึกษาเล่าเรียนมามากยิ่งขึ้น ถึง
ขณะนี้ก็ยังเพิ่มพูนศรัทธาปลาทะในพระพุทธานุศาสนามากยิ่ง
ขึ้น จนมีความรู้สึกว่าจะถ้าจะถูกบังคับให้เปลี่ยนศาสนาคงจะไม่
ยอมเปลี่ยน ซึ่งเป็นสิทธิส่วนตัวและเป็นเรื่องศรัทธา แต่ทั้งนี้
ทั้งนั้นไม่ได้หมายความว่าเป็นการปฏิเสธความดีงามซึ่งมีอยู่
ในศาสนาอื่น ศาสนาอื่นก็มีความดีงามในฐานะของเขา แต่
ในฐานะของเราที่ได้ศึกษาศาสนาต่างๆ มาทุกศาสนานั้นก็
รู้สึกภูมิใจ ดีใจที่บรรพบุรุษไทยได้เลือกนับถือพระพุทธานุศาสนา
และถือพระพุทธานุศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

ฉะนั้นการนับถือที่เพิ่มพูนขึ้นจึงเป็นเรื่องของประสบการณ์
ตรงที่ผ่านจากการศึกษา ผ่านการพินิจพิจารณา การลงมือ
ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธานุศาสนา
เป็นสำคัญ

ส่วนประเด็นที่ว่าเหตุใดท่านจึงคิดว่าคนอื่น ๆ ก็น่าจะ
นับถือศาสนาพุทธด้วยกัน ตามปกติแล้วชาวพุทธไม่คิดในเรื่อง
เหล่านี้ มีหน้าที่เพียงแต่ชี้แจงแสดงเหตุผลให้ผู้ฟังทราบ แต่

การที่เขาจะยอมรับนับถือหรือไม่เป็นเรื่องของเขา ศาสนาพุทธจะไม่ไปก้าวร้าวความรู้สึกนึกคิดของคนถึงขนาดนั้น เพียงแต่จะเสนอสิ่งดีงามให้เขาพิจารณาเอาเอง ถ้าเขามีความพอใจชอบใจที่จะเลือกยึดถือประเพณีปฏิบัติ น้อมนำคำสั่งสอนเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติเอง หรือประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชนก็เป็นเรื่องของเขาเอง

ถ้าจะถามว่า ท่านจะใช้หลักอะไรที่จะพิจารณาว่าศาสนาพุทธดีที่สุดในทัศนะของท่าน ข้อนี้ไม่ใช่เป็นการยกตนข่มท่าน แต่เราจะต้องมองถึงประวัติศาสตร์ความคิดของมนุษยชาติที่เกี่ยวกับศาสนาซึ่งพัฒนาการมาโดยลำดับ มาถึงจุดหนึ่งศาสดาได้ตรัสรู้ด้วยความเพียรพยายามขององค์ศาสดาเอง ไม่มีใครช่วยเหลือ ไม่ได้ใช้อำนาจอิทธิพลจากสิ่งสูงสุดหรือเทพเจ้าสูงสุดอะไรอย่างบางศาสนา เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทรงสั่งสอนจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาความบริสุทธิ์และทรงสั่งสอนด้วยความกรุณาต่อผู้ที่ทรงสั่งสอนในขณะนั้นๆ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่มีอุดมการณ์โลก ท่านแสดงฐานะของพระพุทธเจ้าไว้ว่า เอกบุคคผลเมื่อบังเกิดขึ้นในโลก ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์

ทั้งหลาย เอกบุคคณั้้นคือพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

แม้ในการบำเพ็ญเพียรเพื่อตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็แสดงถึงเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะค้นคว้าแสวงหาสิ่งซึ่งสามารถเป็นประโยชน์เกื้อกูลและอำนวยความสะดวกให้แกสิ่งมีชีวิตทั้งหลายตามเป้าประสงค์ของการอุบัติบังเกิดขึ้นของคนระดับพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างที่ท่านแสดงไว้ว่า

“พระผู้เป็นที่พึ่งแห่งโลกได้ทรงบำเพ็ญบารมีให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย” และพระองค์ก็ได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว

เพราะฉะนั้น ธรรมะที่ทรงแสดง จึงเป็นการแสดงเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

พระองค์เอง เมื่อได้เกิดขึ้น มีกำลังมากพอสมควรแล้ว พระพุทธเจ้าทรงส่งท่านเหล่านั้นไปประกาศศาสนาได้รับสิ่งซึ่งเปรียบเหมือนธรรมานุญูการทํางานของพระ

“บัดนี้เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้เธอทั้งหลายก็เหมือนกัน เธอทั้งหลาย

จงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อ
ความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาว
โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์
ทั้งหลาย”

แสดงให้เห็นถึงเจตนาอันสอดคล้องกันของพระพุทธเจ้า
พระธรรม พระสงฆ์ว่า พระรัตนตรัยนี้บังเกิดขึ้นในโลกเพื่อ
ประโยชน์เกื้อกูลแก่ชาวโลก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก
เป็นศาสนาแห่งความสมบูรณ์พร้อมด้วยปัญญา ความบริสุทธิ์
และความกรุณา ซึ่งเมื่อเทียบระหว่างองค์ศาสดาแล้วพระ
พุทธเจ้าทรงสมบูรณ์ด้วยปัญญาความบริสุทธิ์และความกรุณา
เหนือศาสดาทั้งหลาย

ถ้ามองในแง่ของคำสั่งสอนก็เป็นระบบที่มีเหตุมีผลถูก
ต้องสมบูรณ์เพราะเป็นผลตรงจากการตรัสรู้ เป็นสิ่งที่ควร
น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติจริงๆ

พระสงฆ์เป็นคณะบุคคลที่ยอมตนเข้ามาศึกษาประพฤติ
ปฏิบัติจนสัมผัสผลด้วยตนเองแล้ว ก็พยายามที่จะเผยแพร่
ธรรมะแก่บุคคลอื่นโดยไม่ได้มุ่งผลประโยชน์เพื่อตนเองเป็น
ที่ตั้ง

เพราะฉะนั้น โครงสร้างของศาสนาในลักษณะนี้ถือว่าเป็น
ที่สูงสุดในสายตาของวิญญูชนทั้งหลาย ซึ่งความเห็นในแนวนี้

แม้นักปราชญ์ในศาสนาอื่นบางท่านก็เห็นอย่างนั้น แต่เงื่อนไขปัจจัยภายในสังคมสถานภาพของท่านไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนศาสนาในเชิงรูปแบบ แต่ท่านก็นับถือพระพุทธศาสนา ด้วยใจของท่านเรียกว่าใจท่านเป็นพุทธรูปแบบพิธีกรรมวิถีชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมท่านก็เป็นศาสนิกในศาสนาเดิมของท่าน

แต่อย่าไปมองในแง่ว่ายกตนข่มท่าน เป็นการมองในแง่ว่าเราก็เป็นอนุชนของบรรพชน ศาสดาทั้งหลายในโลกนั้นก็คือบรรพบุรุษของเรา เรารับมรดกความดีงามของท่านเหล่านั้น รับมาแล้วก็มาพิจารณาเทียบเคียงกัน จะเลือกยึดถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวในด้านจิตใจ ได้มอบกายถวายชีวิตแต่ศาสนา นั้นๆ โดยความเป็นศาสนิกในศาสนานั้น ด้วยความศรัทธา และความเชื่อมั่นอย่างมั่นคงและแข็งแรงอยู่ภายในจิตใจ ตามสมควร ในขณะที่เดียวกันต้องยอมรับนับถือต่อศรัทธาของศาสนิกในศาสนาอื่นไม่ดูหมิ่นหรือยกตนข่มท่าน

๑๓๖.

ศาสนาพุทธเหมาะกับคนไทยหรือไม่
ปัจจุบันพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
ทั้งจะมีแนวโน้มในอนาคตเป็นอย่างไร?

บรรพบุรุษไทยได้นับถือศาสนาที่เป็นผีสงเทวดามาก่อน ต่อมาเมื่อพ่อขุนเลอเมือง หรือพ่อขุนหลวงเม้าได้นำประชาชนคนไทยอพยพลงมาจากจีนตอนใต้ สมัยนั้นคนไทยนับถือตรี ศาสน์คือพุทธขงจื้อกับเล้าจื้อหรือเต๋าไปด้วย แต่ปรากฏว่าคนไทยในตอนหลังได้เลือกเอาเฉพาะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของตน แม้ศาสนาอื่นจะเข้ามาครั้งแล้วครั้งเล่า สมัยโบราณ ศาสนาพราหมณ์ก็เข้ามา ศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาซิกข์ ก็เข้ามา คนไทยส่วนใหญ่ก็คงยึดมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาสอดคล้องกับลักษณะนิสัยที่รักอิสระเสรีภาพของคนไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของเสรีภาพ ปล่อยให้คนเลือกเชื่อ เลือกคิดตามอัธยาศัย ไม่ได้ควบคุมบังคับบัญชาหรือลงโทษแต่ประการใด

แต่เมื่อมองถึงสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เราไม่อาจปฏิเสธความจริงได้ว่า สถานภาพของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มีบางประเด็นที่น่าเป็นห่วง

ในส่วนของศาสนบุคคล องค์พระพุทธรูปเจ้าแทนที่จะได้รับรองยึดเหนี่ยวทางใจ เพื่อจะประพฤติปฏิบัติตนให้สัมผัสคุณของพระพุทธรูปเจ้าคือเพิ่มปัญญา ความบริสุทธิ์ ความกรุณาขึ้นภายในจิตชาวพุทธจำนวนไม่น้อยมองพระพุทธรูปเจ้าในรูปที่เป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ซึ่งจะต้องช่วยดลบันดาล ทำหน้าที่รับใช้ตอบสนองความต้องการของศาสนิก มีการสร้างเครื่องรางของขลังไว้เพื่อบวงสรวงอันวอนขอร้องให้พระพุทธรูปเจ้าช่วยอย่างนั้น อย่างนี้ อย่างโน้น ทำให้คนไม่สามารถสัมผัสพุทธคุณได้อย่างลึกซึ้งพอ เพราะไปติดอยู่ที่รูปแบบและพิธีกรรมเป็นอันมาก

ศาสนบุคคลที่เป็นพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ศรัทธาที่มีต่อศาสนาไม่ค่อยมั่นคง อยู่ในลักษณะที่อ่อนแอคลอนแคลนทำให้เกิดปัญหาในการศึกษา ในการประพฤติปฏิบัติจนได้รับผลจากกรรมะปฏิบัติ

ด้านศาสนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องยากต่อการศึกษาหาความเข้าใจ แต่ว่าการแสดงธรรม การสอนธรรม หรือการอธิบายธรรมทำให้คนได้สถานะการยอมรับนับถือศรัทธาจากประชาชน

จึงมีการตั้งสำนักขึ้น มีการสอนธรรมการอธิบายธรรมไปตาม ความพอใจชอบใจของตนเอง กลายเป็นรูปเอกสารเป็นเทป หนังสือนิตยสารเป็นวิดีโอปรากฏอยู่ในส่วนต่างๆ ของโลก ไม่ใช่ เฉพาะในประเทศไทย บางครั้งท่านเหล่านั้นสละสมณเพศออกไปครอบครองเรือนก็เป็นชาวบ้านเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดบ้าง ไม่เคร่งครัดบ้าง

ศาสนสถาน หรือวัดวาอารามนั้น ได้มีการสร้างและ พัฒนากันกว้างขวางมากยิ่งขึ้น จนบางครั้งก็ทำให้ชาวบ้าน บางพวกเสียความรู้สึกได้เหมือนกัน แต่ถ้ามองกันในแง่ของ ความเป็นศาสนสถานและความเป็นสาธารณสถานแล้ว สิ่ง เหล่านี้ก็คือสมบัติของมนุษยชาติที่ได้เก็บรวบรวมไว้ให้เป็น มรดกตกทอดต่ออนุชนรุ่นหลังในโอกาสต่อไป

ข้อที่น่าห่วงก็คือความโน้มเอียงในสังคม ซึ่งอาศัย วิทยาศาสตร์ก้าวหน้าในยุคสมัยใหม่ การที่บุคคลจะเข้าไปบวช อยู่ยังยืนในศาสนาจำนวนคงต้องลดลง เมื่อถึงวันนั้นจำนวน วัดทั้งหลายจะมีปัญหาในการดูแลรักษา เพราะคนที่จะบวช มาดูแลรับผิดชอบจะมีจำนวนน้อย

ศาสนพิธีก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นแต่ ว่าในเรื่องเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เวทย์มนต์ คาถาต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่มากขึ้นตามเงื่อนไขของสังคม

ถ้าหากว่ายุคใดสมัยใดสภาพของสังคมหรือความคิดอ่านของบุคคลภายในสังคมมีความว้าเหว่ โดดเดี่ยว เดียวดาย สูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเอง แสวงหาที่พึ่งพำนักจะทำเท่าที่เขาสามารถจะสัมผัสได้ แต่เมื่อเราให้ปัญญาแก่บุคคลเหล่านี้โอกาสต่อไปเขาก็เปลี่ยนแปลงได้

สำหรับแนวโน้มในอนาคตนั้น องค์การพระพุทธศาสนาจะต้องปรับบทบาทตัวเอง จะต้องมีแผน นโยบาย มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีคณะบุคคลตั้งขึ้นมาทำงาน มีงบประมาณ มีการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาลและเอกชน จะต้องนำเอาหลักธรรมคำสอนหรือศาสนธรรมเข้าไปสู่วิถีชีวิตคนให้ได้จริงๆ โดยมีการปลูกฝังความนับถือศรัทธาต่อศาสนธรรมให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของเยาวชนตั้งแต่ศึกษาในสถาบันการศึกษา โดยเริ่มปลูกฝังมาตั้งแต่ชั้นอนุบาล แม้วิชาการอะไรก็ตามจะต้องชี้ให้นักเรียนนักศึกษาเข้าใจว่านั่นคือธรรมะ เพื่อให้เขาเหล่านั้นยอมรับนับถือมองเห็นความจำเป็นของธรรมะที่ขาดเสียไม่ได้ และจะต้องมีการยกย่องคนที่แสดงออกซึ่งความมีศีลมีธรรมจริงๆ ให้ปรากฏ แต่คนที่มีความบกพร่องผิดพลาดในทางศีลธรรมก็ควรจะได้รับ การดำเนิน ได้รับ การลงโทษตามสมควรแก่ความผิด

ด้านศาสนิกชน จะต้องมีการสร้างจิตสำนึกที่ดีในส่วน

ตนเองคือการศึกษาและการปฏิบัติตามศาสนธรรม ถือว่าภารกิจในการเผยแผ่สั่งสอนธรรมะนั้นเป็นภารกิจร่วมกัน ต้องช่วยกันทำงานในด้านนี้ หากมีภัยอันตรายอันใดเกิดขึ้นแก่ศาสนา ทุกคนต้องพร้อมที่จะปกป้องรักษาพระศาสนา ซึ่งแน่นอนศาสนสถานก็จะได้รับการใช้สอยในทางที่เหมาะสม มีเหตุมีผลมากยิ่งขึ้น ศาสนพิธีก็มีความเป็นวิทยาศาสตร์สูงขึ้น สอดคล้องกับยุคสมัย ถ้าหากว่ามีการตื่นตัวและปรับตัวอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ความโดดเด่นของพระพุทธศาสนาซึ่งมีอยู่ดั้งเดิมนั้นก็จะสามารถสร้างจิตสำนึกยอมรับนับถือศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่บุคคลที่ผ่านระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ให้มีความพร้อมที่จะนำธรรมะเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งนั้นก็หมายความว่าพระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นคงอยู่ในประเทศไทย พร้อมทั้งจะเผยแพร่ออกไปสู่ในส่วนต่างๆ ของโลกได้

๑๓๗.

เหตุใดคนไทยจึงแขวนพระเครื่อง
พระเครื่องคืออะไร และจะช่วยเหลืออะไรได้บ้าง?

พระเครื่องนั้นเข้าใจว่า เดิมทีเดี่ยวกงมาจากการสร้าง
อุเทสิกเจดีย์ในยุคโบราณ คนเหล่านั้นบางคนเป็นพ่อค้า
เป็นทหารอยู่ไม่ประจำที่ ก็ต้องท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ
ต้องการขวัญต้องการกำลังใจ ก็สร้างพระขนาดเล็กเพื่อพกพา
เอาไปไหว้กราบบูชา เมื่อเห็นอันธพาล เห็นอานุกาฬ ความ
ปลอดภัยปลอดภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากพระเครื่องเหล่านั้น หรือ
อย่างน้อยก็คิดว่าเกิดขึ้นจากพระเครื่องเหล่านั้น เมื่อมีคนสัมผัส
ผลเหล่านี้มากยิ่งขึ้นคนก็นิยมพระเครื่องมากขึ้น

ซึ่งในกาลต่อมาได้พยายามใช้พระเครื่องเป็นผู้นำธรรมะ
เช่นให้พระเครื่ององค์หนึ่งก็บอกว่า องค์นี้ดำไม่ได้ โโกหกไม่
ได้ ผิดลูกผิดเมียคนอื่นไม่ได้ ชำคนไม่ได้ ตีมสุราไม่ได้ ซึ่ง
ก็เป็นวิธีการในการสอนธรรมะแก่คนที่ยังไม่พร้อมจะปฏิบัติ

ในศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยการอธิบายกันตรงๆ ก็ต้องใช้วิธี
 อ้อมค้อมเอา ถ้ามองในแว่นนี้ก็พบว่าการเขวอนก็เพื่อเป็น
 สิริมงคล เพื่อเป็นเมตตามหานิยม คงกระพันชาตรี และ
 แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่างๆ พระเครื่องก็คือสิ่งที่สร้าง
 ขึ้นเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า ต่อมาก็มีพวกอาจารย์ทั้ง
 หลายตลอดถึงพระมหากษัตริย์และวีรชนไทยในอดีตก็อยู่ใน
 รูปของวัตถุมงคลหรือรัตนมงคล

เดิมทีเดิยวมีเครื่องรางของขลัง ซึ่งบางอย่างก็เกี่ยวข้องกับ
 กับสัตว์เช่นหน้าผากเสือ เขี้ยวเสือ หรือเขี้ยวหมูตัน ถือว่า
 เป็นของพิเศษ การที่สิ่งเหล่านี้ได้สืบทอดกันมาได้นั้นก็คงจะ
 มีอำนาจอิทธิพลอะไรอยู่ ที่คนเหล่านั้นสัมผัสได้ คือคนที่
 เขาเชื่อเขาว่าช่วยได้ ปัญหาเหล่านี้ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความ
 เชื่อ ถ้าเราไม่เชื่อ แม้แต่สิ่งที่มีชีวิตเราก็ไม่ได้รับประโยชน์
 อะไรจากสิ่งเหล่านั้น แต่ถ้าเราเชื่อ แม้แต่สิ่งนั้นไม่มีชีวิตเรา
 ก็สามารถได้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น เพราะพลังสำคัญจริงๆ
 จะอยู่ที่พลังศรัทธา ซึ่งเป็นพลังที่มีอยู่ภายในใจของบุคคลผู้
 นั้นอยู่แล้วส่วนหนึ่ง พระเครื่องก็กลายเป็นเรื่องขวัญเรื่อง
 กำลังใจเสริมให้เกิดขวัญกำลังใจมั่นคงขึ้น

แน่นอนที่มีอานุภาพจริงๆ ก็ช่วยให้เกิดเมตตามหานิยม
 คงกระพันชาตรี และแคล้วคลาด แก่บุคคลเหล่านั้นได้ใน
 ระดับหนึ่ง

๑๓๘.

พระพุทธศาสนามีบทบาทหรือไม่ ในการหยุด
ความขัดแย้งในสังคม และลดความเหลื่อมล้ำ
ทางมาตรฐานในการครองชีพของคนในสังคม?

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาหลักที่มีอยู่ทุกส่วนของโลก และมีทุกยุคทุกสมัย การเกิดขึ้นของศาสนาต่างๆ หรือการจัดองค์กร
ในทางบริหารบ้านเมืองก็มุ่งที่จะแก้ปัญหเหล่านี้ แต่บทบาท
ของศาสนานั้นเป็นบทบาทในแนวของการสั่งสอน การชี้แจง
การอธิบายไม่มีอำนาจ ไม่มีมาตรการอะไรที่จะสั่งการหรือ
ควบคุมบังคับบัญชาให้เป็นไปตามที่ศาสนาต้องการ โดยเฉพาะ
พระพุทธศาสนานั้นไม่มีมาตรการในลักษณะนั้น

เพราะฉะนั้นการหยุดยั้งความขัดแย้ง เราจึงเริ่มต้นจาก
การสอน จะเห็นว่าขอเพียงแต่คนมีศีลได้ ความขัดแย้งถึง
ออกมาก็จะไม่รุนแรง เพราะถ้ารุนแรงก็จะเป็นการผิดศีล
พระพุทธศาสนาใช้วิธีแก้ไขจิตใจของคน เช่น สอนให้มีเมตตา
มีความสามัคคี มีความเคารพนับถือกัน มีการสงเคราะห์

อนุเคราะห์กัน และให้เกิดเอกภาพทางความคิด ทางกิจกรรม แต่ละอย่างจะช่วยขจัดความขัดแย้งได้ทั้งนั้น

บางกรณีเกิดการขัดแย้งกันแล้ว ตอนนี้เป็นเรื่องของสถาบันสงฆ์ ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะของคนกลุ่มนั้นๆ จะเข้าไปช่วยแก้ไข ฉะนั้นปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยมีมากเหลือเกินที่แก้ได้ภายในวัดด้วยบารมีหลวงปู่หลวงพ่อทั้งหลายที่ชาวบ้านเหล่านั้นเคารพนับถือ ดูแล้ววัดจะคล้ายๆ กับเป็นศาลชุมชน แต่ไม่ได้มีการพิพากษาวินิจฉัยตัดสิน ทำหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึก เป็นมิตร เสียสละ ประนีประนอมกัน

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมนั้น มาจากปัญหาเรื่องความไม่รู้ ความยากไร้เป็นหลัก ทางพระพุทธศาสนานั้นจะสอนคนให้ใช้ศักยภาพของตัวเองให้เต็มที่และเราก็ค่อยๆ พัฒนาความรู้ ความประพฤติเพื่อให้เขาสามารถใช้ความรู้ความประพฤติ ยกฐานะตนเองขึ้นจนได้สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม เพราะฉะนั้น เศรษฐีในพระพุทธศาสนาที่มั่นคงในธรรมจะเป็นเศรษฐีใจบุญจะบำเพ็ญสาธารณกุศลต่างๆ จากการให้ทาน ตั้งโรงงาน เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือคนจน ในขณะที่เดียวกันพระสงฆ์ก็จะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมดึงเอาความมั่งคั่ง ร่ำรวยจากเศรษฐี จากราชการ จากองค์กรต่างๆ มาเฉลี่ย

ช่วยเหลือราษฎร กรณีนี้เป็นงานสังคมสงเคราะห์ที่พระทำ
กันมาก เป็นเรื่องคุณสมบัติเฉพาะตัวท่านไม่ใช่ใครๆ ก็ทำ
ได้ ต้องอาศัยท่านผู้นั้นมีวาสนาบารมี มีคนเคารพนับถือมาก
เพราะว่าท่านใช้เฉพาะความดีของท่าน ไม่ได้มีอำนาจอิทธิพล
อะไร หรือไม่ได้ดลบันดาลอะไรเป็นพิเศษให้แก่คนเหล่านั้น
แต่เป็นการ ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ อันเป็นจุด
ประสงค์ของพระพุทธศาสนานั้นเอง

๑๓๙.

คนไทยขาดระเบียบวินัยทางสังคม
ขาดระเบียบวินัยในการทำงาน
เป็นเพราะมีส่วนจากพระพุทธศาสนาหรือไม่?

ข้อนี้เป็นลักษณะนิสัยของคนที่รักอิสระเสรี มีความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการความสะดวกสบาย ไม่ชอบพวกพิธีรีตองทั้งหลาย แต่คนเหล่านั้นเมื่อนำมาฝึกปรือเข้า เขาก็สามารถปฏิบัติได้ดี เพราะฉะนั้นเมื่อมองในกลุ่มคนที่มีลักษณะพิเศษที่สามารถปรับตัวให้อยู่ในวัฒนธรรมต่างๆ ได้ทั้งหมดแล้ว ภาษาไทยสามารถที่จะนำไปออกเสียงภาษาต่างๆ ได้ทั้งหมดในโลกนี้ และก็มีเสียง ไกลเคียงผสมกลมกลืนเหมือนกับภาษาต่างๆ ได้มากที่สุด อันเป็นเอกลักษณ์พิเศษที่มีอยู่ในสังคมไทย เพราะฉะนั้นคนไทยจึงกระจัดกระจายอยู่ทุกส่วนของโลก และเข้ากับประชาชนในท้องถิ่นเหล่านั้นได้ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเขาอยู่ในกลุ่มคนไทยก็แสดงความเป็นคนไทยออกมาชัดเจน ส่วนการฝึกปรือจากศาสนานั้น ศาสนาไม่ได้

มุ่งไปควบคุมพฤติกรรมของคนขนาดนั้น เพียงแต่การชี้แจงแนะนำสั่งสอนให้รู้จักกาลเทศะที่จะวางตนปฏิบัติตน

เพราะฉะนั้น เมื่อถึงกาละ สถานที่ที่เขาเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคล กับกลุ่มคนซึ่งควรจะปฏิบัติตนให้ถูกต้องคนไทยก็ทำได้ดีมาก แสดงให้เห็นว่าเป็นชาติที่ชอบอิสระเสรี ชอบความสะดวกสบาย แล้วเคลื่อนไหวไปไหนมาไหนได้ตามความต้องการ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ปรับตัวอยู่ได้ภายใต้กฎเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆ ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดหรือส่วนใดของโลก เหล่านี้จึงไม่ใช่อิทธิพลของพระพุทธศาสนา แต่เป็นลักษณะทางสายเลือดเผ่าพันธุ์มากกว่า

๑๕๐.

พระพุทธศาสนาสอนให้คนทำดี

ขณะเดียวกันเมืองไทยก็ถือว่าเป็นเมืองพุทธศาสนา

เหตุใดจึงปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยครั้ง?

เรื่องการทำร้ายร่างกาย การฆาตกรรม

โสเภณีก็ติดอันดับโลก การฉ้อโกงก็อยู่ในอัตราสูง

เมื่อเรามองไปที่ตัวศาสนา จะพบว่าวิธีการของพระพุทธศาสนานั้นไม่เหมือนศาสนาอื่น เพียงแต่มีการสั่งสอน จะทำเหมือนกับฝนที่ตกมาจากฟากฟ้า ถึงคราวจะตกฝนก็ตก แต่ตกแล้วคนจะรับน้ำได้หรือไม่ก็อยู่ที่ตัวคนแต่ละคน แม้เขาจะมีตุ่มน้ำอยู่ ถ้าหากว่าคว่ำไว้ก็รับไม่ได้ หรือไม่คว่ำแต่ทะเลงูก็รับแล้วเก็บน้ำไว้ไม่ได้ หรือไม่คว่ำไม่ทะเลงูแต่ปิดฝาไว้ก็รับน้ำไม่ได้ มีตุ่มประเภทเดียวที่รับน้ำได้คือ ตุ่มหงายที่ไม่ทะเลงู ขณะเดียวกันก็เปิดฝาพร้อมที่จะรับน้ำฝน ตุ่มประเภทนี้เท่านั้นเองที่จะรับและเก็บน้ำได้ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาจะเป็นแนว นั่นคือจะมีการชี้แจงสั่งสอน อะไรเป็นบาป เป็นบุญ เป็นคุณ เป็นโทษ เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ แต่

ไม่ได้ไปควบคุมพฤติกรรมของคนว่าจะต้องทำอย่างนั้น จะต้องทำอย่างนี้ เพราะเลยกรอบของศาสนาไป ถ้าเขาทำดีเขาก็ได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่ว เน้นในกฎของกรรม ความสุข ความทุกข์เป็นเรื่องของเขาที่จะต้องได้รับด้วยตัวของเขาเอง จากการกระทำของเขาเป็นหลัก

เพราะฉะนั้น การที่มีปัญหาทางอาชญากรรมนั้น คงจะเป็นเงื่อนไขทางอาชญากรรม เงื่อนไขทางสังคม เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ทางการศึกษา ทางสภาพแวดล้อมต่างๆ เป็นเรื่องผลประโยชน์ เป็นความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาใหญ่ที่แผ่กระจายอยู่นั้นก็คือขาดความรู้ คนจำนวนหนึ่งขาดความรู้ในวิชาการต่างๆ ขาดความรู้ในการดำรงชีวิต ขาดความรู้ความเคารพกฎหมายศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามจนนำไปสู่ความยากไร้ ซึ่งก็กลายเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางครอบครัวและบุคคลเหล่านั้น บางทีก็มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ซึ่งเป็นปัญหาที่กระจายอยู่ในสังคมไทย

จะพบว่าลำพังธรรมะในศาสนาเพียงอย่างเดียวช่วยไม่ได้จะต้องช่วยกันหลายเรื่อง จะต้องมองปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางการเมือง ทางการทหาร ศาสนานั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แก้ปัญหาด้วยการแนะนำสั่งสอน

ศาสนธรรม ถ้าคนนำไปประพฤติปฏิบัติก็เกิดผลในทางสร้าง
 สรรค์พัฒนา เพราะว่าปัญหาเหล่านี้ในความจริงเป็นการละเมิด
 ศิลทั้ง ๕ ประการ แต่เมื่อคนไม่สมาทานศีล คนไม่รักษาศีล
 คนละเมิดศีลก็เป็นเรื่องกรรมของคนเหล่านั้น แต่ไม่ได้หมาย
 ความว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้สั่งสอน ไม่ได้แนะนำ สั่งสอน
 แล้ว แนะนำแล้ว แต่เขาไม่รับจะทำอย่างไร เพราะเรื่องเหล่านี้
 เป็นผลจากการไม่เข้าถึงหลักธรรมในทางศาสนา ปัญหา
 อาชญากรรมลักษณะต่างๆ ก็ออกมา ถ้าหากบุคคลได้เข้า
 ถึงคุณธรรมหลักของพระพุทธศาสนาได้แล้ว ปัญหา
 อาชญากรรมในลักษณะนี้ก็จะไม่เกิดขึ้นหรืออย่างน้อยก็ลดลง
 จนเป็นที่พอใจ

๑๔๑.

การสอนเรื่องสันโดษจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
ประเทศ หรือประเทศที่นับถือพุทธศาสนาหรือไม่?

เรื่องสันโดษนั้นได้พูดมาแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดง
ว่าสันโดษเป็นทรัพย์อันประเสริฐ สันโดษในแง่ของชาวบ้าน
ก็คือหลักการดำรงชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ คือเลี้ยงชีพในทาง
ที่ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยศีลธรรม ซึ่งเป็นความสุข
อย่างหนึ่งของคฤหัสถ์ เป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่
ปราศจากโทษ

เพราะฉะนั้นในการแสวงหาอย่างมีสันโดษ บุคคลสามารถ
ทุ่มเทกำลังคน กำลังทรัพย์ กำลังความคิด ความรู้ความ
สามารถลงไปเพื่อแสวงหาทรัพย์ได้อย่างเต็มที่ โดยมีกรอบอยู่
เพียงอย่าให้ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมเท่านั้น

ในการครอบครองถือครอง ต้องปรับใจให้ยินดีสิ่งที่เกิด
ขึ้นจะมากหรือน้อยก็ตาม ให้รักษาคุณภาพจิตของตนไว้

การบริโภคใช้สอย ก็ดูตามความเหมาะสม ความควรแก่ฐานะ แก่กาลเทศะ แก่ความจำเป็นที่บังเกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าประเทศชาติหรือประชาชนหรือราชการมีความสิ้นโดยะ จะช่วยให้ประเทศมีการสร้างสรรค์พัฒนาได้มาก ปัญหาคอร์ปชั่นโกงกิน ปัญหาการเอารััดเอาเปรียบกัน ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง การเป็นนายหน้าเพื่อคอมมิชชั่นอะไรต่างๆ ก็จะลดลง เพราะในแง่ของความ เป็นจริงแล้ว คอมมิชชั่นกับคอร์ปชั่นเป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่คอมมิชชั่นเป็นความผิดที่ยอมรับกันทั่วโลก เหมือนกับมวดย ต่อยกันตายบนเวที กลายเป็นเรื่องไม่ผิดกฎหมายทั้งๆ ที่ฆ่าคนตาย

เพราะฉะนั้น จิตสำนึกของคนที่สามารถเลี้ยงชีพด้วย สัมมาอาชีพะได้นั้น ต้องมีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ ความคิด ก็ต้องเป็นสัมมาสังกัปปะ เป็นการดำรงชีวิตอย่างมีปัญญา จึงจะมีผลเป็นการสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดความเจริญขึ้นใน ส่วนต่างๆ ของประเทศ

แน่นอนขณะนี้ได้เคยมีการพูดกันในกลุ่มคนทั้งหลายว่า ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทซึ่งมีอยู่ ๕ ประเทศ ได้แก่ ลังกา พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นประเทศที่ค่อนข้างไปทาง ด้อยพัฒนา ส่วนประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี กลับมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นการแสดงให้เห็นว่าไม่ได้อยู่ที่นับถือศาสนาอะไร แต่อยู่ที่คนในประเทศนั้นหรือศาสนิกในประเทศนั้นนำหลักธรรมในพุทธศาสนาไปปฏิบัติมากน้อยแค่ไหนเพียงไรเป็นประการสำคัญ

ถ้าเรามองในจุดของการพัฒนาประเทศ เถรวาทในจุดที่พัฒนาก็พัฒนามากเหมือนกัน เรื่องสันโดษอย่าลืมว่าเป็น อริยทรัพย์และเป็นธรรมอันประเสริฐ ที่เกิดความเข้าใจสับสนก็เพราะเข้าใจสับสนไปเอง เข้าใจสันโดษเป็นมักน้อย ที่จริงสันโดษนั้นเป็นล้มมาอาชีวะ คือการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา แต่กลับเป็นแรงผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค์พัฒนาในกรอบของความถูกต้องตั้งตามตามกฎหมายและศีลธรรม

๑๔๒.

ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุอยู่นานๆ แล้วสึกไปเป็นฆราวาส
 สังคมไทยมีความรู้สึกต่อชนเหล่านี้อย่างไร
 ในศรีลังกาท่านจะถูกรังเกียจเหยียดหยาม
 แม้ญาติมิตรก็จะไม่คบหากับคนเช่นนั้น?

ข้อนี้อยู่ที่โครงสร้างทางสังคม การบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา นั้น เดิมทีเดียวก็ไม่ได้คิดจะสึกเพราะบวชหลังจากได้ฟังธรรมะ พระในยุคแรกจึงบวชกันน้อย สึกกันน้อย แต่การบวชในประเทศไทยมีลักษณะเป็นประเพณีที่เริ่มต้นมาจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านต้องการจะพัฒนาคุณภาพประชากรโดยเน้นที่ความรู้ความประพฤติ โดยการนำคนเหล่านี้เข้ามาบวชในวัยที่เหมาะสมเป็นสามเณร พอเรียนรู้พอเข้าใจได้เป็นพระก็อายุ ๒๐ ปีแล้ว ต้องการให้บวชในระยะสั้นๆ อาจะบวช ๑ พรรษา ๒ พรรษา แต่ไม่เกิน ๓ พรรษา ที่เรียกว่า ๑ ลอง ๒ งาม ๓ ดี ตื่นแต่ดึก สึกแต่หนุ่ม นอน ๖ ทุ่ม ตื่นดี ๔ นี่คือนโยบายต้องการบวชแนวนี้ บวชเพื่อจะสึกออกมาเป็นคนที่มีความรู้ดี มีความประพฤติดีและวิชาดี

ก็จะติดตัวมาคนละอย่างสองอย่าง เพราะสมัยโบราณแหล่ง
การศึกษาเรียนรู้มีอยู่ในวัดโดยมาก

เพราะฉะนั้นคนที่สึกออกมาจึงได้สถานะพิเศษจากสังคม
สังคมเรียกบัณฑิต หรือเรียกว่าทิด หรือถือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว
ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว จะแต่งงานพ่อแม่ของผู้หญิงก็
พร้อมที่จะรับเป็นลูกเขย จะรับราชการ ราชการก็พร้อมที่จะ
รับทำงาน จนกลายเป็นค่านิยมที่จะต้องถามก่อนว่าบวชแล้ว
หรือยัง จึงจะไปรับราชการหรือให้แต่งงาน ถ้าไม่ได้บวชเขา
เรียกว่าคนดิบ ถ้าบวชแล้วเขาเรียกว่าคนสุก นั่นคือคติเดิม

ปัจจุบันเองก็สืบทอดกันมาในลักษณะนี้ แม้สภาพทาง
เศรษฐกิจ ทางสังคม ทางการศึกษา เปลี่ยนแปลงไปแล้ว
เพราะฉะนั้นคนไทยก็ดี คนลาวก็ดี คนเขมรก็ดี ที่สึกออกมา
แล้วจึงเป็นบัณฑิตของสังคม เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน
ในห้องถิ่นเหล่านั้นตั้งอยู่ในฐานะของครู เป็นอาจารย์ เป็น
ครูใหญ่ เป็นบัณฑิต เป็นทิด เป็นจาร เป็นครุบา ของ
สังคม คือเป็นหลักของสังคม บางที่ท่านเหล่านั้นก็อาจจะได้
เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเป็นอาจารย์ที่ให้ความรู้สั่งสอน
แก่คนทั้งหลายหรือแม้จะไม่ใช่เป็นอย่างนั้น ถือว่าเป็นเกียรติ
เป็นศักดิ์ศรีของสังคม

แต่พม่ากับลังกา เขาถือแนวเดิมนานๆ จะบวชคนหนึ่ง

บวชโดยความมุ่งหมายจริงๆ ก็คือไม่สึก เดิมทีเดียวเขาก็ไม่สึกต่อมาเมื่อมีการเรียนรู้ มีการติดต่อกันกับประเทศไทย ประเทศลาว ประเทศเขมร ก็รู้ว่ามี การสึกได้ ท่านเหล่านั้นบางคนแม้ตั้งใจเดิมว่าจะไม่สึก เมื่อไม่สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ได้ ท่านก็สึก แต่สังฆมยัง ไม่ยอมรับรู้ในเรื่องเหล่านี้ เพราะมีการปักใจฝังใจมานาน ดังนั้นสังฆมจึงคัดค้านไม่ยอมรับบุคคลที่บวชแล้วสึกออกมา แม้แต่ญาติพี่น้องของตนเองดังกล่าว กรณีนี้จะเห็นว่าเป็นเงื่อนไขของสังฆมที่มีการสะสมความคิด ความยึดติดในแนวนี้กันมา ทั้งๆ ที่ในความจริงแล้วคนที่เขาสมัครจะบวชนั้น แสดงถึงพลังศรัทธาของเขา การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในพุทธศาสนานั้นปฏิบัติได้มากบ้างน้อยบ้าง แต่ว่าเขาสามารถปฏิบัติได้ในช่วงหนึ่ง ก็เป็นความสามารถที่ควรแก่การยกย่องเขา คนที่บวชเหมือนกับคนวิ่งแข่งมาราธอน ไม่ใช่ทุกคนจะมาถึงจุดหมายปลายทาง คนที่ลงวิ่งจะวิ่งได้กี่กิโลเมตรก็ตาม ถือว่าได้แสดงความสามารถให้ปรากฏแล้ว ดังนั้นคนที่ทดสอบรักษาศีลจาก ๕ เป็น ๘ จาก ๘ เป็น ๑๐ จาก ๑๐ เป็น ๒๒๗ ข้อ แล้วปฏิบัติได้ระยะหนึ่ง ที่จริงแล้วควรยกย่องเขา เขาได้เป็นคนดีที่ควรแก่การยกย่อง เขาทำไม่ได้ก็เป็นเรื่อง ที่ควรแก่การให้อภัยเขา อย่างน้อยเราก็ทำไม่ได้

ดังนั้นเงื่อนไขนี้ เราจะเอาเทียบกันไม่ได้ การบวชใน
สังคมไทยนั้นแม้แต่ราชกุมาร แม้แต่พระมหากษัตริย์ท่านก็
บวช คนใหญ่คนโตสละทรัพย์สมบัติออกไปบวชอยู่เป็นพระ
ยังยืนในพระธรรมวินัยก็มีมาอย่างต่อเนื่อง

๑๔๓.

สังคมไทยควรจะใช้ธรรมข้อใดในการพัฒนา
ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อันจะได้ชื่อว่า
เป็นสังคมพุทธ ปัจจุบันพุทธศาสนามีผลผลิตในด้าน
การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมากน้อยเพียงใด?

ประเด็นแรกการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถี
ชีวิตของคนมาก แม้จะเกิดความขัดแย้งทางการเมืองกันเพียง
ระยะสั้นๆ แต่กระทบกระเทือนทั้งภายในประเทศจนถึงต่าง
ประเทศ และกระทบกระเทือนทั้งทางเศรษฐกิจ ทางสังคม
ทางศาสนา ธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น จะกระทบกัน
ไปมาก เพราะฉะนั้นคนที่เข้ามาดำเนินการในทางการเมือง ที่
จริงหลักของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้เป็น
อันมาก ผู้ที่ใช้อำนาจทางการเมืองแบ่งเป็น ๓ กลุ่มคือ

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันที่จริงคนกลุ่มนี้เป็นคณะ
บุคคลที่เสียสละตัวเอง ทนความเหนื่อยยาก การสับประมาท
ดูถูก ดูหมิ่น ความสูญเสีย เพื่ออาสาสมัครมารับทำงานให้
แก่ชาติบ้านเมือง พื้นฐานสำคัญของท่านเหล่านี้คือ ความ

เป็นสัตบุรุษ พระพุทธเจ้าทรงนิยามเอาไว้สำหรับสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรว่า

สภาใดไม่มีสัตบุรุษ สภานั้นไม่ชื่อว่าสภา คนใดที่พูด
ไม่เป็นธรรม คนนั้นไม่ชื่อว่าสัตบุรุษ

เพราะฉะนั้นประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า ท่านเหล่านั้นพร้อม
ที่จะแสดงความเป็นสัตบุรุษหรือไม่ เราไม่สงสัยในความรู้ของท่าน
ท่าน แต่สิ่งที่ประชาชนเขาสงสัยมากก็คือคุณธรรมภายในใจ
ของท่านเหล่านั้น เพราะความเป็นสัตบุรุษจะต้องมีพื้นฐานที่
ประกอบด้วยคุณธรรม ๗ ประการคือ

๑. ศรัทธา ความละเอียดอ่อนบาริ ความกลัวบาป การ
ได้ยินได้ฟังมาก ความเพียร มีสติมั่นคง และปัญญา นี้คือ
ฐานใจที่จะสำแดงความเป็นสัตบุรุษออกมาได้ จะต้อง
สะท้อนออกมาเป็นรูปของพฤติกรรม

๒. จะปรึกษาสิ่งใดกับใครๆ ก็ไม่ปรึกษาเพื่อเบียด
เบียนตนเองและบุคคลอื่น

๓. จะคิดสิ่งใดก็ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนเองและ
บุคคลอื่น

๔. จะพูดสิ่งใดก็ไม่พูดเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๕. จะทำสิ่งใดก็ไม่ทำเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๖. มีความเห็นชอบ คือเห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๗. ให้ทานโดยเคารพเอื้อเฟื้อ

คุณสมบัติเหล่านี้ถือเป็นคุณสมบัติหลัก แต่ในภาคการปฏิบัติพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงลักษณะที่เป็นศิลปะในการใช้ธรรมไว้ หมายความว่าเราใช้ธรรมะข้อใดก็ตามเราต้องอาศัยความรู้ที่เหมาะสม ทรงแสดงว่าบุคคลจะต้องประกอบด้วยคุณธรรมคือ

เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักประชุมชน และรู้จักเลือกคบหาสมาคมกับคน

เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าท่านประกอบด้วยลัทธิจริยธรรมเหล่านี้ ท่านเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดีได้

๒. คนที่จะทำหน้าที่ในทางบริหารบ้านเมืองหรือรัฐบาล ก็คือผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองบริหารบ้านเมือง งานหลักก็คือ

ป้องกัน งานปกป้องสิ่งที่เป็นภัย เป็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมือง

บำบัด เห็นว่าอะไรที่เป็นอุปสรรค เป็นปัญหา เป็นความเดือดร้อน เป็นความทุกข์ทรมานของประชาชนและประเทศชาติก็ต้องขจัดปัญหาเหล่านั้นออกไป

บำรุง สิ่งอะไรเป็นความดิ่งาม เป็นประโยชน์เสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงมั่งคั่งก็ต้องสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดขึ้นตลอดจนการสร้างธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามให้ปรากฏ

รักษา ความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ ที่ตั้งตามอันมีอยู่
แล้วก็พยายามรักษาไว้

หากว่าผู้บริหารประเทศได้ยึดมั่นในหลักของทศพิธราช
ธรรม ราชสังคหะจักรวรรดิวัตร ซึ่งเป็นธรรมะปฏิบัติของผู้
บริหาร ผู้บริหารทุกคนจะต้องมีคุณธรรมนี้เป็นหลักในการบริหาร
ตน บริหารคน บริหารงาน จนถึงบริหารประเทศ

ทศพิธราชธรรมคือ

ทาน การให้ เป็นการกระทำเพื่อบูชาความดีหรือเพื่อ
สงเคราะห์อนุเคราะห์ก็ตาม

ศีล ควบคุมความประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในสถานะ
ที่เหมาะสมที่ควร ไม่ทำตนให้เป็นพิษเป็นภัยต่อคนอื่น

บริจาค สละประโยชน์สุขต่างๆ ที่ตนควรจะได้ ควร
จะมี ควรจะเป็น เพื่อส่งเสริมสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติ
ให้มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน

อาชวะ มีความซื่อตรงต่อตนเองต่อบุคคลอื่น ต่อกฎ
เกณฑ์ แบบแผนทั้งหลาย

มัททวะ มีความอ่อนโยน มีอัธยาศัยน่ารักน่าเคารพ น่า
นับถือศรัทธา เพราะการบริหารบ้านเมืองนั้นไม่ได้อยู่ที่พระแสง
อาญาสิทธิ์ แต่อยู่ที่ศรัทธาของชาวบ้าน ถ้าประชาชนเขาเคารพ

นับถือศรัทธาแล้ว แม้จะไม่มีอะไร เขาก็ให้ความเคารพนับถือ ยำเกรง ถ้าเขาเกิดเคียดแค้นชิงชังแล้ว จะมีอะไรป้องกันไว้ก็ ป้องกันไม่อยู่

ตบะ ความเพียรพยายามหรือว่าการรู้จักใช้พระเดชใน คราวที่เหมาะสมที่ควร

อโกธะ มีเมตตาจิตต่อคนทั้งหลายสมน้ำเสมอแก้ว ไม่มอง ประชาชนเป็นเราเป็นเขา ไม่ลุแก่อำนาจโทษะ

อวิหิงสา ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายบุคคลอื่น ทั้งทาง กาย ทางวาจา และแม้แต่ความคิด

ขันติ อุดกั้นอดทนต่อความวิปริตแปรปรวนของธรรมชาติ ภารกิจการงานที่จะต้องจัด ต้องทำ ทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น อารมณ์ที่มีลักษณะยั่วยุ้ย้วยวนสูง

อวิโรธนะ ไม่ประพฤติให้ผิดกฎเกณฑ์จารีตประเพณีแบบ แผนที่ดีงามทั้งหลาย พุดง่าย ๆ ก็คือ มีปัญญาควบคุมตัวเอง ได้

ยิ่งไปกว่านั้น ท่านยังได้แสดงราชสังคหะไว้ ๔ ประการ คือ

ปฐิสเมธะ ฉลาดในการใช้คน การส่งเสริมคน สนับสนุน คน มอบหมายให้คนทำงาน เรียกว่าใช้คนเป็น

สัสสมณะ ฉลาดในการส่งเสริมงานอาชีพของอาณา
ประชา ราษฎรในแต่ละสาย ไม่ว่าจะเป็นการเกษตรกรรม การ
กสิกรรม การเลี้ยงสัตว์ การประมง อุตสาหกรรมต่างๆ

สัมมาปาสะ มีงานสังคมสงเคราะห์ เป็นการลงทุนให้
แก่ประชาชน ผู้ยังไม่พร้อมโดยการจัดสรรที่ดินให้มีการส่งเสริม
ในด้านต่างๆ เพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้

วาชเปยยะ พุดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานเข้า
กันได้ สร้างความศุติมจิตใจ ได้แก่ การประชาสัมพันธซึ่ง
มีประสิทธิภาพที่เป็นตัวกลาง อธิบายให้เหตุผลแก่ประชาชน
ภายในชาติได้ การประชาสัมพันธเป็นงานหลัก ต้องพุดจา
กันให้เกิดความเข้าใจ ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่มีอยู่ใน
สังคมนั้นมักเกิดจากการประชาสัมพันธที่ไม่มีประสิทธิภาพ
หากใช้การประชาสัมพันธไม่ถูกไม่ควร แทนที่จะลดความรุนแรง
จะกลายเป็นการกระพือโหมให้เกิดความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ถ้า
ใช้วาจาในลักษณะศุติมสร้างความซาบซึ่ง ความประทับใจ
ต่อกันและกันได้แล้ว ก็จะสามารถบริหารบ้านเมืองให้เป็น
ไปด้วยดี

ในทางพัฒนาสังคมนั้น พระพุทธศาสนามองว่าสังคม
เป็นเรื่องของคนจำนวนมากบ้าง น้อยบ้าง มาอยู่ร่วมกัน
หากสามารถพัฒนาปัจเจกชนแต่ละคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม

แล้ว การสร้างปัญหาทางสังคมก็จะลดลงไปเอง

จุดเน้นของพระพุทธศาสนาจึงมุ่งไปที่การพัฒนาจิตสำนึก และพฤติกรรมของคนภายในสังคม โดยพยายามให้ปัจเจกชน แต่ละคนภายในสังคมปฏิบัติตามหลักของศีล ๕ ประการคือ

งดเว้นการล่วงละเมิดในสวัสดิภาพทางร่างกายของ
คนอื่น

ไม่ล่วงเกินทรัพย์สินเงินทองของคนอื่น

ไม่ล่วงเกินสามีหรือภรรยาผู้อื่น

ติดต่อพูดจากันด้วยคำสัตย์คำจริง

งดเว้นจากการดื่มสิ่งเสพติดให้โทษทั้งหลาย จนถึง
งดเว้นจากอบายมุขทั้งหลาย

การบริหารบ้านเมืองนั้น เมื่อกล่าวโดยเนื้อหาแล้ว ขอ
เพียงแต่ผู้บริหารมีความรู้ มีคุณธรรมเหมาะสมแก่สถานะ
ของตน จะใช้ความรู้เหล่านั้นในการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์
พัฒนาบ้านเมือง โดยมีคุณธรรมเป็นฐานในการทำงานทุกอย่าง
บ้านเมืองก็จะมีการพัฒนาไปได้

๓. อำนาจตุลาการทางศาล หลักของฝ่ายตุลาการ คือ
การประสิทธิ์ประสาทความเป็นธรรม ความเที่ยงธรรม ความ
ยุติธรรม ซึ่งคนที่จะทำงานด้านนี้ได้จะต้องมีความรอบรู้ในด้าน
ของกฎหมาย รู้ว่าการกระทำอะไรผิด อะไรถูก รู้จักคดี รู้

เหตุเกิดของคดี รู้การสงบระงับแห่งคดี รู้หลักการวิธีการที่จะให้คดีเหล่านั้นสงบ ที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งต้องให้ทุกฝ่ายมีความพอใจ จิตใจของบุคคลเหล่านั้นจะต้องไม่ลำเอียงด้วยอำนาจของอคติทั้ง ๔ ประการคือ

๑. ลำเอียงเพราะรักใคร่กัน ที่เรียกว่า จันทาคติ
๒. ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน ที่เรียกว่า โทสาคติ
๓. ลำเอียงเพราะกลัว เรียกว่า ภยาคติ
๔. ลำเอียงเพราะหลง เรียกว่า โมหาคติ

คนที่ทำงานในด้านนิติบัญญัติก็ดี บริหารก็ดี ตุลาการก็ดี จะต้องเป็นคนไม่ลำเอียง ภารกิจหลักคือมุ่งให้เกิดความเป็นธรรม ความเที่ยงธรรม ความยุติธรรม ในขอบข่ายงานที่ตนรับผิดชอบให้มีความเกี่ยวเนื่องถึงกัน ถ้าหากว่าเกิดความลำเอียงแล้ว ความเป็นธรรม ความเที่ยงธรรม ความยุติธรรมก็จะเกิดความชอบธรรมไม่ได้

ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ แม้จะมีความซับซ้อนอยู่เป็นอันมากก็ตาม แต่หลักของพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้แสดงความสุขในการครองเรือนสำหรับชาวบ้านทั้งหลายไว้ โดยสรุป ๔ ประการคือ

๑. ความสุขที่เกิดขึ้นจากการมีทรัพย์
๒. ความสุขที่เกิดขึ้นจากการสามารถจับจ่ายใช้สอย

ทรัพย์ตอบสนองความต้องการของตนได้

๓. ความสุขที่เกิดขึ้นจากการไม่ได้เป็นหนี้สินใคร

๔. ความสุขที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการงานโดยไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ทำให้สิ่งที่ตนได้มาเป็นการได้มาในทางที่ชอบธรรม

ผลเหล่านั้นจะเกิดขึ้นมาได้ก็ด้วยอาศัยการดำเนินชีวิตไปตามหลักของทิวสุธัมมิกัตถะ ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา สมบูรณ์ด้วยความหมั่นขยันในการปฏิบัติภารกิจตามสถานะ ตามหน้าที่ของตน โดยเป็นคนที่มีปัญญา มีวิจารณ์ญาณ เห็นการณไกล มีที่พึ่งพำนักอาศัย ได้รับการสนับสนุนส่งเสริม

๒. อารักขสัมปทา สมบูรณ์ด้วยการรักษาทรัพย์ที่หามาได้โดยจัดแบ่งทรัพย์ออกเป็น ๔ ส่วน

๒ ส่วน ก็ใช้ดำเนินธุรกิจต่อไป

๑ ส่วน ใช้เลี้ยงดูตนเอง ครอบครัว

อีก ๑ ส่วน เก็บออมเอาไว้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

๓. กัลยาณมิตตา คบหาสมาคมกับคนดีเป็นมิตร เป็นสหาย เจาะจงเลือกคบมิตรที่มีความรักใคร่ มีอุปการะ แนะนำ

ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และพร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ซึ่งเรียกว่ากัลยาณมิตร

๔. **สมชีวิตา** เลี้ยงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ซึ่งตนหาได้มา ไม่ใช่จ่ายให้ผิดเคืองเกินไป หรือฟุ่มเฟือยจนเกินไป รู้อะไรควรจ่ายและไม่ควรจ่าย มองถึงประโยชน์ที่ตนจะได้จากสิ่งเหล่านั้นเป็นสำคัญ

ในขณะที่เดียวกัน คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ที่จะเสริมสร้างฐานะของตนให้มีความมั่นคงขึ้นจะต้องอาศัย

๑. สิ่งของอะไรก็ตามที่หายไปแล้วก็พยายามเอากลับคืนมา

๒. ของเก่าที่พอจะบูรณะซ่อมแซมใช้ประโยชน์ก็บูรณะซ่อมแซมให้ใช้ประโยชน์ได้

๓. คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นต้นไป จะต้องเป็นคน อยู่ในศีลในธรรมไม่เป็นคนทุศีล

๔. รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอย รวมถึงการแสวงหาการครอบครองในการใช้สอยทรัพย์สมบัติ

หากว่าจับหลักเหล่านี้ได้ แล้วขยายไปจากหลักเหล่านี้ก็จะสามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจจากจุดย่อยที่สุด คือฐานะเศรษฐกิจของปัจเจกชนถึงจุดใหญ่ที่สุดคือชาติบ้านเมืองได้

แต่เนื่องจากศาสนาเป็นเรื่องของการสอนศาสนธรรมดังกล่าว ผลิตผลของพระพุทธศาสนาในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จึงต้องอาศัยการยอมรับนับถือหลักธรรมเหล่านั้น แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ ผลที่พระพุทธศาสนาสอนไว้จึงจะเกิดขึ้น ผลแห่งธรรมปฏิบัติดังกล่าวนั้น ในปัจจุบันจึงไม่อาจแสดงผลได้เต็มที่ เพราะมีเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ เป็นอันมากขัดขวางอยู่ ซึ่งทุกฝ่ายที่มีความรับผิดชอบในศีลธรรมอันดีของประชาชน ประเทศชาติ พยายามแก้ไขปรับปรุงกันอยู่ ด้วยความหวังว่า

ถึงวันหนึ่ง ศีลธรรมจะกลับมาเปล่งอานุภาพ ทำหน้าที่อำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

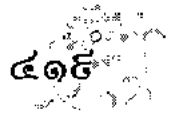
๑๔๔.

ปัจจุบันในสังคมไทยมีกลุ่มนิกาย และการตีความ
พุทธศาสนาไปใช้แตกต่างกันมากมาย เช่น
สายท่านพุทธทาส สายพระอาจารย์มั่น
สายธรรมกาย สายสันติอโศก จะมีอะไรเป็น
เครื่องวัดและตัดสินได้ว่า กลุ่มไหนผิด
นิกายไหนถูก?

ว่ากันตามความจริงแล้ว จากการตีความธรรมะในศาสนา
จะขึ้นอยู่กับพื้นฐานวุฒิปัญญาของท่านเหล่านั้น ซึ่งมีความ
แตกต่างกันไม่ว่าในยุคใดสมัยใดก็ตาม ที่กล่าวมาทั้งหมดก็ยัง
ไม่ถึงเป็นนิกาย ที่แยกออกไปค่อนข้างชัดเจนพอสมควรก็มี
เฉพาะสันติอโศก คือกลุ่มของโพธิรักษ์เท่านั้น แต่เขาก็ยัง
ไม่ถึงกับจัดเป็นนิกาย ถ้าพูดถึงความแตกต่างในเชิงเนื้อหาแล้ว
ก็แตกต่างกันไม่ค่อยมาก แต่ว่าแตกต่างในเชิงรูปแบบ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งก็คือจุดเน้น

สายท่านพุทธทาสนั้นจะเน้นที่สุญญตา

ศิษย์ท่านอาจารย์มั่นจะเน้นไปที่เจริญสมถกรรมฐาน คือภาวนาพุทโธ

ธรรมกายก็จะเน้นไปในแนวของกสิณและปนพุทธานุสติ นั่งเพ่งลูกแก้วใช้สัมผัสมาอรหังเป็นหลัก

สายสันตือโศกนั้น ก็พยายามที่จะต่อต้านศาสนาพุทธ กระแสเดิมอยู่ไม่น้อย ส่วนมากแล้วก็ยังยึดถือแนวเดิมอยู่

ความแตกต่างเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นก็จะเอาเกณฑ์เป็นเครื่อง ตัดสินวินิจฉัยได้ พระพุทธเจ้าทรงวางหลักเอาไว้ในพระสูตรนั้น ก็เรียกว่า มหาปเทศ เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการเรียนรู้ การรับรู้จากสิ่งต่างๆ โดยนำสิ่งเหล่านั้นไปเทียบเคียงกับหลัก ของพระสูตร ถ้าลงกันสมกันกับพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรง แสดงไว้ก็ใช้ได้ ถ้าไม่ลงกันไม่สมกันก็ถือว่าใช้ไม่ได้ แต่เอา มาเทียบเคียงอย่างนี้ออกจะยุ่งยากไป ก็อาจจะเทียบเคียงดู ที่ใจคล้ายๆกับการชิมอาหาร เราจะพิสูจน์ด้วยลิ้น การดูรูปก็ พิสูจน์ด้วยตา การรู้เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ก็พิสูจน์ด้วยการ จับ ใช้สัมผัสโดยตรง ธรรมะปฏิบัติในพระพุทธศาสนาในเชิงที่ เป็นผลจะต้องสอดคล้องกับพระพุทธคุณทั้ง ๓ ประการคือ

- เมื่อปฏิบัติไปแล้ว ปัญญาจะต้องเพิ่มขึ้น
- ในขณะที่ปัญญาเพิ่มขึ้นนั้น กิเลสจะต้องลดลง

- ในขณะที่กิเลสลดลงนั่นเอง จิตใจจะต้องมีเมตตา
กรุณาสูงขึ้น

ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว ชาวโลกจะถูกครอบงำด้วย
อวิชชา มีกิเลส หยาบ บาปหนา มีความเห็นแก่ตัวจัด จะมี
ความเป็นเรา เป็นเขาอย่างรุนแรง จนถึงเข้าทำหั่นกัน ผลจาก
กรรมะปฏิบัติจนถึงมีปัญญาสมบูรณ์เป็นเรื่องของพระอรหันต์
แต่ผู้ปฏิบัติกรรมะจะต้องสัมผัสคุณธรรมเหล่านี้ด้วยใจของตัว
เองในระดับหนึ่ง ถ้าผลไม่ออกมาเป็นอย่างนั้น ถือว่าไม่ถูก
ต้อง ทำนองคล้ายๆ กัน เราจุดไฟขึ้นแล้ว ความมืดยังไม่
หายไป ก็แสดงว่าไม่ได้จุดไฟ ผลกรรมะปฏิบัติจะต้องออกมา
ลักษณะอย่างนั้น คือเมื่อกรรมะเกิด กิเลสก็ต้องลด ถ้า
กิเลสยังไม่ลดแสดงว่ากรรมะยังไม่เกิด

อีกอย่างหนึ่งตัดสินใจโดยการพิจารณาและการปฏิบัติดูว่า
คำสอนอะไรก็ตาม เป็นไปเพื่อความไม่กำหนด เป็นไปเพื่อ
การปราศจากทุกข์ เพื่อความไม่สะสมกองกิเลส เพื่อความ
อยากอันน้อย เพื่อความสันโดษ เพื่อความสงัดจากหมู่
เพื่อความเพียร เพื่อความเลี้ยงง่าย ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ให้
เข้าใจว่านั่นเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นคำสอนในพระพุทธ
ศาสนา

ฉะนั้นคำสอนจากสายไหนก็ตามที่มีการสอนกัน ถ้าเกิด

ข้อใจสงสัย ก็นำมาเทียบเคียงในจุดนี้หรือเทียบเคียงด้วยการ
ลงมือประพฤติปฏิบัติดังกล่าวแล้วก็จะเกิดความเข้าใจได้ การ
จะชี้รวมๆ ไปเลยนั้นเป็นไปได้ เพราะว่าไม่มีใครผิด ๑๐๐
เปอร์เซ็นต์ หรือถูก ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นเรื่องของปุถุชน
เพราะฉะนั้นสิ่งที่ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์นั้นมีอยู่เฉพาะพระอรหันต์
เมื่อท่านเหล่านั้นยังไม่เป็นพระอรหันต์ก็ยังไม่ถูก ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์
ซึ่งก็ควรพิจารณาเทียบเคียงโดยปริยัติก็ดี การศึกษา การ
พิจารณา การทดลองปฏิบัติตาม ปกติแล้วจะพิสูจน์ได้ชัดเจน
จะต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ ทำนองคล้ายๆ กับเปรี้ยว หวาน
มัน เค็ม ที่เราพิสูจน์ได้ด้วยลิ้นนั่นเอง

๑๔๕.

คนไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธ
โดยความเป็นจริงมีคนไทยปฏิบัติตามวิถีทาง
ของชาวพุทธมากน้อยแค่ไหน?

ตามความจริงศาสนิกในศาสนาทุกศาสนา และทุกส่วนของโลกในทุกยุคทุกสมัยจะปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาของตนระดับล่างได้มาก ลักษณะของสังคมจึงเป็นรูปของเจดีย์ เป็นรูปของปิรามิด เป็นรูปของกรวยปลายแหลม เพราะฉะนั้นระดับความศรัทธาเลื่อมใส การให้ความเคารพต่อพระรัตนตรัย การไหว้พระสวดมนต์บ้าง การให้ทาน การรักษาศีลบ้าง การฟังธรรมะบ้าง แสดงออกซึ่งความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี มีไมตรีจิตต่อคนอื่นเป็นต้น เหล่านี้เป็นธรรมที่บุคคลทั่วๆ ไปปฏิบัติกันได้ แต่ธรรมะระดับสูงขึ้นไปมีคนปฏิบัติ น้อยลงเป็นลำดับ ซึ่งเป็นปกติธรรมดาของคนทั้งหลายในโลก เหมือนหลักสูตรทั้งหลายที่มีอยู่เอาเข้าจริงแล้วคนที่จบปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก จะมีน้อยขึ้นไปโดยลำดับ แม้

จะเปิดโอกาสให้ทุกคนศึกษาก็ตาม แต่ความเป็นจริงแล้ว คนเป็นอันมากจะศึกษาไม่ได้ การศึกษา การปฏิบัติธรรมะ ในศาสนาทั้งหลายในโลกก็มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ต้องพูดเจาะจง พุทธศาสนิกชนพวกเดียวหรอก

๑๔๖.

ทั้งพระและวัดก็มีมากในประเทศไทยทั้งในอดีต
และปัจจุบัน แต่สำนักนางโลมหรือหญิงขายบริการ
ก็มากเช่นกัน จะชี้แจงปรากฏการณ์นั้นออกไป
อย่างไร ข้าพเจ้าฟังคำตอบที่ไปอิงไว้ที่
ระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม
น่าจะเป็นการขาดพัฒนาทางจิตมากกว่า
แล้วพระก็เป็นผู้นำสังคมด้านนี้อยู่ด้วย?

ที่จริงปัญหาสังคมทุกอย่าง ถ้าเรามองถึงที่ไปที่มาให้
ชัดเจนก็จะพบว่า จะเกิดขึ้นจากจิตใจที่ขาดการพัฒนา ก่อให้
เกิดความไม่รู้และนำไปสู่ความยากไร้ นำไปสู่อาชญากรรมใน
ลักษณะต่างๆ แม้ว่าพระจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตใจ แต่
โครงสร้างทางสังคมเองก็ไม่เปิดโอกาสให้พระมากนัก เพราะ
ถูกปิดกั้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ
อย่างยิ่งคือการปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม แก่เยาวชนภายใน
ชาติ ในขณะที่ยังอยู่ในวัยเรียน พระจะมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้อง

อยู่น้อยมาก พอโตเป็นผู้ใหญ่เป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วก็ไม่ค่อยยอมเข้าวัดฟังธรรมจำศีลอะไร ต้องรอให้แก่เฒ่าเสียก่อนจึงจะเข้าวัด

บนเส้นทางชีวิตแล้วจะพบว่า พระเข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนทั้งหลายน้อย โดยเฉพาะที่เป็นสตรีอาจมีโอกาสอบรมสั่งสอนในตอนที่เป็นนักเรียนบ้าง แต่โอกาสเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกปิดกั้นไว้ ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นปัญหาระดับโลก มีอยู่ทุกส่วนของโลก ถ้าเราพัฒนาเฉพาะจิตใจอย่างเดียว ไม่ได้พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมด้วย ปัญหาเหล่านี้จะกลับเข้าสู่วงจร พอถึงจุดหนึ่งจิตใจคนอาจจะไม่เข้มแข็งมากพอ เมื่อถูกบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางครอบครัว ตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บของบุพการีหรือญาติพี่น้องเป็นต้น ก็ย้อนกลับมาสู่ปัญหาเหล่านี้ได้

การพัฒนาจะต้องพัฒนาพร้อมๆ กันไป คือ ต้องติดอาวุธทางปัญญา และทางคุณธรรมให้พร้อม ให้สามารถประกอบอาชีพที่เป็นสัมมาอาชีพได้ แก้ปัญหาความยากไร้ได้ การดิ้นรนที่จะไปประกอบอาชีพในลักษณะนั้นก็จะน้อยลง

พระจะมีส่วนเข้าไปเสริมไม่ใช่เป็นผู้นำ เพราะเงื่อนไขทางสังคมกว่าพระจะเทศน์ให้ชาวบ้านจะฟังได้ต้องแสดงความจำนงออกมา แม้พระจะไปเผยแผ่ด้วยเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็น

๔๒๖ ตอบปัญหามานาชาติ

จำนวนมาก ออกโทรทัศน์ ออกวิทยุ เป็นเทปคาสเซ็ท เป็น
วิดีโอ แต่คนระดับนี้เขาไม่ฟัง ที่จริงแล้วพระติดต่อกับคนระดับ
นี้ไม่ค่อยได้ บางคนเรียกว่าไม่รู้จักพระด้วยซ้ำไป นั่นคือความ
จริงที่เราปฏิเสธไม่ได้

๑๔๗.

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ความเจริญนั้น พระพุทธศาสนา
 ใช้ความพอเป็นเครื่องวัด แต่ในสังคมทุกสังคม
 ใช้ความมั่งมีเป็นเครื่องวัด จึงใคร่จะทราบว่า
 มีทางใดที่จะปรับปรุงสังคมไทยหรือสังคมอื่น
 ให้เป็นสังคมพุทธอย่างแท้จริง?

ปัญหาใหญ่อยู่ที่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ตราบ
 ใดที่ยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลงอยู่แล้ว การไขว่
 คว้าปรารถนาเพื่อสนองตอบความต้องการของตนจะไม่มีที่สิ้น
 สุด สภาพจริงๆ ของสัตว์ในโลกท่านจึงบอกว่า สัตว์โลกพร่อง
 อยู่เป็นนิจ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสของตนหา

ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมุ่งพัฒนาปัญญา มุ่งพัฒนาให้
 ใจบริสุทธิ์จากความโลภ ความโกรธ ความหลง เมื่อมีปัญญา
 เกิดขึ้นคุ้มครองตัวเองได้แล้ว ความโลภ ความโกรธ ความ
 หลงก็จะลดลงไปเอง จะมีการควบคุมทิศทางการแสวงหา
 ให้เป็นไปในทางที่ชอบธรรม ไม่ได้มุ่งเฉพาะความมั่งคั่งเพียง

อย่างเดียว แต่มุ่งที่ความถูกต้องดีงาม และนึกถึงลูกหลานที่จะเกิดมาในโอกาสต่อไป

ปัญหาที่เกี่ยวกับความยากไร้ที่เราพูดถึง ในความเป็นจริงจะมีอยู่ ๒ ประเภท

ประเภทแรกก็คือ มีไม่พอ จำเป็นจะต้องดิ้นรนขวนขวายแสวงหาเพื่อแก้ปัญหาภายในครอบครัว เศรษฐกิจ ปัญหาสังคมของตน

อีกรุ่นหนึ่ง พอไม่มี คำว่าพอไม่มีอยู่ภายในจิตใจ ปล่อยใจให้ถูกครอบงำอยู่ด้วยความโลภ ดิ้นรนอยู่ด้วยวิธีการต่างๆ ถูกบ้าง ผิดบ้าง พวกนี้ก็จะจนอยู่ตลอดไป ท่านจึงกล่าวเตือนไว้ในอุทานธรรมว่า

ความไม่พอใจจนเป็นคนเข็ญ
พอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาล
จนทั้งนอกทั้งในไม่ได้การ
จนคิดอ่านแก้จนเป็นคนพอ

การจะนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปแนะนำสั่งสอนประชาชนในหมู่ชาวพุทธหรือในหมู่พระด้วยกัน การที่จะแก้ความรู้สึกนึกคิดให้มาอยู่ที่จุดของความพอ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย เพราะว่าแรงกระตุ้นจากอารมณ์ข้างนอกมีอยู่ทุก

วัน จิตใจของบุคคลมีเชื่อความโลกความหลงอยู่แล้ว เงื่อนไข
ปัจจัยต่างๆ ภายในสังคมนั้นเปลี่ยนแปลงไป คนในสังคมยุค
ใดก็ตาม ถ้าความนิยมในสังคมให้ความสำคัญแก่อะไร คนส่วน
ใหญ่ก็จะดิ้นรนเพื่อเข้าสู่เป้าหมายเหล่านั้น เพราะฉะนั้น
ทิศทางของสังคมจึงเป็นไปตามยุคตามสมัย ค่านิยมต่างๆ ก็
เกิดขึ้นตามยุคตามสมัย

การที่สังคมไทยยุคปัจจุบันให้ความสำคัญแก่คนร่ำรวย
มาก ทำให้คนร่ำรวยเมื่อได้สถานะทางเศรษฐกิจแล้ว ทำให้
เขาได้สถานะทางสังคม ได้ทางการเมือง ได้ทางการทหาร
เรียกว่าท่านผู้มีเกียรติ บางทีจะพูดถึง กล่าวถึง พบว่ามีหนังสือ
แบ่งเกรดเอาไว้เป็นไฮคลาส แต่ไฮคลาสในความหมายนั้นที่จริง
ก็คือคนรวยนั่นเอง เพราะฉะนั้นเมื่อค่านิยมเป็นอย่างนี้ การ
จะปะทะกระแสโลก จึงเป็นเรื่องที่จะต้องมีแผน มีนโยบาย
มีงบประมาณ มีคณะบุคคลทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความ
ต่อเนื่อง สามารถระดมสิ่งต่างๆ เข้าใช้ในกิจกรรมเหล่านี้

เราต้องใช้แนวการยกย่องคนดี การชมเชยคนพาลให้
ประจักษ์ คนรวยถ้ำรวยมาโดยวิธีไม่ชอบธรรม จะไม่ได้รับ
เกียรติจากสังคม ถ้าทำได้อย่างนั้นแล้ว ก็จะสามารถที่จะลด
ความโลภจัดลงไปได้ จะให้หมดไปสิ้นไปจนอยู่ในจุดที่รู้จักพอ
กันหมดเป็นไปไม่ได้ จะทำอย่างไรให้คนกลุ่มหนึ่งรู้จักพอ แม้

ท่านจะรำรวย ท่านก็พอส่วนตัวของท่าน ส่วนที่เหลือก็จะนำไปช่วยเหลือแก่อกุลแก่สังคม ที่เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจบุญ ตามโครงสร้างของพระพุทธศาสนา ถ้าเป็นอย่างนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไร

สังคมพุทธที่แท้จริงซึ่งคนส่วนใหญ่สัมผัสธรรมะที่แท้จริงได้เคยเกิดมาแล้ว และอยู่ร่วมกันด้วยปกติสุขได้ แต่ช่วงระยะเวลาจะไม่นาน เพราะปัจจัยในสมัยนี้เร่งกระแสวิเลส กระแสอารมณ์จนมักกำเริบอยู่เสมอ

๑๔๘.

อิทธิปาฏิหาริย์มีจริงหรือไม่ ศาสนาพุทธ
สอนไว้อย่างไร ทำไมประเทศไทย
จึงโชคดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน
เป็นเพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยไว้หรืออย่างไร?

อิทธิปาฏิหาริย์ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว เป็นผลที่
เกิดขึ้นจากการฝึกปรือประพฤติปฏิบัติประการหนึ่ง เกิดขึ้น
ด้วยความสำเร็จโดยกำเนิดประการหนึ่ง

คำว่าอิทธิปาฏิหาริย์ คนมักติดใจอยู่ในส่วนสำคัญคือ
สามารถแสดงฤทธิ์ได้ ทำอะไรที่เกินวิสัยสามัญมนุษย์ เช่นว่า
เหาะเหินไปบนอากาศได้ แทรกไปในดินได้ เดินไปบนน้ำได้
ตลอดถึงทำสิ่งที่มีอยู่ให้หายไป ทำสิ่งที่ไม่มีให้ปรากฏได้ เป็นต้น
นี่คือแนวของอิทธิปาฏิหาริย์อันอาศัยการฝึกปรือมาอย่างต่อเนื่อง
บางอย่างคล้ายๆ กับมายากลที่ต้องการฝึกปรือจนมีความ
ชำนาญ ตามปกติแล้วอิทธิปาฏิหาริย์แนวนี้พระพุทธศาสนา
ไม่ส่งเสริมเพราะว่ากระเดียดไปทางมายากล พระพุทธเจ้าเอง

ก็ไม่โปรดใช้ เว้นไว้ในกรณีที่จำเป็นต้องกำราบคนบางคนซึ่งมีอหิชาศัยแข็งกร้าวกระด้าง ให้เกิดจิตสำนึกที่ดิ่งามขึ้นภายในจิตใจของเขาในอิทธิวิธีนิเทศในวิสุทธิมรรค ได้แสดงฤทธิ์ไว้ถึง ๑๐ ประเภทด้วยกัน

เมื่อกล่าวโดยสรุป ฤทธิ์หรือความสำเร็จเหล่านั้นส่วนหนึ่งเป็นความสำเร็จโดยกำเนิด เช่น นกบินไปในอากาศได้ เปิดลอยอยู่ในน้ำได้ ไล่เดือนอยู่ในดินได้ เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งเป็นการฝึกปรือซ้ำแล้วซ้ำอีกของบุคคลเหล่านั้น ทำนองเดียวกับพวกกายกรรม ทศกัรทาทั้งหลาย การที่คนใดคนหนึ่งสามารถทำได้นั้น จะต้องผ่านการฝึกปรือมาเป็นเวลานาน

ฤทธิ์ถือว่าเป็นความสำเร็จด้วยการฝึกปรือ พุดง่าย ๆ ว่า การแสดงในทางโลกนั้นเป็นกายกัรทา ฤทธิ์นั้นเป็นเรื่องจิตกัรทา การแสดงในทางจิต แต่ทั้ง ๒ ฝ่ายเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากเหตุมีการฝึกปรืออย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นพัฒนาการทางกาย ทางจิต ซึ่งมีได้เฉพาะคนที่ฝึกปรือมา

ในทางพุทธศาสนาได้แสดงพวกปาฏิหาริย์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ แสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์ เป็นความสำเร็จที่อัศจรรย์ดังกล่าว

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ รู้จักทลายใจ รู้ใจคน รู้ความ

คิดความอ่านของคนว่าคนนี้มีความคิดความอ่านอย่างไร

๓. **อนุสาสนีปาฏิหาริย์** คำสอนที่อัศจรรย์แสดงเหตุผลในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ไม่มีความวิปริตแปรผัน

เพราะฉะนั้น ฤทธิ์จึงเป็นสิ่งมีอยู่เป็นอยู่โดยเงื่อนใยของกรรมบ้าง เป็นเงื่อนใยของการผสมผสานของธรรมชาติและการฝึกปรืออบรมบ้าง ฤทธิ์จึงมีอยู่ในพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก แต่ไม่ใช่เป็นหลักการสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไม่ให้พระแสดงฤทธิ์อิทธิปาฏิหาริย์ ถ้าใครแสดงปรับอาบัติ

ถามว่า การที่ประเทศไทยโชคดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยไว้หรือไม่อย่างไร

ส่วนหนึ่งเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้บริหารบ้านเมืองเข้าใจปฏิบัติตนให้เหมาะสมสอดคล้องกับกรณีนั้นๆ เช่นเรายึดหลักการ ยอมเสียทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ สละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต แต่เมื่ออนุสรณ์ถึงธรรมะ ให้สละทั้งทรัพย์ทั้งอวัยวะแม้กระทั่งชีวิตเพื่อรักษาธรรมะเอาไว้ แนวปรีชาคะที่ว่าสละประโยชน์สุขส่วนน้อยเพื่อประโยชน์สุขส่วนใหญ่

บางยุคบางสมัย เรายอมเสียดินแดนส่วนหนึ่งเพื่อรักษาอิสระเสรีภาพของความเป็นชาติไว้ ลักษณะเหล่านี้ก็คือ การผ่อนปรน การประนีประนอม การประสานประโยชน์ การ

รู้จักตัวเองชัดเจน และรู้จักกำลังของคนอื่นอย่างชัดเจน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เราเรียกสรุปรวมว่า พระสยามเทวาธิราช
อานุภาพของคุณพระศรีรัตนตรัยเป็นต้นนั้นส่วนนี้ก็มีอยู่ ถ้า
หากว่าเราสังเกตประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระแก้วมรกต
จะพบว่าพระแก้วมรกตจะไม่อยู่ในประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของ
ชนชาติอื่น เมืองใดที่เป็นเมืองขึ้นจะมีการขนย้ายพระแก้วมรกต
ออกจากที่นั้น

สรุปรวมว่าเป็นพระสยามเทวาธิราช สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
เป็นการพูดโดยสรุปอย่างนั้นซึ่งหลายๆ เรื่องทำให้ประเทศไทย
ค่อนข้างโชคดีเมื่อเทียบเคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน ยิ่งไปกว่า
นั้นในปัจจุบันเราก็มีสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ
นับถือ ผู้คนพร้อมที่จะแสดงออกซึ่งความจงรักภักดี เรื่อง
เลวร้ายรุนแรงอะไรที่เกิดขึ้นเมื่อถึงพระองค์ก็ยุติลงด้วยความ
เรียบร้อยได้

๑๔๙.

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์แตกต่างอย่างมาก
จากประเทศที่พุทธศาสนาเคยเจริญรุ่งเรือง
เช่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า และธิเบต
ท่านคิดว่าพุทธศาสนาแบบไทยๆ มีอิทธิพล
ให้เป็นเช่นนั้นหรือไม่และอย่างไร?

ถ้าเรามองเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ก็จะพบว่าอิทธิพลของ
พุทธศาสนาได้แทรกซึมอยู่ในความเป็นสังคมไทยมา ๒,๐๐๐ กว่า
ปี ถ้านับจากยุคพระโสณะ พระอุตตระ เข้ามาเผยแผ่พุทธ
ศาสนา คนไทยส่วนใหญ่จะสัมผัสศาสนธรรมระดับศีลธรรม
จรรยาแพร่หลาย เพราะฉะนั้นวิถีชีวิตของคนไทยจึงเป็นวิถี
ชีวิตแบบพุทธ ไม่ว่าจะทางด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี
ความเชื่อถือ ตลอดถึงวัฒนธรรมทางวัตถุธรรม ทางคติธรรม
ทางนิติธรรม และทางสหธรรม ล้วนแล้วแต่สืบเนื่องมาจาก
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นความเปลี่ยนแปลง
ในสังคมไทยที่มีสัญลักษณ์ เอกลักษณ์ ของความเป็นหมู่คณะ

ที่มีความสามัคคีกันพอสมควร มีความรักสงบ มีความเสียสละ มีความกล้าหาญ มีการประสานประโยชน์ นั่นคือคุณธรรมที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาได้ทำหน้าที่หล่อหลอมซึมซับเข้าไปเป็นวิถีชีวิตส่วนหนึ่ง

แต่ก็มีเป็นอันมากที่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่สามารถเข้าไปต่อสู้กับความโลภจัด ความหลงจัด ที่มีอยู่ภายในใจของคนทั้งหลาย ปัญหาใหญ่ที่แก้ไม่ได้ก็คือ ปัญหาเรื่องอบายมุขกับปัญหาอาชญากรรม ซึ่งอบายมุขในทางพระพุทธศาสนาก็มีคำสอนให้งดเว้น อาชญากรรมก็มีคำสอนให้งดเว้น แต่ก็มี การประพฤติกะทำกันจนกลายเป็นข่าวคราวที่น่าห่วงใย แสดงว่าส่วนหนึ่งอิทธิพลของพุทธศาสนาก็ยังไม่มีมากพอที่จะควบคุมพฤติกรรมของบุคคลทั้งหลายให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมในทางศาสนาได้ เพราะอย่างไรคนก็เป็นไปตามกรรมของเขา ศาสนาไม่ใช่เรื่องการดลบันดาลหรือการจับเอาคนไปจุ่มย้อมสีให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ เป็นเรื่องของศรัทธา ความเพียร สติสัมปชัญญะของบุคคลที่จะน้อมนำเอาคำสอนเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะสัมผัสผลได้ด้วยตัวของตัวเองเป็นสำคัญ

ดังนั้นเราก็ยอมรับว่าส่วนมากเป็นอิทธิพลของพุทธศาสนา แต่ก็มีไม่น้อยเหมือนกันที่พระพุทธศาสนาซึมเข้าไปไม่ได้และยังคงเป็นปัญหาในปัจจุบัน

๑๕๐.

การที่ประเทศไทยมีปัญหามากมาย เช่น ปัญหา
การฉ้อราษฎร์บังหลวง ท่านคิดว่าสิ่งเหล่านี้
เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าพุทธศาสนากำลังเสื่อมใช่หรือไม่?

พระพุทธรูปศาสนานั้นแก่นหลักจริงๆ คือศาสนธรรม คำสอนในพระพุทธศาสนา ความจริงที่เป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีการเสื่อม ความเป็นจริงอาจไม่มีทางเจริญด้วยซ้ำไปคือ เป็นไปอย่างไรก็อย่างนั้น การจะเสื่อมหรือจะเจริญก็อยู่ที่คน ถ้าคนไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้าสู่มาตรฐานทางศาสนา คนเหล่านั้นก็เสื่อมจากศาสนา แต่คนใดที่จะสามารถพัฒนาตนเอง ให้สัมผัสมวลในทางศาสนาได้ คนเหล่านั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้เจริญในศาสนาจนมีความรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้นตรงนี้ไม่ใช่ชี้ว่าศาสนาเสื่อม แต่ชี้ว่าคนเสื่อมจากศาสนา ถอยห่างจากศาสนา ปัญหาที่ไม่ควรจะเกิดก็เกิดขึ้นอย่างท่านที่กล่าวเตือนไว้ในเรื่องพระอภัยมณีที่ว่า

“ประการหนึ่งซึ่งขาดพระศาสนา
ทั่วโลกเกิดทุกข์ถึงยุคเข็ญ
ครั้นจะกลับดับร้อนผ่อนให้เย็น
ก็ต้องเป็นไมตรี ปราณีกัน
จงพึงธรรมจำศีลจนสิ้นชาติ
ไม่แคล้วคลาดจะได้ผ่านวิมานสวรรค์”

นี่เป็นหลักความจริง ในยุคใดที่เราปล่อยปละละเลยการศึกษา การปฏิบัติธรรมะทางศาสนา ปัญหาต่างๆ จะตามมา ถ้ายุคใดที่ถือว่าเป็นยุคทองของศาสนา ปัญหาเหล่านี้จะลดลงไป ธรรมะในศาสนาเหมือนกับแสงสว่างที่เกิดขึ้นความมืดต้องลด เหมือนกับความเย็นเมื่อปรากฏความร้อนต้องลด แต่บางที่ปริมาณแสงสว่างไม่มากพอ หรือความเย็นไม่มากพอก็ลดความร้อน ลดความมืด ลงได้เพียงจุดเล็กๆ

๑๕๑.

ในโลกขณะนี้มีการใช้กำลังรุนแรงเข้าใส่กัน
ด้วยเหตุผลทางศาสนาอย่างมาก อยากทราบว่า
ในเมืองไทยมีปัญหาอย่างเดียวกันหรือไม่
องค์กรทางศาสนาตั้งขึ้นเพื่อไล่ล่าหาศาสนิก
เหมือนนออย่างศาสนาคริสต์หรือไม่?

ศาสนาทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกเวลานี้ อาจจะคุยได้ว่า
ศาสนาพุทธเป็นศาสนาเดียวที่ไม่มีการจัดองค์กรแนวไล่ล่า
ศาสนิก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ทำในลักษณะฝนตกดัง
ที่กล่าวไว้ในตอนก่อน คนจะศรัทธาเลื่อมใส ก็อยู่ที่เขาสมัคร
ใจที่จะศรัทธาเลื่อมใส ไม่มีกฎเกณฑ์กติกายับคับแต่ประการใด
ชาวโลกที่กลายเป็นชาวพุทธนั้นก็เหมือนใจของสังคม เป็น
เหมือนใจของครอบครัว ศรัทธา การศึกษา เป็นต้น ไม่ใช่เป็น
ประกาศิตจากองค์กรทางศาสนา ศาสนาไม่เข้าไปจุ่มจ้าน
วุ่นวายในวิถีชีวิตของคน คนที่ประกาศตนเป็นพุทธแล้วจะ
เปลี่ยนศาสนาก็ได้ก็ไม่ว่ากัน หรือว่าเปลี่ยนไปแล้วเกิดไม่พอ
ใจจะย้อนกลับมาอีกก็ได้ ก็ไม่ว่ากัน

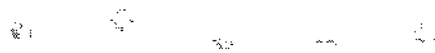
เพราะฉะนั้นแนวใจกว้างอย่างนี้ ในแง่ของความเป็นศาสนาก็ดีแล้ว แต่ในแง่ของการจัดองค์กรเพื่อให้เกิดความมั่นคงแล้วค่อนข้างจะมีปัญหา เพราะว่ามีจุดเปราะบางที่คนซึ่งไม่หวังดีสามารถใช้เป็นช่องทางในทางทำลายล้างพระพุทธศาสนาได้

ส่วนวิธีการของคริสต์นั้นแน่นอนเขาก็ทำของเขาแม้ว่าบางอย่างเราจะเห็นด้วยแต่ไม่ใช่วิธีการของพุทธ เพราะพุทธมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์แก่อุศลแก่ชาวโลกเป็นหลัก ประโยชน์จะย้อนกลับมาสู่องค์กรทางศาสนาได้ก็อยู่ที่ศรัทธาของเขา เขาสมัครใจพอใจจะทำนุบำรุงศาสนาก็เป็นเรื่องของเขา ไม่สมัครใจไม่พอใจก็เป็นเรื่องของเขา ลักษณะอย่างนี้ จึงไม่จำเป็นอะไรที่จะไปไล่ล่าศาสนิก แต่เราทำหน้าที่ฝนตกใครพอใครรองรับน้ำฝนก็จะรองรับไว้และเป็นประโยชน์แก่เขา เขาไม่รองรับไว้ก็เป็นเรื่องที่เขาจะต้องรับผิดชอบด้วยตัวเขาเอง

๑๕๒.

อิทธิพลของโลกตะวันตกแผ่เข้ามายัง
ประเทศไทยอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นผลดี
และโดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งทุกประเทศ
กำลังให้ความสนใจ แต่ท่านเป็นชาวพุทธ
ท่านคิดว่าการพัฒนาทางเทคโนโลยีหรือวิทยาศาสตร์
ซึ่งควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจไปกันได้หรือไม่
กับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา
โดยเฉพาะการที่พุทธศาสนาสอน
ให้ปลีกตัวไปบำเพ็ญสมณะและวิปัสสนา?

ปัญหาเหล่านี้เป็นคนละประเด็น คนละเหตุ คนละผล
กัน การพัฒนาในด้านต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์นั้นมุ่งที่จะ
เสริมสร้างความสมบูรณ์พูนสุขในด้านเศรษฐกิจ ความสะดวก
สบายในด้านสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาติดตามมาเป็น
อันมาก ท่ามกลางเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้นแม้จะมีความสะดวก
แต่ว่าความสบายกลับไม่ค่อยจะมี ความสุขค่อนข้างจะหาได้
ยาก ชีวิตจะมีความเสี่ยงสูงมากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีสมัยใหม่

นั่นนอกจากจะให้ความสะดวกแล้วก็นำความตายมาสู่คนได้ง่ายด้วย

พระพุทธศาสนาเองก็เห็นด้วยกับพัฒนาในด้านเหล่านี้ แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องมีการควบคุมให้มีความเจริญเติบโตอย่างมีสัดส่วน ไม่ใช่มุ่งพัฒนาวัตถุไปจนเป็นทาสของวัตถุ แต่จิตใจไม่ได้มีการพัฒนา ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว เทคโนโลยีสมัยใหม่ ก็กลายเป็นปากคองกริต คนซึ่งอยู่ในปากคองกริตไม่ได้พัฒนาในด้านจิตใจ แสดงสัญชาตญาณ แสดงวิญญาณของความเห็นแก่ตัวออกมาเนื่องจากมีเครื่องทุ่นแรง มีเทคโนโลยีต่างๆ เข้าไปช่วย ถ้าหากไม่พัฒนาจิตใจด้วยแล้ว โอกาสที่จะใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นไปแสวงหาผลประโยชน์เพื่อความยิ่งใหญ่ของตนเองจนทำลายล้างคนอื่นก็มีได้ง่าย การพัฒนาอะไรก็ตาม ในด้านวัตถุ การใช้อำนาจหน้าที่นั้น พระพุทธศาสนาจะมองไปที่คุณธรรม ซึ่งมีความเหมาะสมแก่การใช้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดถึงการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีของบุคคลเหล่านั้นเป็นหลัก เพราะถ้าหากว่าคุณธรรมไม่สัมพันธ์กับความรู้ความสามารถอำนาจหน้าที่แล้ว โอกาสที่จะใช้อำนาจเป็นที่แสดงสัญชาตญาณของสัตว์โลกออกมาก็มีได้ง่ายและอันตรายก็จะมากกว่าในสถานการณ์ปกติ

สำหรับประเด็นที่ว่าพระพุทธศาสนาเน้นที่ความสงบ การ

เจริญสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานนั้น เป็นคำสอนระดับสูงขึ้นไป ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในยุคสมัยใดก็ตาม มีคนเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่จะลงมือประพฤติปฏิบัติตามหลักของกรรมฐาน ท่านเหล่านั้นไม่ต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางการเมือง จนถึงกับยื้อแย่งแข่งขันกัน แต่มุ่งให้เกิดความสงบขึ้นภายในจิตใจ มุ่งที่จะลดละตัณหา มานะทิฐิออกไปจากจิตใจ

ถ้าหากว่าคนเหล่านี้เพิ่มขึ้นก็เป็นประโยชน์แก่ยุคสมัยของท่าน เพราะท่านที่พัฒนาจิตใจมาในระดับนี้จะไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อตนเอง ไม่มีพิษภัยต่อสังคมแล้ว จะสามารถสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่สังคมได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นด้วยซ้ำ

เพราะฉะนั้น จึงไม่มีอะไรขัดแย้งกันกับพระพุทธศาสนา หากแต่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนกันด้วยซ้ำ

๑๕๓.

ในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลง
ไปอย่างมาก สังคมไทยมีวัฒนธรรมพุทธฝังรากลึก
มานาน ปัจจุบันมีค่าลดลง อยากทราบว่าทุกวันนี้
คนไทยยังเห็นคุณค่าของพุทธศาสนาอยู่หรือเปล่า
หรือว่าจะมีการปรับตัวพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง
เพื่อให้ก้าวทันสังคมสมัยใหม่?

ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นนิรันดร์ เพราะสังขารทั้งหลายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงแปรปรวนตามธรรมดาของมัน เคยเกิดมาก่อนที่พุทธศาสนาจะเกิด ประเด็นสำคัญของสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นและอยู่ร่วมยุคสมัยนั้นๆ จะต้องปรับตัวเองให้อยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องภายในสังคม แม้เป็นสังคมที่ศาสนาพุทธฝังรากหยั่งลึกก็ตาม แต่ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่สอนให้คนใช้เหตุผล ใช้สติปัญญาพิจารณาเทียบเคียงสิ่งทั้งหลายที่ผ่านมาในชีวิตของตน สามารถใช้ปัญญาวิเคราะห์ตรวจสอบ เลือกเฟ้นสิ่งที่ดีงามเหล่านั้น นำมาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของตนเองได้

เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมทั้งหลายที่ผ่านเข้ามาในสังคมไทยที่มีจิตใจเป็นพุทธจริงๆ จะได้ผ่านการกลั่นกรองเลือกเฟ้นมาเป็นอย่างดีแล้ว ไม่ใช่รับทั้งหมดแต่ก็ไม่ปฏิเสธทั้งหมด จึงทำให้ศาสนาพุทธผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมต่างแดนได้เสมอ ถ้าหากว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นไม่เป็นพิษ เป็นภัย เป็นอันตราย

การเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาไม่มีสถิติ ไม่มีตัวเลข บอกว่าคนที่เห็นคุณค่าของศาสนาอย่างน้อยแค่ไหน เพียงไร ตามปกติแล้วการจัดองค์กรแนวพุทธนั้นไม่ได้เข้มงวดกวดขันกับศาสนิก ไม่ได้ควบคุมพฤติกรรมของศาสนิก คนบางคนอาจจะเครื่องสีล เครื่องธรรม ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม อยู่ภายในบ้านของท่าน แต่ก็ไม่ค่อยได้เข้าวัด จะเข้าวัดตามโอกาสเมื่อมีความจำเป็นจะต้องเข้า

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาของมนุษย์แต่ละคน ในเชิงที่เป็นศาสนธรรมแล้ว ทุกคนก็เป็นเจ้าของธรรมะเหล่านั้นพร้อมที่จะศึกษา พร้อมที่จะพิจารณา และพร้อมที่จะนำมาประพฤติปฏิบัติจนได้รับผลแก่ตนเอง เพราะฉะนั้นผลเองก็เป็นสันติภูมิที่ผู้บรรลุจะเห็นได้เอง เป็นผลที่วิญญูชนจะรู้ได้เฉพาะตนเท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงไม่รู้ว่าใครเป็นอะไร แม้ในประเทศบางประเทศ เช่น ประเทศอินเดีย ซึ่งว่ากันโดย

ตัวเลขแล้ว คนส่วนใหญ่ก็นับถือศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ศาสนาซิกข์ ศาสนาเซน เป็นหลัก แต่คนมีจำนวนไม่น้อยเลยที่โดยรูปแบบดูเหมือนเป็นศาสนิกในศาสนาอื่น แต่จิตใจของท่านเหล่านั้นก็มีความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ค่อนข้างจะมั่นคงแต่ไม่อยากจะแสดงออก เพราะท่านก็เป็นสมาชิกในสังคมที่รังเกียจเหยียดหยามคนที่นับถือศาสนาอื่นนอกจากศาสนาเขา เราต้องอยู่ร่วมกับเขาจึงไม่แสดงอะไรออกมาชัดเจน เพื่อให้เกิดความสวัสดิ์แก่ตน เพราะว่าความเป็นพุทธศาสนิกชนนั้นไม่จำเป็นอะไร ที่จะต้องประกาศว่าเราเป็นพุทธ ใจที่มีความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานได้นั้นเองคือความเป็นพุทธแท้

ในการปรับตัวของพุทธศาสนาเพื่อให้ก้าวทันสังคมสมัยใหม่ นั่นที่จริงแล้วหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นอกาลิโก ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา ในความเป็นพุทธศาสนาก็เป็นทั้งศาสตร์ ทั้งศิลป์อยู่แล้ว ประเด็นสำคัญอยู่ที่การนำมาใช้เหมาะสมสอดคล้องแก่กรณีของตน กาลเทศะ ความพอเหมาะพอควร บุคคล และกลุ่มคนที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ให้มีความสมเหตุสมผล ที่ท่านใช้คำว่า “ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรม”

ธรรมข้อแรก เช่นว่า ชนติควรจะใช้ให้สมควรแก่กรณี นั้นๆ ในการใช้ก็ต้องรู้จักความเหมาะสมความควร ไม่ใช่ว่าอดทน

กันจนไม่ดูอะไรเป็นอะไร ในแง่ความเป็นจริงแล้วจึงไม่จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงอะไรในส่วนของศาสนธรรม แต่อาจจะต้องปรับปรุงในส่วนของการเรียน การสอนธรรมะในทางศาสนา ให้มีความสะดวกรวดเร็วง่ายต่อการทำความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น คนยุคนี้ไม่พร้อมที่จะอ่านตำราเล่มใหญ่ๆ เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องมีการเรียบเรียงตำราทางพุทธศาสนาขึ้นในขนาดต่างๆ กันและมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับพื้นฐานการรับรู้ของบุคคลภายในสังคม เมื่อได้ศึกษาแล้ว ความเข้าใจ ความเพียรพยายามความมุ่งมั่นที่จะศึกษา ที่จะประพฤติปฏิบัติก็จะเกิดขึ้นได้เอง ด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบของ

เขาเอง

๑๕๔.

โลกตะวันตกคุ้นเคยกับพระพุทธศาสนา
แบบมหายานมากกว่าเถรวาท แต่ประจักษ์ว่า
พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีพิธีกรรมแปลกประหลาด
ไม่มีส่วนจรรโลงให้สังคมก้าวหน้า ในข้อนี้จะมี
ข้อแก้ไขอย่างไร มีประเด็นใดบ้างที่สังคมไทย
แสดงให้เห็นว่าได้ก้าวหน้าไปเพราะพระพุทธศาสนา?

เรื่องของพิธีกรรม ในศาสนาพุทธนิกายมหายานนั้น ก็
มีความแตกต่างกันออกไปตามสายมหายานในประเทศนั้นๆ ซึ่ง
ว่ากันตามหลักแล้วก็จะอยู่ในกลุ่มของพวกนักบวชเอง ชาวบ้าน
ที่เข้าร่วมพิธีกรรมก็มีส่วนที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามพิธีกรรม
นั้นน้อย นอกจากจะเข้าไปร่วมในระดับหนึ่งเท่านั้น

พิธีกรรมในลักษณะนี้มุ่งไปในทางโน้มน้าวจิตใจของบุคคล
ให้เข้าใจใกล้ชิดพระรัตนตรัยมากยิ่งขึ้น เน้นหนักไปที่อุบายวิธีที่
จะดึงคนให้ใกล้ชิดกับพระศาสนา ไม่ใช่ตัวเนื้อหาจริงๆ ของ
พระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นเปลือกเป็นกะพี้คล้ายๆ กับ

เปลือก กะพี้ของต้นไม้จำเป็นจะต้องมีเพราะต้นไม้ที่ไม่มีเปลือกเป็นต้นไม้ที่ตายแล้วเท่านั้น ศาสนาก็จะมีลักษณะอย่างนั้น

ส่วนที่บอกว่าไม่มีส่วนจรรโลงสังคมให้สังคมก้าวหน้านั้น ไม่ทราบหมายถึงพิธีกรรมหรือหมายถึงศาสนาธรรม ถ้าพูดถึงพิธีกรรม เป็นเรื่องของสังคมพุทธ ของสังคมคริสต์ ของสังคมอิสลาม คือพิธีกรรมในศาสนาใดก็เป็นเรื่องของบุคคลในสังคมนั้น ไม่ใช่มุ่งไปพัฒนาสังคมอื่น แต่คนที่เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเหล่านั้นเขารู้สึกว่าเขาได้รับประโยชน์ คำว่าก้าวหน้าจึงไม่ได้หมายถึงมีความเจริญในด้านรูปวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงพัฒนาการด้านจิตใจ พัฒนาทางกาย ทางวาจา ที่มีความสะอาดขึ้น มีความสงบเพิ่มขึ้น มีความสว่างไสวในด้านปัญญามากขึ้น ก็ถือว่าเป็นการเดินทางไปตามครรลองของศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว โปรดสังเกตว่าพิธีกรรมทั้งหลายในโลกนั้น เขามีส่วนในการคุ้มครอง รักษา ส่งเสริม สร้างสรรค์ ศาสนธรรม ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ได้ไม่น้อยเลย

ประเด็นที่ว่า โลกตะวันตกคุ้นเคยกับพระพุทธศาสนาแบบมหายานมากกว่าเถรวาท และยังเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีพิธีกรรมแปลกประหลาด ไม่มีส่วนจรรโลงให้สังคมก้าวหน้า ในข้อนี้มีข้อแก้ไขอย่างไร มีประเด็นใดบ้างที่สังคมไทยแสดง

ให้เห็นว่าได้ก้าวหน้าไปเพราะพระพุทธศาสนา

ธรรมดาพระศาสนาทั้งหลายจะมีลักษณะเหมือนต้นไม้ต้นหนึ่ง ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่างจึงจะกลายเป็นต้นไม้ได้ เราต้องการส่วนใดส่วนหนึ่งก็ไปเลือกเอาที่หลัง โดยปกติแล้วเราไม่ต้องการเปลือกของต้นไม้ แต่ถ้าต้นไม้ขาดเปลือกก็คือต้นไม้ที่ตายแล้วไม่สามารถเจริญเติบโตได้ พิธีกรรมทางศาสนามีลักษณะคล้ายๆ กับเปลือกของต้นไม้ หรือการส่งของทางพัสดุไปรษณีย์ ของที่เราต้องการส่งนั้นเป็นอย่างหนึ่ง แต่เพื่อรักษาของเหล่านั้นไม่ให้เปื้อนอันตรายนี่ต้องมีสิ่งอื่นๆ เข้าไปอัดไว้ อาจจะมีโฟมมีเศษกระดาษ การส่งสิ่งเหล่านั้นไปไม่ใช่ต้องการจะให้เขาได้รับสิ่งเหล่านั้น แต่ต้องการให้เป็นเครื่องห่อหุ้มของ ในขณะที่เดียวกันคนฉลาดก็สามารถหาประโยชน์จากสิ่งที่เขาห่อของไปได้ พิธีกรรมทางศาสนาก็มีลักษณะอย่างเดียวกัน เป็นวิธีการน้อมนำจิตใจของบุคคลให้มีจุดยึดเหนี่ยวอยู่ในสิ่งสูงสุดในทางศาสนานั้นๆ

ส่วนพิธีกรรมที่ว่าประหลาด อยู่ที่เราไม่คุ้นเคย แล้วแต่ใครจะมองใคร พุทธศาสนิกชนไปมองพิธีกรรมในศาสนาคริสต์ เราก็รู้สึกประหลาด คริสต์มองพุทธก็เห็นว่าประหลาด ที่เห็นเป็นเรื่องแปลกประหลาดสนเท่ห์เพราะเราไม่รอบรู้ไม่เข้าใจเรื่องเหล่านั้น แต่เรื่องอะไรก็ตามที่เรารู้เราจะไม่ประหลาดอะไร

อย่าลืมนะว่าพิธีกรรมนั้นๆ มีความจำเป็นในศาสนานั้นๆ พิธีกรรมนั้นจะลดน้อยลงไปเมื่อการปฏิบัติเริ่มสูงขึ้น แต่ทราบเท่าที่การปฏิบัติยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์เท่าที่ควรก็ต้องอิงอาศัยพิธีกรรมไปก่อน

ส่วนที่บอกว่า ไม่มีส่วนจรรโลงสังคมให้ก้าวหน้านั้นเป็นการพูดในแบบกำปั้นทุบดินเพราะว่าตามความเป็นจริงแล้วสิ่งอะไรก็ตามเราจะมองเฉพาะมุมใดมุมหนึ่งไม่ได้ เรื่องศาสนพิธีต่างๆ นั้นส่วนหนึ่งก็คือเรื่องศาสนพิธี ส่วนหนึ่งเรื่องสังคมเป็นการดึงคนเข้าร่วมพิธีกรรมเดียวกัน และสามารถทำงานอย่างประสานสอดคล้องกันได้หลายๆ ร้อย หลายๆ พันหรือบางทีก็หลายๆ หมื่น อาจจะหลายๆ แสนคน แสดงให้เห็นถึงหลักสามัคคีธรรมระดับหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเศรษฐกิจเพราะมีวัสดุเครื่องใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ที่คนเป็นอันมากอาศัยเลี้ยงชีวิตด้วยอุปกรณ์เหล่านั้น และก็ศิลปะเป็นวัฒนธรรมเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีแสดงถึงความเป็นชาติที่สืบทอดมรดกของตัวเองกันมา ถ้ามองในแง่ความก้าวหน้าอาจถูกต้องบางกรณี

ส่วนประเด็นที่ว่า มีประเด็นใดบ้างที่สังคมไทยแสดงให้เห็นว่าได้ก้าวหน้าไปเพราะพระพุทธศาสนา

คำว่าเพราะพระพุทธศาสนาจะต้องนิยามให้ชัดเจนว่า

หมายถึงจุดใด ถ้าพูดถึงความเจริญก้าวหน้าก็เกิดจากทั้ง ๓ กลุ่มของกรอบคำว่าพระพุทธศาสนา

หลักจริงๆ ก็คือศาสนธรรม ที่มีการศึกษานำไปประพฤติปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย คนที่สร้างสรรค์พัฒนาสังคมอยู่ในบ้านในเมืองใดก็ตาม ก็คือศาสนิกในศาสนา นั้นๆ เขาทำงานโดยอาศัยหลักของศาสนธรรม บางครั้งเขา อาจจะไม่ว่าศาสนาธรรมเรียกการกระทำเช่นนั้นว่าอย่างไร แต่ธรรมะนั้นก็คือคุณธรรมที่เป็นธรรมชาติธรรมดา เป็นวิถีชีวิตของบุคคล เมื่อทำความดีแล้วก็ต้องตกอยู่ในกรอบของ ธรรมะข้อใดข้อหนึ่งเสมอ ทำความชั่วก็ต้องอยู่ในกรอบของ ธรรมะข้อใดข้อหนึ่งเสมอ เพราะฉะนั้นความเจริญในเมืองไทย จึงเป็นฝีมือของพุทธศาสนิกชนเป็นหลัก ความเจริญในบ้าน เมืองอื่นก็ต้องอาศัยศาสนิกในศาสนาหลักในประเทศนั้นๆ เป็นหลัก

ศาสนสถาน เป็นการแพร่สะพัดของเงินตราที่ได้รวบรวม มาจากพลังศรัทธาของประชาชน และเงินเหล่านี้ก็จะกระจัด กระจายสู่กลุ่มที่ทำงานเกี่ยวข้องกับศาสนสถานนั้นๆ โดยตรง บ้าง โดยอ้อมบ้าง เป็นศิลปกรรม เป็นปฏิมากรรม เป็น วิจิตรศิลป์ เป็นประณีตศิลป์ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุธรรม เมืองไทยเราถ้าขาดวัดกับวังต่างประเทศก็ไม่ว่าจะมาดูอะไร

เพราะนอกนั้นก็มียุอยู่แล้วในต่างประเทศและค่อนข้างจะดีกว่าด้วยซ้ำ แต่สิ่งที่ต่างประเทศไม่มีนั่นก็คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวังและที่เกี่ยวข้องกับวัด คนต่างชาติมาเที่ยวแล้วต้องดูวังกับดูวัด ประเพณีเองก็มีลักษณะอย่างนั้นเป็นประเพณี เป็นขนบธรรมเนียม เป็นเศรษฐกิจ เป็นสังคม แต่ละอย่างก็เป็นการพัฒนาบ้าง เป็นการรักษ้างบ้าง เป็นการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามไว้บ้าง อย่างลึ้มว่าศาสนาทุกศาสนาเป็นเหตุอย่างสำคัญในการพัฒนาสังคม ตลอดถึงแก้ปัญหาแก่สังคม

การแก้ปัญหาจะต้องมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานเสมอและคุณธรรมก็มีอยู่ในศาสนานั้นๆ ซึ่งศาสนิกในศาสนานั้นๆ ได้นำไปเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ประเทศไทยได้รับผลโดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง ส่วนใหญ่จะรับโดยตรงจากศาสนธรรมในทางพระพุทธศาสนา

๑๕๕.

ท่านคิดว่าคนไทยในต่างประเทศมีความคิดแน่นแฟ้น
กับพุทธศาสนาหรือไม่ ยิ่งแน่นแฟ้นอยู่หรือไม่
การปฏิบัติตัวอย่างไรจึงได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธ
ผู้เคร่งครัด ในสังคมต่างประเทศคงไม่มี
วัดและพระสงฆ์อาศัยอยู่?

ลักษณะของคนไทยนั้นแม้ตอนอยู่ภายในประเทศจะ
ไม่ค่อยใส่ใจ สนใจพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศาสนบุคคล
กับศาสนวัตถุมากนักก็ตาม แต่เมื่อไปอยู่ในต่างประเทศต่าง
ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมกัน คนไทยจะเริ่มคิดถึง
วัดคิดถึงพระพุทธรูป พุดง่ายๆ ว่าคิดถึงพระรัตนตรัย แสดง
ให้เห็นว่า ตอนอยู่เมืองไทยเขาไม่รู้สึกว่าขาดเพราะคุ้นๆ กัน
อยู่ แต่เมื่อจากไปนั้นใจจะแว้งคว้าง จะว่าเหว่ จะรู้สึกโดด
เดี่ยวเดี่ยวดาย เพราะฉะนั้นไม่มีอะไรเขาก็มีพระพุทธรูปบูชา
อาจเป็นภาพพิมพ์ ภาพเขียนไปจนถึงกับพยายามสร้างวัดขึ้น
ในส่วนต่างๆ ของโลก เดียวนี้ก็มีการสร้างขึ้นมากแล้ว

ความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของศาสนิกไม่ว่าในต่าง
ประเทศหรือภายในประเทศก็ตามอยู่ในโครงสร้างเดียวกัน
คือส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับไหว้พระสวดมนต์บริจาคทาน เป็น
เรื่องที่ทำกันแพร่หลายมาก รักษาศีลก็ไม่ค่อยเข้มงวดมาก
นัก การฟังธรรมก็ลดน้อยลงไป การเจริญสมถกัมมัฏฐาน
วิปัสสนากัมมัฏฐานก็ลดน้อยลงไป นี่ก็คือสภาพจริงๆ ของ
คนไทยไม่ว่าจะอยู่ในส่วนใดของโลกก็ตาม จะถือว่าแน่นแฟ้น
ก็แน่นแฟ้นพอสมควร แต่สิ่งเหล่านี้อย่าลืมว่าเปลี่ยนแปลงได้
ตามเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ อนาคตจะเป็นอย่างไรก็ไม่มีใครรู้ได้
เช่นกัน เพราะว่าลูกหลานของท่านเหล่านั้นที่เกิดในต่าง
ประเทศ เจริญเติบโตมาในสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมหนึ่ง วิถี
ชีวิต การศึกษาของเธอก็เป็นอีกแนวหนึ่ง สิ่งที่รับการปลูกฝัง
จริงๆ ปรากฏว่าเป็นเรื่องคริสตธรรมไม่ใช่พุทธธรรม อาจจะมี
คนที่เปลี่ยนไปเข้าวัดนับถือศาสนาอื่นเพิ่มขึ้นก็ได้ ถ้าหากว่า
ชาวพุทธชาติจิตสำนึกที่ดีที่จะถ่ายทอดและสืบทอด

ประเด็นที่ว่า การปฏิบัติตัวอย่างไรจึงชื่อว่าเป็นชาวพุทธ
ผู้เคร่งครัดในสังคมชาวต่างประเทศ ที่ยังไม่มีวัดและพระสงฆ์
อาศัยอยู่

สมมติว่าไม่ได้มีวัดอยู่ ความเคร่งครัดของชาวพุทธนั้น
ไม่ใช่เคร่งเครียด ก่อนนอนตื่นนอนขึ้นมาก็ไหว้พระสวดมนต์

ตามที่จะทำได้ และถึงวันที่เหมาะสมก็อธิษฐานรักษาศีลเอา
ก็พยายามควบคุม กาย วาจา ใจ อยู่ให้ทำ อย่าให้พูด
อย่าให้คิดในทางทุจริต พยายามพูดทำคิดในทางที่เป็นสุจริต
เรียกว่าดำเนินชีวิตอยู่ตามหลักของกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการ
ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นก็ถือว่าเป็นชาวพุทธที่สามารถรักษาตัว
ไว้ ยิ่งทำได้ประณีตขึ้นไปในกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการ
ความเป็นพุทธก็จะโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

๑๕๖.

เหตุใดพระสงฆ์จึงถูกห้ามไม่ให้ฉันเนื้อสัตว์บางชนิด เช่น เนื้อเสือและปัจจุบันก็มีผู้กล่าวว่าคนไทยนิยมรับประทานเนื้อสัตว์บางชนิด เช่น เนื้อหมาดำ ทำให้ร่างกายแข็งแรงเป็นจริงหรือไม่ ท่านคิดว่าประชาชนควรเลือกให้ร่างกายแข็งแรง โดยฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือเลือกพระพุทธศาสนา แต่สุขภาพร่างกายແຍ่?

การห้ามเนื้อสัตว์บางชนิดมีทั้งหมดก็ ๑๐ ชนิด เริ่มจาก เนื้อมนุษย์ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อหมี สุนัขป่า สุนัขบ้าน เนื้องู ในพระบาลีท่านไม่อธิบายไว้ แต่ดูแล้วช้างมันเป็นราชาพาหนะ คือ ไม่นิยมรับประทานกัน เมื่อเขาไม่นิยมรับประทานก็ไม่มีคนทำบุญตักบาตรอยู่ดี และสัตว์บางชนิดเป็นสัตว์ดุร้ายเช่นพวกเสือพวกอสรพิษทั้งหลาย สัตว์บางชนิดมีปัญหาที่เกี่ยวกับโรค และสังคมไม่ยอมรับเป็นต้นนั้น ก็มีการห้ามไว้

ส่วนการนิยมรับประทานเนื้อหมาดำนั้น เข้าใจว่าไม่ใช่คนไทย รู้สึกว่าเป็นความเชื่อในหมู่คนญวนคนจีนมากกว่า ส่วนจะให้ร่างกายแข็งแรงหรือไม่ก็ไม่ทราบ ไม่เคยสอบถามแต่คงจะให้ผลอะไรแก่ร่างกายเขาบ้าง

ส่วนการจะเลือกฆ่าสัตว์กับร่างกายแข็งแรงที่จริงคนละเรื่องกัน ร่างกายแข็งแรงนั้นเป็นเรื่องของอาหาร อากาศ อารมณ์ อนามัย เรื่องสุขภาพร่างกายซึ่งคนเราสามารถรับประทานอาหารครบทั้ง ๕ หมู่ของอาหาร โดยไม่ต้องไปฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จแต่ประการใด บาปผู้ฆ่าทำลายชีวิตก็เป็นบาป ผู้กินถ้าไม่กินสิ่งที่ต้องห้ามก็ไม่เป็นบาปอะไร เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องคนละเหตุคนละผลกัน

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่สุขภาพไม่ว่าในระดับใดก็ตาม เราจะพบว่ามีการบริหารจากทางด้านอาหาร อากาศ อารมณ์ บริหารทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ ถ้าปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว สุขภาพกายก็จะดี สุขภาพจิตก็จะดี

๑๕๗.

ศาสนาพุทธที่มีอยู่ในประเทศไทยควรจะปรับปรุง
วิธีเผยแผ่หรือไม่ และควรจะปรับปรุงอย่างไร
จึงจะให้ทันกับความเจริญของบ้านเมือง?

การเผยแผ่นั้น ได้มีการปรับปรุงวิธีการให้สอดคล้องกับ
บุคคลผู้ฟังในขณะนั้นๆ แม้จะพูดเรื่องเดียวกัน แต่ว่ากลุ่มคน
ผู้ฟังแตกต่างกัน ก็จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการสื่อติดต่อกับผู้
ฟังในขณะนั้นๆ ให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจ แต่การปรับปรุง
ในรูปองค์กรศาสนาพุทธไม่ถึงกับจัดองค์กรในลักษณะนั้น ไม่
เหมือนศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ที่เขาสามารถพูดเรื่อง
เดียวกันในแต่ละส่วนของโลกให้ตรงกันได้เนื่องจากชาวพุทธ
ยังไม่มีในลักษณะนั้น

โดยเฉพาะในประเทศไทย วิธีการที่จะจัดระดับเป็นระบบ
จริงๆ ยังไม่มี ก็คงจะต้องปรับปรุง ขณะนี้พระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ได้ให้มีองค์กรรับผิดชอบคณะสงฆ์ขึ้นมีองค์กรเผยแผ่
อยู่ด้วย โอกาสต่อไปคณะกรรมการฝ่ายนี้คงจะริเริ่มให้มีการ

ปรับปรุงวิธีการเผยแพร่ สิ่งที่เผยแพร่ มีการตรวจสอบถึงปัญหา
เหตุเกิดของปัญหา เป้าประสงค์ หลักการ และวิธีการที่
จะแก้ปัญหานั้นให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของ
บ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเวลาจะต้องไม่ใช้มากเกินไป
สื่อต้องร่วมสมัย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เทป วิดีโอ หนังสือ
เล่มขนาดต่างๆ ตามสถานะของบุคคล ใช้ภาษาร่วมสมัยกับ
เขา แนวการแสดงธรรมะเผยแพร่ธรรมะ ท่านก็มีกำหนดกฎ
เกณฑ์เอาไว้ว่า

๑. สันตัสสนา แสดงเรื่องอะไรก็ตาม จะต้องพูดให้ชัดเจน
จากง่ายไปหายาก จากสั้นไปหาสั้น จากใกล้ไปหาไกล จาก
รูปธรรมไปหานามธรรม จากสิ่งที่เขารู้แล้วไปหาสิ่งที่เขายังไม่
รู้ เป็นต้น

๒. สมาทปนา จะต้องมึลักษณะเชิญชวน ชักชวนให้
เห็นตาม คล้อยตาม จนมีการยอมรับนับถือศรัทธาในหลักคำ
สอนเหล่านั้น

๓. สมุตเตชนา ปลุกเร้ากระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึก
เกิดความกระตือรือร้น เกิดความเชื่อมั่นที่จะป้องกันความชั่ว
ละความชั่ว ปฏิบัติความดีและรักษาความดีของตนไว้

๔. สัมปหังสนา ต้องรู้สึกเพลิดเพลินไม่เคร่งเครียด จิตใจ
ก็โปร่งเบาสบาย เปี่ยมล้นด้วยความปีติ ความสุข ความสงบ

นี้โดยหลักการในการเผยแพร่ก็คงอยู่ในเนื้อหาของ
คุณสมบัติของผู้กล่าวธรรมะ ๕ ประการคือ

(๑) แสดงเรื่องเหล่านั้นไปตามลำดับ ไม่ตัดลัด
ให้ขาดความ

(๒) อธิบายเหตุผลชี้แจงแนะนำ อธิบาย อุปมา
อุปไมย เทียบเคียงให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ

(๓) ตั้งจิตปรารถนาที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
แสดงอะไร แสดงแก่ใคร แสดงอย่างไร และใช้อุปกรณ์
อะไรบ้าง แสดงไปแล้วเขาจะได้รับประโยชน์อะไร

(๔) ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของ
ตัวเอง แต่มุ่งประโยชน์แก่บุคคลอื่น

(๕) ไม่แสดงธรรมกระทบตน กระทบผู้อื่น ไม่มุ่ง
กระทบกระเทียบเปรียบเปรยคนอื่น เป็นต้น

เหล่านี้ถือว่าเป็นวิธีการหลัก ปรับเปลี่ยนอย่างไรก็ตาม
ก็คงอยู่ในจุดเหล่านี้ แต่แน่นอนต้องมีการปรับปรุงการใช้สื่อ
ใช้ภาษาร่วมสมัยกับคนในยุคนี้ๆ แสดงว่าผู้ทำการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาจะต้องติดตามเรื่องราวต่างๆ ข่าวคราวเหตุ
การณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับข่าวสารการเมือง สภาพเศรษฐกิจสังคม
การศึกษา ความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เป็นต้น เพื่อสามารถ
ติดต่อกับผู้ฟังธรรมะได้

๑๕๘.

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าปัจจุบันผู้รู้จักศาสนาพุทธก็มีอยู่
 แต่มีอุปสรรคในเรื่องภาษาที่จะอธิบาย เขียน
 หรือถ่ายทอดให้ผู้ฟังทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
 ได้เข้าใจง่าย เลื่อมใส ท่านเห็นด้วยหรือไม่
 และจะมีวิธีพัฒนาบุคลากรอย่างไร?

ข้อนี้เป็นความจริง หลักใหญ่อยู่ที่ภาครัฐและองค์กร
 บริหารพระพุทธศาสนาไม่ค่อยสนใจบุคคลที่ทำงานด้านการ
 เผยแผ่ ไม่ค่อยมีการส่งเสริม ไม่ค่อยมีการสนับสนุนการฝึกปรือ
 อบรม ไม่ค่อยได้รับการยกย่องจากสังคม จึงสู้พวกทำพระ
 เครื่องราง ของขลัง พวกก่อสร้างไม่ได้ ท่านไปเน้นที่พระที่
 ทำงานด้านบริหาร ด้านก่อสร้างเป็นหลัก พระทำงานด้าน
 การศึกษา ด้านการเผยแผ่อันเป็นงานที่ต้องจ่ายเงินแต่ว่า
 ฝ่ายปกครองได้งาน พวกก่อสร้างก็ได้ทั้งเงินทั้งงาน ท่านจึง
 ยกย่องงาน ๒ ประเภทนี้

งานเผยแผ่เมื่อไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน พระเหล่านี้นั้นก็กลายเป็นวีรชนเอกชน เติบโตขึ้นมาด้วยความเพียร

พยายามของตัวเอง ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมว่าเผยแพร่ได้ สังคมยอมรับนับถือท่าน แต่เพราะไม่ได้รับการส่งเสริมทางการศึกษาจึงยึดติดอยู่ในรูปแบบที่ตนเองเคยเป็น ถือว่าที่ท่านเป็นอยู่นั้น ท่านถูกต้องที่สุด ดีที่สุด ทุกคนต้องเป็นอย่างที่ท่านเป็นคือความคิดที่เป็นอุปสรรคของการพัฒนา

เพราะขาดการสนับสนุนทางการศึกษามาแต่ต้น ก็ทำให้ท่านอ่อนในด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ พระไทยจะอ่อนในเรื่องนี้ จะมีจำนวนเล็กน้อยเท่านั้นที่พูดจาได้แตกฉาน จึงต้องใช้เวลาและแรงพัฒนาคนรุ่นใหม่ แต่คนรุ่นปัจจุบันจะต้องมองเห็นอุปสรรคตรงนี้และช่วยกันแก้ไขอุปสรรค

วิธีพัฒนาบุคลากรศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ที่จะทำงานด้านนี้ แต่คณะทำงานของศูนย์เป็นพวกที่อยู่ฝ่ายเผยแพร่และฝ่ายศึกษาซึ่งไม่มีความสามารถในการหาเงิน ไม่มีความสามารถในการก่อสร้าง ไม่มีเวลาที่จะไปหาคนที่มีความรู้ มีอิทธิพลต่างๆ ทำให้งานเดินไปไม่ได้เท่าที่ควร แต่คาดหวังว่าโอกาสต่อไปสถานการณ์ทั้งหลายจะต้องบีบบังคับให้คณะสงฆ์ให้ความสำคัญแก่การศึกษาพัฒนาบุคลากรซึ่งมีความรู้ มีความสามารถ มีความคิดอ่าน มีคุณธรรมเหมาะสมมาเป็นนักเผยแผ่ที่ดี และพร้อมที่จะส่งไปทำงานในต่างประเทศ ในเวลานี้ก็เริ่มทำกันบ้างแล้ว แต่ว่ายังไม่ค่อยเป็นรูปธรรมชัดเจนนัก

๑๕๙.

ชาวต่างประเทศผู้มีความสนใจในศาสนาพุทธ
หลายท่านต้องการจะฟังเทศน์เป็นภาษาอังกฤษ
วัดใหญ่ๆ ในกรุงเทพฯ ควรจะมีการจัดให้ฟัง
ในหลายๆ ที่ ไม่ทราบว่ามีที่ฟังเทศน์
เป็นภาษาอังกฤษได้ที่ไหนบ้างทั้งต่างจังหวัด
และในกรุงเทพฯ?

การเทศน์ภาษาอังกฤษมีกระจายอยู่ในวัดต่างๆ จัดขึ้น
เป็นกิจกรรมเป็นธรรมะคลาส สนทนากันบ้าง ตอบปัญหา
บ้าง บรรยายธรรมะบ้าง ส่วนมากเป็นการทำงานของพระฝรั่ง
และพระที่จบการศึกษาปริญญาโทปริญญาเอกจากต่างประเทศ
ที่มีประสบการณ์ด้านการใช้ภาษา ผู้สนใจก็สามารถไปหาใน
วัดนั้นๆ ได้ หรือสอบถามจากองค์การศาสนาเป็นต้นได้ อย่า
ลืมว่าจำนวนบุคลากรที่จะทำงานขณะนี้ก็มีจำนวนน้อย เพราะ
ฉะนั้นเอาเข้าจริงจะให้กระจายมากๆ ก็ไม่ได้ แต่มีการบรรยาย
อบรมธรรมกันอยู่ เวลานี้ในต่างประเทศก็มีทั้งพระและทั้ง
ฆราวาสออกไปทำงานกันพอที่จะติดต่อเข้าฟังได้

๑๖๐.

เหตุใดชายไทยจึงนิยมบวชก่อนแต่งงาน การบวช
เป็นประเพณีไทยหรือบทบัญญัติทางศาสนาพุทธ
จำเป็นหรือไม่ที่ชาวไทยและชาวพุทธจะต้องบวช
และจะบวชเป็นภิกษุต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าใด
มีขั้นตอนใดบ้างและต้องจ่ายให้วัดเดือนละเท่าไร?

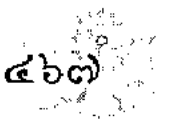

รู้สึกว่าเป็นคำถามแบบชาวตะวันตกโดยตรง เหตุที่ชาย
ไทยต้องบวช เกิดขึ้นจากประเพณีที่พระมหากษัตริย์ในอดีต
คือพระมหาธรรมราชาลิไท สมัยสุโขทัย และพระเจ้าอู่หัว
บรมไตรโลกนาถ สมัยอยุธยา ท่านริเริ่มและก็สืบทอดกันมา
จนมาถึงปัจจุบัน มีความประสงค์ให้ลูกผู้ชายเข้าไปศึกษาเล่า
เรียนธรรมะและวิชาชีพเพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ
หลังจากที่สึกออกไป ต้องการให้บวชระยะสั้นๆ ประมาณ ๓
ปี ไม่ใช่บทบัญญัติทางพระพุทธศาสนา จึงไม่มีความจำเป็น
ที่ทุกคนจะต้องบวช เพราะว่าหลักการสำคัญของพระพุทธ
ศาสนาต้องการจะให้คนประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีมีศีลธรรม
เท่านั้น ใครจะทำได้มากน้อยแค่ไหนเพียงไรอยู่ในเพศอะไร

เป็นเรื่องเฉพาะตัวคนนั้น คนที่สามารถตัดภาวะเครื่องกังวล
ภายในครอบครัวได้และต้องการจะบวชสืบต่อพระพุทธศาสนา
ก็บวชไป แต่ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นภาระหน้าที่ของพุทธ
บริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา จะต้อง
ศึกษา จะต้องปฏิบัติ ช่วยกันเผยแผ่ ช่วยกันปกป้องรักษา
พระพุทธศาสนา ฉะนั้นไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องบวช

ถ้าบวชค่าใช้จ่ายก็เป็นเรื่องของบริหารที่ใช้ในการบวช
ก็แล้วแต่เราจะซื้อ ปัจจุบันผ้าอะไรก็คงจะแพงขึ้นหน่อย คง
ประมาณพันกว่าบาท ส่วนขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะมีการ
ฝึกปรือกัน ซึ่งโดยปกติแล้วก็เริ่มต้นจากการเอาบทที่จะต้องใช้ใน
พิธีบรรพชาอุปสมบทมาท่องให้จำ ให้แม่นยำ และจะมีการ
ซักซ้อมกับอาจารย์ภายในวัด หลังจากนั้นเมื่อถึงวันบวชก็จะ
มีการปลงผม แต่งชุดเป็นนาค ถึงเวลาก็จะเข้าไปประกอบ
พิธีในโบสถ์ ผ่านขั้นตอนในช่วงนั้นซึ่งจะมีการฝึกปรือกันต่าง
หาก ก็สรุปว่าเวลาทั้งหมดเบ็ดเสร็จคนหนึ่งกว่าจะบวชเสร็จก็
ตกประมาณไม่ถึง ๑ ชั่วโมง ซึ่งขั้นตอนเหล่านั้นก็ไม่มีอะไร
สลับซับซ้อน ส่วนที่ต้องจ่ายให้วัดอะไรนั้น จะเห็นได้ชัดว่า
เป็นความคิดทางยุโรปคิดแบบฝรั่ง คนที่บวชเข้าในวัดวัดจะ
ต้องรับผิดชอบดูแลเอาใจใส่ ไม่ต้องจ่ายอะไร ส่วนใครจะบำรุง
วัดในโอกาสต่อไปหลังจากลาเพศออกไปเป็นเรื่องของเขาแต่

วัดไม่มีการเก็บผลประโยชน์อะไรจากพระ แม้แต่ค่าไฟ ค่าน้ำ วัดในตัวเมืองค่าไฟ ค่าน้ำสูง แต่ทางวัดหรือพระเฝ้าจะจ่ายเอง พระใหม่ไม่ต้องไปรับผิดชอบอะไร แต่ว่าส่วนที่บวชอยู่นานก็คงจะต้องจ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ ส่วนตัว หรือว่าบางวัดที่มีรายได้วัดก็จ่ายให้เอง วัดที่ไม่มีรายได้พระก็ช่วยกัน

๑๖๑.

หากประเทศไทยเป็นนิกส์โดยสมบูรณ์
พุทธศาสนาและพระธรรมไทย
จะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงไหน?

จะไม่มีผลกระทบเลย เพราะแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา นั้นความจริงไม่เน้นที่ศาสนพิธีแต่เน้นที่ศาสนธรรม คือการศึกษา คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามคำสั่งสอน ที่ได้ศึกษามา ซึ่งผู้ศึกษาผู้ปฏิบัติจะเป็นคนได้เอง เพราะฉะนั้น เมื่อถึงยุคนิกส์ บ้านเมืองก็ไม่ได้ดีขึ้นมาหรอกเพราะวัตถุกับ จิตใจมักจะสวนทางกัน ใครก็ตามที่มีวัตถุมากส่วนใหญ่มักจะเห็น แก่ตัว คนที่มีวัตถุน้อยก็จะประสบปัญหา ยุคนิกส์สุขภาพจิต คนอาจจะไม่ดีนัก อาจจะไม่ดีนัก อาจจะไม่ดีนัก ในช่วงนั้นแหละศาสนธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษา มีการน้อมนำไปประพฤติ ปฏิบัติ พระพุทธศาสนาไม่เคยหวังในเรื่องเหล่านี้ วิทยาศาสตร์ ยิ่งเจริญมากขึ้นเท่าไรก็ตาม อย่างที่ท่านไอน์สไตน์ได้กล่าวไว้ ว่า ในโอกาสต่อไปนี้โลกคงจะมีศาสนาอยู่เพียงศาสนาเดียว

คือพระพุทธรูปศาสนาอื่นแหละ วิทยาศาสตร์ยิ่งเจริญพระพุทธรูปศาสนาอื่นยิ่งเด่นขึ้น มีวิทยาการต่างๆ เป็นอันมากซึ่งเมื่อก่อนคนไม่เชื่อเพราะไม่รู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ทั้งๆ ที่พุทธศาสนาแสดงไว้แล้ว แต่นักวิทยาศาสตร์มาค้นคว้าสิ่งต่างๆ นำมาสอบทานกับคัมภีร์ในพระพุทธรูปศาสนา ปรากฏว่าพระพุทธรูปศาสนาแสดงเรื่องเหล่านี้ไว้แล้วแต่ไม่นำมาเผยแพร่เอง เพราะว่าคนยุคก่อนนั้นไม่รู้เรื่องวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นความเจริญทางวัตถุมากขึ้นเท่าไร ความจำเป็นที่จะต้องใช้ศาสนธรรมจะสูงเท่านั้น

๑๖๒.

อยากให้ท่านช่วยเล่าถึงอิทธิพลของพุทธศาสนา
ที่มีต่อประเทศไทยซึ่งมีความสำคัญในแต่ละยุค
แต่ละสมัย มีตัวอย่างอะไรบ้างจากปฏิมากรรม
สถาปัตยกรรมที่เห็นได้ในปัจจุบัน?

คงจะเล่าได้โดยย่อๆ ว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศ
ไทยหลายครั้งประมาณ ๔-๕ ครั้ง ครั้งแรกก็เมื่อประมาณ
พ.ศ. ๓๐๐ กว่า โดยการนำของพระโสณะ พระอุตตระ ส่วน
ครั้งที่ ๒ ก็ประมาณ พ.ศ. ๖๐๐ กว่าๆ และจากช่วง พ.ศ. ๖๐๐
กว่าๆ ถึง พ.ศ. ๑๖๐๐ กว่า ก็มีพวกมหายานเข้ามาทางด้าน
เขมรบ้าง ทางด้านภาคใต้บ้าง ถึง พ.ศ. ๑๖๐๐ กว่า เป็นยุค
ของเถรวาทอย่างพุกามได้เข้ามาเผยแพร่ก่อนยุคสุโขทัย และ
พ.ศ. ๑๘๐๐ กว่าๆ เป็นสมัยของนิกายเถรวาทอย่างลังกาวงศ์
ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้นำมาจากนครศรีธรรมราช เพราะ
ฉะนั้นจะพบว่าไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ ปีนี้ ที่สังคมไทยได้อยู่
กับพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาได้เข้าไปหล่อหลอมชีวิต
จิตใจของคนไทยจนกลายเป็นดินแดนแห่งผ้ากาสาหวัดดีเป็น
สยามเมืองยิ้ม การที่คนไทยมีอัธยาศัย ยิ้มแย้มแจ่มใส โอบ

อ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือลักษณะนิสัยแบบพุทธ มอง
 คนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน

สิ่งต่างๆ ที่หลงเหลืออยู่เป็นวังกับวัด และวังกับวัดล้วน
 แล้วแต่เป็นอิทธิพลของพระพุทธศาสนา เช่นวัดมณฑลธรรมเกี่ยว
 กับวัดสุทธธรรมทั้งหลายพวกสถาปัตยกรรมปฏิมากรรมต่างๆ
 พุทธศิลป์ วิจิตรศิลป์ สืบทอดกันมาที่หลงเหลือเป็นรูปเป็น
 ร่างก็มีมากบ้างน้อยบ้าง ในยุคต้นๆ ก็เป็นเรื่องรอยแสดงถึง
 ความเจริญของพระพุทธศาสนา ความประณีตบรรจง ความ
 สวยงามของสิ่งเหล่านั้น ปฏิมากรรมบางอย่างที่โดดเด่นที่สุด
 ในโลก คือทั้งโลกนี้จะไม่มีการพุทธรูปที่งดงามขนาดนั้น คือ
 ยุคสุโขทัยที่มีพระพุทธรูปงดงามมาก ในยุคกรุงศรีอยุธยาจะ
 ไม่ค่อยสมมาเสมอ ยุคเชียงใหม่ ยุคอุททอง ที่มีพระพุทธรูป
 งดงามตลอดถึงยุครัตนโกสินทร์

พวกงานสถาปัตยกรรมต่างๆ ที่หลงเหลือกันมาในปัจจุบัน
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ พวกปูชนียสถานทั้งหลายขึ้นหน้าขึ้นตา
 ในเมืองไทยเป็นจำนวนมากจะเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา
 สรุปว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรม ขนบ-
 ธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมทางวัดสุทธธรรม ทางคติธรรม
 ทางสหธรรม และทางเนติธรรมล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลของพระ
 พุทธศาสนามากบ้างน้อยบ้าง

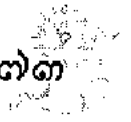
๑๖๓.

อยากให้ช่วยเล่าความเป็นมาของจิตรกรรมฝาผนัง
ในพระอุโบสถและพระพุทธรูปในประเทศไทยว่า
มีความเป็นมาและสำคัญอย่างไรในสายตาคนไทย?

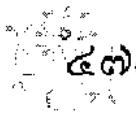

พระพุทธรูปถือว่าเป็นอุทเทสิกเจดีย์ คนไทยไม่ค่อยมอง
ในแง่เป็นปฏิมากรรมศิลปกรรมแต่มองในแง่เป็นพระปฏิมา
ของพระพุทธเจ้า เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า คนไทยจึง
ไม่ค่อยสนใจพระพุทธรูปงามหรือไม่งาม เพราะมองไปที่พระ
คุณของพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นเราจะพบว่าพระพุทธรูป
เด่นๆ ดังๆ คนเคารพนับถือกันทั่วประเทศบางองค์งดงาม
เช่น พระพุทธชินราช แต่บางองค์ก็ไม่งดงามเพราะเขาไม่ได้
สนใจเรื่องงดงามหรือไม่งดงาม

แต่ว่าจิตรกรรมฝาผนังนี้ ส่วนมากจะเน้นเฉพาะเรื่อง
เกี่ยวกับบาป บุญ คุณ โทษ สวรรค์ นรก เรื่องเกี่ยวกับทศ
ชาติ ชาดกต่างๆ เรื่องพระชาติของพระพุทธเจ้า ประวัติของ
พระพุทธเจ้า เรื่องเกี่ยวกับประเพณีบางอย่าง และต่อมาใน

ยุครัตนโกสินทร์ก็มีเรื่องรามเกียรติ์เข้ามา แบ่งแล้วก็จะเป็นกลุ่ม
อย่างนี้ เป็นวิถีชีวิตของคนไทย เป็นเรื่องประวัติพระพุทธเจ้า
ประวัติพระพุทธเจ้าในอดีตคือเรื่องชาดก เรื่องการปฏิบัติ
ธรรมะทั้งที่เป็นบุญเป็นบาป มีผลเป็นความสุข ความทุกข์
ความเลื่อม ความเจริญ มีเป็นรูปนรก สวรรค์ และพวก
วรรณคดีที่เด่นๆ ก็คือวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ แต่ว่าชาดก
ที่เด่นก็คือเรื่องพระเวสสันดร เป็นต้น พวกนี้ถือว่าเป็น
เครื่องมือที่จะปลูกฝังศรัทธาปสาทะให้เกิดเพิ่มพูนขึ้นในจิตใจ
ของประชาชน

๑๖๔.

ปัจจุบันมีชาวพุทธในประเทศไทยก็น้อย
ที่นับถือศีล ๕ อย่างบริบูรณ์?

ข้อนี้ไม่มีตัวเลขเพราะการปฏิบัติแบบพุทธจริงๆ เขาไม่บอกไม่อวดกัน เวลาทำความชั่วก็อาจจะสารภาพผิดอาจจะบอกกล่าวความผิด เช่น ละเมิดศีล ก็อาจจะไปขอศีลใหม่ แต่รักษาศีลได้เขาไม่คุย คนไทยเองก็ไม่สนใจที่จะทำสถิติในเรื่องเหล่านี้ นี่ก็คือเป็นวิธมองโลกที่แปลกจากศาสนิกในศาสนาอื่น โดยพื้นฐานของความเป็นพุทธศาสนิกชน คงจะสืบเนื่องมาจากพระพุทธรูปบัญญัติที่ห้ามการอวดความดีเรียกว่า อวดอุตตริมนุสสธรรม ลักษณะของคนไทยที่เข้าถึงพุทธธรรมจริงๆ จึงไม่อวดเรื่องของตนเอง เรียกว่าไม่อวดดี ที่มีอยู่ภายในตัว เพราะฉะนั้นเราจึงไม่มีการทำสถิติ แต่เข้าใจอย่างมาก เพราะคนบางคนแม้จะไม่แสดงเป็นคนเข้าวัดฟังธรรม แต่ว่าศีล ๕ ท่านรักษา รักษาแล้วก็ไม่บอกใครให้รู้ ก็เป็นเรื่องของท่านที่จะสั่งสอนเฉพาะลูกหลานญาติพี่น้อง ที่ท่านพอจะพูดจาแนะนำสั่งสอนกันได้

ปัญหาเกี่ยวกับการสวดมนต์
พุทธปนไสย

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง

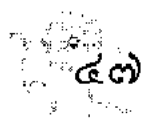
๑๖๕.

การสวดมนต์เป็นภาษาบาลีซึ่งคนธรรมดาไม่เข้าใจ
จะมีประโยชน์อะไร?

เรื่องของศาสนานั้น จะต้องมียุคสมัยดั้งเดิมซึ่งใช้ภาษา
ที่ศาสดาท่านสั่งสอนในยุคสมัยของท่าน ฉะนั้นคัมภีร์เดิมของ
ศาสนาแต่ละศาสนาจึงใช้ภาษานั้นเป็นหลัก เพื่อไม่ให้คำสอน
วิปริตไปจากหลักการที่ศาสดาได้สั่งสอนไว้ ศาสนาทุกศาสนา
จึงพยายามรักษาคำสอนดั้งเดิมเอาไว้ ทั้งโดยภาษา โดยเสียง
และโดยเนื้อหา ที่เรียกว่ารักษาไว้ทั้งเนื้อหาและรูปแบบ หรือ
อรรถะและพยัญชนะ

การสวดมนต์คือการสาธยายนั้น เดิมทีเดียวก็เป็นกา
รกระทำในหมู่ท่านที่รู้ความหมายของภาษาเหล่านั้น ทำกันใน
หมู่นักบวชเป็นหลัก ต่อมาเมื่อการไหว้พระสวดมนต์ได้แพร่
หลายออกไปชาวบ้านก็มีการไหว้พระสวดมนต์กัน โดยปกติ
ทั่วไปแล้วชาวบ้านก็ทราบเนื้อหาของคำสวดเหล่านั้นว่าโดย

สรุปแล้วเนื้อหาของคำสวดในที่นี้เป็นอย่างไร แต่ก็มีเป็นจำนวนมากที่ไม่เข้าใจความหมาย

ประเด็นสำคัญของการสวดการสวดสาธยายนั้นไม่ได้เน้นไปที่การรู้เนื้อหาของคำสวดเหล่านั้น แต่มุ่งไปที่ให้จิตเกิดความสงบอยู่กับบทสวด สถานะเป็นเบื้องต้นของการเจริญสมถกรรมฐานโดยต้องการที่จะดึงจิตของคนให้สงบอยู่กับบทสวดเหล่านั้น และในขณะนั้นท่านที่ได้สวดมนต์ก็เชื่อว่าได้ประพฤติสุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ พร้อมไปด้วยในตัว เพราะฉะนั้นโอกาสที่จะทำให้จิตใจสงบมีอยู่มาก บางครั้งก็กลายเป็นพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ เกิดขึ้นจากการที่มีการสวดสาธยายกันบ่อยๆ

และเมื่อต้องการจะรู้เนื้อหาเหล่านั้น จะมีการเทศน์ การสั่งสอน การสนทนาธรรมอีกระดับหนึ่ง ถ้าใครต้องการจะรู้เนื้อหา ก็รู้ได้ด้วยการฟังเทศน์ การอ่านและการสอบถาม แต่ในจุดนี้ต้องการเพียงให้เกิดความสงบ เกิดศรัทธาเชื่อมั่นในคำสอนเหล่านั้นมากขึ้น ดังนั้น การใช้ภาษาเดิมของคัมภีร์ศาสนาจึงมีอยู่ทุกศาสนาไม่ใช่มีเฉพาะคัมภีร์พระพุทธศาสนาเท่านั้น

๑๖๖.

คาถาชินบัญชรหรือคาถาที่ใช้เพื่อความ
ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ทำให้เกิดสิริมงคลหรือแคล้วคลาด
จากอันตรายได้จริงหรือ หรือเป็นการสอนให้ม गया?

ข้อนี้เมื่อมองกันในแง่ของความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์
ความเป็นมาของคัมภีร์หรือบทสวดเหล่านั้น เราจะพบว่า
ลักษณะนั้นอยู่ในระดับหนึ่ง เพราะฉะนั้นในพิธีมงคลทั้ง
หลายคนอาราธนาพระปริตรก็จะอาราธนาให้พระสวดเป็นใจ
ความว่า

“ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดสวดพระปริตรอัน
เป็นมงคลเพื่อห้ามกันเสียซึ่งทุกข์ภัยโรคและเพื่อป้องกัน
วิบัติทั้งปวง”

บทสวดเหล่านี้จึงมีความเป็นมาในแง่ที่มีลักษณะขลัง
ศักดิ์สิทธิ์อยู่ด้วย นอกจากนี้จะเป็นคำสอนเช่นในมงคลสูตร

ตัวอย่างเช่น รัตนสูตรเป็นคำสวดเพื่อสร้างไมตรีจิตใน

สรรพสัตว์ทั้งหลาย และขออำนาจของพระรัตนตรัยขจัดโรค
ที่เกิดขึ้นในเมืองไพศาลี

กรณีเมตตสูตร เกิดขึ้นจากพระฤกอมมนุษย์รบกวนหรือ
ถูกผีหลอก พระพุทธเจ้าทรงสอนให้สาธยายกรณีเมตตสูตร

ขันธปริตร เกิดขึ้นจากพระฤกษุภักตตาย พระพุทธเจ้า
ทรงสอนให้สวดแม่เมตตาจิตให้สกุลพญางูทั้ง ๔ ขออำนาจ
ของพระรัตนตรัยป้องกันภัยจากสัตว์ร้ายทั้งหลาย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งคือพวงงูในสกุลของพญางูทั้ง ๔

วิฆ्नุกปริตร เป็นการสวดเพื่อป้องกันภัยจากไฟ

โมรปริตร ต้องการให้ปลอดภัย ปลอดภัยอันตรายจากศัตรู
ผู้มุ่งร้ายทั้งหลาย

อาณานาถียสูตร ต้องการขจัดอำนาจของอมนุษย์ทั้ง
หลายสร้างเมตตาจิตให้อมนุษย์ทั้งหลาย

ธัคคสูตร ป้องกันไม่ให้เกิดความหวาดกลัว เป็นต้น

เพราะฉะนั้น แนวของคาถาชินบัญชร ก็มีแนวลักษณะ
อย่างนั้น แม้จะเป็นบทสวดที่เรียบเรียงขึ้นในตอนหลัง ซึ่ง
เข้าใจกันว่าเป็นการเรียบเรียงขึ้นที่ประเทศลังกา แล้วมีการ
ถ่ายทอดมาในประเทศไทย เป็นการอ้างเอาอำนาจของ
พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลาย ต้องการ
ให้เกิดเป็นสิริมงคลเป็นการคุ้มครอง

การที่คาถาเหล่านี้มีอายุยั่งยืนมา มีคนนิยมสวดกันมาก มีการพิมพ์เผยแพร่กันมากและผ่านกาลเวลามาเป็นร้อยๆ ปีนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่สวดสาธยายคาถาเหล่านี้ได้รับอานุภาพที่ป้องกันคุ้มภัยโรคให้แก่เขา เพราะในการสวดสาธยายพระสูตรหรือคาถาอะไรก็ตาม ในขณะที่บุคคลได้ประพฤติสุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ เพราะฉะนั้นสุจริตจึงเป็นธรรมานุภาพที่เป็นเกราะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายให้ แต่ไม่ใช่ทุกกรณีเป็นบางกรณี

ผลเหล่านี้เป็นสิ่งที่รู้ได้เฉพาะตัวสำหรับบุคคลที่มีความพอใจ มีความศรัทธาในบทสวดเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงมีคาถาอีกเป็นอันมากที่ใช้ไปในแนวให้เกิดสวัสดิมงคลทั้งหลายและมีคนประสพผลเหล่านั้น การยอมรับนับถือศรัทธาในคาถาในบทสวดเหล่านั้นจึงสืบต่อกันมาได้ ฉะนั้นจึงไม่ใช่เรื่องของความมงมงาย แต่ว่าเป็นอุบายวิธีที่จะควบคุมให้คนประพฤติสุจริตอย่างน้อยก็ในขณะที่สวดหรือเจริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ส่วนอานุภาพก็มีได้ตามระดับจิตของผู้สวดซึ่งต่างๆ กันไป

๑๖๗.

การทรงเจ้า การนั่งทางใน ไสยศาสตร์
เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาหรือไม่?

แนวทั้งหมดนี้เป็นแนวที่มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะอุบัติ เป็นเรื่องของความศรัทธาเชื่อถือของคนในยุคในสมัยนั้นๆ มีการอิงอาศัยคาถาเวทย์มนต์เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายบ้าง ผสมกับผลการฝึกปรี้อจิตใจจนมีพลังสมาธิในระดับหนึ่งบ้าง แต่เมื่อคนเหล่านี้ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา ก็ได้มีการผนวกเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา หรือคาถาในพระพุทธศาสนาเข้าไปใช้ในพิธีเหล่านี้ไปด้วย

เพราะฉะนั้น ถ้ามองในยุคหลังก็กลายเป็นพุทธปนไสยศาสตร์ แต่ว่าท่านเหล่านั้นก็กระทำเพราะต้องการเสริมอานุภาพของสิ่งเหล่านั้นให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อถือของคนทั้งหลาย ไม่ใช่คำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ว่าเป็นขวัญเป็นกำลังใจของคน

ได้ระดับหนึ่ง ซึ่งอาจจะกลายเป็นบันไดที่ช่วยให้คนก้าวไปสู่
การศึกษา การปฏิบัติที่สัมผัสหลักธรรมได้ยิ่งขึ้น ดูแล้วคล้ายๆ
กับเป็นเปลือกผลไม้ซึ่งจำเป็นจะต้องมีในสถานะหนึ่ง ถึงคราว
จะรับประทานจริงๆ ก็ต้องปอกเปลือกออก การทรงเจ้าเข้าผี
การนั่งทางใน ไสยศาสตร์ก็จะมีลักษณะอย่างนั้น

๑๖๘.

ชาดกในพระพุทธศาสนาเป็นเพียงนิทานสอนธรรมะตามความเชื่อของชาวพุทธ มีหลายเรื่องที่พาดพิงการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ใคร่ขอทราบที่ชาดกมีความเป็นมาอย่างไร ชาดกหมวดใด ข้อใดที่พอจะน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เพราะมีต่างชาติจำนวนมากเมื่ออ่านเรื่องราวปาฏิหาริย์แล้วยอมรับว่าเป็นเรื่องเหลือเชื่อเกินกว่าที่ยอมรับได้?

ชาดกเป็นส่วนหนึ่งของนวัคคัตตศาสนา คือคำสอนของพระพุทธเจ้าท่านเรียกว่านวัคคัตตศาสนา คือ สุตตะ เคยยะ เวชยकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดกอะ อัมภุตธรรม เวทลละ เพราะฉะนั้น ชาดกก็คือ ชาดก แปลว่า เรื่องที่เคยเกิดขึ้นแล้ว เรื่องที่เคยมีมาแล้ว เป็นการนำเอาประวัติชีวิตของบุคคลในอดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์เข้ามาเป็นอุปกรณ์ในการสอนคน เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นเพียงนิทานสอนธรรมะหรือเป็นเรื่องของความเชื่อ แต่เป็นผลของพระญาณของพระพุทธเจ้า ข้อนี้เราจะต้องมองกลับไป

คุณสมบัติของผู้เล่าชาดก ผู้ที่เล่าชาดกนั้นคือพระพุทธเจ้าเอง ก่อนที่จะเป็นพระพุทธเจ้าพระองค์ได้บรรลุพระญาณ พระองค์ทรงประกอบด้วยทศพลญาณคือมีพระญาณถึง ๑๐ ประการด้วยกัน

ในพระญาณถึง ๑๐ ประการนี้ มีพระญาณที่ทำให้พระองค์ทรงรู้รายละเอียดของชีวิตส่วนพระองค์เองและของสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ผ่านการเกิดมาแล้วในสังสารวัฏ บางทีก็เรียกรวมๆ ว่าอดีตังสญาณ คือความรู้เรื่องราวต่างๆ ในอดีต แต่ที่เกี่ยวกับการระลึกชาติเรียกปุพเพนิวาसानุสสติญาณ คือระลึกชาติปางก่อนได้ ทั้งส่วนของพระองค์เองและส่วนของบุคคลอื่น

ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการผสมผสานระหว่างจตุปบาทญาณ คือการรู้จักจุดติและการอุปบัติของสัตว์ทั้งหลายที่มีความแตกต่างกัน เพราะกรรมของบุคคลเหล่านั้นที่ทำไว้ไม่เหมือนกัน เมื่อมองจากสายของทศพลญาณซึ่งมีญาณดังกล่าวนี้อยู่ด้วย ก็จะพบว่าการนำชาดกแต่ละเรื่องมาเล่านั้นจะต้องอาศัยพระญาณหลายประการด้วยกัน

เราเชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงบรรลุพระญาณเหล่านี้หรือไม่แล้ว พระญาณนี้ก็เป็นบันไดให้พระพุทธเจ้าได้เข้าถึงอัสวักขยญาณ คือทำลายอัสวะให้หมดไปจากพระทัยของพระองค์

สรุปว่าเป็นความรู้ระดับสัมพัทธ์ญาณุตตญาณ เป็นความรู้เห็นด้วยตาปัญญา ตาทิพย์ ตาพระพุทธรเจ้าเป็นพระสัมพัทธ์ญาณุตตญาณที่เรียกว่าจักขุอันรอบด้าน เพราะฉะนั้นการจะมองก็ต้องมองถึงคุณสมบัติของท่านว่าเรื่องนี้เป็น การรู้การเห็นด้วยอะไร เหมือนพวกเชื้อไวรัสทั้งหลายซึ่งสามารถขยายได้เป็นพันๆ ส่วนที่เห็นได้ด้วยกล้องจุลทรรศน์ของคนที่คุณดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ แสดงว่าคนเหล่านี้ถ้าไม่มีกล้องจุลทรรศน์ เขาก็เห็นไม่ได้เหมือนกับเรื่องชีวิตในอดีตของพระองค์เองหรือของคนอื่น สัตว์อื่นนั้น เป็นความรู้ด้วยพระญาณของพระพุทธรเจ้า การรู้เห็น เรื่องที่เรียกว่าชาดกก็มีลักษณะอย่างนั้น

ก่อนที่พระองค์จะตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า พระองค์ก็ไม่วรรู้เรื่องเหล่านี้เหมือนกัน เพราะญาณเหล่านี้ยังไม่เกิด ฉะนั้นความรู้ในเรื่องเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อได้บรรลุพระญาณแล้ว คนเหล่านี้ถ้าได้ปฏิบัติให้สมบูรณ์ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เมื่อได้บรรลุญาณตามเสด็จรอยยุคลบาทของพระพุทธรเจ้า ก็จะเกิดความรู้ความเห็นเช่นเดียวกัน แม้จะไม่ละเอียดยพิสดารเท่าพระพุทธรเจ้าก็ตาม

เพราะฉะนั้นเรื่องเหล่านี้จึงเป็นนวัจนศาสตร์ที่เรานึกคิดด้วยสามัญสำนึกของเราเองไม่ได้ ต้องตรวจสอบดูด้วยญาณ ประเด็นที่ว่า ใครขอทราบชาดกมีความสำคัญอย่างไร

ชาดกนั้นเป็นอดีตประวัติในชาติก่อนๆ ของพระพุทธเจ้า และของบุคคลที่เป็นเหตุให้ทรงเล่าชาดกในขณะนั้นๆ ตามปกติแล้วจะมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันแต่ไปคล้ายคลึงหรือเหมือนกับเหตุการณ์ในอดีต พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าถ้าใช้เรื่องราวในอดีตมาประกอบในการเทศน์การสอนในจุดนั้นสำหรับบุคคลเหล่านั้น ก็จะทำให้เขารู้แจ้งเห็นจริงจนบรรลุมรรคผล เป็นพระอริยบุคคลได้ จึงรับสั่งในทำนองว่าเรื่องในทำนองนี้ได้เคยเกิดขึ้นมาแล้วได้เคยมีมาแล้วในอดีต คนฟังในขณะนั้นเมื่อต้องการจะทราบ ว่าเรื่องราวในอดีตเป็นอย่างไรจะกราบทูลถามพระพุทธเจ้าก็จะเล่า การเล่านั้นจะเน้นเป็นจุดๆ ไม่เล่าโดยวิจิตรพิสดาร ทำนองคล้ายๆ กับนำเรื่องในประวัติศาสตร์ในแต่ละตอนมาประกอบในการพูดการสอนในปัจจุบัน จะเล่าทั้งหมดก็คงไม่ได้ เรื่องที่เล่ายาวที่สุดก็มีเพียง ๑๐ เรื่อง ที่เราเรียกว่า มหานิบาตชาดก หรือทศชาติ นอกนั้นเรื่องจะไม่ค่อยยาวในส่วนที่เกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ดูแล้วชาดกก็ไม่มีอะไรที่น่าเชื่อ แต่ต้องมองเป็นเรื่องยุคสมัยของท่าน ในยุคสมัยนั้นมีการพัฒนาทางจิต มีศาสตร์ที่เกี่ยวกับจิต มีการค้นคว้าเรื่องจิตสูง ประสบความสำเร็จในด้านจิตใจสูง เพราะฉะนั้นการกระทำเหล่านั้นในยุคในสมัยของท่านก็กลายเป็นเรื่องปกติสำหรับท่าน ตัวท่านเองไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องมหัศจรรย์อะไร

ทำนองคล้ายๆ กับคนในยุคสมัยนี้ที่เห็นดาวเทียม เห็นโทรทัศน์ เห็นวิทยุ เห็นเครื่องบิน เห็นยานอวกาศ หรืออะไรก็ตาม ไม่อัศจรรย์ในความรู้สึกนึกคิดของคนยุคนี้ ไม่เป็นอิทธิปาฏิหาริย์ สำหรับคนยุคนี้ ถ้าคนยุคก่อนก็กลายเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ เขาจะไม่เชื่อ สมมติว่า ย่าทวด ปู่ทวดของเราพี่น้องขึ้นมา เราเล่าให้ฟังว่าหีบสี่เหลี่ยมสามารถที่จะมีภาพ มีละคร มีภาพยนตร์ มีอะไรก็ได้ ท่านเหล่านั้นจะไม่เชื่อ เพราะมันผิดปกติสำหรับประสบการณ์ของท่าน เมื่อท่านเห็นท่านก็ถือว่าเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ที่อัศจรรย์

เพราะฉะนั้น อิทธิปาฏิหาริย์ที่จริงแล้วไม่ได้เป็นเรื่องลึกลับ ซึ่งอะไร เป็นความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ อิทธิหรือฤทธิ์ แปลว่า ความสำเร็จ เป็นผลมาจากฝึกปรืออบรมในแต่ละสาย คล้ายๆ การแสดงกายกรรมต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงก็เป็น อิทธิฤทธิ์ที่อาศัยการฝึกปรืออบรมซึ่งคนทั่วไปทำไม่ได้ แต่คนที่ฝึกปรืออบรมมาทำได้ บางอย่างเป็นเรื่องสำเร็จทางวิชาการทั้งหลายในทางการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยมาโดยลำดับ สามารถทำอะไรประสบความสำเร็จ ผลิตผลทางวิทยาศาสตร์ที่จริงก็คืออิทธิฤทธิ์ที่สำเร็จด้วยวิชาการทั้งหลาย

แต่ความสำเร็จบางอย่างเป็นความสำเร็จโดยกำเนิดของเขา พอเขาเกิดมาอย่างนั้นเขาก็ทำอย่างนั้นได้ เช่นว่ากบจำ

คือโดยไม่กินอาหาร เปิดสามารถกินอาหารประเภทเปลือก
หอย เปลือกไข่ เป็นต้น ก็ย่อยได้ นกบินไปในอากาศ
ได้เดือนอยู่ใต้ดิน ปลาอยู่ในน้ำไม่ได้โผล่ขึ้นมาเลยก็อยู่ได้ นี้
เรียกว่าเป็นความสำเร็จโดยกำเนิดของเขาก็เป็นฤทธิ์อย่างหนึ่ง
เหมือนกัน ซึ่งคนทั่วไปทำไม่ได้ แต่สัตว์ที่อยู่ในกำเนิดนั้น
เขาก็ทำได้ อย่างนกบินไปในอวกาศไม่ใช่ข้อยุติว่าถ้ามีปีกก็
ต้องบินได้ มีนกบางชนิดก็บินไม่ได้ทั้งๆ ที่มีปีก เช่น นก
กระจอกเทศ เป็นต้น สัตว์บางชนิดก็เห็นไปในอากาศได้ เช่น
ตัวบ่างกิ้งก่า เป็นต้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า แต่ละอย่าง
เป็นฤทธิ์คือความสำเร็จโดยกำเนิดของเขา

ผลที่เกิดขึ้นทางจิตที่เป็นอิทธิปาฏิหาริย์ในยุคสมัยของ
ท่านในแวดวงของท่านไม่อัศจรรย์อะไร คล้ายๆ กับกลุ่มของ
นักวิทยาศาสตร์เขาเห็นผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ก็ไม่อัศจรรย์
อะไร ในเรื่องอื่นๆ การแสดงกายกรรม การเล่นดนตรี การ
ร้องเพลง อะไรก็ตาม คนที่ถูกฝึกมาถึงขั้นในกลุ่มเขานั้นจะ
ไม่อัศจรรย์ แต่คนอื่นเห็นก็กลายเป็นเรื่องอัศจรรย์

เพราะฉะนั้นคำว่าอิทธิปาฏิหาริย์ที่บอกว่าไม่น่าเชื่อ เพราะ
เราขาดประสบการณ์ในเรื่องนั้น เราไม่ได้เกิดในยุคสมัยนั้น
เป็นยุคสมัยที่มีการสร้างสรรค์พัฒนาเรื่องเหล่านั้นกันมาก
เป็นพิเศษ ค่านิยมในสังคมให้ความสำคัญในเรื่องนั้น คนส่วน

หนึ่งให้ความสนใจแล้วศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษ ก็จะมีการประพฤติกระทำที่เป็นอิทธิปาฏิหาริย์ในความรู้สึกของคนซึ่งไม่ได้ฝึกปรือมาได้

ในแง่ของความสำคัญของชาดกนั้น เราจะพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ นั้นไม่สามารถจะศึกษาธรรมะระดับลึกซึ่งได้ เพราะฉะนั้นชาดกจึงเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญในการนำคนเข้ามาสู่ศาสนา เพราะตัวละครแต่ละตัวในชาดกนั้น เป็นตัวละครอันธรรมดา มีตัวโกง มีพระเอก มีนางเอก มีนักบวช มีพระราชา ฯลฯ ท่านเหล่านั้นก็เคลื่อนไหวด้วยคุณธรรมของนักบวช ของพระราชา ของพระราชินี ของพระเอก ของตัวโกง พวกผู้ร้าย พวกโจรก็เคลื่อนไหวไปด้วยอำนาจของกิเลส ก็เป็นการศึกษาแนวเดียวกับพวกนวนิยายทั้งหลาย วรรณคดีทั้งหลาย แม้วรรณคดีเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ของไทยก็มาจากชาดกเพียงแต่นำมาเรียบเรียงเป็นร้อยกรองบ้าง เรียบเรียงเป็นร้อยแก้วบ้าง ก็กลายเป็นวรรณคดีขึ้นมา มีการเพิ่มเติมข้อความบางอย่างลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะวัฒนธรรมของตนเป็นต้น เพราะฉะนั้นถ้าคิดถึงจำนวนคนที่หันเข้าสู่ศาสนาเพราะได้ฟังชาดกอาจจะมีมากกว่าเรื่องอื่นๆ ด้วยซ้ำไป ในสังคมไทยเราอย่างมหาชาติชาดกมีการเทศน์การสอนกันทั่วประเทศ ด้วยเวลานานอย่างน้อยก็ ๗๐๐-๘๐๐ ปี เพราะ

ฉะนั้นคนก็มีความประทับใจมีความศรัทธาในบุคลิกภาพของ พระเวสสันดร ของพระนางมัทรี ของชาติ ของกัณหา ของ ฤๅษี พระนางมยุรี พระเจ้ากรุงสุโขทัย แต่ละอย่างก็สร้าง แรงบันดาลใจที่จะพยายามดำเนินชีวิตตามท่านเหล่านั้น

ประเด็นที่ว่าชาติกหนดได้ ข้อใดที่พอจะน่าเชื่อถือ คือ ถ้าเราเชื่อในพระสัมพันธูปัญญา ต้องเชื่อชาติทั้งหมด ได้ ไปรอดเข้าใจว่าชาตินั้นในพระบาลีจริงๆ จะมีเฉพาะคาถา เท่านั้น ส่วนข้อความที่นำมาเล่าเป็นการเรียบเรียงขึ้นมาใน ยุคหลัง แต่การเรียบเรียงที่จริงท่านก็ฟังต่อมา แต่ว่าการเล่า ประวัติต่างๆ ปลอดภัยได้ ขยายก็ได้ เพียงแต่คงเนื้อหารัตตะ เอาไว้ให้ได้ว่าแก่นหลักของเรื่องที่เป็นคาถานั้นมีใจความว่า อย่างไร เพราะฉะนั้นถ้าเราจับประเด็นตรงนี้ได้ ไม่จำเป็น จะต้องเขียนเอาไว้ เวลาเล่าต้องการจะขยายให้พิสดารขึ้นมา ก็ขยาย เวลานั้นย่อก็ย่อ แต่คงเนื้อหาไว้

ประเด็นต่อไปที่บอกว่า ทั้งนี้เพราะมีต่างชาติจำนวนมาก มาอ่านเรื่องราวปาฏิหาริย์แล้วยอมรับว่าเป็นเรื่องเหลือเชื่อ เกินกว่าที่จะรับได้

ว่ากันตามความเป็นจริง ต่างชาติก็มีนิทานมากมาย นิทานกริม นิทานอีสป นิทานต่างๆ ต่างชาติเขาก็นำมา สอน เรื่องสโนไวท์กับคนแคระที่เอามาแสดงละคร แม้แต่ของ

เช็กส์เปียร์ พวกนี้ก็เชื่อเป็นตุเป็นตะเอาจริงเอาจัง คนต่าง
ชาติไม่ได้มีภูมิปัญญามากมายโดดเด่นที่จะมาปฏิเสธพระ
สัพพัญญุตตญาณของพระพุทธเจ้า ในประเด็นใดที่เราไม่เชื่อ
สามารถตัดรายละเอียดออกไป ไม่ต้องไปสนใจว่าสัตว์พูดได้
หรือไม่ได้ แต่ควรสนใจว่าสัตว์นั้นพูดว่าอย่างไร นี่คือตัวหลัก
อย่าลืมว่าการที่สัตว์พูดได้หรือพูดไม่ได้บางทีอาจจะเป็นการ
ถ่ายทอดด้วยภาษาของสัตว์ที่รู้ด้วยพระสัพพัญญุตตญาณ
หรืออาจจะเป็นตัวบุคคลนั้น แต่ว่าโดยมรรยาทก็อาจจะไม่
ต้องการให้กระทบกระเทือนวงศาคณาญาติเขา ก็เปลี่ยนมา
เป็นสัตว์เสีย

ปาฏิหาริย์ซึ่งแปลว่า คุณธรรมความดีที่เกิดการสะสม
อบรมสำหรับบุคคลผู้นั้น ท่านจำแนกออกไปเป็น ๓ ประการ
ด้วยกันคือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นความสำเร็จที่อัศจรรย์ คือแสดง
ฤทธิ์ได้อย่างอัศจรรย์ เช่น การเหินไปบนอากาศได้เหมือน
นก การแทรกไปในดินได้ หรือการเดินทางไปบนน้ำได้ตลอดถึง
ท่าของที่ไม่มีให้มีหรือของที่มีไม่ให้มีเป็นต้น เราจะเห็นว่า
วิทยาการทุกอย่างก็ทำได้หมดแล้ว นั่นก็เป็นความสำเร็จ
ทางวิชาการ แต่ฤทธิ์ที่ว่านั้นเป็นความสำเร็จทางจิตของท่าน
เป็นจิตกริธา เป็นผลมาจากการฝึกปรือพัฒนาของจิต คนที่

จิตเข้าถึงจุดนี้นั้นจะสงบกิเลสได้

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ รู้จักทนายใจ รู้ใจคน รู้ความคิดของคน รู้ความคิดอ่านของคน ข้อเคลือบแคลงสงสัยของใจของคน เป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าสามารถทรงแสดงธรรมะที่คล้อยตามพื้นฐานของคนเหล่านั้นได้

๓. อนุศาสนีปาฏิหาริย์ มีคำสอนเป็นอัจฉรย์ คำสอนอะไรทรงสั่งสอนไว้อย่างไร เมื่อใครได้ศึกษาพิจารณา นำมาประพฤติปฏิบัติก็จะได้รับผลตามที่ทรงสั่งสอนไว้ตลอดมาและตลอดไป

ตอบปัญหานานาชาติ

หน้าว่าง